

JOANNIS MONACHI CHRONICON BESUENSE.

Incipit liber memorabilium rerum, seu etiam chartarum Besuensis monasterii

Antiquorum hujus sæculi sapientum (1) laudabile, ac ideo imitandum fuit studium, ut non solum ea quæ acciderent in diebus eorum, sed etiam fortia priscorum facta heroum ad memoriam posterorum traderent monumentis scripturarum. Quæ utilis res et eis exstitit materia humanæ laudis, et futuris hæc legentibus vel audientibus exemplum, incitamenque æmulationis. Talia considerantes nos Besuenses sacri monasterii a parvulo habitatores et amatores, ne forte nobis juste succenseant nostri successores, sicut nos de incuria merito culpamus nostros antecessores, aggrediemur cum adiutorio Dei scribere, licet rusticana et minime polita narratione, quæ de præfati loci antiquitate, seu devotorum Deo fidelium eidem donata sunt largitione regum, pontificum, ducum, comitum ac illustrium virorum potuimus addiscere, quatenus et honori sit cœnobio nostro, possessionum collatarum, et memorandarum rerum in eodem gestorum descriptio, et cum divinæ laudis debito exoptanda benefactoribus ejus cœlestis gloriæ remuneratio.

Primo igitur prosequenda nobis est eorum chronica qui regnarunt in Francia atque Burgundia usque Clotarium, Chilperici filium, cujus videlicet tempore monasterium istud Besuense ædificatum est ab Amalgario duce optimo, et uxore ejus Aquilina nomine, largissimeque de propriis rebus ditatum, anno ab Incarnatione Domini sexcentesimo, indictione tertia, præside sanctæ Romanæ Ecclesiæ sancto Gregorio papa, Mauricio vero Cæsare imperante in Republica, beato Columbano commorante in Burgundia. Siquidem ad cognoscendas abbatum successiones, qui per diversa hic præfuerunt tempora, et quæ sub uniuscujusque illorum regimine huic loco collata sunt fidelium largitione, episcopos quoque Lingonicæ Ecclesiæ, qui circa hunc locum munificos se exhibuerunt, nominatim singulos curabimus ostendere, et quid ab unoquoque illorum collatum sit in augmentationem hujus domus Dei, sigillatim demonstrare.

Igitur Childerico rege, etc. *Quæ sequebantur in hoc Besuensi Chronico, ad usque monasterii fundationis narrationem, in San-Benigniano Chronico reperies.*

A *De constructione hujus loci, Clotarii II tempore, an. 600. De Amalgario. Besuæ descriptio.*

Igitur quoniam monasterium istud Besuense Clotarii regis tempore ab Amalgario duce fundatum fuisse prælibavimus, paulo latius nobis visum est prosequendum, qualiter ab eo et ubi fuerit constructum, et quibus rebus ab eo primum ditatum, ac deinceps a cæteris Deum timentibus, imo diligentibus largissimis facultatibus amplificatum. Fuerunt siquidem illis temporibus duo duces in Burgundia, quorum unus Waldelenus nomine, gentes quæ intra Alpium septa et Jurani saltus arva incolunt, regebat. Erat huic uxor nomine Flavia, de qua cum nullius hæredis habuisset gaudia, cui suarum opum et honorum post se reliquisset amplissima subsidia, per beati Columbani, qui Luxovio præerat, Deo digna peccamina filium susceperunt, et ei illum de sacro fonte levandum, sicut ipse quæsierat, obtulerunt. Itaque sanctus vir baptizavit, Donatumque nomen imposuit; qui postea in eodem monasterio sapientia imbutus, Bisontinæ sedis archiepiscopatum clarissime gubernavit. Alter vero dux harum duarum partium circumquaque latissimus dominator, Amalgarius nomine, habens uxorem nomine Aquillinam, habuitque ex ea filios, quorum uni Audalrico nomine ducatus sui regimina post se dereliquit. Habuit et alium Waldalenum nomine, quem offerre Deo, a quo eum acceperat, cupiens, per manus beati Columbani eum ipsi in prædicto Luxoviensi monasterio, quod tunc præ cæteris Galliarum atque Burgundiæ monasteriis religione florebat, educandum contradidit. Habuit iterum filiam Adalsindam nomine, quam Deo offerendam, ac divino cultui mancipandam adjudicavit.

Dum itaque hi duo in schola Christi erudiuntur, videlicet Waldelenus et Adalsinda, pater Amalgarius excogitat ubi religioni eorum ædificet loca convenientia, et si qui postea cum eis Deo voverint servire, unde habeant victus et vestitus sufficientia. Cum igitur in ducatu suo duo Christi construere vellet ovilia, et ovibus quas ibi Deus aggregaret utriusque sexus ex illis, quos sibi dederat Deus pueris, pastores præficere, videlicet Waldalenum viris, et Adalsindam feminis, inter cætera ducatus sui loca

(1) Ipsissima Chronici S. Benigni sunt verba.

duo invenit speciosissima, atque ad id non parum convenientia. Est locus inter fluvium Araris et Saggunnæ, et fluvium quem Tila vocant ab emergente ibidem fonte non modico, qui Besuus dicitur, dictus et ipse Besua, fons est ipse limpidissimus, ad potandum habilis, ac multimoda piscium copia fertilissimus; nec sicut alii fontes, qui plurimi decurrendo et augmentando, nomen accipit fluvii, sed ibidem ubi oritur præ magnitudine flumen dicitur. Nascuntur in eo diversi generis herbæ, quæ si frugum alimonia minus abundaverit, pauperibus subsidium præbeant vitæ: sicque fons iste totius sui irrigans confinia, ad omnia quæcunque ibi seruntur vel coluntur confovenda, loca reddit habilia. Terra satis bona, et nisi desit qui laboret, frugum fertilissima. Prata prope sunt abunde, quibus possunt nutriri pecora, et suppleri alia quæque privata necessaria. Sylvas habet in procinctu locus et contiguas, quæ ad construenda ædificia, seu ad omnia quæ generi humano sunt necessaria, sufficient.

Amalgarius construit monasterium. — Talem igitur locum Amalgarius dux Deo et sanctis ejus apostolis Petro et Paulo dignum duxit offerre, et sub manu filii sui Waldaleni monachos, qui ibi Deo et sanctis ejus deservirent, sub regula beati Columbani studuit aggregare. Quid plura? Waldalenum abbatem ibi præfecit; locum, ut prædiximus, Deo et sancto Petro et Paulo liberrime cum omnibus appenditiis suis obtulit, cum terris et ædificiis, cum silvis et accessibus omnibus, cum mancipiis et colonis et servientibus; denique quidquid habere ibi videbatur, totum liberrime et integerrime, nec sibi nec cuiquam aliquid ex illis retinens. Et quoniam locum omni adnisi voluit extollere et amplificare, visum est ei ex aliis rebus et appenditiis eum ditare.

Dedit itaque Vetusvineas cum appenditiis suis, et sylvas Tilerias, Bëriam, Tregias, Cipetum, Buxatellum, et Vendoveram. Item Auxiliacum cum appenditiis, adjacentiis, et sylvis, et colonicis. Blaniacum, Bertariacum, Baimam, et Viriacum, et Ativiacum, Noviliacum, et Villam Collatunnam, et curtem mulinensem, Marcenniacum, cum vineis XII, et vinitoribus, et colonicis, qui excolere videntur. Apud Cocheiacum vineas non minimæ quantitatis. Dedit etiam in pago Belnensi vineas octo cum vinitoribus colonicis. In villa quæ Vaona dicitur, vineas et terras cum servis et ancillis excolentibus eas. Tradidit etiam cum cæteris rebus S. Petro terras quas habebat in Divione, et in fine domni Petri, et Longovico, et in Canavis, et in Arsilirias, et Tremoldo, et Proviso, et Disto. Dedit et in Gibriaco vinearum non modicam quantitatem, cum vinitoribus et colonicis, et sylvis, et pratis, aliisque adjacentiis, cum servis et ancillis, omnia omnino liberrime, et prorsus ab omni consuetudinali reclamatione aliena. Item in villa et in Caciaco quidquid habebat. In villa quæ Patriniacus dicitur, mansum unum optimum cum appenditiis suis. Cumque his omnibus dedit villam

Maiescum, et adjacentia sua prædicto monasterio, et datis his, factaque epistola propria manu consignata, in perpetuum possidenda contradidit.

Alterius monasterii fundatio ab Amalgario. — His ita digestis, descriptaque Besuensis monasterii constructione, quoniam de alio loco superius fecimus mentionem, quem in ducatu suo Amalgarius ædificavit, ubi filiam suam Adalsindam sanctimonialibus abbatissam præfecit, dicendum æquum putamus ubi sit locus, et quis vocatus, quibus appenditiis ditatus, ut ibi Deo servientibus victus non defuerit atque vestitus. Est locus haud longe a Besonticensi civitate super fluvium Dubium appellatum, ipsius fluvii interkursu tantum a civitate sejunctus, ex altera vero parte habens montem vocatum Waldalenum, a nomine Wandalorum, qui ibi castrum habuerunt, ut antiqui incolæ dicunt. Dornatiacus dicitur, qui et Virzilius, in honorem sancti Martini consecratam habens ecclesiam, quem Amalgarius dux filia suæ Adalsindæ donavit; et ut sub ejus regimine regulariter ibi viverent, congregationem sanctimonialium constituens, de propriis rebus donationem fecit. Villam scilicet quæ Assona vocatur villam Parnatiacum, villam Pontentiacum, et medietatem quam in Balatunna possidere videbatur. De villa vero Montaniaco similiter. Sed cum his omnibus qualiter præfatus locus Dornatiacus ecclesiæ Besuensi donatus atque conjunctus postea fuerit, in sequentibus, et ubi congruum videbitur, inseremus. Anno trigesimo quarto regni Clotarii Warnarium, quem majorem domum in Burgundia instituerat, cum universis pontificibus Burgundiæ, seu et Burgundæ, Faronis, Bonogello Villam ad se venire præcepit, etc., ut in *Chronico S. Benigni*.

Dagobertus anno sexto regni sui Burgundias ingreditur: tanto vero timore pontifices et proceres, et cunctos in regno Burgundiæ consistentes adventus Dagoberti concusserat, ut omnibus esset mirandus præ timore justitiæ quam pauperibus faciebat. Veniens ergo civitatem Lingonas, et inde Divion aggressus, ac Latona residens aliquantis diebus, tantam intentionem judicandi justitiam universo populo regni sui habebat, ut hujus benignitatis desiderio, nec somnum oculis posset capere, nec cibo satiabatur, intentissime cogitans ut omnes cum justitia accepta a conspectu suo remearent.

(*An. circ. 634.*) — Quia igitur per successiones regum ad tempora usque Dagoberti regis narrationem protulimus, dignum esse putavimus, huic loco inserere quid ipse Dagobertus huic nostro Besuensi monasterio beneficii contulerit, et quibus appenditiis locum hunc augmentaverit, atque cui præcepti auctoritate firmaverit, ut quod ipse Deo et sanctis apostolis ejus Petro et Paulo offerebat, perpetually inconvulsum permaneret. Audiens enim bozam famam Waldaleni abbatis (de quo supra meminimus), qui tunc præerat huic sacro monasterio, donationem fecit per manum ipsius Deo et Ecclesiæ Besuensi, de villa quæ dicitur Artasia, cum

terris et appenditiis suis : quæ villa sita est in fine Campolimicensi. Dedit etiam villam quæ Monasteriolus vocatur, nec longe a supradicta Artasia et in eosdem fines. Crescente itaque hujus loci religione, Amalgarius dux hujus sancti monasterii fundator, terras quas acceperat ab ipso Dagoberto rege in beneficium, contulit huic ecclesiæ, villam scilicet Alteriacum cum adjacentiis suis, villam quæ dicitur Boensis cum omnibus appenditiis suis, omnia dedit ad integrum cum consensu et præcepto ipsius Dagoberti regis. Item dedit villam Ginceniacum, et villam Talarum, cum omnibus ubique ad ea pertinentibus.

Die quadam Dagobertus rex a Latona Cabillono properare deliberans priusquam lucesceret, balneum ingrediens, Brunulfum avunculum fratris sui Ariberti interficere jussit. Qui ab Amalgario et Arnberto ducibus, et Wilbado interfectus est. Dagobertus rex post hæc Cabillono pergit, justitiæ amore quam cœperat, perficiendæ. Post Augustoduno, inde Antisiodoro pergens, dehinc Senonas civitatem, indeque Parisius venit. Gomatrudem reginam Romiliaco villa, ubi matrimonium acceperat, relinquens, Nantildem, unam ex puellis de ministerio ejus accipiens, reginam sublimavit, etc., ut in *Chronicon S. Benigni*.

(An. 660.) — Clodoveus igitur rex, qui et Clotarius dictus est, decem et octo annos in regni administratione decessens defunctus est in primævo flore juventutis, relictis tribus filiis Clotario, Childerico, et Theoderico, una cum matre eorum Baldehilde regina. E quibus Clotarius natu major regnum patris sui Clodovei Neustriæ et Burgundiæ obtinuit, Childericus vero Austriæ et Germaniæ sedem adeptus est.

Nunc vero id videtur huic nostræ narrationi inserendum, illud quod supra narrare promisimus, qualiter videlicet locus Dornatiacus, qui Birgilius dicitur, huic Besuensi loco cum appenditiis suis donatus sit atque conjunctus. Iisdem namque fere temporibus Donato (de quo supra meminimus), existente Bisonticensis sedis archiepiscopo, Adalsinda abbatissa, quæ ei loco præerat, malorum hominum injuriis et plurimis adversitatibus affecta, cum amplius pati non posset, in manu Waldaleni abbatis fratris sui, Deo et sanctis apostolis ejus Petro et Paulo locum illum cum omnibus appenditiis suis donavit cum consensu ipsius Donati Bisonticensis archiepiscopi, sicut ipsius epistola subscripta docebit :

Domino sancto et in Christo amabili fratri Waldaleno, Adalsinda abbatissa.

¶ Dum malorum hominum vexata injuriis, et variis adversitatibus, ibidem stare non possem, inde ego et germanus meus Adalricus, vobis et fratribus vestris petivimus, ut ad monasterium Sancti Petri habitare sub regula vel ordine in Dei nomine deberem; quod et vos pro charitatis studio concessistis. Ideo monasterium Dornatiacum in honore S. Mar-

A tini sacratum, quod genitor meus Amalgarius et Aquilina mater mea construxerunt, et ei maximam partem de suis facultatibus delegaverunt, hoc recipere in Dei nomine debetis, cum villis ad eundem locum pertinentibus, et omnibus universaliter appenditiis suis; villam scilicet Assonam, villam Parniacum, Potentiacum, et medietatem quam in Balatonna genitores nostri tenuerunt. Reliqua vero, quæ ad ipsum monasterium Dornatiacum genitores nostri delegaverunt, a die præsentis in Dei nomine recipite. Et de villa Montaniaco quod genitor noster Amalgarius, et Amoloaldus de fisco pariter promeruerunt, portionem nostram a die præsentis in vestra dominatione revocate, ut nec ego, nec quislibet de parte nostra, vel ulla opposita persona, adversum vos de supradictis rebus calumniam ac laborem generare præsumat. Si quis vero fecerit, conferat una cum sacratissimo fisco auri libras viginti, argenti pondo quinquaginta. Actum publice Fonte Besona monasterio. In Dei nomine ego Adalsinda hanc traditionem nostram subscripsi. Hermena monacha jussu domnæ meæ Adalsindæ subscripsi. Aga monacha jussu domnæ meæ Adalsindæ subscripsi. Subsignavit Daginus hanc donationem. S. Manulfus presbyter. S. Victor. S. Proculus. S. Walibertus. S. Landebertus. S. Trasgarius. S. Rogitus. Ego Allo hanc traditionem scripsi et dictavi, anno ab Incarnatione Domini 652, indict. x, epacta vi, Clotario rege regnante in Francia, primo anno regni ejus, venerabili viro Donato Besonticam sedem tenente. Die Mercurii proximo, ante medium mensis Februarii. »

Monasterium Besuense vastatum, chartæque diræptæ. — Tempore igitur Clotarii regis cum locus iste copiosissime ditatus fuisset, et religionis studio floreret, inimicus totius boni diabolus omni conamine efficere voluit ut bona quæ ibi fideles donaverant, inde auferrentur, et si fieri potuisset, in perpetuam oblivionem traderentur. Nam mortuo Amalgario duce, Francis inter se discordantibus, et intestino furore inter se dimicantibus, et terras suæ potestatis bello plusquam civili vastantibus, contigit hoc monasterium rabiem talium perpeti, et damna rerum omnium sustinere, in tantum, ut etiam instrumenta chartarum et donationum, quæ præfatus Amalgarius, alique Deum timentes et honorantes eidem monasterio contulerant, tollerent, et in perditionem darent. Sed hanc jacturam prædictus Waldalenus abbas relevare satagens, egit cum Sichelno duce, tunc in Burgundia ducatum agente, ut relationem acciperet rerum ipsius monasterii, multorum bonorum hominum confirmatam consensu et subscriptionibus. Tali igitur auctoritate fretus ad regem Clotarium se contulit, eique cuncta innouit, et ut ejus præceptum ad perpetuam tuitionem mereretur, super hoc pacto expetivit. Cujus prædictus rex assensum præbuit, et suam præceptionem clementer concessit. Quod ex ipsis conscriptionibus melius edocebimus.

Epistola Sichelmi ducis transmissa majoribus palatii.

Dominicis nostris propriis REIDEBERTO, CHRODEBERTO, EMERULO majoribus domus sacri palatii, SICHELMUS cum reliquis fidelibus et servientibus vestris, quorum subscriptiones vel signacula in hanc suggestionem subter tenentur inserta.

Credimus quod gloriosissimus dominus noster auditum habeat, qualiter illustris vir Amalgarius tempore ducatus sui in loco Fonte Besua nuncupato, in pago Attoriense, in honore sanctorum apostolorum Petri et Pauli monasterium construxit, ubi etiam monachorum congregationem ad habitandum conjunxit, et de facultate sua maximam partem supradicto monasterio delegavit. Credimus etiam ad vestram pervenisse notitiam qualiter ipsum monasterium ante hos dies a malis hominibus irruptum fuerit, atque vastatum, et omnes res, quas ipsi monachi habebant, cum ipsis chartis deportata, et omnis habitatio eorum in direptionem et devastationem missa; unde humiliter pietatis vestrae suggerere praesumimus ut hoc gloriosissimo domino nostro innotescere faciatis, ut per suam clementiam talem auctoritatem ipsi loco conscribi jubeat, ut supradictas res, quas boni homines ibidem delegaverunt, nullus invadere, aut violare, vel inquietare praesumat, sed quae in praesenti habere vel possidere videntur ipsi monachi, vestris et futuris temporibus sine inquietudine per vestrum praecceptum habere et tenere possint. Ut et eos pro vita vestra, et stabilitate celsitudinis vestrae et regni vestri, Dei misericordiam attentius delectet exorare. Dominicus audivit suggestionem. Farulfus subsignavit. Abbo subg. Ermerbertus subg. Frodoaldus subg. Warato subg. Fulgoaldus subg. Enrcharius subg. Data sub die Kalendas Octobris. Regnante domino nostro Clotario rege. »

Hanc suggestionem regi innotuerunt, et quid ipse de hoc decreverit, ejus praecceptum declarabit.

Praecceptum Clotarii regis. — Confirmat cuncta Besua collata.

« Clotarius rex Francorum, viro illustri Sichelmo duci. Regem caelorum, qui super omnes reges termino immenso, et nullo imperio regitur, et qui super omnes sedes angelicas sua pietate et potentia tenet principatum, erga solium regni nostri, quod ipse nobis ad regendum commisit, credimus esse cultorem, si opportuna beneficia ad loca sanctorum devota mente praestamus, vel nostris craculis confirmamus. Igitur venerabilis vir Waldalenus abbas ad praesentiam nostram veniens, gloriae regni suggestit quod genitor suus Amalgarius, et genitrix sua Aquilina, quondam pro Dei amore monasterium nuncupatum Fontem Besuam, in pago Attoariarum suo opere in honore sancti Petri et Pauli aedificassent, et monachos ibidem sub regula beati Colum-

A bani, seu beati Benedicti (2) adunassent et maximam partem de facultate sua ipsi monasterio delegassent; sed postea insidiante parte adversa, ipsum monasterium a malis hominibus irruptum et expositum fuerit, et omnes chartae, quas de supradicto loco vel de reliquis locis, memoratus Amalgarius, vel conjux sua ibi delegaverunt, cum multis aliis rebus ablatae. Unde memoratus Waldalenus relatione vestra pro firmitatis studio petiit celsitudinem nostram, ut quascunque res ipsius monasterii seu praescripti loci in Dei nomine per praeccepti nostri auctoritatem deberemus confirmare. Cujus petitione mercedem aeternam et divinam nobis in omnibus acquirere cupientes, nos id praestitisse et confirmasse cognoscite. Praecipimus igitur, ut quicquid constiterit a praefato Amalgario et ejus matrona Aquilina, vel ab aliis Deum timentibus hominibus, ipsi monasterio collatum, ad integrum hoc habeat, teneat et possideat, et nostris et futuris, Deo auxiliante, temporibus, ipsam scilicet Besuam cum omnibus appenditiis suis, cum terris et aedificiis, cum sylvis et accessibus omnibus, cum marciis et colonis et servientibus, totum liberrime et integerrime: Vetusvineas cum omnibus appenditiis suis et sylvis. Tilerias, Beriam, Tregias, Cypetum, Buxatellum, Vendoveram, Auxiliacum cum appenditiis suis, et sylvis, et colonicis, Blaniacum, Berliarian, Baymam, Variacum, Attiniacum, Noviliacum; villam Calatunnam, Curtem Molinensem, Marcennacum cum vineis duodecim, et vinitoribus, et colonicis, qui excolere videntur. Apud Cocheiacum vineas non minimae quantitatis. In pago Belnensi vineas octo, cum vinitoribus et colonicis. In villa quae Vaona dicitur, vineas et terras, cum servis et ancillis excolentibus eas. Terras quas habebat in Divione, et in fine domni Petri, et Longovico, et in Canavis, et in Arzillas, et Tremoldo, et Proviso, et Disto. In Gibriaco vinearum non modicam quantitatem, cum vinitoribus, et colonicis, et sylvis, et pratis, et omnibus adjacentiis suis, cum servis et ancillis, et omnia omnino liberrime. In villa et in Chaciaco quicquid habebat ipse Amalgarius. In villa quae Patriniacum dicitur, mansum unum optimum cum omnibus appenditiis suis. Villam Majescum cum adjacentiis suis. Villam Alteriacum, et villam Boensem similiter cum omnibus appenditiis suis. Villam Talamarum, et villam Ginceniacum. Omnia haec integerrime, ac liberrime cum omnibus ad ea pertinentibus.

« Ut autem haec scriptio firma et stabilis in aevum permaneat, et a nullo nostrorum successorum sit permutanda, nostro nomine insigniri, et annuli impressione jussimus sigillari.

« Signum Clotarii regis.

« Datum mense Augusto, anno ab Incarnatione Domini 658, indictione prima, anno VIII regni Clotarii. Actum Nemauso feliciter. »

(2) *Seu beati Benedicti.* Quin haec verba e margine in textum translata sint nullatenus dubito.

Non solum autem hæc confirmavit, sed et defensionem et advocatum Gengulfum, virum illustrissimum prædicto monasterio constituit, quod ejus litteræ indicabant.

Quomodo Clotarius constituit advocatum beatum Gengulfum huic loco.

« Venerabilis vir Waldalenus abbas de monasterio S. Petri Fontis Besuæ, quod suus genitor Amalgarius ejusque matrona Aquilina quondam suo opere visi fuerunt ædificasse, clementiæ regni nostri suggestit, eo quod ipsum monasterium a malis hominibus fuisset vastatum, et instrumenta chartarum una cum reliquis rebus quamplurimis exinde fuissent deportata. Ob hoc petiit a nobis, ut illuster vir Gengulfus omnes causas ipsius monasterii ad persequendum et reintegrandum deberet recipere. Cui nos hoc beneficium præstitisse cognoscite. Quapropter per præsens hoc præceptum jubemus ut memoratas omnes causas ipsius monasterii ex nostro permissu licentiam habeat prosequi, et unumquodque, ut justum est, restituat. Sic tamen quandiu eorum pariter fuerit voluntas.

« Data xv Kalend. Septemb., anno x regni domini Clotarii regis. »

His igitur auctoritatibus regis et principum adjutoris fultus prædictus Waldalenus abbas, res ad ipsum monasterium pertinentes legitime et quiete tenuit, et monasticum ordinem cum suis monachis, sicut multis indiciis clarum est, regulariter et devote custodivit. Cujus exemplo multi ad monasticam religionem se contulerunt, sua, secundum Domini præceptum, quædam pauperibus, quædam eidem loco sancto conferentes: quorum donationes adhuc retinemus, cum instrumentis chartarum.

(An. 664 sive 674.) Clotarius igitur rex, postquam aliquot annis tenuit regnum, immatura præventus morte, reliquit illud sine hærede. Cujus obitum dolentes Francorum principes, germanum ejus Childericum regem Austrasiorum, quem audierant sapienter et provide regnum disponere, in omni sublimant Francorum regno. Adeptus vero principatum, quidquid adversus leges regum priorum ac majorum principum quorum vita quondam laudabilis exstiterat, ineptum atque contrarium reperit, ad pristinum statum prudentissime revocavit.

(An. 677 vel 679.) Childericus ergo rex, paucis annis quibus regnum Francorum obtinuit, æquo moderamine justisque legibus disponens ipsum regnum, defunctus est. Et germanus ejus Theodericus in regno fratris loco sublimatus, quod tenuit annis xvi. In diebus ejus sanctus Leodegarius est interfectus ab Ebroino majoredomo, et sanctus Lambertus Tungrorum episcopus a Dodoue comite. Hi uno tempore innocentes occisi, coronam martyris sunt adepti. Iste Theodericus rex munificentiam largitatis suæ huic loco impendere dignatus est,

A cujus exemplar præcepti necessarium subjicere judicavimus.

Incipit præceptum regis Theoderici. — Bona Adalrici ducis fisco suo adjudicata, rex confert Besuensi monasterio.

« Merito beneficia, quæ possident, amittere videntur, qui non solum largitoribus ipsorum beneficiorum ingrati existunt, verum etiam infideles eis esse comprobantur. Ad hujusmodi igitur exemplum postquam omnibus patefactum est qualiter Adalricus dux Deo sibi contrario, nobis infidelis apparuit, et se Austrasiis consociavit, ut adversum nos et nostros fideles scelera sua, si Dominus Deus permisisset, exercisset, nos propter ipsum facinus omnes res suas ad nostrum fiscum jussimus revocari. Cognoscat itaque utilitatis vestræ magnitudo, quod res nominatas Fiscalifelinis una cum apperdiitiis suis, et adjacentiis, et cum colonica, trevario, et quidquid supradictus Adalricus de quolibet attracto ibidem tenuit, vel possedit, ei monasterio quod appellatur Fons Besuæ, quod est in honore sancti Petri et Pauli ac cæterorum sanctorum constructum, ubi venerabilis vir Waldalenus præesse dignoscitur, plena et integra gratia totum nos concessisse. Quapropter per hoc nostrum præceptum decernimus ordinandum, et in perpetuum volumus esse mansurum, ut memoratus abbas Waldalenus prædicto monasterio Fontis Besuæ res jam dictas una cum aedificiis, mancipiis, accolabus, terris, et pratis, sylvis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, accessibusque omnibus, vel reliquis quibuscunque beneficiis, cum omni usu fructuario, ex nostræ largitatis munere perpetualiter recipiat possidendas. Et ut hæc præceptio firmior habeatur, et futuris temporibus inconvulse teneatur, manus nostræ subscriptionibus eam decrevimus roborare.

« Signum Theoderici regis.

« Datum mense Septemb. die iv, anno iv, regnante Theoderico rege.

« Glybertus notarius. »

Primi Besuæ abbates. — Tempore igitur prædicti Waldaleni monasticus ordo regulariter floruit, quem successores ejus abbates, ut boni filii mores paternos æmulantes, in regulari institutione imitati sunt: Bercangus videlicet, qui illi in regimine successit, et Ferreolus, qui post Bercangum regimen monasterii suscepit. Sed et Syranus vir religiosus pastorem curam nobiliter tenuit. Talibus itaque fundatoribus, plantatoribus, rigatoribus, Deo incrementum præbente, in prædicto cœnobio monastica institutio solerter viguit, permansitque usque ad tempora Pipini, Magni Caroli genitoris. In illo tempore, deficientibus jam a pristino vigore regibus, cura totius regni administrabatur per duces et principes domus, inter quos omnes præminebat Pipinus, quem supra retulimus, vir omni sapientia adornatus, ejusdemque regni maxima pars erat in manu ejus. Hic devicta Frisia, atque ipsius regni fugato rege, nomine Ratbodo, misit illum ad prædi-

candum servos Dei venientes ex Britannia, Willebrordum et socios ejus qui non parvam populi multitudinem ad Christum converterunt. Theoderico rege defuncto, Childebertus filius ejus successit in regnum.

Anno ab Incarnatione Domini 709, Pipinus perrexit in Suvanos, etc., ut in *Chronico S. Benigni*.

Res Ecclesie Lingon. laico, et monasterium Besuense mulieri a rege tradita. — Anno 752, dominus Pipinus rex sacratus est per manus Stephani papæ, et duo filii ejus Carlomannus et Carolus, qui Magnus dictus est.

Pipinus igitur rex habuit quemdam fratrem, nomine Remigium, cui in Burgundia plurima loca concessit. Inter quæ etiam res ad episcopatum Ecclesie Lingonensis pertinentes, quas sicut sibi visum est, suis asseclis dimisit. Sed, o nefas! monasterium hoc Anglæ uxori cujusdam Theoardi, quia ejus stupro potitus fuerat, non custodiendum, sed diripiendum dedit. Quam præsumptionem, ut dignum erat, indigne ferentes monachi, monasterium reliquerunt, præter paucos ætate et debilitate confectos. Reliqui vero Luxovium cœnobium expetiverunt, aliaque monasteria, in quibus noverant ordinem monasticum permanere.

Prædicta autem Angla res monasterii, ut talem decebat, disponebat. Ab ingressu autem sacrosanctæ basilicæ apostolorum senibus illis qui remanserant prohibentibus, aliquandiu temperavit; sed postquam cætera sacra loca impune temeravit, etiam ipsum oratorium audacter ingredi præsumpsit, statimque quia contra Deum vesaniret, experta est. Nam ut a viris fide dignis, qui ab eis qui præsentibus fuerunt, et viderunt, et audierunt, comperimus (3); statim ut ingressa est prædictum oratorium, invisibili igne ardere cœpit, magnisque clamoribus se exuri vociferans, ut in fluvium Besuæ, qui juxta decurrit, deportaretur, postulabat. Quod illico factum est, sed non valuit talis aqua talem extinguere ignem. Tunc ad fontem misericordiæ cucurrit, prædictis senibus monentibus et docentibus, sicque salvari meruit; prius tamen temeritate confessa emendationem in reliquo talis præsumptionis promissit. Honoravit etiam prædictum locum donariis quibus potuit, quorum quædam, ob testimonium tanti ausus, apud nos servantur.

Eliminatis monachis canonicis substituuntur. — Postquam autem remoto Remigio episcopatus Lingonensis episcopis legitimis cessit, hoc monasterium ab episcopo receptum est. Sed non fuit illi cura digna pastore, ut oves dispersas ad proprium ovile revocaret; magis gaudens quod res monachis delegatæ in suos suorumque usus cederent: sicque monasticus ordo ex hoc loco penitus est deletus, nullique succedentium episcoporum curæ fuit, ut pristinam religionem in hoc loco repararet. Sed alii abbates canonici ordinis constituerunt, alii sibi serviendum decreve-

runt, donec ad piissimi augustæ recordationis Ludovici imperium ventum est.

Pipinus rex inauguratur. Anno IV Pipinus rex intravit Longobardiam, etc., ut in *Chronico S. Benigni*.

In diebus Ludovici imperatoris episcopus Lingonensis, Betto nomine, fecit quasdam divisiones de terra Sancti Petri, sicut hic demonstrabimus.

Res ablatæ monachis Besuensibus restituuntur. —

Notum fiat posteris, et memoriæ commendetur, quod ante illustrem virum, Hildegarnum comitem, seu judices, quos scabineos vocant, et quamplures personas, qui cum eo aderant, in montiano villa, in mallo publico, ad multorum causas audiendas et rectas justitias terminandas, ibi veniens Betto episcopus et advocatus suus Burgoardus, novem legitimos testes ibi præsentavit, quorum nomina hæc sunt, Simeon, Agano, Bertramus, Gono, Marchirius, Adalardus, Gervio, Gerento, Sirannus. Isti testificaverunt et juraverunt de finibus Besuensis monasterii, quod a fine Pontense, et a fine Vendobriense seu Vilense, et Vetus-vendobrinse, et Vaurinse, et Tillense, et vetus Viniense et Bustellense, et Bostenense, et Lucense, Burbureninse, et Berechelpo villare, per istos marcatas, inter ipsos fines immunitas sancti Petri est ad integrum, et in loco qui dicitur Boscus monachorum similiter; et in alio loco qui dicitur Longo Bosco immunitas sancti Petri ad integrum. Et in alio Longo Bosco communitas. Et in ipso fine Bustellense immunitas ad integrum, et ab ipso fine Bustellense usque ad viam Petrosam. Et deinde usque ad stratam fractam: et deinde usque ad finem Burburenensem, atque Vilarum, immunitas sancti Petri est ad integrum. Per istas marcatas euntes ipsi novem testes, quos supra nominavimus, misso secum Balacterio illustri viro ab Hildegarno comite, et a suis scabineis, dixerunt et per judicium testificaverunt quod a tempore Pipini regis et deinceps per tempus domini Caroli Magni imperatoris vidissent inde legitimas vestituras ad partem sancti Petri haberi, ita ut nec Aldo, nec hæredes, ullam legitimam vestituram exinde unquam habuissent, sed per legem et per justitiam vestitura S. Petri Fontis-Besuensis erat. Tunc ipsi scabinei unanimiter judicaverunt quod omni tempore ipsæ res per illas marcatas ad partem sancti Petri essent vindicatæ atque legibus conquistæ. His præsentibus testibus: Balacterio, Madalberto, Beato, Eppleno, Baldrico, Aisono, Vormerio, Milone, Albrico notario, Ferlazio, Leuduino, Arberto, Servio. Walterius præsens fuit et subscripsit. Data notitia die Mercurii proxima in mense Maio, anno II, regnante domno nostro Ludovico rege atque imperatore.)

(815) Notitia, qualiter ante Bettonem episcopum et Balactarium vicecomitem, ad vicem Hildegarni comitis, seu scabineorum qui ibidem aderant, veniens Bernardus advocatus monasterii sancti Petri Fontis Besuæ, et Betto episcopus, in fines Bodin

(3) Nota auctoris ævum.

gis villæ, et Alteriaci-villæ, ibi dedit tredecim testes appellatos his nominibus: Ursaldum, Aglardum, Guirindum, Marcherium, Aggouem, Symeonem, Garinum, Adalardum, Syranum, Winierium, Ulgerium, Amalerium, Flauminum, isti testificaverunt quod inter illas veteres villas, quarum una pergit de Alteriaco-villa ad Colonias villam, et altera pergit de Furto-villa ad Villarum, inter istas duas vias usque ad locum qui dicitur Vaccaria, et illum fontem, qui dicitur Springus, terra sancti Petri est, tam in campis, quam in sylvis, et semper exinde vestita fuerit ipsa casa Dei, monasterium scilicet sancti Petri Besuensis, per legem et per rectum. Actum his presentibus, Madalberto, Adalelmo, Balatterio vicecomite, Ursnado, Gunduino, Flaumiro, Syranno, Aglarde, Marcherio, Aggone, Cirvio, Adalardo, Winerio, Ulgerio, Bettone vicario et misso, ab Hildegarne comite, Zizone, Unibaldo, Hugberto, Aribasto, Vebalto, Laipno. Ego Aldoerius lector hanc notitiam scripsi, anno quarto imperii Domini nostri Hludovici regis atque imperatoris (817).

Quandiu monachi a Besuensi cœnobio exsulaverunt. Qua de causa revocantur monachi. Albericus episcopus Lingonensis Besuense monasterium instaurat. — Cum vero inimicus totius boni diabolus comperisset hoc Besuense monasterium religione florere, indoluit terribenas illum humilitate et obedientia conscendere, unde ipse superbia et inobedientia corruebat. Egit itaque ut monasticus ordo ex hoc loco penitus deletus esset. Nec hoc parvi temporis intervallo, sed a tempore Pipini regis, et tempore Caroli usque ad tempus domini Hludovici imperatoris duravit. Hic enim Bettone episcopo defuncto, Albericus virum dignum episcopatu, ecclesie Lingonensi constituit. Qui hunc locum tali ex causa noscitur restaurasse. Erat predictus episcopus in Besua sanus et hilaris, cum subito gravissimo dolore intestinorum corripitur, nullumque remedium tanti cruciatus consequi poterat. Medicis autem multum laborantibus, et nihil proficientibus, desperare cepit, et de tota morte cogitare. Omnibus autem suis gementibus et flentibus, et mortem ejus expectantibus, ipse in somnum deductus est, viditque in somnis venire ad se veneranda canitie reverendum virum, a quo cum interrogaretur quomodo se haberet, respondit, ut erat, nimis doloribus urgeri ad mortem. Tum ille requisivit quam mercedem retribuere illi, qui ei a Domino, non solum vitam impetraret, sed et salutem, et diuturnitatem. Respondit: Quamvis nulla recompensatio digna esset talibus promissis, tamen, quantum posset et ab illo imperaretur, rependeret. Tum ille senex: Monasterium hoc, inquit, sub meo et fratris mei Pauli nomine, Domino consecratum fuit, et bonis fratribus ac Deum timentibus monachis habitatum, nunc vero, ut ipse cernis, desolatum est: promitte ergo mihi ut hunc locum restitueres, et monasticum ordinem in eo repares, et tibi a Domino salutem impetrabo. Promisit sub iurejurando, et a somno excitatus est, statimque eum

PATROL. CLXII.

omnis dolor deseruit, ac si illis diebus nullum esset expertus cruciatum, surrexit sanus, luctusque animus in gaudium conversus est. Retulit quid viderat, quid etiam ipse promiserat, et sub qua conditione salutem meruerit. Precatur omnes ut adiutores existerent ad implendam promissionem. Quanto autem studio, quantaque cura memor juramenti et promissionis hoc monasterium reparaverit, melius ipsa opera quam verba testantur. Monachos ex monasteriis sumptos adunavit, abbatem prefecit, et non solum res ad ipsum monasterium pertinentes restituit, sed et alias res de episcopatu ecclesie suae, cum consilio synodi provincialis, et consensu ecclesie suae subjecti. Hic itaque Albericus episcopus timens quod experimento didicerat de eodem Besuensi monasterio, ne de rebus quas ei donaverat per successorum pravam pervasionem iterum spolietur, studuit non tantum sua, sed etiam regali auctoritate confirmare quaecunque ad praesens sua vel in posterum aliorum fidelium munificentia possideret. Adiit itaque Ludovicum imperatorem, et super hac re regale praecipitum quaesivit. Annuit imperator, et sicut scriptum est infra, sua auctoritate confirmavit.

Praecipitum Hludovici imperatoris.

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu-Christi, Hludovicus et Hlotarius, divina ordinante providentia Imperatores Augusti. Si petitionibus servorum Dei justis et rationabilibus divini cultus amore favemus, superna nos gratia muniri non diffidimus. Proinde comperiat omnium fidelium nostrorum, praesentium scilicet ac futurorum solertia, quia suggestit mansuetudini nostrae vir venerabilis Albericus Lingonensis ecclesie praesul, qualiter quondam abbatiam, cujus vocabulum est Fons-Besuus, ex rebus videlicet episcopatus sui, ubi quondam monachi regulariter viventes fuerant, sed moderno tempore penitus erat destructa, a fundamentis reaedificavit, aedificia congrua construxit, monachos adunavit, abbatem etiam nomine Seraphim praefecit. Et, ut monachi in eodem loco Domino adjuvante congregati melius et liberius sub norma sanctae regulae Deo militarent, non solum res quae ad praedictam abbatiam legaliter pertinebant, hi reddidit, sed etiam alias res de praefato episcopatu ibidem subiecit; sed et constitutionis chartulam, qua ipse una per consensum metropolitani sui Agobardi archiepiscopi, et suffraganeorum suorum, necnon et cleri sibi subjecti, et quorundam laicorum nobilium confirmaverat, nobis ostendit, in qua plenius conscriptum erat, non solum res ad jam dictam abbatiam legaliter pertinentes ibi reddidisse, verum etiam ei quasdam res de memorato episcopatu suo ibidem subiecit. Quarum haec sunt nomina. Pauliacum cum appenditiis suis, Bellemavum vicum cum suis appenditiis, Arconem cum appenditiis suis. Ista villas cum omnibus adjacentiis, seu et omni re superposita, campis, pratis, silvis, pomiferis, pasentis, accessibus aquis, aquarumque decur-

sibus, et omnes redditus, totum ad integrum, una cum mancipiis, libertis, cum omni peculio ipsorum, una cum accolabus dedit ad servitium monachorum jure perpetuo ad possidendum. Ecclesiam etiam, quæ est in ipsa Belenavo villa, in honore sancti Stephani prorsus ab omni consuetudinali exactione liberrimam. Ecclesiam quoque de villa quæ dicitur Danbrum cum appenditiis suis. Et villam Danblim cum ecclesia et omnibus appenditiis suis. Et villam Trescasas cum ecclesia, et omnibus appenditiis suis. Item ecclesiam de villa quæ dicitur S. Sequani cum appenditiis suis; et ecclesiam de villa Morniaci cum omnibus ad eam pertinentibus. Necnon ecclesiam, quæ est in valle Verona in honore sancti Mauricii. Ecclesiam de villa Beria in honore sancti Laurentii cum omnibus appenditiis suis. Præterea in territorio Divionensi decimas illarum vinearum, quas donaverat huic ecclesiæ domnus Amalgarius dux et fundator hujus sacri cœnobii. Apud villam quæ dicitur Fiscinis vinearum non modicam quantitatem, cum pratis et campis, et servis et ancillis ad ea excolenda. Et in villa Fisciaci vineas similiter; et in Marcennaco similiter. Hæc omnium facta donatione, precibus quibus valuit exorans nostram clementiam, ut super eandem constitutionem nostram auctoritatem firmitatis gratia mererentur habere, qualiter prædictus locus, quem pro divino amore et nostra eleemosyna restauravit, et monachos ibi congregavit, qui pro nobis et cuncto populo nobis subjecto perpetim Domini misericordiam exorent, nostra auctoritate confirmatus esset. Videlicet ut si cuilibet successorum ejus animo sederit ut alias res ibi superaddere velit, in suo jure et potestate, salva discretionis ratione, id faciendi permaneret. Sin autem sua devotio, quæ per consilium tantorum bonorum virorum facta et confirmata est, nostro liberalitatis præcepto firma et stabilis permaneret. Cujus petitionem dignam ac rationabilem judicantes, hos nostros imperiales apices fieri jussimus: per quos decernimus atque jubemus ut memoratus ordinationis modus, quem prædictus venerabilis Albericus episcopus in præfato loco constituit, inviolabilis permaneat, et nullus rector qui in eodem loco successerit, licentiam habeat præscriptum ordinem permutare, aut res quas ibi reddidit, sive subiecit, ullo modo auferre; sed ejus constitutio per hanc nostram confirmationem firma et stabilis permaneat. Et ut hæc auctoritas confirmationis nostræ per futura tempora inviolabilem atque inconvulsam obtineat firmitatem, de annulo nostro subter illam jussimus assignari.

« Signum Hludovici imperatoris.

« Signum Hlotharii filii ejus.

« Actum anno ab Incarnatione Domini 850. Indictione viii. Epacta xv. »

Suscepta deinde regali auctoritate Albericus episcopus, confirmatisque, ut prædiximus, rebus, rediens domum, ut præsentibus notum atque futuris fieret, propriam inde conscriptionem fecit, in qua

omnia quæ huic cœnobio donaverat, quæque in posterum futurorum fidelium largitate donanda sperabat, inserens, sic ait:

Charta domni Alberici episcopi.

« In nomine Domini Jesu Christi, notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, quod ego Albericus dono Dei episcopus Lingonensium reperi locum jam dirutum, quod dicitur Fons-Beaus, in honore constructum sanctorum apostolorum Petri et Pauli, nec non et aliorum, ubi jam olim monachi regulariter Deo famulati fuerant, sub Amalgario duce, permittente Clotario rege. Ideoque ob amorem Dei et veniam delictorum meorum, Deo inspirante, cogitavi reædificare supradictum locum, permittente gloriosissimo Augusto Ludovico, et consentiente piissimo filio ejus Lothario imperatore, congregavi ibi monachos sub abbate nomine Seraphim, qui regulariter degerent et Deo in perpetuum fideliter deservirent. Concessi enim eis quidquid supradictus locus per chartarum donationem assecutus est; et quidquid nostri prædecessores de hoc loco abstraxerant, propter eleemosynam supradicti principis ejusque filiorum libenter restauravi. Ideoque per consilium archiepiscopi nostri Agobardi et consentientibus coepiscopis nostris nec non et piissimis nostris principibus, seu omni clero, nec non et omnibus fidelibus ecclesiæ nostræ, addidimus de episcopatu nostro villas his nominibus: Pauliacum cum appenditiis suis, Bellenavum vicum cum suis appenditiis; Arcionem cum appenditiis suis. Ista villas cum omnibus adjacentiis, seu et omni re superposita, campis, pratis, silvis, pomiferis, pascuis, accessibus, aquis, aquarumque decursibus, et omnes redditus, totum ad integrum, una cum mancipiis, libertis, cum omni peculio ipsorum, una cum accolabus, dedi ad servitium monachorum jure perpetuo ad possidendum. Ecclesiam etiam, quæ est in ipsa Bellenavo villa in honore sancti Stephani, prorsus ab omni consuetudinali exactione liberrimam. Ecclesiam quoque de villa quæ dicitur Danbrum, cum appenditiis suis, et villam Trescasas cum ecclesia, et omnibus appenditiis suis. Item ecclesiam de villa quæ dicitur sancti Sequani cum appenditiis suis; et ecclesiam de villa Morniaci cum omnibus ad eam pertinentibus; nec non etiam ecclesiam quæ est in valle Verona in honore S. Mauricii, et ecclesiam de villa Beria in honore S. Laurentii, cum omnibus appenditiis suis. Præterea in territorio Divionensi decimas illarum vinearum, quas donaverat huic ecclesiæ domnus Amalgarius dux et fundator hujus sacri cœnobii. Apud villam quæ dicitur Fiscinis vinearum non modicam quantitatem, cum pratis et campis, et servis, et ancillis, ad ea excolenda. Et in villa Fisciaci vineas similiter. Et in Marcennaco similiter in substantiam monachorum et alimoniam pauperum, et ut ibidem delectetur servus Dei Domini servire, et pro rege ejusque conjuge, et liberis ipsius, et totius imperii ejus stabilitate, jugiter Domini misericordiam implorare. Ea videlicet ratione

hoc constituimus ut semper subjectus sit jam dictus locus ecclesie sancti Mammetis, et ut nec ego ipse, nec ullus de successoribus meis hanc conscriptionem violare presumat, domini imperatoris confirmationem in ea fieri postulavi. Actum Lingonis civitate publica. In Christi nomine Agobardus Lugdunensis ecclesie archiepiscopus subscripsi. Angericus episcopus subscripsi. Albericus episcopus a me facta subscripsi. In Christi nomine Faova Cabilonensis subscripsi. Modoinus Augustoduensis subscripsi. Winitarius indignus abbas Calticensis subscripsi. Audinus indignus corepiscopus subscripsi. Motuinus indignus presbyter subscripsi. Hiltibaldus Matiscensis episcopus subscripsi. Ragenardus presbyter subscripsi. Ego in Dei nomine Jacob licet indignus corepiscopus subscripsi. Sigoaldus presbyter subscripsi. Woanilo presbyter subscripsi. Adalbertus presbyter subscripsi. Simeon presbyter subscripsi. Unricus diaconus subscripsi. Bajus diaconus subscripsi. Beatus diaconus subscripsi. Friedericus subscripsi. Teuthmarus subscripsi. Rogealdus subscripsi. Signum Humberti. Signum Hiltanni. Signum Bertardi. Signum Fulcrini. Signum Eruc. Signum Radaldi. Betto subscripsi. Bernorigitus subscripsi. Ragnoardus subscripsi. Bavo subscripsi. Ragenardus subscripsi. Hilpericus subscripsi. Hildigisus presbyter subscripsi. In Christi nomine Bernardus archiepiscopus subscripsi. Godelsadus abbas subscripsi. Birico ac si indignus levita subscripsi. Actum anno ab Incarnatione Domini 830, Indictione viii, Epacta xv, xii Kalend. Decemb. Anno, Christo propitio, xiv, imperii domni Ludovici imperatoris, et Lotharii augusti filii ejus vi. »

Tempore vero Domini Alberici episcopi, facte sunt plurimae commutationes, vel coemptiones terrarum, tam ab ipso pontifice, quam a rectoribus loci istius. Inter quas facta est commutatio a Seraphim abbate nostro, et Herleberto abbate Divionensi. Dedit Herlebertus in villis Luco et Verona, quidquid erat juris S. Benigni: et Seraphim e contra tradidit terras S. Petri, quae erant in Divione, et in fine Domini Petri et Longo vico, et in Canavis, et in Arzilerias, et Tremoldo, et Fontanis, et Proviso, et Disto. Nec sufficit huic loci istius amatori Alberico episcopo, suo tempore munificentissime locum istum ampliare, sed audiens qualiter Betto episcopus, praedecessor suus; fines Besuensis territorii legaliter novem legalibus testibus terminaverat, sua auctoritate id ipsum confirmavit. Ipso tempore quidam Hligarius nomine dedit ad hunc locum in Aquatovilla terram hereditatis suae, pro peccatis suis minuendis. Hoc est mansum indomincatum, una cum domo et horreo. Habet vero ipsa terra perticas arpennales in longo quadraginta tres, et pedales x, et in lato de uno capite superiore perticas novem, et pedes iv. Totum ad integrum, tam terris, curtiferis, quam aedificiis desuper positis, campis, pratis, silvis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, totum ad integrum dedit.

Similiter quidam Widaldus nomine, vendidit domno Alberico episcopo terram in villa Casoto mansum unum, et de terra jornales septem. Domnus vero Albericus dedit eam sancto Petro. Item alius quidam Aylardus nomine, res juris sui sitas in pago Atoariense, in loco, qui dicitur Bustellus, et in ipsa fine Bustellense seu et ibidem aspiciente, quidquid ibidem genitrix sua visa fuit habere, tam in mansis, quam campis, pratis, silvis, pomiferis, pascuis, accessibusque omnibus vendidit domno Alberico episcopo, per manus abbatis Seraphim, Radulpho, et Amalarico testibus xii, in Kal. Feb. anno xvi imperii Ludovici.

Charta Teutonis abbatis.

Similiter etiam facta est commutatio inter abbatem Besuensem nomine Seraphim, et abbatem Theutonem monasterii Sancti Leodegarii, quod capellense nominatur, cujus series ita se habet:

Auxiliante Domino nostro Jesu Christo placuit atque convenit coram domno Alberico Lingonensi episcopo, inter abbatem Seraphim et Theutonem abbatem de monasterio Sancti Leodegarii, ut aliquid de terris Sancti Petri Besuensis, et sancti Leodegarii, pro communi opportunitate mutare deberent, quod ita fecerunt. Dedit Theuto abbas de parte sua ad partem Seraphim, coram Alberico episcopo in caenobio S. Petri Besuensis, curtile unum situm in villa Besua. Habet idem curtile in longo perticas arpennales 48 et in transverso perticas arpennales 3 et pedales 7. De utroque latere terra sancti Petri est. Dedit autem Albericus episcopus, et Seraphim abbas de terra Sancti Petri Besuensis, ad partem Theutonis abbatis Sancti Leodegarii, curtile unum situm villa Baciaco. Terminatur autem ab uno latere terra Flaviniacensis monasterii, et habet perticas arpennales 16 in transverso perticas arpennales quinque. Similiter in alio loco in ipsa fine Basciacense peciolam unam de terra, quae habet in longum perticas arpennales 8 et in transverso perticas arpennales 4. Si quis vero, quod nec fieri credimus, de haeredibus nostris, aut quaelibet persona contra hanc commutationem venire conatus fuerit, inferat ei, cui litem intulerit, duas uncias de auro. Actum Fonte-Besua monasterio publico 3 Kalend. April. anno 13 imperii domni Hludovici imperatoris.

Charta de Bustello.

Anno quinto decimo imperii Hludovici, domnus Albericus Lingonensis episcopus emit terram de quadam femina, nomine Adda, et Laburdo, et Albuino, et Laibulfo, quae sita est in loco qui dicitur Bustellus, qui est in fine Vetus vineis, omnia quae habere videbantur in ipso Bustello, et in Blaniaco, tam terris, curtiferis, quam aedificiis desuper positis, campisque, pratis, silvis, exaratis, pomiferis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, accessibusque omnibus. Omnia ex integro venderunt, et acceperunt pretium solidos quinquaginta.

Item alia.

Anno 18 imperii Hludovici iterum emit domnus

Albericus Lingonensis episcopus servos, Arlebardum, atque Hayconem, cum ancilla, nomine Humeldi, et filiabus suis, Adalberga et Eldeardi, de quodam Nerduino nomine, qui accepit in pretium solidos 15.

Ludovico Pio terreni insignia regni anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo quadagesimo perpetua felicitate commutanti, etc. *ut in Chronico S. Benigni.*

De obitu Alberici episcopi.

Non est nostræ possibilitatis verbis ostendere, quanta devotionis erga hunc locum dominus Albericus episcopus exstiterit, quantumque eum dilexerit. Verumtamen si verba nostra ad hoc non sufficiunt, opera ipsius et beneficia clamant et ostendunt. In hoc enim apparet illum monasterium istud super omnia dilexisse, quod quæcunque potuit, et undecunque huic loco attrahere, non omisit. Annotavimus quædam de donariis ipsius, prout tenuitas memoriæ nostræ recordari potuit. Quorum quædam adhuc retinemus et possidemus, quædam partim debilitate nostra, partim infidelitate pervasorum perdidimus. Est apud nos pallium satis pulchrum visu, columbis in eo seriatim et pulcherrime contextis, unde ipse multis diebus infulam habuit. Sunt apud nos de libris, quos ipse sanctis apostolis Petro et Paulo obtulit. Textus Evangeliorum unus. Augustinus ad litteram. Liber Regum cum Actibus Apostolorum in eodem volumine. Beda super Lucam. Quippe non immerito sperabat salutem, et vitam animæ per eos Domino Jesu Christo consequi, per quos sanitatem corporis et valetudinem receperat. Hujus itaque spei atque fidei constantia flos, postquam plurima huic loco ante se præmisit, ad extrema vitæ propinquans, in hoc monasterio se sepeliri voluit: quod et factum est. Jacet namque benedictum corpus ipsius ad dexteram partem altaris sanctæ Mariæ: anima vero ipsius cum electis et sanctis requiescat in pace. Amen.

Charta de Auxiliaco.

Walcaudus abbas Besuensis. — Per idem tempus defuncto Seraphim abbate qui vices pastoris in loco tenuerat, successit ad regimen animarum Walcaudus abbas, eundem in ecclesiasticis gerens officium. Obeunte itidem Alberico episcopo Lingonum, Teutbaldus episcopus adeptus est cathedram. Hic sicut prædecessor suus, studiosus hujus loci cultor, fecit commutationes terrarum in aliquibus locis cum quibusdam hominibus. Quidam namque, Eurulfus nomine, pro remedio animæ suæ per consilium Teutbaldi episcopi, dedit sancto Petro Besuensis cœnobii unum campum, situm in villa quæ dicitur Auxiliacus, cui terminatur de uno latere terra Sancti Lcodegarii, de alio vero ipsi hæredes tenent, de una fronte fluvio percurrente, de alia vero fronte, strata publica. Infra vero istas terminationes totum contulit ad integrum sancto Petro. In alio etiam loco campum unum, in eadem villa, quæ habet terminationes, ex uno latere silvam communem, de altero vero latere viam publicam. Ex una fronte terram Godefridi, de alia itidem fronte ipsi hæredes tenent.

A Similiter in alio loco pratum unum, qui habet terminationes, ex una fronte, fluvium procurrentem, ex alia vero fronte, et ex uno latere ipsi hæredes tenent. Signum Adalmari. Signum Odolgarri

Charta de Maiasco

Domnus itaque Teutbaldus episcopus, et Walcaudus abbas fecerunt commutationem cum quodam Wifrico nomine, de terris eorum. Dedit ergo Wifricus de parte sua ad partem sancti Petri, campum unum situm in pago Atoariense, in villa quæ dicitur Maiascus, seu in ipsa sine; qui habet terminationes, ex uno latere terram sancti Petri, ex alio vero terram ipsius donatoris, et ex una fronte terram sancti Mammetis, ex alia vero fronte stratum publicam, et habet perticationes in longo, perticas xxv, pedum x, et in lato perticas xi, et ex ambabus frontibus perticas xi, pedum iv. Econtra dedit Walcaudus abbas de parte sancti Petri ad partem Wifrici, campum unum situm in pago Atoariense, in villa quæ dicitur Maiascus.

Ubicunque ergo potuit, Teutbaldus episcopus hunc locum nostrum immeliorari curavit. Post cæjus obitum dominus Isaac suscepit præsulatum. Hic prædecessorum bonum sequens exemplum, multa bona huic monasterio contulit,

Carolus igitur, qui cognominatus est *Calvus*, imperium adeptus, ecclesiarum Dei cultor devotus, omni nisu, quo potuit, studebat in cultu religionis depravata corrigere, destructa reædificare, collapsa erigere. Anno Dominicæ Incarnationis 871 regens Francorum regnum, erga cultum ecclesiæ fuit studiosissimus; quapropter multa evicit pericula, et regni ejus semper augmentabatur gloria. Defuncto siquidem Pipino fratre suo rege Aquitanæ, filioque ejus in regno subrogato, moderationem regni non strenue agens, a suis derelictus ac dejectus est, et monachus in monasterio sancti Medardi factus. Carolus vero a cunctis principibus expetitus, Aquitanæ regnum est adeptus. Post non multos etiam annos mortuo Lothario imperatore fratre ejus, Carolus suscepit imperium. Sed Ludovicus alter frater cupiens invadere monarchiam regni, iterum contra Carolum bellum concitat, Northmannos cæterasque gentes in regnum Caroli evocat: auxiliante autem Domino Carolus fratrem de finibus suis expulit, et Northmannos intra Neustriam compressit. Hæc fuit secunda eruptio Northmannorum in Francia. Aliquantis transactis annis Ludovicus defunctus est, relinquens tres filios, Ludovicum scilicet, Carlomanum et Carolum.

Charta de Luco.

Warinus et Teutbertus abbates. — Defuncto igitur Walcaudo abbate, Warinus successit. Hujus itaque diebus, quidam homo, Baldricus nomine, pro remedio animæ suæ et gonitoris sui, nomine Romani, reliquorumque antecessorum suorum dedit sancto Petro unum mansum, qui est in Luco superiori, vel in ipsa villa Lucensi, cum omnibus appenditiis suis, et habet terminationes ex uno latere. et de una

fronte terram sancti Marcellini, et ex alio latere, et de una fronte, fiscum similiter. De rebus autem suis, quæ sunt sitæ in ipso pago, et in fine Lucensi, seu in ipsa villa Luco, mansum cum supra positis, campis, pratis, curtiferis, silvis, pascuis, pomiferis, et uno molendino in Busceria, aquis, aquarumque decursibus, exitibus et regressibus, accessibusque omnibus, quidquid de parte genitorum suorum, vel quidquid per instrumenta chartarum acquisivit, totum jure perpetuo, eidem cœnobio tradidit. Post aliquantos autem annos veniens quidam Utlaius nomine, ante Evam dominam suam in campo limbo proclamabat quod partem habere deberet in molendino, quem Josmundus clericus et frater suus Baldricus dederunt sancto Petro in Luco, absque ullius contradicto. Jussit itaque Eva fidelibus suis ut irent cum prædicto Utlao, ad monasterium Besuæ pro tali causa inquirenda. Venit ergo Aldricus a partibus Utlaii cum cæteris quam plurimis, movens rationem de prædicto molendino contra abbatem vel monachos. Itaque monachi testes habuerunt quam plurimos, e contra Utlaius nullum inde habuit testem, quia omnes sciebant eum esse mendacem. Sicque spe sua fraudatus, quidquid calumniabatur, totum monachis dimisit, ac wirpivit. Postea vero Teutbertus abbas qui supra memorato Warino successerat, ipsum molendinum Utlao ea ratione recondonavit, ut si in deterius devenisset, xxx solidos persolveret. Habet autem idem molendinum terminationes de ambabus partibus tilam, et ex una fronte Isaccus et uxor ejus tenent, et de alia fronte est exitus, et regressus, et semita, quæ ad ipsum farinarium pergit.

Charta de Vetus-vineis.

Quidam etiam miles Divionis castri, Epplenus nomine, pro remedio sui, atque parentum suorum, dedit huic Besuensi ecclesiæ, in villa, quam Veteres-vineas vocant, vel in finibus ejusdem villæ tantum spatium de terra arabili, ubi possunt seminari annonæ modii centum.

Charta de Auxiliaco.

Alius quidam homo, nomine Rogerius, donavit eidem ecclesiæ campum unum, qui est situs in pago Atoariorum, in villa Auxiliaco, et habet terminationes de uno latere, terram sancti Petri, de alio terram fiscalem, de una fronte stratam publicam, de alia Vincennam fluvium percurrentem.

Charta de Luco.

Cum resideret venerabilis episcopus Isaac in cathedra episcopali, in villa Basiaco, omnisque clerus ipsius promptus audique ad eum congregaretur: caterva quoque admodum nobilium abbatum cum archidiaconibus et presbyteris, cœtuque universo in synodo generali, quiddam de causis ecclesiasticis ordinatura: inter cætera sancta colloquia, quæ pariter habuerunt, altercatio quædam exorta est inter Ansuinum sancti Martini Lucensis presbyterum, et Adalardum ejusdem villulæ sancti Marcellini presbyterum, de decimis ipsarum ecclesiarum, lo-

quente Ansuino, quod omnis decima cum integritate ab antiquo suæ foret ecclesiæ; quæ e contrario profitente, et toto annisu Adalardo reluctantante, suæ ecclesiæ prorsus magis esse debere; continuo itaque in ipsa synodo exsurgentes testes valde præclari et idonei, superius memorati Ansuini presbyteri, qui veris indiciis Adalardum refutantes, approbaverunt et definierunt, secundum quod antiquitas fuit, stare debere, scilicet Magenardus abbas et archidiaconus, Otbertus, qui eodem archidiaconatus fungebatur officio, Arnoldus eodem florens honore, Isaac, Fredradus, Adalmannus, Evorinus, et omnis fere synodus, horum veridicorum testium testimoniis satis confirmatus et roboratus est presbyter Ansuinus; et taliter uterque eorum querelæ hujus finem accepit. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis 870, indictione III. Regnante Carolo rege, ecclesiam autem Lingonensem regente venerabili Isaac pontifice.

Obitus domni Isaac episcopi.

Mortuo Isaac episc. subrogatur Geilo. Corpus S. Prudentii Besuæ donatum.— Isaac deinde hujus vitæ diem obeunte, ejus loco Geilo substituitur episcopus, huic Besuensi monasterio amicissimus; et nobis fere omnibus melioribus optimus. Cum enim alii nobis providerint terrena subsidia, iste apud Deum procuravit animarum patrocinia. Rediens enim ex Aquitania, beatissimi Prudentii martyris corpus huic loco intulit, et cum aliis multis sanctorum pignoribus ad exorandum Deum pro se et pro nobis, ut decuit, collocavit. Ad quorum honorem, et reverentiam quædam de episcopo suo ad luminaria obtulit exhibenda, et eorum quæ obtulit facta legaliter et publice donatione, scriptum edidit hoc modo.

De collatis huic loco a Geilone episcopo.

Omnibus dignitatibus, sublimibus ac mediocribus utriusque sexus et ordinis notum esse volumus, qualiter ego Geilo Lingonensis ecclesiæ humilis episcopus, Dei omnipotentis inspiratione commotus, beatissimum Prudentium martyrem Christi, Besuensi monasterio in honore sanctorum apostolorum Petri et Pauli constructo, digno honore collocaverim. Qui beatus martyr ante introitum atrii et in ingressu templi, ac deinceps miraculis, ut omnibus Christi circumquaque fidelibus patefactum est, claruit. Nutu ergo divinæ majestatis pulsatus, contuli illi aliquid ad luminaria præbenda ex redditibus sancti Mammetis in Luco superiori capellam videlicet sancti Marcellini, eum appenditiis suis et mancipiis utriusque sexus, quæ ab episcopo Virdunensi ante paucos dies digna commutatione evindicavi. Pontificum etiam cum adjacentiis suis, et ecclesiam in honore sancti Hippolyti in eodem loco consecratam, eidem sanctissimo martyri Prudentio contuli. Ecclesiam quoque de Chasuit ad integrum cum omnibus appenditiis suis, eidem sancto delegavi; ita ut ab hac die has donationes habeat, teneat atque possideat in perpetuum, nullo contradicente. Hoc san-

lum'a successoribus meis in Deum et propter Deum A
obnixis precibus exorando deposco, ut si adicere
aliquid placuerit, faciant; et si non, hæc parva a no-
bis tradita non demant, nec subtrahant. Quod et si
qui tentati a diabolo invadere hæc dona conati fue-
rint, nec permittatur eis locus in ecclesia cum cæteris
Christianis, et nisi cito respiscant, maledictionibus
cum Dathan et Abiron, et cum Juda traditore
Domini, pœnis gehennalibus subjiciantur: insuper
et auri libras quinque in ultione rectoribus eccle-
siæ Besuensis persolvant. Ego Geylo humilis episco-
pus hanc traditionem in synodali conventu peregi,
et confirmari rogavi. Anno ab Incarnatione Domini
883, indictione 1, epacta ix. Regnante Carolo Ma-
gno (4). Signum domini Geilonis episcopi, harum
rerum donatoris. S. Helix. S. Oberti. S. Galcaudi. B
S. Helgaudi. S. Arnaldi. S. Guntardi. S. Ojonis, et
reliquorum omnium, qui illi synodo assuerunt; die
Dominico mensis Octob. viii, Idus ejusdem mensis.

Charta de ecclesia S. Martini de Luco.

Synod. Cabilonensis. — Anno Incarnationis Dom,
886, anno quoque domni et serenissimi Caroli im-
peratoris Augusti in Gallia imperantis ii, indictione
v, xv Kal. Junii, sacer episcoporum conventus ob
pacem et tranquillitatem sanctæ Dei Ecclesiæ sta-
tuendam, et ecclesiastica negotia decernenda, apud
ecclesiam sancti Marcelli martyris, in suburbio Ca-
bilonensi, in Christi nomine coadunatus est, ubi
fuerunt domni et sanctissimi archiepiscopi, Aure-
lianus, Bernuinus, nec non et reverendissimi epi-
scopi, Adalgarius, Geylo, Stephanus, Gyraldus, C
Adalbaldu, Isaac et Leboinus. Geylo denique supra
memoratus Lingonensis ecclesiæ reverendissimus
antistes, una cum supra scriptis patribus in hoc sa-
cro-sancto residens conventu, eorum auribus inti-
mavit de supra scripta notitia; qualiter domnus
Isaac antecessor suus, res ecclesiæ in Luco, in ho-
nore S. Martini in sua S. synodo a partibus S. Mar-
tini de Luco superiori, capellæ videlicet sancti Mar-
cellini, contra Adalardum ejusdem capellæ presby-
terum, juste et legaliter evindicavit de rebus et de-
cimis. Tunc omnes episcopi præfati hæc audientes,
in communem relationem Geylonis, venerabilis epi-
scopi, et notitiam evindicationis domni Isaac, simul
consenserunt, et consentiendo roboraverunt, ut si
quis temeraria sacrilegaque præsumptione convic-
tus, atque cæca cupiditate cæcatus, hoc, quod Dei
et domni Isaac et nostra confirmamus auctoritate,
in aliquo infringere præsumperit, æterna se sciens
damnatione multandum, et cum diabolo et angelis
ejus sempiterno incendio concremandum, atque cum
Juda traditore Domini, et cum Dathan et Abiron
perpetuali pœna cruciandum, et insuper a liminibus
sanctæ Dei Ecclesiæ, et cœtu omnium fidelium Chri-
stianorum tandiu habeatur extorris, donec de illicita
præsumptione respiscens, condigna pœnitentia su-
pleatur.

(4) Carolo Magno. Aut Carlomanno.

Charta de Luco Mediano.

His diebus, homo quidam cujus nomen erat Isaac,
dedit monasterio Besuensi mansum unum, qui est
in pago Atoariensi, in villa quæ dicitur Lucus Me-
dianus, et habet terminationes de una fronte Phi-
lam fluvium procurrentem, de alia fronte strata
publicam. Donavit quoque supradictus Isaac eidem
loco in fine, quæ dicitur mons Mainberti, in loco,
qui dicitur Spinido, terræ jornales duos; in alio
vero loco, qui dicitur Cabrario, jornales duos, et in
alio, qui dicitur Fontinella, jornales tres. Ipsamque
donationem Walcaudo, tunc temporis ipsius loci ab-
bati, et successoribus ejus perpetuo contradidit.

Charta de Vetus-vineis

Alius quidam homo nomine Ingelgerius, et uxor
ejus Amalildis, vendiderunt fratribus Besuensis
cœnobii in villa, quam Veteres-vineas appellant,
unum hortum, qui terminatur de uno latere, terra
ipsius hæreditatis, de alio latere terra sancti Leo-
degarii, de una fronte, terra sancti Petri, de alia
vero, strata publica. Habet etiam idem hortus per-
ticationes agripennales de una fronte a parte vi-
neæ sancti Petri pertieas duas, pedum sex, de alia
fronte perticam unam. Habet et in longo perticas
undecim pedum novem. Infra istas perticationes,
seu terminationes, totum ad integrum vendidit præ-
dictus Ingelgerius monachis Besuensibus, accepto-
que ab eis pretio solidis duobus et denariis octo,
concessit perpetualiter possidendum.

Item alia.

Vir quidam Otgerius nomine, pro remedio animæ
patris sui Isaac et fratris sui Waldrici, dedit sancto
Petro Besuensis cœnobii, servum quemdam Amale-
rium nomine, eo quod ipse Waldricus frater ditoris,
cuidam servo sancti Petri, qui Lanfredus dicebatur,
oculos eruisset.

Charta de Novo Vico.

Item alius quidam Bernardus et uxor ejus Mikro-
dis dederunt Teutberto Besuensi abbati, et monachis
sub eo viventibus, partem de vinea quadam sita
in pago Atoariorum, in villa Novo-vico, ut habe-
rent potestatem faciendi de ea quidquid potius ele-
gissent.

Charta de Villare.

Miles quidam Portuensis pagi, Aigardus nomine,
et conjux ejus Rotlindis vocata, concesserunt bea-
tissimo Petro in Besuensi cœnobio famulantibus,
cunctas res juris sui sitas in pago Portuensi in villa
nuncupata Villare, et totum quidquid in ipsa villa,
vel in finibus ejus possederant: campos scilicet,
prata, pascua, decimas, rivos, fontes, aquas, aqua-
rumque decursus cum adjacentiis suis, et quodcum-
que dici, aut nominari potest, et quod per eorum
nomen ibidem vindicare monachi possent: acce-
ptoque ob hoc ab ipsis monachis pretio, quod con-
valuit ad iv libras argenti, hanc tantam donationem
testamento confirmaverunt, et possidendam eidem
cœnobio perenniter decreverunt.

Item alia charta.

Quidam, Guttinus nomine, dedit eidem Besuensi cœnobio mansum unum in pago Atoariensi, et quidquid ad ipsum mansum pertinebat, in campis, pratis, silvis, aquis et mancipiis utriusque sexus in eodem manentibus.

Charta de Ponto.

Aurailus quidam et uxor ejus Ermengardis vendiderunt monachis Besuensibus mansum unum cum appenditiis suis, campis scilicet, pratis, silvis, pascuis, arboribus pomiferis, aquis, aquarumque decursibus, quod situm est in pago Atoariorum, in villa quæ dicitur Pontus et habet terminationes, de uno latere terram sancti Leodegarii, de alio terram fiscalem, de una fronte stratam publicam, de alia vero, prata. Vendiderunt etiam et alias suas res sitas in fine Vendourensi, et in fine Potensi, et in fine Lulensi; acceptisque a monachis pro hac largitione 60 solidis, potestati eorum eam perenniter possidendam tradiderunt.

Item alia.

Quidam miles nomine Waldrannus pro requie animæ suæ, et parentum suorum, dedit præfato cœnobio ancillam unam nomine Lampacem, ut ibidem deserviret, eum omni semine suo ex ea progenito: et annis singulis in festivitate sanctorum Petri et Pauli, denarios duos persolveret, et ut cæteræ colonæ servitium omne facerent.

Charta de Lujat.

Landrada quoque quædam femina mansum juris sui in villa quæ dicitur Lujat, situm, dedit eidem cœnobio Besuensi: quod mansum terminatur de uno latere terra Flammeria; de alio terra sancti Leodegarii; de una fronte strata publica; de alia vero Thila fluvio percurrente.

Item alia charta.

Quidam etiam colonus sancti Petri, qui Vautsonius vocabatur, et uxor ejus Manuheldis, servum juris sui, nomine Gunduinum, dederunt eidem sæpe nominato loco; ea tamen ratione, ut colonus permaneret, sicut et ipse Vautsonius.

Item alia.

Miles quidam Hugo nomine, pro requie animæ suæ et antecessorum suorum, dedit ad ipsum locum Besuensem servum quemdam nomine Wlfgangum, nec non uxorem illius, nomine Aymam, et infantes illorum, Ermenasiam, Suffuciam, Susannam, Adalzinam, Suppliciam et Godolbergam.

Charta de Picangiis et Mercennaco.

Mulier quædam nobilis, nomine Wandalmotis, pro requie animæ mariti sui Humberti et reliquorum antecessorum suorum, donavit ad locum SS. apostolorum Petri et Pauli, nec non et sancti Prudentii martyris, in villa Fractomonte, servum nomine Gundulfum, cum filiis suis Wlferio, Waringaudo, Rambaldo, et dimidium mansum, quem ipsi tenebant; tali servitio, ut omnibus annis in corvata monachorum, jornalem unum de tritico, et alium de avena persolverent, et eulogias, et in cera duos de-

narjos. Dedit etiam eadem Wandalmotis supradicto loco in villa Pichanias servum nomine Humbertum cum matre Plectrude, et mansum unum ibidem, et quidquid ad ipsum mansum pertinebat. Similiter etiam dedit eidem loco in pago Divionensi, in villa Mercennaco, jornalem unum de vinea.

Charta de Vivers.

Nobilis quædam femina, nomine Eva, dedit eidem ecclesiæ Besuensi res proprii juris sitas in pago Atoariorum, in loco qui dicitur Vivarius, ipsam videlicet villam Vivers appellatam; et quidquid ibi adjacet, totum ex integro prædicto loco concessit, mansa, servos, ancillas, curtiferas terras, silvas, aquas, aquarumque decursus, cum mancipiis utriusque sexus; et per servum, nomine Ajembaldum, vestivit ex his rebus prædictam ecclesiam Besuensem.

Charta de Brescono.

Levita quidam nomine Helias, dedit in pago Divionensi, in villa Brescono, ad luminaria ejusdem Besuensis ecclesiæ, vineam unam bene cultam, ut in perpetuum eam possideret sine aliqua contradictione.

Charta de Fissiaco.

Adoerius quidam in eodem cœnobio ex laico conversus, in villa Divionensis pagi, quæ Fissiacus appellatur, dedit vineam unam, quæ terminatur de uno latere terra sancti Benigni de Longovico, de alio via publica, de una fronte vinea sanctæ MARTIÆ de Balma, de alia terra, sancti Eusebii de Escubilibus.

Habet ipsa vinea ex uno latere in longum perticas agripennales 24, de alio perticas 20, pedum 2; de una fronte perticas 20, de alia vero perticas 15; pedum 7.

KAROLUS autem imperator secundo Romam ire disponens, Italiam ingreditur: econtra Karlomannus Ludovici regis fratris ejus filius, per aliam viam, eandem terram ingressus, cum immenso exercitu fit ei obvius. Karolus vero Galliam regressus, atque fines Lugdunensium pertingens, ibidem vita functus est, atque in monasterio apostolorum Petri et Pauli conditus, loco, qui dicitur Nantoade a multitudine aquarum inibi confluentium. Postmodum per admonitionem angelicam inde translatus, Parisius in ecclesia S. Dionysii regali sepultura est tumulatus. Successit patris in solio Ludovicus, biennio vix regio nomine functus. Hujus in diebus Joannes papa Romanus Franciam venit, et apud Trekas civitatem cum eodem rege collocutus, parvo tempore ibidem moratus, sicque Romam est reversus.

His diebus effera Danorum natio tertiam Neustriasis inflicta cladem advenit, intulissetque majorem superioribus, ni Hugo per Gallias abbatis honore præditus, eorum temerarios compescuisset ausus: Auxiliante namque Deo parva manu tantas hostium phalanges fudit, ut vix superesset, qui nuntiare potuisset. Qua plaga humiliati Dani, Gallias per ali-

quod spatium temporis quietas reliquerunt. Huic bello præfuit Ludovicus rex. At Hugone ultimos vite suæ claudente soles, Ludovicoque principe post administratum, ut diximus, biennio regnum, diem obeunte, Carolus, qui Simplex postea est dictus, in cunis ævum agens patre orbatus remansit. Supererant duo filii Roberti Andegavorum comitis, fratres Hugonis abbatis, Senior Oddo dicebatur, Robertus alter, patrem nomine referens. Ex his majorem natu Oddonem Franci tutorem pueri, regni-que elegere gubernatorem, quia recidivi Northmannorum incursum imminabant. In partibus vero regni, quas Lotharius et Ludovicus tenerant, filii ejusdem Ludowici regnabant : nam Lotharius sine filiis obierat. Ex his tribus fratribus unus patris nomine vocatus, alter Carlomanus, tertius Carolus est dictus. Sed duobus intra quinquennium defunctis, ad juniorem Carolum rerum summa pervenit, postque imperii monarchiam est adeptus.

Refert quidam scriptor, etc., ut in *Chronico S. Benigni*.

His temporibus Incarnationis Christi 891 volvelatur annus.

De destructione hujus loci.

Veniens ad obitum præfatus ac venerabilis Geylo episcopus, cognoscens et ipse multa ad dimittendum seu purgandum in seipso, antequam occurreret cum omnibus nobis in resurrectione generali, ei in cujus conspectu non sunt mundi, etiam ipsi cœli, quibus in vita deservierat, in morte non solum animam, sed etiam corpus commendavit. Præcepit itaque corpus suum ad hoc Besuense monasterium deferri, et se totum Deo et SS. ejus apostolis, quibus datum est claudere cœlum, vel aperire quibus voluerint, committens, necnon et gloriosissimo aliorum sanctorum quorum hic reliquæ habentur, patrocinio, cum prædecessore suo Alberico Lingonensi itidem episcopo sepultus est.

Circa idem fere tempus, secundum quod scriptum est, risui nostro dolor admistus est, et extrema gaudii nostri luctus occupavit. Nam venientibus per Franciam in Burgundia Northmannis, monasterium istud Besuense penitus contigit desolatum iri. Et cum septies inveniamus locum istum a perfidis christianis, seu a paganis violatum atque destructum, hæc ultima destructio non immerito a nobis emphatice dicitur *desolatio desolationum*. Dicamus igitur, sicut in antiquis membranulis nostris vix recolligere potuimus, quomodo et a quibus sexies devastatum sit, ut tandem ad hanc ultimam et atrocissimam desolationem patulo latius disseverendam accedamus. Prima vice a Christianis per intestina bella, qui hunc locum invadentes, abstulerunt inde cum alijs rebus, etiam omnes chartarum auctoritates : unde jam in præcedentibus aliquantulum mentionem fecimus. Alia vice a Wandalis, perfidis paganis. Tertia vice a Sarracenis, quando Augustidunum civitatem destruxerunt anno ab Incarnatione Domini 851. Fertur etiam una vice a monachis hunc relictum fuisse

A locum, ob metum cujusdam morbi, qui nunc vastabat regionem. Quarta vice tempore Remigii, fratris Pipini regis, Magni Caroli patris, per quamdam feminam, nomine Angla, cui prædictus Remigius hunc locum donaverat : unde et nos in superioribus mentionem fecimus. Cujus rei ordinem qui plerisque nosse desiderat, ad eam descriptionis narratiunculam recurrat. Sed et hoc sciendum, quod ex hoc tempore usque ad domnum Albericum, qui hunc locum reparavit, ab ordine monastico penitus cessavit.

Jam vero dicendum est de illa ultima desolatione, quæ non solum huic loco obsit, verum etiam totam Franciam ipsis Northmannis vastantibus, neque usquam Francis tutam resistendi firmitatem reperientibus, multa sanctorum corpora Divioni castro invecta sunt, eo quod firmissimum et inexpugnabile videretur, quorum quædam postea sunt relata, quibusdam ibi remanentibus; alia sunt ad alia loca translata.

Delatum est a Suessionicis corpus beati Medardi episcopi. Delatum est a Tarwanensibus corpus beatissimi Silvini eorum episcopi. Nostrum quoque patroni, beatissimi Prudentii corpus eodem delatum, et in basilica beati Stephani collocatum, multis annis permansit. Tandem Deo nobis propitio, paceque redita beatissimi Prudentii corpus inde delatum, et beati Silvini corpus cum beata Angla, ejus familiarissima, nobis a Deo donatum. Sicque factum est, ut cum hujus loci protectionem principaliter habeat cum Paulo princeps apostolorum Petrus, unum ipsius exornet latus beatissimus martyr Prudentius, alterum cum venerabili Angla beatus Silvius episcopus.

Aliquantisper protelavimus desolationis nostræ narrationem, nolentes silentio contegi, qualiter nobis, qui putabimur nostro patrono desolati, postmodum a Deo sint pro uno duo procurati. Nunc ad ea quæ omisimus redeamus.

Audientes hi qui hic erant monachi Northmannorum adventum, quidam timore pœnæ ac mortis se occultaverunt, quidam ad alia monasteria demigraverunt. Nec mirum quoniam qui hic remanserunt, gladio interfecti sunt, quorum nomina hæc sunt : Ayrmannus monachus, Genesis monachus, Beraldus monachus, Sifardus monachus, Rodco monachus, Ansuinus presbyter, Adalricus puerulus. Ii omnes pro Christo pie jugulati rationem Deo reddentes, sacrificium Deo effecti sunt, anno ab Incarnat. Dom. 838.

Northmannos oppugnat Richardus dux. — Verumtamen cum nemo repertus sit, qui eis posset vel auderet resistere, fuit fisdem temporibus quidam dux nostrarum partium, Richardus nomine, qui a justitiæ studio dictus est et ipse *justificator*. Hic pro libertate patriæ partim zelo succensus, plurimum vero pro ecclesiis Dei defendendis, Deum habens adiutorem, expugnare illos aggressus est. Et licet usque ad hanc Besuam hostilis impetus procurerit,

et hic rabies insanæ eorum adeo efferverit, ut et monachos nostros, ut prædiximus, gladiis interemerit et omnia vastaverit, in tantum ut et fontem ipsum de se gurgitem magni fluvii evomentem, potatione quadrupedum innumerabilium per totum quadriduum exsiccaverit; ad Divionem tamen eos aspirare, nec loci firmitas, nec ducis nominatissimi permisit metuenda bellicositas. Quin imo occurrens eis præfatus dux Richardus, in loco vocato Argentoilo, commisso cum eis prælio cæsa est eorum quamplurima multitudo. Sicque Dani cum Northmannis retro redire sunt coacti.

Anno Incarnat. Verbi 893. Odone regnante, etc., ut in *Chronico S. Benigni*.

Anno 911 Incarnat. Verbi, xii Kalend. Aug. in Sabbato, cum obsiderent Northmanni Carnotinam urbem, et jam esset penitus capienda, supervenientes Richardus et Robertus cum suis, Dei auxilio et Beatæ Mariæ patrocinio roborati, fecerunt stragem maximam paganorum, a paucis qui remanserunt obsides capientes. Habuit idem Richardus filium nomine Rodulphum, qui fuit rex Francorum. Alter filius vocatus est Boso, qui Burgundiæ superioris, quæ Gallia Comata dicitur, accepit regnum. Tertius filius dictus est Hugo, cognomento Capito, qui fuit dux inferioris Burgundiæ. Exorta discordia inter Karolum et regni principes, lites ac bella, rapinæ et incendia, innumera undique sævienti mala; tandem rex facti penitens principes ad concordiam commovit, pacemque exoptatam cum eis firmat.

De commutatione facta inter Walcaudum abbatem, et Teuthardum.

Eo tempore facta est commutatio inter quemdam Teuthardum, et Walcaudum abbatem, de terris quæ sub jure eorum videbantur esse. Dedit itaque Teuthardus de parte sua ad partem Walcaudi abbatis campum unum, situm in pago Atoariense, in fine Pauliacense: et contra Walcaudus abbas de parte sua dedit Teuthardo campum unum situm in ipso fine Pauliacense.

Obitus Geylonis.

Geyloni episc. Lingon. successere Teutbaudus, et Agrinus sive Algrinus. — Defuncto vero Geylone episcopo Teutbaudus successit. Sed et isto defuncto, Agrinus episcopus successit, in cura pastorali valde sollicitus. Hic Pontiliacum et ecclesiam S. Hippolyti a quodam Waltario nobis injuste ablatam restituit, sicut hic demonstrabimus.

Charta et confirmatio Agrini episcopi de collatis a Geylone episcopo huic loco.

« Agrinus divina dispensante clementia humilis episcopus, omnibus Ecclesiæ Dei fidelibus utriusque sexus et ordinis, usquam locorum degentibus. Ad multorum constat pervenisse notitiam, qualiter Geylo pie recordationis episcopus, prædecessor meus, sanctum Prudentium de Aquitania transferebat, in nostrum episcopium Lingonense detulit, et in Besua monasterio ad laudem et gloriam nominis Dei solemniter collocavit. Ubi ob amorem Dei, et

A reverentiam ejusdem S. Prudentii, quasdam res ecclesiæ suæ, videlicet Pontiliacum cum adjacentia suis, et ecclesiam in honore sancti Hippolyti consecratam, eidem monasterio contulit, quatenus monachis et Dei servis ibidem Domino famulantibus, futuris temporibus proficiant in augmentum. Quo quidem de hac vita sublato, sicut reliquæ res ecclesiæ nostræ irrationabiliter ad votum diripientium distractæ sunt, ita quoque et Pontiliacus a loco ubi fuerat a præfato præsule collatus, est a Waltario, sicut certissimum est, sacrilege invasus et indebite alienatus. Unde Gaulcaudus abbas præfati monasterii Besuæ, cum confratribus suis monachis, nostram humilitatem adiens, præjudicium injuste locum illatum lacrymosis questibus innotuit, et ut nostra munificentia sublata indebite redderentur, pro amore Dei, et reverentia Petri et Pauli apostolorum principum, sanctique Prudentii humiliter deprecatus est. Nos igitur deprecationem illius paterne suscipientes, eamque cum fidelibus ecclesiæ nostræ clericis ac laicis pertractantes, et justam rationabilemque et rectam prospicientes, consilio et consensu totius Ecclesiæ nostræ, sicut præfate res ab antecessore nostro sæpe dicto loco concessæ sunt, et nos quoque præsentialiter concedimus, et hac nostra auctoritate, regnante Domino nostro, in perpetuum consecramus.

« Ut autem præsens nostra restitutio futuris temporibus vigorem inviolabilem obtineat, et de cætero indebitam injustamque neacti pati jacturam, manu propria roboravimus, fideliumque nostrorum subscriptionibus confirmare jussimus: successoribus nostris per sanctam et inextricabilem Trinitatem humiliter obnixæque suggerentes, ut quæ a nobis pie statuta sunt, ab illis inviolabiliter conserventur. Agrius sanctæ Lingonensis ecclesiæ humilis episcopus in Christi nomine roboravi et signavi. Otbertus præpositus et archidiaconus signavi. Bernardus archidiaconus signavi. Madalgaudus diaconus signavi. Isaac archidiaconus signavi. Emmarricus archidiaconus signavi. Edwardus diaconus signavi. Helgaudus presbyter signavi. Arnaldus archidiaconus signavi. Fuculus diaconus signavi. Albericus diaconus signavi. Acevertus subdiaconus signavi. Willeus subdiaconus signavi. Siquinus subdiaconus signavi. Josselmus acolythus signavi. Gislerius acolythus signavi. Ego Brantio indignus presbyter hanc restitutionem scripsi et dictavi, in Id. Aprilis, indict. viii, anno ii regnante Odone rege (an. 889). »

Charta de Taxnatello.

Quidam homo, nomine Alardus, dedit res suas proprias, in villa, quæ dicitur Taxnatello, vchit in ipsa fine, id est, curtile unum, quod terminatur de uno latere terra sancti Leodegarii, de alio latere terra Willeri; de una fronte, strata publica, de alia fronte, Fisco. Infra ipsas terminationes, et quidquid ad ipsum mansum aspicit, tam terris, quam etiam pratis, silvis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, exitibus et regressibus, omnia ad integram dedit Deo et ecclesiæ Besuensi.

Charta de Luco.

Eodem tempore quidam homo, nomine Karlus, et uxor sua Retrudis, dederunt ecclesie Besuensi, et abbati Walcaudo res proprias, sitas in villa, quæ dicitur Lucus, habentes terminationes de uno latere terram sancti Vincentii, de alio stratam publicam; de una fronte fiscum, de alia fronte coturnum vicinorum. Similiter dedit in ipsa fine jornalem unum et peciolam de terra: et in alia fine, quæ dicitur Campania, dedit jornales duos. In alia autem fine, quæ dicitur mons Mainberti, jornalem unum et peciolam de terra. In alio vero loco dedit ubi possunt seminari de tritico modii octo, et ancillam nomine Mainbergam, tempore regis Odonis.

Defuncto igitur Agrino episcopo, successit Warnerius episcopus. Hic petentibus monachis hujus cœnobii beatum Prudentium martyrem retulit de Divione cum innumerabilibus clericis diversi ordinis et a plebe innumerabili utriusque sexus cum honoris tripudio susceptus est. Denique monachis prædicti cœnobii cum infinito populo eminus a monasterio ei obviam occurrentibus, cum immensis laudibus receptus est, anno Verbi Incarnationis divini 921, 1x Kal. Octobris die.

Abbat Besuensis cœnobii. Warnerius et Gotselmus episc. Ling. Robertus rex. — Defuncto autem Walcaudo abbate, Walcaudus successit, sed et isto obeunte Galcaudus successor efficitur; sed et isto defuncto successit abbas, nomine Milo, postmodum Matisconensis episcopus qui nihil boni in hac domo gessit. Obeunte autem Warnerio Lingonensi episcopo, successit Gotselmus in episcopatus honore, anno 1 regni Roberti. De quo, quia mentio facta est, oportet dicere quomodo regnum acceperit.

Odone rege defuncto, Rotbertus frater ipsius sperans, etc., *ut in Chronico sancti Benigni.*

Defuncto autem Gotselmo episcopo, successit ei in episcopatus honore Leticus episcopus, post hunc Ericus. Deinde Achardus. Atque post Widricus. Transierunt sub his pontificibus anni ferme 40 et amplius, in quibus semper in deterius processit loci hujus status, episcopis et abbatibus alia magis quam id curantibus.

Rodulpho rege defuncto absque liberis, etc., *ut in Chronico Sancti Benigni.*

De Brunone episcopo.

Anno ab Incarnatione Dom. 980, indictione viii, regni Lotharii regis xxv anno, dedit idem rex Brunoni Remensis ecclesie clerico, suo vero parenti propinquitate consanguinitatis existenti, episcopatum Lingonicæ civitatis. Ordinatus est autem idem Bruno episcopus per manus Burchardi Lugdunensis archiepiscopi, in ecclesia sancti Stephani viginti quatuor gerens annos ætatis: et eodem anno susceptus est a clero Lingonicæ urbis, ab Incarnatione videlicet Christi 981. Is assecutus episcopatum, omni, quo potuit, nisu, sequi studuit exemplum boni Pastoris.

Monasteria igitur ipsius ad diœcesim pertinentia.

A in spiritalibus religione, in temporalibus necessaria pene annullata gubernatione considerans, cepit quærere quatenus Dei dispensante nutu, suum in statum ea quivisset reparare.

Cum vero de hujus Besuensis monasterii multimodis desolationibus dissereremus, diximus prout memorie occurrere potuit, secundum quod in seculis veteribus invenimus, sexies desertum et fere annullatum fuisse. Verumtamen postea diligentius cætera perscrutantes, invenimus hunc eundem locum ab Hungris combustum quinquies, quippe cui nullum erat a terreno principe defensaculum, nec loci ad resistendum inimicis munimentum. Harum combustionum duæ quo tempore evenierint, notum nobis est. Anno namque 936 Incarnationis Verbi venerunt Hungri in Burgundiam mense Julio. Iterum anno 937 Incarnationis Verbi Ludovico filio Karoli uncto in regem, et nondum eo anno evoluto, Hungri venientes per Franciam et per Burgundiam atque Aquitaniam, devastaverunt omnia: quæ vastatio in tantum huic loco obfuit, ut per 51 annos, usque ad annum scilicet Incarnat. Verbi 984, quo dominus Bruno Lingonensi ecclesie præficitur episcopus, respirare ad priorem statum nequiverit.

Videns igitur dominus Bruno episcopus statum hujus loci, et abbatie sancti Benigni Divionensis, in ambiguo positum, supplex adiit dominum Majolum Cluniacensis monasterii abbatem, multaque prece poposcit, quatenus ejus auxilio quivisset eas reparare in melius, et interius religionem, et exterius possessiones. Cujus precibus flexus, etc., *ut in Chronico S. Benigni.*

Tempore, quo hæc gerebantur, Hugo rex, Hugonis magni filius, cum Rotberto filio, Francorum potiebatur regno, etc., *ut in Chronico Sancti Benigni.*

Dominus autem episcopus Bruno considerans patrem Willelmum ita ferventem in religione et monastica institutione, et loca ei commissa de die in diem in melius proficere, omnia in suo episcopio monasteria ipsius delegavit prudentiæ. Videns vero abbatiam istam Besuensem in honore et nomine beatorum Petri et Pauli apostolorum dictam, pene ad nihilum redactam, monuit instanti prece, ut eam secundum regularem emendare curaret institutionem. Cujus annuens precibus istud cœnobium in paucis annis ad regularem commutavit statum, etc., *ut in Chronico Sancti Benigni.*

Cœperunt denique ex patria sua, hoc est, Italia multi ad eum convenire, aliqui litteris bene eruditi, alii diversorum operum magisterio docti, alii agriculturæ scientia periti, quorum ars et ingenium huic loco profuit plurimum. Cum vero Willelmus abbas Augustorum seu regum palatia adiit, in eis, non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi quæsivit, ut ex eorum scilicet familiari colloctione subveniret oppressis sua interventione, antequam certe ex sæculari vel clericali habitu Deo lucrifera-

ceret; ut juxta Domini præceptum propria relinquere, et sæcularibus curis semotis, Deo in tranquillitate servire deberent, etc., ut in *Chronico S. Benigni*.

De Rodulpho vices abbatis agente sub S. Guillemo. — Cum primum abbatis suscepit officium venerabilis Willelmus, quidam castri Divionensis civis, nobili genere ortus, Rodolphus Albus vocatus nomine, venit ad conversionem inter ipsa primordia ejus novæ ordinationis; cujus pecuniis relevata est paupertas prædicti patris, et consilio atque adjutorio sublevata sollicitudo regiminis hujus loci Besuensis monasterii; adhuc quippe erat ei paucitas monachorum; quem prædictus frater ita juvabat in exterioribus curis, ut solus supplere videretur solamen plurium. Sed præter ejus votum, hoc solatium tulit illi paucitas dierum.

Si hujus viri mentionem facientes, paululum excesserimus ordinem rationis, ne cuiquam veniat in fastidium; curæ enim nobis fuit, eos præcipue annotare, qui erga hunc locum devotiores seu munificentiores existerent. Hic vero Rodolphus, quoniam hæc ecclesia secundum quantitatem, quia parva erat, tantis patronis, Petro, dico, et Paulo, non videbatur condigna, a fundamentis incipiens et ad perfectum usque perducens, in eo statu, quo modo est, consummavit. Rexit autem hunc locum sub abbate Willelmo prior magnus, tam in exterioribus, quam in interioribus providendis et administrandis strenuissimus: quippe qui hoc ipsum jugi cura et exercitio didicerat. Fuerat namque antequam veniret ad conversionem vicecomes Divionensis. Convertens itaque studium sæculare in ecclesiasticum ex bonis initiis meliores fines obtinuit. Obiit vero hujus vitæ diem Idibus Novembris, cujus anima requiescat in pace. Amen.

Alter quidam monachus, vocatus Hunaldus, etc., ut in *Chronico S. Benigni*.

Longum est enumerare singula, quæ domnus Bruno episcopus in hoc loco egit bona, sed tamen, quæ in chartis nostris reperire potuimus, demonstrabimus.

« In nomine Domini Dei et Salvatoris Jesu Christi, Bruno divina dispensante clementia, sanctæ Lingonensis ecclesiæ humilis episcopus. Si locis omnibus, et præcipue sacris, eorumque rectoribus nostræ indignitati divinitus commissis, in sibi necessariis prout valemus pie et opportune consulimus, eorumque anxietatibus sollicita cura subvenimus, non solum in hoc venerabilium et Deo devotorum pontificum piorumque pastorum usum et consuetudinem exsequimur, sed etiam salutem animæ nostræ providemus. Idcirco noverit omnium nostrum, et nostri solertia, quod veniens domnus Abbas Willelmus (quem ob sanctitatem et venerabilem religionem locis in nostra diocesi manentibus, Divionensi atque Besuensi, amanter præfecimus) insinuaverit nobis quasdam res de ipsis abbatibus inter se necesse esse, reddendi census gratia

A transferri, nosque id laudare et omnimodo consentire debere. Cujus providentiam et laudabilem discretionem non solum laudavimus, sed etiam, ut secundum suum velle locorumque necessitatem id accelerare deberet, attente monuimus. Sumptum est itaque de abbatiâ Sancti Petri Besuensis, et conjunctum abbatiæ Sancti Benigni Divionensis, quidquid habere dignoscitur in Bruclaco villa; eo tenore, ut omni anno octo modios vini ante festivitatem sancti Prudentii in censum reddant; et quidquid supra diximus, perpetualiter monachi sancti Benigni possideant. Quod si negligentia vel oblivione hoc termino redditum non fuerit, censum duplo restituant, et conventum inconvulsum permaneat. Quod si quisque post decessum nostrum, hoc decretum multorum nobilium ore laudatum, infringere tentaverit, nisi cito resipuerit et pœnitentiam condignam habuerit, anathematis jugulum caveat, quo ferire decrevimus quoscunque, qui nostrorum decretorum cupiunt statuta evellere. Et ut hoc per sæcula inconvulsum permaneat, manu nostra subterfirmavimus, et ut a pluribus firmaretur rogavimus. Signum Brunonis episcopi. Signum Lamberti præpositi. Sig. Teudrici archidiaconi. Sig. Beraldi archidiaconi. Sig. Widonis presbyteri. Sig. Teudonis archiclavi. Sig. Widonis archidiaconi. Sig. Beraldi hypodiaconi. Sig. Oddonis. Sig. Amelii. Sig. Brunonis pueri. Sig. Humberti pueri. Sig. Nivardi. Sig. Gozelmi. »

De collatis huic loco a Brunone episcopo.

Crescente autem in hoc religionis studio, domnus Bruno episcopus nimium exhilaratus de bona eorum conversatione, de suo jure quodcunque necessarium et utile eis foret, libenti animo tribuebat. Inter cætera igitur quæ huic loco contulit, statuit ut de ecclesiis a sex leucis vel infra a Besua, tempore Rogationum omnes tam viri, quam mulieres cum oblationibus ad sanctorum apostolorum Petri et Pauli limina convenirent

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis.

Oblationes Besuensi ecclesiæ faciendæ. Monachis facultas audiendarum confessionum. — « Considerans ego Lingonensium Bruo episcopus officii mei negligentiam in damnationem animæ meæ cedere, juxta sensus mei modum elaboravi ecclesiis Dei provisos efficere, qui in eis talentum verbi Dei disseminantes, mecum pariter de eo, ipsi Domino Jesu Christo lucrum reportantes, æternæ vitæ remuneratione ditarentur.

« Volui igitur ecclesiæ Besuensi domnum Willelmum virum religiosissimum abbatem præesse, qui dum in ea cuncta regulariter ac religiose dispo-neret, intelligens propria in quibusdam non satis sufficere, quæsivit ab ecclesia Lingonensi, ecclesiæ Besuensi aliquid ad luminarii opus conferri. Cognitionem itaque petitioni viri Dei non esse contradicendum, cum consilio totius capituli Lingonensis statui ut de ecclesiis a sex leucis vel infra a Besua, tempore Rogationum, tam viri, quam mulieres

cum oblationibus ad sanctorum apostolorum Petri et Pauli limina convenient. Illud quoque non otiose mecum reputans, quia cum tempore eodem Lingonas venire deherent, alii longitudine viæ, alii imbecillitate corporis, seu aliquibus aliis occasionibus retardati, pabulo divini verbi et peccatorum remissione, quam ibi deberent accipere, frustrabantur. Veniant igitur illo tempore statuto, et de peccatis suis veniam postulantes ab eis, quorum linguæ claves cœli factæ sunt, a monachis illis Deo servientibus de salute animarum suarum admoniti, facta absolute et data benedictione, læti revertantur in pace. Quicumque vero huic nostræ institutioni contraire præsumpsit, Dei omnipotentis auctoritate, et eorum qui quæ ligaverint in terra, erunt ligati et in cœlo, atque omnium sanctorum anathematizentur et excommunicentur. Amen.

« Et ut hoc per sæcula inconvulsum permaneat, manu nostra subter firmavimus, et ut a pluribus firmaretur, rogavimus. Signum Brunonis episcopi. Sig. Willelmi abbatis. Sig. Lamberti præpositi. Sig. Beraldi archid. Sig. Teudrici archid. Sig. Brunonis archid. Sig. Teudonis archiclavi. Sig. Widonis archid. Sig. Amelii. Sig. Widonis presb. Sign. Beraldi hypodiaco. Sig. Nivardi. Sig. Gocelmi, et aliorum multorum. Ego Airardus cancellarius scripsi, et cum cæteris laudator et roborator exstiti. Acta sunt hæc anno ab Incar. Dom. 1008, indict. vi. Epacta xi, concurrente iv, regnante Roberto rege, et D. Brunone sedem Lingonicam tenente. »

Benevolentiam dom. Brunonis episcopi atque devotionem erga hunc locum, notitiæ futurorum commendare volumus, nobis, hodieque et posteris nostris, quandiu sæculum durabit, profuturam.

Est ecclesia non multum distans ab hoc Besuensi loco in honore sancti Leodegarii dedicata, largissimis prædiis et latifundiis a regibus, et ducibus, et comitibus dotata. Cujus loci monachi non minimas injurias et importunitates huic loco inferebant, terras nostras occupantes, injustas consuetudines in ipsis terris imponentes. Et quoniam possessiones nostræ intra possessiones eorum contiguerant, justo latius manus extendentes, utpote terræhorum principum quamvis injusto auxilio confisi, quacunque poterant de nostris rebus locum suum ampliabant.

Est villa, quæ dicitur Cusiriacus in parochia nostra ejus villæ qui dicitur Belenava, ubi cum monachi S. Leodegarii ecclesiam et novam parochiam construere voluissent: audiens hoc dom. Bruno episcopus, excommunicavit et anathematizavit eos, qui ibi ecclesiam construerent et qui divinum officium ibi celebrarent. Considerans tamen quoniam parochialis ecclesia, Belenava scilicet, nimis longe aberat; ut bonus pastor animarum curæ prospiciens, neve longinquitate viæ, aut negligentia sacerdotis, aut ignorantia plebis, animæ divini verbi pabulo fraudarentur, statuit ut ad villam,

A Besuunculam nomine, quæ prope erat, ad missas et christianitatis officium convenirent: eo vero tenere, ut quia dignus est operarius mercede sua, medietatem eorum, quæ ad presbyteratum pertinerent, illi ecclesiæ condonarent.

Item in villa quæ dicitur Anblins, quoniam ipsi in aqua partem nobiscum habebant, cœperunt calumniari, et si quid vellemus ædificare, ipsi quantum poterant impediabant. Accessit pater Bruno episcopus, et ipse in medio aquæ sudem acutam infixit, quæ hodieque ibi manet, ut monachi sancti Leodegarii medietatem aquæ usque ad palum haberent, et alia medietas usque ad palum nobis in pace remaneret.

In villa nostra, quæ Trecasas dicitur, voluerunt B aliquando corvatam consuetudinaliter facere. Cum vero non fuisset alius, qui resisteret, quidam rusticus zelo justitiæ et fidei accensus, accessit ubi boves juncti fuerant, et juncturas super capita eorum, quas rustici convineulas appellant, omnes truncavit. Tamen timens ne pro hoc facto, quamvis injuste ei malum inferretur, aufugit. Iterum Bruno episcopus noster, et nomine et re, cum hoc audisset, non piguit ad locum accedere, et prius quam de hac re incepisset disserere, rusticum illum qui timore delituerat, nec audebat redire, demandans: Ubi est, inquit, filius meus, qui hoc fecit, et ita viriliter loco mei egit? Qui cum venisset ante eum: Tu es, inquit, filius sancti Petri, et meus: ne paveas pro certo habens, quia qui te odit, me odit. C Securus esto: nam qui te lædet, mecum quoque dividet illud. His dictis, cum per indigenas loci et antiquos, quibus notitia et memoria præteritorum fuerat, comprobatum fuisset, nullo modo monachos illos consuetudinem illam quam reclamabant, in nostram villam habere, domnus episcopus removit ad sua.

Charta de decimis Novæ Villæ.

De restitutione decimarum. — Per idem tempus, quo dom. Willelmus abbas Besuense regebat monasterium, miles quidam, nomine Gyrardus, cognovit se non recta consuetudine accipere decimas cujusdam ecclesiæ ad ipsum monasterium pertinentis, quæ in comitatu Atoariense, loco nuncupato Nova villa, in honore S. Prudentii est consecrata: eo quod decimæ illius ecclesiæ ad alteram quasi matrem transportabantur ecclesiam, constitutam in villa, quæ dicitur Frasnatum. Cum igitur apud Castellum suum, cui nomen est Fons-venti, vii Kal. April. resideret, reddidit pro remedio animæ suæ, et uxoris, filiique sui, nomine Humberti, ipsas decimas ad jam dictum monasterium, cui ipsa jure hæreditario subiacebat capella. Hoc autem factum est sub præsentia et consensu uxoris suæ, nomine Gertrudis, et prædicti filii sui Humberti, atque ut nemo de hæredibus vel successoribus eorum jam amplius ipsas decimas repetendi haberet licentiam, hanc fieri notitiam jusserunt: quam si quis calumniatus fuerit, perpetuæ excommunicationis serietur

anathemate. Nomina testium qui hanc notitiam firmaverunt, hæc sunt. Theodericus, Humbertus, Aymo, Joffredus, item Humbertus, Arembertus, Gybuinus, Mainfredus, item Haymo, Wido presb. Deodatus, et alii quam plures illustres viri, qui omnes testimonium firma ratione præbuerunt, melius et rectius jam dictam ecclesiam per se debere stare cum decimis suis in parte et possessione Besuensis monasterii, quam alteri cuilibet subjacere ecclesiæ.

Item alia.

« Cum apud Lingonicam sedem nostram, ego in Dei nomine Bruno episcopus, nostrique archidiaconi, collecta diœcesis nostræ filiorum multitudine, generalem ageremus synodum, adiit præsentiam nostram quidam monachus Besuensis monasterii, nomine Benedictus, præmonstrans chartulam quam ante fecerat miles quidam nomine Girardus, ex consensu uxoris suæ, nomine Gertrudis, et filii sui Humberti, reddens ad jam dictum locum decimas cujusdam ecclesiæ in comitatu Atoariensi, Nova scilicet villa, sub honore sancti Prudentii consecrata. Quam videlicet chartulam omnes pariter audientes firmavimus atque laudavimus. Et quia eadem ecclesia in prædio præscripti monasterii erat constructa, decrevimus atque statuimus ut decimæ ipsius omnino tempore jure hæreditario ad idem devenirent monasterium, nullo de nostris successoribus, neque de hæredibus prædicti Girardi contradicente, neque calumniam faciente. Si quis hoc testamentum calumniatus fuerit, repetantur ab eo cuncta delicta, usque ad novissimum quadrantem. Actum publice Lingonis. Nomina testium, qui hoc testamentum firmaverunt. Lambertus præpositus. Teudo abbas et archidiaconus. Beraldus archid. Item Beraldus archid. Bruno archid. nepos dom. Brunonis episcopi. »

Charta de Bustello.

« Notum esse volumus præsentibus, et futuris, quod Fulbertus et Berengerius fratres recedentes de Bustello, pro inimicitiiis, quas vicini eorum contra eos exercebant, dederunt alodium ipsius vici Bustelli S. Petro, et seipsos et omnem posteritatem suam commendaverunt perpetualiter eidem sancto, una denerata ceræ omni anno, tam virum, quam mulierem. Ea conventionem, ut si ipsi aut aliqui ex eorum progenie reverterentur in regionem, hæreditatem suam, quam sancto dederant, ab abbate loci et monachis tenerent. Discedentes itaque de episcopatu Lingonico, tempore Brunonis episcopi et ducis Henrici, venerunt in diœcesim archiepiscopatus Vescunconensis tempore Hæctoris archiepiscopi, et comitis Willelmi, pervenerunt in locum, qui dicitur Rollens, et remanserunt ibi super terram Teduini et Beroardi fratris ejus: qui scilicet Teduinus pater fuit Bernardi. Ea vero conventionem in terra illorum remanserunt, ut ipsis reditus et consuetudines terræ persolverent, sancto vero Petro Besuæ censum, quem

A debebant annuatim, deportarent. Timentes autem monachi, ne per succedentia tempora hæredes Teduini et Beroardi fratris ejus, ipsis hominibus aliquam violentiam irrogarent, vel in servitutum eos redigere vellent, cum abbate suo Willelmo adeuntes concilium, in quo archiepiscopus Hector et episcopus Bruno cum aliis episcopis residebant, deprecati sunt ut hanc chartam pariter et libertatem istorum hominum ecclesiastica auctoritate roborarent. Quod ipsi libenter concedentes cum consensu aliorum episcoporum et totius sancti concilii eosdem homines liberos sancti Petri esse statuerunt, et perpetuo anathemate excommunicaverunt, qui illis servitutis jugum ullo modo imponere ausi fuissent. Signum Hæctoris archiepiscopi. Signum Brunonis episcopi. Signum Walterii episcopi. Signum Burchardi episcopi. Signum Gosleni episcopi. »

Charta de Buxiaco et de Lama.

Quidam homo, Gybuinus nomine, dedit Deo et Besuensi ecclesiæ unum servum nomine Walcaudum, cum sua conjuge atque omnibus, qui ex his fuerint propagati: et unum mansum, qui divisus est in duas partes. Una pars est in villa, cujus vocabulum est Buxiacus, quæ de duobus lateribus dividitur a terra Girardi militis, et de tertio a terra S. Petri Besuensis, et de quarto ab aqua quæ vocatur Tyla, in qua 32 *jornales* appendunt; et alia pars est in villa, qui dicitur de Lama; quæ partitur undique a terra sancti Petri, in qua appendunt 28 *jornales*. Postmodum vero in die depositionis suæ cum fuisset delatum corpus ejus ad sepulturam, omnis affinitas ejus dederunt unam ancillam nomine Abdiardam, et confirmaverunt hanc iterum chartam. Quicumque vero dempserit quidpiam ex his supradictis rebus, sit anima ejus abstracta a consortio Dei.

Item alia.

Hisdem etiam diebus, Oggerius calumniam inferens ancillis, cum propriis filiis, uni Susannæ, et nomen alteri Hildegardæ, a monachis S. Petri per multorum curricula temporum jure possessis, corabatur in suam pertinaciter transducere servitutem. Quapropter jubente Brunone episcoporum præcellentissimo, fidelium suorum factus est conventus, insuper etiam campiendi (5) est dies statutus. Sed, ne homicidii vel perjurii noxam incurreret ipse Oggerius, oblatus sunt ei a monachis ibidem manentibus 50 solidi: quibus acceptis, sic tandem ab hac querela sponte reticuit. Et quamvis injuste tentasset eas ad suum inflectere servitium, accepto in redemptionem, ut ita dicam, pretio, sancto Petro, cui verius pertinebant, reddidit coram testibus; ita ut nec ipse, nec sui cohæres, vel aliqua suspecta persona, auderet de his aut eorum progenie aliquando calumniam inferre. Hi sunt testes. Girardus comes, Walterius, Nerduinus, Aldo, Odo, Hugo comes, Odilo

Charta de Gibriaco.

Per idem tempus, quidam homo Jozaldus nomi-

(5) *Campiendi*, hoc est, duellum in campo incundi.

ne, pro remedio animæ suæ per consilium filiorum A et amicorum suorum, dono tradidit ad locum sancti Petri Besuensis quamdam vineam in villa Gibriaco, in loco nuncupato Casallo, cum jacente, quæ habet in longo 26 perticas, in lato perticas 17, et terminatur de uno latere terra sanctæ Mariæ, ex alio latere de ipsa hæreditate; de una fronte strata publica; de alia, terra fiscali. Hanc autem hæreditatem duo antecessores sui, Wicherannus scilicet et Archirannus, donaverant ei, et uxori suæ Tetsanæ, et duobus infantibus suis Ostrado et Yucheranno. Sicut ergo ab ipsis duobus antecessoribus suis donata sunt, ita et ipse Deo, et sancto Petro, et Besuensi monasterio tradidit perpetualiter habendam et possidendam.

Charta de Setis.

Noverint fideles per succedentia tempora, quod quidam homo, Lambertus nomine, cum esset ingenuus, et maneret apud Setas cum uxore sua, nomine Eremburgi, ac liberis Framuero et Dominico, ejusdem conditionis, gratis se tradidit sancto Petro ad serviendum in loco, qui dicitur Fons-Besua, ac monachis ibi degentibus, famulantibus Deo; quatenus libertas proveniret animabus eorum. Sed hoc fecit eo tenore, ea conditione, eo fœnore, ut ipse, et successores ejus, fideliter custodirent eleemosynam quam comes regionis Rainaldus una cum sua conjuge tribuit supradicto sancto Petro. Nam, quidquid in lucro aut negotio aliquid exinde potuerint lucrari, reddant ad vestitum fratrum in camera supradicti loci. Et ut hæc scriptio firma maneret, in præsentem C dederunt in recordatione huic conventui, vir duos asinos, et ejusdem viri uxor 10 solidos ad restaurandam cædariam. Similiter et unam navim dederunt. Nam noverint monachi ipsius loci, non eum habere alium advocatum, nisi ipsos, et ideo omni tempore eum in vestitu, in calceatu ac cibo semper gubernari. Et ut insuspecti manerent, anathematizaverunt seniores loci quicumque in aliquo aut quidpiam ei moleste fecerit, aut ejus liberis, perpetua anathematizatione, ex auctoritate Dei, sanctique Petri, ob cujus amorem se tradidit ipse Lambertus ad serviendum, nisi satisfactio facta promeruerit veniam. Testes huic subscriptioni omnes habitatores sancti loci ipsi sunt. Aldo præpositus, Humbertus, Wido decanus, Orbertus, Necteus, Rainerius. Hæc D enim acta sunt tempore Willelmi abbatis, ac præpositi loci, Benedicti nomine.

Charta de Talamaro.

Perversorum calliditas dolos corde machinantium, exigit ut res decretæ litterali tradantur scedulæ, ob cautelæ studium, et munimen sequentium. Quos ita sæpe levis circumvolvitur inconstantia, ut etiam testimoniali manu roborata, sinistrorsum subdola certent refragari solertia. Talium præcavescentes versus fratres loci Besuensis, sub domni abbatis Willelmi excubantes regimine, descripsimus conventionem quam fecimus cum parochianis villæ Talananci, de atrio ecclesiæ sancti Valerii. Timentes enim hostiles impetus, ad nos venire unanimes, poscentes

ipsum atrium sibi dari in auxilium, ad construenda domicilia, et condenda propria. Horum itaque evicti importunitate, atrium in commune census sub ratione indulsumus; eo videlicet conditionis ordine, ut qui senum pedum 7 vel mensuram usurparet in dominio, duorum; qui vero aut duodecim, aut tredecim, quatuor denariorum censum die festivitatis sancti Benigni solveret. Qui vero statutum transiret terminum, jam seiret cum usura secundum legem reddendam.

Charta de Luco Ibusiaco

Quædam femina, Hildegardis nomine, pro remedio animæ suæ, et viri sui, filiorumque, scilicet Norgaudi et Hildeberti, tradidit hanc terram cum appenditiis suis, quam jure hæreditario possidere videbatur, monasterio sanctorum apostolorum Petri et Pauli, quod est situm in loco, qui dicitur Fons Besuæ. Et ut profuturum posteris foret, et firmius crederetur, litteris assignare rogavit.

Igitur in Bussiaco villa 4 sunt curtilia, 2 ex una parte fluvii, qui dicitur Tila: et alia 2 ex alia parte ejusdem fluvii. Ex uno latere est terra sancti Salvatoris, ex alio terra Gibuini; ex uno capite currit prædictus fluvius, id est Tila: ex alio est via publica. Juxta autem alia duo curtilia, quæ sunt ex alia parte ejusdem fluvii, ex una parte est terra Girardi; ex alia terra Gibuini; ex una fronte terra prædicti Girardi, ex alia sæpe dictus currit fluvius. In Luco autem villa secus pontem curtile unum: ex omni parte est terra ejusdem prædicti monasterii. In eadem vero villa est et aliud curtile, ex una parte terra sancti Petri; ex alia, terra Willeri, ex una fronte via publica, ex alia sæpe dictus fluvius.

Item in alia villa, Luco dicta ad sanctum Martinum, 2 curtilia; ex una parte est quidam exitus ad aquam pergendi; ex alia est terra sancti Leodegarii; ex una fronte currit Tila, ex alia prædicta via. Item in jam dicta villa Luco ad pontem sunt 3 curtilia modica, ex omni parte ejusdem monasterii terra consistit. Item in eadem villa unum curtile; ex una parte est terra Giraldi, ex alia terra sancti Salvatoris; ex una fronte tenet ipsum monasterium, ex alia fluvius jam jamque vocatus. Item in eadem villa unum curtile; ex duabus partibus terra sancti Leodegarii; ex una fronte terra Gibuini, ex alia sæpe dictus fluvius.

Hæc ergo supradicta Heldegarda cum prædictis filiis, jam dicto contulit monasterio, et fidei subscriptione legitimis testibus corroboravit, regnante Roberto Francorum rege. Contulit nihilominus cum omnibus his prædictis curtilibus omnia quæ ad ipsa pertinent: id est prata 4, terras arabiles, et pascua, et cuncta quæ hæreditario jure possidebat in his prædictis tribus villis.

Charta de Lu et Fracto monte.

Item alia quædam femina, Heremburgis dicta, pro anima sua, animabusque seniorum suorum seu filiorum, dedit Deo, nec non sacrosanctæ ecclesiæ, in loco qui Besua dicitur, in beati Petri apostoli honore dicatæ, quasdam res juris sui, scilicet colonicas 4 sit-

tas in pago Lingonico. Quarum in villa, quæ dicitur A Lu ad sanctum Martinum, tres sunt.

Has igitur tres cum servis supermanentibus jam dictæ dedit ecclesiæ, eo pacto, ut in vita sua jure usufructuario eas possideret; post obitum vero suum ad rectores illius ecclesiæ perveniant. Alia autem colonica sita est in eodem pago, in villa quæ dicitur Fractus-mons. Hanc jam dictæ ecclesiæ in vestitura tradidit, ut rectores ejusdem loci teneant et possideant. Nomina vero servorum et ancillarum his in terris degentium, hæc sunt: Stephanus et uxor ejus Deodata, et filii eorum Mainardus, Leotadius, Danucia, Ermengarius, Rainardus, Ermincia, Mainardus, Bernardus, Fulgerius, Rotrudis, Olosma.

Has igitur cum servis et omnibus appenditiis sanctæ ecclesiæ prædictæ, cui dominus Guillelmus abbas præerat, jam dicto conventui concessit, pro his quorum superius memoriam feci, nec non pro anima Leudonis, qui ei has contulit. Signum Heremburgis, quæ fieri et firmare præcepit. Signum Lebaldis præsulis. Sign. Adalardi presbyteri. Sign. Joannis levitæ. Sign. Haymonis levitæ. Signum Constantini. Data per manum Ranulfi levitæ, vi feria primo die mensis Januarii. Regnante Roberto rege.

Item alia.

Quidam miles vocabulo Hirminus, Besuense adiens monasterium ex consensu uxoris suæ nomine Bertilæ, dedit ad ipsum locum pro amore sancti Petri ac sancti Prudentii, nec non et pro remedio animæ cujusdam filii sui, nomine Hirmini nuper defuncti, quemdam servum vocabulo Ewardum, cum uxore sua, nomine Stephana, et infantibus illorum; ea ratione, ut tam ipsi, quam omnis posteritas illorum, ab ipsa die in servitio et dominatione monachorum jam dicti monasterii jure hæreditario pertineant, nullo contradicente, neque calumniam faciente.

Charta de Flaciaco.

Alius miles, Hugo nomine, tradidit sancto Petro pro sepultura uxoris suæ Wandelmodis, et pro remedio animæ ejus mansum unum, in vico qui Flaciacus dicitur, cum omnibus appenditiis suis, tegris scilicet arabilibus, silvis atque pratis. Et ut hæc donatio nulli unquam calumniæ pateat, sed jugiter inconversa permaneat, hanc chartulam altari ejus superposuit, et eam manu sua firmavit, roborandamque testibus fidelibus tradidit.

Charta de Beria.

Notum esse volumus omnibus fidelibus, tam futuris, quam præsentibus, quod quidam miles, Milo nomine, de villa quæ dicitur Beria, domni Willelmi abbatis, qui huic monasterio Besuensi præesse dignoscebatur, ac domni Benedicti, qui post ipsum prioratus officio fungebatur, clementiam adierit, poscens sibi de rebus ejusdem monasterii in beneficio donari, promittens se in omnibus jam dicti monasterii servitiis subditurum, ejusque utilitatibus pro posse omnimodis profuturum. Qui cum in præ-

(6-7) perstaret, editum erat prestaret.

cibus suis, tam per se quam per suos internuntiis assiduus perstaret (6-7), ejus coactus postulationibus jam dictus prior dominus Benedictus, ex consensu supradicti domni abbatis Willelmi, dedit ei tertiam partem ecclesiæ præscriptæ villæ, Beria scilicet, parte altera retenta. Nam tertiam presbyter pro servitio tenebat. Dedit etiam ei mansum unum in vico quod dicitur Alta-villa, et unum quartarium in villa, quæ dicitur Juvenalis, et unum jugerum de vinea in villa, quæ dicitur Curtis Adonis. Ea tamen convenientia ut hoc ipsum beneficium diebus vitæ suæ teneret: post obitum vero suum nec filius ejus, nec filia, aut aliquis ex ejus parentela, se de eo intermittere aut præsumere audeat, nisi eis bona voluntate, aut gratanti donatione abbatis, aut monachorum ejus concederetur. Quam convenientiam in persona sua ac filii sui Aduini sub jurejurando firmavit, præsentem ipso filio suo, ac gratanter consentiente. Cui rei etiam fideles testes adhibuit, quorum hæc sunt nomina: Odo, Robertus, Wido decanus, Luitprannus, Aldo præpositus, Albertus monachus, Robertus monachus.

De obitu Brunonis episcopi.

Quia longum est enarrare cuncta, quæ huic loco collata sunt tempore Brunonis episcopi, ad ipsius vitæ finem veniamus. Sed ante paucis describere curabimus quis fuerit modus vitæ ejus.

Fuit itaque in elemosynis largus, etc., ut in Chronico S. Benigni.

Anno ab Incarnatione Domini 1016, Dominus episcopus Bruno obiit ii. Kalend. Februarii, peractis in episcopatu annis xxxv. Cui successit Lambertus episcopus, et ipse augmentator honorum hujus loci devotus.

Charta de Nova-villa

In cujus diebus, quidam Henricus, et filius ejus Vilgerius, et uxor sua nomine Aduldis, sepulturam sunt adepti in monasterio sancti Petri Besuensis. Ex hac videlicet causa, quo villam Novæ villæ, quam tenuit pater ejus in beneficium, reddiderint sancto Petro pro remedio animarum suarum. Ne autem hæc redditio frustraretur, dedit ei dominus Benedictus prior mansum unum in villa, quæ Corcellis vocatur, tempore vitæ suæ, et post obitum ejus rediret ad sanctum Petrum. Hoc autem ne oblitteraretur, monachis sibi tunc cognitis decedentibus, his litteris sub testificatione priorum manifestandum rogavit posteris annectendum. Et hoc ut sicuti fratrum defunctorum anniversaria dies celebratur, ita et ipsius celebretur. Humbertus clericus Tilecastri testis. Wido decanus testis, et alii multi.

Item alia.

In nomine summæ et Individuæ Trinitatis, a-tris, et Filii, et Spiritus sancti. Notum esse omnibus volo, quod ego Henricus, quidquid sanctus Petrus in Nova-villa videtur habere, quondam in beneficio tenueram, sed a Brunone episcopo subla-

tum, monachis est restitutum. Sed ego post mortem Brunonis-resanxivi; unde abbas Willelmus indignatus cum monachis versis ad Lambertum episcopum clamoribus, compulsus sum Novam-villam intermittere. Postea vero presumptione in humilitate mutata, ipsum Lambertum episcopum promerui adiutorem; quo intercedente ipsam terram quæ tribus mansis et dimidio dividitur, hac conditione monachi mihi reddiderunt, ut retenta corvata suis usibus, et David, et filio, et Rainaldo, cum terra, quam tenent, alios jornales haberent, et carroperam et censum cum eulogiis. Monachi vero de hominibus receptum et placitum reciperent, cum quo etiam quidquid super tria mansa et dimidium in ipsa villa inventum est. Quidquid etiam assum est, et in curtillis et terra arabili, pratium quoque indominicatum, et sylvam et molendina. Hoc etiam mea promissione firmatum est, ut ab hominibus præter legalem censum terræ nec occasione hospitii, nec nova necessitate aliquid exigerem. Quod si præsumerem, iterum terram perderem, nisi monachos satisfactione placarem.

Hujus igitur terræ indulto servitio militari, nihil aliud a me exigitur, nisi continua defensio contra prædatores et fraudatores ejusdem ecclesiæ. Sed ne in hoc viderer gravari, ne contra potentiores, sed contra æquales mihi genere et potestate, et contra inferiores mihi in utroque; in qua defensione si negligens comprobabor, iterum perdedi terram conditione constringor.

Hanc ergo terram Novæ-villæ hac conditione receptam cum omni alia, quam ex parte sancti Petri habebam, id est monasteriolum cum ecclesia, in ipso alodo sita, et in Fracto monte mansum unum, et in Wainart dimidium mansum. In Manneio quoque quartarium unum pro remedio animæ meæ, in jus ac proprietatem præbendæ monachorum retrado; et omnes posteros meos alieno, et in omnibus bonis, quæ ex parte sancti Petri pro beneficio tenui, ne jus hæreditarium roquirant, exhæredo, et ad excludendam requirendæ hæreditatis occasionem, omne quod habui per hanc chartæ notitiam coram positus testibus reddo.

Ego quoque Lambertus Lingonicæ sedis episcopus, hujus redditionis testis assisto. Et quia mea dispositione id actum est, ut ad præbendam monachorum redeat Nova-villa, et omnis alia terra, quam Henricus tenuit in beneficio, gratanter confirmo. Et ne ulterius beneficiali more post obitum Henrici ab usibus monachorum subtrahatur, interdico; et auctoritate Patris, et Filii, et Spiritus sancti cum invocatione sancti Petri apostolorum principis consentientes et subtrahentes excommunico. Signum Lamberti episcopi. Signum Berakli. Sign. Rotgeri. Sign. Widonis. Ego Henricus propria manu firmo, testesque adhibeo. Signum Girardi comitis. Signum Milonis. Sign. Oldebranni. Acta sunt hæc Tilecastro publice, presente domno Lamberto episcopo, anno ab Incarnatione Domini

A nostri Jesu Christi 1017, Indiction. xv, regnante Rotberto Francorum rege, mense Februario.

Charta Fontis Vennæ.

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, omnibus, orthodoxæ fidei cultoribus. Luce clarius patet humanum genus tam diabolica seductione, quam propriæ naturæ fragilitate Creatorem suum quotidie offendere, ejusque iram incessanter irritare, juxta illud Apostolicum: *In multis offendimus omnes.* Et si omnes, quod verum est, offendere dicit, neque cautos ac perfectos a generalitate offendentium excludit, quanto magis nos omnino sæculares, qui Dominicorum vix præceptorum meminimus, in quorumque actibus, nihil pene nisi peccatum cognosci potest, offendere credere debemus? **M**ulta enim mala scienter perpetravimus, et in multa ignoranter incurrimus, de quibus necessitas magna instat, ut antequam ad districti judicii tribunal duci cogamur, quomodocunque absolvi laboremus. Et quia Dominicis et evangelicis verbis receptorem prophetæ et justî, mercedem prophetæ et justî accipere instruimur, si quem Dei servitorem, quod nomine justî sonare videtur, receperimus, aliquantulum offensarum nostrarum sarcinam levare existimamus. Sed ne diutius in loquendo moremur, jam ceptorum intentionem ad medium deducamus.

« Ego Lambertus Dei gratia Lingonensis ecclesiæ præsul, notum iri volo cunctis sanctæ Christianitatis filiis præsentibus, et futuris, quod Girardus Fontis-vennæ castri dominus, ante prædictum castrum monasterium in honore et memoria sancti sepulcri ac sanctæ Mariæ semper Virginis, ædificare volens, ibi monachos, qui semper Deo serviant, locare disponit. Ad claustrum quoque et officinas, ad hortum et horrea, et ad cuncta necessaria ipsius loci componenda, dat eis terram ab ulteriori ripa Vennæ aquæ, quæ est Lingonis venientibus ad castrum sinistra, usque ad sylvam quæ est eisdem dextra: de altera vero parte a cruce, quæ fixa est in media calma usque ad ipsam castrum per viam quæ ducit ad sylvam. Et quia ipsum castrum cum adjacenti terra de casamento nostræ dioceseos noscitur esse, per laudamentum nostrum concedit sancto Mammeti commutationem prædictæ terræ apud Arcionis curtem villam, quam de hæreditate Geretrudis uxoris suæ contigit habere. **Q**uam etiam terræ commutationem pro remedio animæ meæ prædictæ laudo ecclesiæ, ut et ipse particeps siam elemosynæ.

« Vult autem prædictus Girardus hunc locum tali conventionem construere, ut in subjectione et in disciplina sancti Petri Besuensis, atque abbatis ipsius ecclesiæ permaneat omni tempore. Similiter quidquid ipsi loco ad præsens dat, et quidquid in futurum dolerit vita comite, et ceteri quique fideles pro remedio animarum suarum voluerint impartire, in prædicta abbatîæ Besuensis semper consistat ditione.

« Rogat etiam me obnixè episcopali auctoritate confirmare, ut omnium militum defunctorum corpora, quæ ab hoc Fontis-vennæ castro ad Besuam; ut consuetudo eis est, non potuerint portari, in cœmeterio istius loci a me consecrato, consuetudinaliter tumulentur. Cuncti etiam; qui intra castellatum, vel in ipso habitu et receptu castellati mortui fuerunt, in prædicto sanctæ Mariæ cœmeterio perpetua observatione sepeliantur. Cujus petitionis intentionem fidelem et devotam intelligens, libenter cum consensu omnium archidiaconorum et aliorum fidelium, quod poscit annuo et confirmo; et sancto Petro Besuensi illum locum laudando; et insuper hanc litterarum notitiam fieri jubeo, quam etiam propria manu firmo. Quam petitionis firmationem, sive conventionem, ac scriptionem, si quis perversa mente deceptus aliter mutare aut penitus evertere exorsus fuerit, anathematis æterni et perpetuæ maledictionis vinculo vulneratus, ac legis rectitudine convictus, centum auri libras persolvat, et quæ in ista charta continentur, inviolata permaneant. Ego Lambertus Lingonicæ sedis episcopus, ut sit memorabile sæculis, hanc chartam fieri jussi et signavi. Beraldus Suessionis civitatis episcopus signavi. Beraldus veteranus archidiaconus et abbas sign. Girardus comes Fontis-vennæ sig. Bruno archidiaconus sig. Alius Girardus sig. Hugo comes sig. Oddo archidiaconus et abbas sig. Wido sig. Rotgerius sig. Hugo capellanus sig. Item Hugo sig. Rainoldus sig. Acta publice Lingonis, anno ab Incarnatione Domini 1019 indict. 11, epacta XII, concur. III, mense Maio. Regnante Rotberto Francorum rege. Ego Odolricus dictavi ad vicem Beraldi cancellarii, die Jovis scripti et subscripsi. »

Item alia.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Ego Girardus, notum volo esse omnibus fidelibus adhuc in carne degentibus, et in futurum venientibus, me cum Gertrude uxore meâ quendam partem hæreditatis meæ, Lamberto episcopo in excambio per unum conventum dedisse.

« Erat quædam campestris terra subtus meum castrum quod Fons venti vocatur, in qua monasterium construere volebam. Videns ergo hoc me non posse adimplere, sine episcopi licentia, tantumdem terræ dedi ipsi domno meo pro eodem loco in villa, quæ dicitur Arcuncurtis. Terminatur autem ipsa terra in fronte terra sancti Petri Genovensis ecclesiæ, et circumquaque hæreditas mea noscitur cumjacere. Tali vero tenore tradidi, ut locus ille, in quo sedes constructa est monasterii, in honore sancti sepulcri et sanctæ Mariæ semper Virginis, abbatiæ Besuensi sancti Petri semper subiaceat et sub abbatis potestate permaneat.

« Si quis ergo contra hoc tactum (quod non spero per Dei gratiam futurum) ex hæredibus nostris aliquam calumniam inferre tentaverit, coactus legibus in fiscum regis persolvat unam libram auri.

PATROL. CLXII.

Hæc autem traditio omni tempore permaneat firma et stabilis, quam propria manu firmavi, et firmandam tradidi testibus subscriptis. Signum Girardi. Sig. Gertrudis. Sig. Girardi clerici. Sig. Humberti filiorum eorum. Sig. Haimonis. Sig. Otberti. Sig. Nocheri. Sig. Aymonis. Sig. Arluini. Sig. Nerduni. Sig. Willelmi. Sig. Lentilli. Sig. Arulfi. Sig. Otberti Normanni, Sig. Teubaldi. Acta sunt hæc Lingonis XVI. Kalendas Maii, Indictione II, regnante rege Rotberto XXXII, anno, et Hugone filio ejus III. Ego Odolricus dictavi ad vicem Beraldi cancellarii, die Jovis scripsi et subscripsi. »

Charta de Arcionis curte.

« In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Manifestum iri cupimus tam præsentibus quam futuris, quod ego Lambertus, gratia Dei Lingonensis Ecclesiæ episcopus, dedi Deo et monasterio Sancti Sepulcri et Sanctæ Mariæ quod est constructum ante castellum Fontis-vennæ a Girardo et Gertrude uxore ejus in terra casamenti nostri, me laudante, terram Arcionis curtis, quam mihi ipse Girardus et uxor ejus pro commutatione terræ casamenti nostri, in qua monasterium ædificaverant, reddiderunt. Ergo illis rogantibus tradidi eam liberam Deo, et Sancto Sepulcro, et Sanctæ Mariæ, et Sancto Petro, ad monasterium Fontis-vennæ, eo tenore ut ipse particeps fiam eorum elemosynæ. Et quia ipsa terra de potestate Lovuncurtis erat, separaverunt eam ab ipsa potestate, et ex toto liberam fecerunt, ut nullus ministerialium ipsius potestatis in ipsa terra amplius præsumat accipere aut tollere; et homines, qui in ipsa terra habitaverint, silvam ipsius potestatis ad ædificandas domos et faciendum sibi focum, sicut ante, utantur, et pastionem ad suos porcos et alias bestias, quas habuerint, consuetudinaliter similiter utantur. Et quicumque pro ipsa silva, aut pro ipsa potestate aliquid demandare præsumperit, perpetua maledictione, et excommunicatione feriat. Signum Lamberti episcopi. Sig. Girardi. Sig. Gertrudis. Sig. Humberti patris Theoderici Sig. Haymonis patris Widonis Burgundionis villæ. Sig. Haymonis patris Manasse. »

Charta Helprici curtis.

« In nomine summæ et individuæ Trinitatis, videlicet Patris, et Filii et Spiritus sancti. Ego Lambertus, gratia Dei Lingonensis præsul, notum cupio fieri omnibus Christum Deum vere credentibus, quod cum quadam die essem apud Lingonas, et pro modulo cum meis tractarem clericis, simul et catholicis laicis, de statu sanctæ Matris Ecclesiæ confirmando, et de religionis depravatæ vigore recuperando, ecce quidam Besuensis cœnobii fratres meis sese præsentavere obtutibus, supplicibus efflagitantes precibus, quo eorum necessitudini charitate fraternitatis compatiens, altare ec-

clesiæ Helprici Curtis concederem ad supplementum præsentium ac futurorum fratrum. Cujus petitionis implorationem auditam incunctanter studui rebus adimplere, quoniam subsidio fulciebatur mercedis futuræ.

« Consentientibus Itaque Lingonensis Ecclesiæ clericis pariter ac fidelibus laicis : B. videlicet præpositus, nec non et L. archidiaconus, in cujus supradictum est altare ministerio, Besuensi ecclesiæ præbatum, altare æternæ retributionis gratia, ad fratrum relevandam necessitatem tradidi, ea conditione, ut obsequia nostræ sedi debita, temporibus congruis, persolvantur. Inter cæteros præsens aderat miles quidam, Humbertus nomine, in cujus beneficio altare prædictum videbatur situm. Hic Dei gratiam consequi desiderans, beneficium illud fratribus ejusdem loci concessit, dicens : Ego Humbertus, ob omnipotentis Dei amorem et animæ æternæ salvationem, dono sancto Petro et fratribus Besuensis cœnobii beneficium ecclesiæ Helprici-curtis, consentiente mea conjuge, Histiburge scilicet nomine, et Siguino filio meo, perpetuo jure possidendum, ita ut ab hac die suis usibus illud attribuant, et inde subministrent, et licentiam faciendi quidquid inde sibi placuerit habeant. Si quis vero hæredum meorum, quod absit, huic donationi calumniam inferre tentaverit, legibus coactus auri libras decem persolvat; et hæc donatio firmitatis et stabilitatis vigorem perpetuo obtineat. Actum Lingonis publice, vi Idus Januarii, Indictione v, anno Incarnationis Verbi 1022, regnante Rotberto.

Signum Lamberti episcopi. Sig. Brunonis archidiaconi. Sig. Girardi archidiaconi. Sig. Humberti archidiaconi. Sig. Oddonis decani. Sig. Ansculfi presbyteri. Sig. Hugonis presbyteri. Sig. Constantii presbyteri. Sig. Mauricii presbyteri. Sig. Widonis laici, Sig. Gotzelmi laici. Sig. Odolrici laici. Sig. Widonis laici. Sig. Rotgerii laici. Sig. alterius Rotgerii. Sig. Humberti. Sig. Siguini filii ejus. »

Charta de Vetus-vineis.

« Notum sit fidelibus Christianis, præsentibus et futuris, post constructionem Besuensis cœnobii ab Amalgario duce in honore beatorum apostolorum Petri et Pauli, non parvæ amplitudinis prædia inibi ab eo collata : cum quibus et alodum, quod dicitur ad Vetus vineas concessit. In quo loco servorum Dei aggregans multitudinem sub regulari disciplina vivere paratos, filium suum eis præfecit nomine Wandalenum. Post multorum vero temporum curricula, partim invasione hostium, partim irruptione Hunorum, a quibus idem locus quinque traditur concrematus, nec minus incuria pontificum ut prius augmentum, perpeti cœpit detrimentum, donec Betto Lingonensem promeruit adipisci sedem; qui quoad rebus humanis interfuit, ut idoneus pastor præfuit. Quo decedente, Albericus successor eligitur. Quique per visitationem apostolicam, divina sibi opitulante misericordia, ipsum locum in pristinum reparavit statum, nec non suis

A ampliavit donis; diuque in honoris perseveravit stabilitate, et religionis. Postea autem utrum gratia beneficii, an præsumptionis, Vetus-vineas quidam Hugo tenuit : quæ defuncto iterum locus resumpsit, et quietam ac solidam tempore Brunonis Lingonensis episcopi possedit. Post cujus decessum, sicut cætera loca sanctorum, locus Besuensis in direptionem cecidit. Tunc qui videbantur pacifici, prædones sunt effecti. Inter quos quidam Gerardus, et frater ejus Lambertus, de progenu supra scripti Hugonis progeniti, quasi jure hæreditario Vetus-vineas invaserunt. Sed cum tali invasione nihil proficerent, tandem convicti justitia, locum sponte restituerunt. In qua restitutione, si qua sibi ab antecessoribus rectitudo videretur, sponte indulserunt, tam pro remedio animarum suarum, quam parentum suorum, et pro promerenda indulgentia, prædæ porcorum, et arsuræ Fiellix villæ quam injuste fecerunt, adhibitis testibus, qui restitutionem viderunt, et satisfactionem. Et ut hæc restitutio et satisfactio memorialiter permaneat, hanc notitiam fieri petierunt, manu sua et horum testium corroboratam. Signum Girardi. Sig. Lamberti, qui hæc chartam fieri petierunt. Sig. Helvidis matris eorum. Sig. Widonis, et uxoris ejus. Sig. Walterii clerici. Sig. Widonis decani. Sig. Oddonis. Sig. Rotberti. Sig. Erlebaldi. Sig. Aldonis. Actum publice apud Divionense castrum, xiii Kalendas Martii, anno ab Incarnatione Domini 1023, regnante Rotberto rege. »

Item alia, et de Tusleio.

Quædam mulier nomine Ezelina, uxor Nerdomi militis, tradidit unum mansum pro redemptione animæ præscripti mariti sancto Petro Besuensi, in villa, cui vocabulum est Vetus-vineis, cum uno servo et cum omnibus quæ ad ipsum mansum pertinent. Dedit etiam ad Tusleium unum mansum in quo sunt quatuor jugera, et de terra arabili 29, et pratium ad unam carratam. Ut hæc donatio in perpetuum firma sit et stabilis, his subscriptis testibus firmavit et firmare rogavit. Hi sunt Gibunnus frater supradicti militis, Bernardus, Aldo. Reddidit etiam salvamentum de villa, quæ vocatur ad Septem-fontes, quæ jam sancto Petro fuerant. Actum publice Besua, anno ab Incarnatione Domini 1027, Indict. x, Epacta xi, Conc. vi, mens. Octob., regnante Rotberto Francorum rege.

Charta de Flaciaco.

Quidam etiam homo, nomine Haymo, unum mansum cum omnibus appenditiis suis, terris scilicet arabilibus, silvis atque pratis, in vico, qui Flaciacus dicitur, monasterio SS. apostolorum Petri et Pauli, sanctique Prudentii martyris dedit, quod est situm in loco qui dicitur Fons-Besuz. Et ut hoc profuturum posteris foret et firmius crederetur, litteris assignare rogavit sub legitimis testibus, anno ab Incarnatione Domini supradicto. Hi sunt testes : Sign. Bernardi. Sign. Odonis. Sign. Rotberti. Sig. Aldonis. Sig. Hugonis.

De obitu abbatis Willelmi

Sunt adhuc plurima, quæ describi possent, sed his omissis obitum patris Willelmi intimare curamus, etc. ut in *Chronico S. Benigni*.

Ipsò eodem tempore quo rex Rotbertus monarchiam regni tenebat; cum audisset in partibus istis quosdam existere, qui circumquaque res alienas violenter diripientes, ut liberius impuneque retinerent, firmitates et castella nova sibi construxerant; cum copioso, ut regem decebat exercitu; Miribellum ad expugnandum et diruendum adventi; erat enim illud una ex mansionibus raptorum: quod et Deo favente in brevi effecit. Sed dum ibi obsideret, nuntius advenit, dicens patrem nostrum Willelmum abbatem ab hac vita decessisse.

Nolens itaque Rotbertus rex locum istum diu sine pastore manere, ne lupi rapaces gregem invaderent; domnum Algerium, qui tunc vicem prioris sub abbate Willelmo tenebat, huic loco abbatem substituit. Oblit vero prædictus pater noster Willelmus anno ab Incarnatione Dom. 1031. etc. ut in *Chronico S. Benigni*.

De abbate Algerio.

Monachi Besuenses vi expelluntur. — Hujus itaque Hugonis ordinatione instante, cum esset deductus ab Henrico rege juvene ad civitatem Lingonas cum magna ambitione, nuntiata est regi mors patris sui Rotberti regis, qui regnavit annis xli, et ipse Henricus regni vi jam annum agebat. Supradictus vero episcopus cum suscepisset episcopatum, non fuit ut decuisset circa Dei ecclesias sollicitus augmentator, sed econtrario negligens et distractor. Quapropter cum huic loco multas importunitates inferret, et exactiones insolitas, et domnus Algerius abbas nullomodo ei vellet assentire, ipse Halinardum Divionensem abbatem, huic loco constituit abbatem. Qui veniens cum suis monachis, per violentiam Hugonis episcopi domnum Algerium abbatem nostrum, cum quibusdam ex nostris monachis captos Divionem duxit; suos autem monachos hic dimittens, non ad conservandum et ædificandum, sed ad destruendum et diripiendum quæ intus erant, locum istum eis contradidit. Quod postea claruit; nam quadam vice simulantes se dituros ut vinum deferrent, vas vinarium, quod tunnam vocant, plaustro superponentes, ornamenta cum libris et thesauri maxima parte in vase illo reposuerunt. Sed hujus villæ homines hoc intelligentes, maxime ex eo, quia tunna erat nimis ponderosa, eam aperiuunt, et res nostras intus invenientes, retinuerunt. Ferunt quidam ex nostris tunc temporis, excepta aliorum ornamentorum non minima quantitate xvii cappas, cum textu Evangeliorum et cruce pretiosissima, Divionem a monachis illis deportatas.

Factum est autem dum domnus Algerius abbas ita Divioni haberetur, monachi illius, qui ex hoc loco dispersi fuerant, notificaverunt ei quatenus

A ad exeundum de monasterio se præpararet. Illi vero mittentes ei equos cum quibus aufugeret, competenti loco collocaverunt. Quo comperto, ipse de monasterio exiens, equos ascendit cursuque perpete castrum illud, quod juxta nos est, Bellimontem dictum, expetiit. Unde ipse cum suis monachis, Divionenses, qui male locum istum invaserant, expugnans, vellent, nollent, ad propria redire coegit. Ipse autem ecclesiæ suæ redditus et locum istum diu bene ac regulariter gubernavit.

Charta de Mornado.

« Culpa primi parentis faciente; accidit ejus generi post ipsum; ut qualis ipse exstitit, tales post se natos relinqueret. Qua de re sicut ipse miseria non caruit, ita omnes miseros genuit: et sicut ipse oblitus est beatitudinis a Deo sibi collatæ, sic omnes homines obliviosos reddidit. Quia ergo obliviosum est animal, et sæpe labefactari possunt causæ rerum gestarum a mente humana, nisi atramento scribantur, et chartarum apicibus inserantur, quibus futuri eâ quæ vel visu vel auditu non didicerunt, harum exemplis erudiantur, idcirco nos quæ temporibus nostris acta sunt, et priscorum senectus meminit, notificanda intimamus.

« Omnibus itaque notum esse volumus, præsentibus et futuris, qualiter quamdam terram in villa Mornado sitam, quæ jure sancto Petro debebatur, tres fratres his nominibus, Wido, Odilo, Ansericus, sanxiverunt. Nam tempore Brunonis episcopi exstitit quidam miles Lezclinus nomine, qui ipsam terram contra jus ipsius episcopi et seniorum loci supra scripti tenere voluit, quod videlicet nequivit. Post hunc exstitit alius Humbertus cognomine, qui ipsam terram similiter invasit: qui ad obitum veniens, reddidit ad limina sanctorum Petri et Pauli loco jam dicto, quæcunque in ipsa terra tenere videbatur, sive juris sui, sive injuste ablata, omnia reddidit per caligulam suam, quæ vulgo osa dicitur, quam implevit de ipsa terra, et virgulam de viridario sumpsit ad testimonium; quæ videlicet transmisit per nuntios suos, sed per incuriam non admissa fuerunt sancto loco.

« Hinc ergo fratres suprascripti hæreditari cupientes, terram invadunt, quasi a proavis sibi dimissam, et ut eis libitum fuit, agentes, multaque vi insistentes, contra voluntatem seniorum loco sancti Petri degentium, conati sunt agere, quod et fecerunt. Attamen illi non destiterunt a proposito voluntatis suæ, tam per semetipsos, quam et per principes regni semper clamantes, et in justum eorum calumniam patefacientes. Tandem Deo volente, et ipsis resipiscentibus, cum consilio suorum seniorum adierunt simul limina SS. apostolorum Petri et Pauli, pœnitentiam agentes, ibique quidquid in suprascripta terra tenere videbantur, sive juste, sive injuste, omnia contulerunt ad ipsum locum eo scilicet tenore, ut post obitum eorum ipsa terra in testi-

monium sit sepulturæ et societatis eorum, quam et pro hoc reddiderunt. Insuper etiam aliam terram sitam in villa Osiliaco dicta, quæ in convadio contra ipsos erat, illis reddiderunt seniores loci superscripti. Actum est publice Besua monasterio, die festo sancti Benedicti abbatis, videlicet XII Kal. Apr., anno I ordinationis D. Ulgerii abbatis. Sig. Hugonis comitis Belmontis, qui hanc redditionem fieri jussit. Sig. Oddonis nepotis ejus. Widonis decani. Willerii, Odonis militis. Leutpranni. Aldonis præpositi. Et hæc nomina fratrum. Sign. Widonis, Odionis, Anserici. »

Charta de Fracto-Monte.

« Præsentium ac futurorum pro certo charitatis agnoscat, quod Milo quidam de Tilecastro dedit sancto Petro, sanctoque Prudentio, pro remedio animæ suæ apud Fractum-Montem, unum mansum, ad quem appendunt 9 jugera de terra aratoria et una sectura prati. Et ut hoc profuturum posteris foret et firmiter crederetur, litteris assignare rogavit sub legitimis testibus. Anno ab Incarnatione 1026. Indict. VIII. Ep. nulla concur. 4, mensis Julii, regnante Rotberto Francorum rege. Hi sunt testes: Sig. Widonis. Sign. Oddonis, et fratris ejus Roberti. Sign. Aldonis, et filii ejus Milonis. Sig. Otberti. »

Charta de Beria.

Hoc etiam anno Milo de Beria, dedit sancto Petro in monasterio qui dicitur Fons-Besuzæ, pro remedio animæ suæ in ipsa villa unum mansum; ad quem adjacent 9 jugera de terra aratoria et una sectura prati, cum servo nomine Lamberto, uxore et infantibus. Testes Wido, Bernardus, Aldo, Lambertus, Grimejus, Romarus, Hugo filius Aldonis.

Charta de Icio.

Elinandus etiam dedit unum mansum sancto Petro Besuensis cœnobii apud Icium, pro animæ suæ remedio, cum servo nomine Teduino, uxore et infantibus, ad quem appendunt 9 jugera de terra aratoria et una sectura prati. Testes Wido, Hugo, Aldo, Stephanus.

Item alia.

Odilo dedit similiter in eadem villa sancto Petro Besuensis cœnobii unum mansum, cum servo nomine Ansaldo, cum uxore et infantibus. Testes Wido, Aldo, Berarmannus, Robertus.

Charta de Besueta.

Odonis militis donum insigne. — « In Dei omnipotentis nomine: Notum fore volumus quibusque scire cupientibus, qualiter pro remedio animæ Odonis optimi militis, atque elegantissimæ juventutis filii, videlicet Nerduini, ictu repentino interfecti, dederunt ad memoriam SS. apostolorum Petri et Pauli, sanctique Prudentii martyris in loco Besuensis monasterii, avunculus ejus, Hugo videlicet comes Belmontensis, et ipsius Odonis uxor Gertrudis, fraterque ejusdem Hugonis servum nomine Theodericum: Memque alium nomine Stephanum, atque ancillam

usam nomine Leutgardam, cum omni successione generis filiorum et filiarum eorundem.

« Item dederunt mansum unum liberrimi alodii permaximum, seu coloniam pergrandem in villa Besueta, cum omnibus appenditiis, quæ ad ipsum mansum pertinent, id est, terris cultis, et incultis, et pratis, et cursus, et decursus, et usus aquarum, et usus silvarum in gyro circumjacentium, tam circa Besuam, quam circa Vinzennam fluvios, quemadmodum prædictus Oddo, vel pater ejus, seu avus, in vita tenuerunt, absque ullo contradicente illorum generis, seu extranei. Debet enim prædicta terra per annos singulos, frumenti modios IV et de trimisse modios III, et dimidium: et mense Maio denarios VI. Deinde multonem, et porcum, et per vindemias carroperum, et vini sextarium: et in Nativitate Domini, vini sextarios duos. Et ut ab bodierna die, et deinceps sit in dominium prædictorum sæctorum Besuensis cœnobii, ut faciant monachi illi Deo deservientes quidquid illis utilitatis melius videbitur et placuerit.

« Et ut hæc firma in omni tempore et stabilitate elemosyna sive donatio maneat, cum voluntate paratum et consensu omnium fidelium nostrorum, publice tangentes manibus propriis roboramus, et nomina nostra et præcipuorum nostrorum conscribi facimus. Si quis vero, quod absit, huic nostræ factioni, quam pro Dei amore, et animæ chari parentis nostri redemptione fecimus, in aliquo contrariis calumniator extiterit, iram æterni judicis, ejusque clavigeri Petri sentiet, si non cum satisfactione emendaverit.

« Nomina firmatorum, qui hanc cartam firmaverunt: Sig. Hugonis comitis. Sig. Letgardis comitissæ. Sig. Gertrudis, uxoris Odonis militis. Sig. Gybuini. Sig. Richardi. Sig. Nerduini filii ejus. Sig. Widonis archid. Sig. Hugonis. Sig. Widonis et Odionis, et Joffredi. Sig. Bernardi. Sig. Bernardi alterius. Sig. Willerii. Sig. Richardi. Sig. Ulrici. Sig. Olgerii. Sig. Willenci. Sig. Humberti. Actum Besua, publice, anno ab Incarnatione Domini 1034. Indict. II, Ep. xxviii, regnante Henrico rege, VIII anno regni ejus, mense Novembris. Ego Heldemannus monachus, scripsi et subscripsi. »

Charta de Fontanellis.

« Quidam miles, Richardus nomine, mente non inconvenienter pertractans, et admodum timens, sacri eloquii consilio fretus, confidenter aggrediens illud: *Facite elemosynam, et ipsa orabit pro vobis, et omnia manda sunt vobis.* Et, *Date, et dabitur vobis, atque similia.* Unde pro remedio animæ suæ cœlesti Janitori atque apostolorum principi sancto Petro Besuæ-Fontis donavit mansum unum, in loco qui vocatur Fontanellas. Quod quidem conjux sua, Radmodis nomine, et filius ejus Hugo, fautores libenter concesserunt, imo amplius etiam se daturus sancto loco promiscerunt. Actum vero hoc publice in præditi sancti cœnobii, et super ejusdem altare. Regnante Domino nostro Jesu Christo cum Spiritu sancto in

paternæ majestatis dextera, anno Incarnationis ipsius 1036, Indict. iv, Epacta xx, pridie Kal. Julii, iv, feria, iiii. Lunæ, in qua B. Pauli passio celebris recolitur, pridie, coapostoli ejus Petri festo, debito honore peracto, rege Henrico in sceptris Francorum agente, Hugone vero in pontificatus honore Ecclesiam regente sanctæ sedis Lingonicæ.

Charta de Caviniaco, et Priniaco, atque Blaniaco

Quidam Gybuinus clericus, tactus timore divino, ob peccaminum suorum remissionem, seu fratris sui Nerduini, filiorumque ejus nepotum suorum: Oddonis videlicet, et Hugonis donavit dimidium mansum unum in villa, quæ Primiacus dicitur, et unum curtile cum servo, qui in eadem terra stabat, nomine Humbertus, cum filiis duobus Dodone et Humberto. Reddidit etiam terram quamdam sitam in Caviniaco villa, quam frater suus supra nominatus Nerduinus tenere visus est aliquando injuste. Reddidit salvamentum de villis Auxiliaci atque Blaniaci. Reddidit etiam Oldierium cum fratre ejus nomine Hugone, et sorore, nomine Fratburga, quos tenebant in salvamentum supradictus frater suus et nepotes sui. Donavit etiam servum Guntarium et Ingerranum cum filio Stephano. Nam Ingerrannus pro Oddone ante fuerat datus: filius vero ejus pro Hugone. Ipse Gybuinus, qui donationem fecit, firmavit charta.

Charta de Vetus-vineis.

Quidam homo, Otbertus nomine, reddidit sancto Petro Besuæ-Fontis, quidquid reclamabat in villa, quæ Vetus-vineas dicitur, die scilicet qui Dominicus habetur, cum in media Quadragesima *Lactare Hierusalem* in voce exsultationis sacris concentibus ad missas extollitur: ubi a domno Olgerio ejusdem loci abbate et monachis peram peregrinationis simul et absolutionem Romam profecturus, suscepit. Actum vero hoc publice super altare memorati sancti apostolorum principis, v Kalend. April., xxvi lunæ, rege Francorum Henrico strenue in sceptris agente, Hugone vero pontificali in cathedra feliciter præsidente, Ecclesiamque Lingonicæ sedis pie regente, anno ab Incarnatione Domini 1036. Indict. iv, Epact. xx.

Charta de Blaniaco.

« Luce clarius constat quemque cupientem vafri hostis proterere molimina, indefesso nisu sectatorum Christi sequi debere vestigia. Rectorum quippe operum casta gestans præcordia, cælorum gliscit gaudia capescere felicia. Quæ procul dubio consequitur ad cœlestes thesauros terrena transferens patrimonia, et inopum solans miserias liberalitatis munificentia. Admonet hoc nos divina Scriptura, redemptionem animæ viri contestans proprias divitias. Redimuntur namque misericordiis pauperum peccata, et ut ignis aqua, sic elemosynis æterni rogi restinguuntur flamma. Ob quam rem ego Gybuinus clericus, frater Hugonis castri Bellimontis, divina respectus misericordia, et ad dierum meo: unum perductus extrema, concedo et do Deo omnipotenti

et S. Petro omnem hæreditatem meam in villa Blaniaco nuncupata. Omnem scilicet terram arabilem cum campis, pratis, silvis, pascuis, sive piscatoria, ex quibus ejusdem villæ constat pars maxima. Præterea addo servos Rotgerium et Alcherium, Utaladum, Warnerium, Sendradum, Archimbaldum, cum uxoribus eorum, et filiis, omnique familia, et omnes servos, et ancillas ad eandem hæreditatem meam pertinentes, quibuslibet locis habitent, ut ab hinc sancto et monachis ei servientibus, sicut hactenus mihi, serviant et consuetudines persolvant mente devota. Ne vero post decessum meum, hujus elemosynæ aliquis violator vel falsator accedat, præsumptione injusta, Ulrico nepoti meo commendo coram omni populo ad altare sancti Petri sua ratione eam demonstrare, et vice mea sancto et monachis tradere, et testem veritatis chartam fieri, subnixâ stipulatione, adhibitisque testibus et signantibus roborare. Signatorum nomina subsequenter exprimit scheda: Sign. Ulrici nepotis ejus. Sign. Anserici militis. Sign. Willenci militis. Sign. Walterii militis. Sign. omnium monachorum qui adfuerunt. Sign. Widonis archipresb. Sign. Constantii presb. Sign. Roberti presb. Sign. Haymonis clerici. Sign. Hugonis præpositi, et totius familiæ. Actum publice monasterio Besuensi, anno ab Incarnat. Domini 1044 Indict. xii, Epacta existente xviii, iiii. Idus Junii die festivitatis sancti Barnabæ Apostoli: Henrico regnum Franciæ tenente, Roberto fratre ejus Burgundiam imperante, et Hugone, qui postea repulsam meruit, in præsulatu sanctæ Lingonensis matris Ecclesiæ, nunc vero pastoris nomine præsidente.»

Item alia.

Sane post defunctionem antefati Gybuini in illa terra, et servis qui eam incolebant, quos ipse sancto Petro et monachis reliquerat, Fulco, qui neptem ejus in matrimonio habebat, consuetudines cœpit requirere, et quidam duo milites, Hugo frater Oddonis Montis Saligonis, et Wilencus de villa sancti Sequani, quibus in beneficium eas tradiderat. Sed sæpe admonitus et justitiæ ratione compulsus, ad monasterium veniens, coram altare Deo et sanctis, monachisque ipsis, servis et ancillis, easdem consuetudines perdonavit, et eisdem, qui a se in beneficio tenebant hoc ipsum facere coegit, et a se et ab omnibus hominibus liberos eosdem servos et ancillas constituit. Sign. Fulconis. Sig. Ulrici. Sig. Walterii. Sig. Widonis.

Charta de Luco, Genciniaco, et Cinciaco.

« In nomine Dei omnipotentis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Quia mens humana labilis est, et cito excidunt memoria res gestæ, nisi chartarum apicibus inserantur, dignum ducimus nos minimi ea quæ nostris modo temporibus geruntur mandare posteris, ne sicut præmisimus, oblivione depereant.

« Notum esse volumus omnibus tam presentibus quam futuris, qualiter Erembertus quondam miles, beneficium, quod temporibus pristinis, videlicet domni Wilhelmi abbat, seu Rodulphi præpositi

tempore visus est tenuisse, reddiderit. Hic enim Erembertus nobili erat ortus prosapia, secundum sæculi dignitatem, sed propter intestina bella, quæ inter falsos christianos geruntur, pene ad nihilum redactus erat, ita ut beneficium, unde agimus, vendere vellet et manibus alienis tradere. Quod nos agnoscentes, fratres videlicet sancti Petri Besuensis, damnum esse arbitantes, si alienis manibus terram sancti venundaret, ipsum advocantes in nostro consilio, admonuimus eum non recte agentem erga fidelitatem sancti Petri, verum ipsum pretium, quod ab aliis cupiebat sibi tribui, nosmet persolveremus. Quod et factum est. Nam ipse miles a liens cœnobium sancti Petri Besuensis, domno Olgerio abbate præsentem, et cæteris fratribus ejusdem congregationis assumptis, sed et aliis quam plurimis Deum timentibus clericis sive laicis adunatis, in conventu ipsorum, ante altare principis apostolorum Petri apostoli, reddidit ipse, et filius ejus Wido nomine, accepto pretio centum solidorum, pro commutatione terræ. Non habens omnino, neque ipse, neque ullus hæredum ejus aliquam occasionem repetendi; quod si repetere præsumperit, anathematis vinculo agnoscat se arceri, auctoritate Petri apostoli. Beneficium vero, unde res agitur, diversis in locis continetur. Nam in villa, Luco nomine, ibi terminatur, dimidium mansum; nihilominus aliud dimidium Vendovera villa; Tasnato unum mansum; Genciniaco unum mansum; Cinciaco unum mansum. Testes sunt hi quos adnotamus: Signum Widonis decani. Sign. Hugonis præpositi. Sign. OJolrici Belmontis, filii Hugonis comitis. Sign. Walterii. Sign. Odilonis. Sign. Haymonis. Sign. Alerici. Sign. Brunonis Camboni. Sign. Rainaldi. Sign. Rotmari. Sign. Hervæi. Sign. Raineri. Sign. Otherti. Sign. Umberti. Actum publice Besua in monasterio, anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu-Christi 1043, regnante Henrico rege in Francia, Rotberto fratre ejus Burgundiam imperante. »

Charta de Gibriaco.

« Ego in Dei nomine vocatus Higmarius, notum esse volo cunctis sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, et cunctis meis parentibus, ac propinquis, præsentibus ac futuris, quoniam sanctæ religionis cultor eximius et monasterii, quod Besuense vocatur, almi clavigeri Petri sub nomine et honore dicatum, abbas nomine Olgerius, cum pluribus suæ ditionis monachis adiit fundum nomine Gibriacum, situm in comitatu Osca rensi mecum placitandi gratia, pro quibusdam querimoniis, quas inibi contra eum eram habiturus.

« Considerans igitur prædicti abbatis et ejus cœnobarum in Dei servitio innocentie puritatem, et per eos placare Deum mihi posse considerans, consultu bonorum hominum, qui aderant, et præmaxime Rotberti monachi, atque Otherti militis, necnon Henrici sororii mei, pro Deo et animæ meæ, et patris, et matris, atque omnium parentum meorum requie beata, perdono omnem querelam, quam contra præfatum abbatem, ejusque monachos habebam.

A Servos meos Fulcherium et Albertum, pro quibus calumnia creverat, absque ullo contradictore mea ex parte dono Deo et sancto Petro, ad monasterium Besuense monachis ibi degentibus, quoad vixerint servituros, et filios eorum, quos habent, et habituri sunt, omnesque qui ex eis processuri sunt usque in æternum.

« Hanc autem donationis chartam fratri meo Bernardo et sorori meæ Evæ confirmare faciam et filio ejus Odiloni. Si quis vero hanc donationem calumniare conatus fuerit, non evindictet, sed insuperam superni judicis incurrens, prædicto loco decem libras auri coactus solvat. Actum Gibriaco publice. Signum Higmari qui fieri et firmare rogavit. Sign. Bernardi fratris ejus. Sign. Henrici sororii eorum. Sign. Evæ uxoris ejus. Sign. Odilonis filii eorum. Sign. Otherti. Sign. Gisleberti. Sign. item Gisleberti. Sign. Waldrici. Sign. Humberti. Sign. Arnulfi. Signum Widonis. Sign. Walterii. Sign. Otranni. »

Charta de Renavis.

« Ego Helgerius cum fratre meo Guntardo beneficiis domni Benedicti, prioris Besuensis monasterii et monachorum ejusdem loci prævocati, pro beneficio, quod dederunt nobis in villa, quæ Colonica dicitur; dedimus sancto Petro, in villa, quæ Renavis dicitur, de alodo nostro mansum unum, habentem appendentia decem et octo jugera, et pratum ad tria carra feni, et usuarium silvæ, quæ ad eandem villam pertinet. Ipsa autem terra ex una parte villam ingreditur, ex altera strata publica, quæ ad campanias vadit, terminatur: tertia quoque nostro alodo concluditur. Dedimus etiam et alium mansum, in jam dicta villa colonica, habentem appendentia 6 jugera, et pratum ad unam carradam feni, ut usuarium silvæ, quæ ad eandem villam pertinet. Ipsa autem terra ex una parte villam ingreditur, ex altera, terra S. Petri dividitur: tertia terra Aremberti determinatur, quarta autem proximo rivo concluditur.

« Hanc autem donationem eo tenore fecimus, ut tempore vitæ nostræ, cum prædicto beneficio ipsam terram teneremus, solventes pro ea censum duorum solidorum annualim in festivitate sancti Petri. Si autem unus ex nobis prior mortuus fuerit, ejus pars statim ad eos revertetur, nisi forte eorum spontanea voluntate, iterum alteri concedatur. Et ut hæc donatio firmior permaneret, hanc chartam manu nostra firmavimus, atque altari sancti Petri superposuimus. Testesque fideles adhibuimus. Signum Guntardi. Sign. Helgerii. Sign. Oddonis. Sign. Rainardi. Sign. Saleconis. Sign. Bernardi. Data 11 No. Junii. »

Charta de Fontinellis.

« In nomine sanctæ et individue Trinitatis. Ego Hildeberga præsentibus et futuris manifesto quia filius meus Odilo, immatura ætate præventus, diem clausit ultimum, qui et sepultus est in cœmeterio sancti Petri Besuensis cœnobia. Pro cujus anima, simul et mea, dedi ad ipsum locum, unum mansum

apud Fontenellas, quem tenebam lege dotaliti, in quo manebat quidam servus, Hamedeus nomine : ea ratione, ut quamdiu vivam, usu fructuario teneam, et uno quoque anno, festivitate S. Petri, in vestitura duodecim denarios persolvam, atque post meum decessum ad dominatum sancti Petri ejusdem loci sine omni contradictione pertineat. Et ut hæc donatio firma permaneat, hanc chartam ob notitiam posterorum fieri jussi, et manu mea, cum filio meo Joffredo, coram testibus firmavi, quorum ista sunt nomina : Signum Landrici filii mei. Sign. Hagani Longi. Sign. Girardi Dejustri. Sign. Humberti de Campanis. Sign. Rotberti de Baleneva. Sign. Oddonis. Sign. Aldonis præpositi. »

Charta de Gentiniaco.

Quidam miles Arembertus nomine, de Longo campo, tenens beneficium sancti Petri Besuensis in diversis locis, adiens locum supra nominatum, reddidit illi quamdam partem, hoc est beneficium, quod situm est in villa, quæ Ginciniacus vocatur, ad integrum, ita ut neque ipse neque alius hæredum suorum repetere valeant. Istam redditionem fecit præsentem domno abbate Olgerio, et aliis ex monasterio ejus adstantibus ante altare sancti Petri.

Charta de Caviniaco.

Quædam mulier, Alburga nomine, in conjugio juncta cuidam militi, nomine Poncio, dedit, sive, ut quidam putant, reddidit terram, quæ est sita in villa vocitata Caviniaco, quam et antecessor quidam non mediocris nobilitatis progenitus, nomine Gibuinus, sancto Petro concesserat; sed ab ea jure hæreditario, sicuti videbatur, taxata atque retenta fuerat. Signum Olgerii abbatis. Sign. Moroni præpositi. Sign. Joannis prioris, et aliorum multorum.

Charta de Calmontis-villa.

« In nomine summæ et individuæ Trinitatis. Notum esse volumus tam præsentibus quam futuris, quod ego Moronus cognomine, timore Dei et timore peccaminum meorum tactus, adii Besuense cœnobium, ubi multorum sanctorum patrocinia continentur, præcipue sancti Petri apostolorum principis, cum collega suo Paulo apostolo, ubi præesse dignoscatur domnus abbas Olgerius. Ibi ergo adstantibus quibusdam ejusdem cœnobii monachis, et fidelibus christianis Deum timentibus, quorum nomina subtus annectentur, feci me tonsurari et monachum devoti sub norma regulæ sancti Benedicti confessoris permansurum.

« Dedi ergo ad prædictum cœnobium medietatem, quidquid jure hæreditatis possidere videbar Calmontis-villa, vel cæteris circumjacentibus possessionibus, in pratis, in aquarum decursibus, in silvis, molenis, sicut præfatus sum, omnem medietatem per servum nomine Arnaldum, quem dedi sancto Petro, et per ipsum omnes servos et ancillas tradidi sancto loco adstipulatione subnixâ. Actum publice Besua monasterio, Benedicto præposito adstante, Heldmanno monacho, Adelmo monacho, Oddone mona-

cho, Girberga comitissa Fontis-Vennæ, et aliis multis »

Charta de Altrisiaco, Maziaco, Bodenaco, Lentiliaco.

« In nomine summæ et individuæ Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Notum sit omnibus fidelibus, tam vivis quam et futuris, quod ego Gibuinus, et neptis mea Eraungardis, tradimus sancto Petro quatuor colonias in vico qui Altrisiacus dicitur, pro remedio animæ fratris mei Hugonis, qui jam dictas colonias adhuc vivens B. Petro destinaverat, cum servis et ancillis, quorum hæc sunt nomina : Rodulphum cum uxore, et infantibus suis, Abraham et Danninum fratres, cum uxoribus et natis eorum. Orrannum et Laibonem cum uxoribus et cum infantibus eorum. Lambertum cum uxore et infantibus suis. Erbertum qui adhuc erat puer. Concedimus hæc beato Petro libere cum omnibus appenditiis suis, ut sicut a diebus Gibuini proavi mei, et filii ejus Hugonis, nec non et Hugonis patris mei stetit in nostra potestate, sic permaneat in potestate sancti Petri, ab ista die, et deinceps, pro remedio animæ fratris mei Hugonis, ut ipsi habeant consuetudinem, quam ante habebant, tam in silvis, quam in pratis, aquis, campis, et cunctis confinibus. Et ut nullus deinceps major, sive forestarius, vel decanus, de potestate Altriaci, hominibus jam dictis vel natis eorum, qui de progenie eorum per succedentia tempora exierint, aliquam molestiam inferre præsumat. Et si per negligentiam acciderit, ut bestiarum istorum hominum sine custode in prato indomincato, vel corvata incurrerint, non cogantur per legem emendationem solvere, sed tantummodo æstimationem damni reddant. Hanc eandem consuetudinem concedimus sancto Petro de duobus curtilibus, quos ante habebat in eadem villa. Item damus sancto Petro mansum unum in villa, quæ Maxiachus dicitur, cum appenditiis suis.

« Præterea dimittimus et abnegamus omnes consuetudines, quas pater meus, et fratres mei, Hugo, et Wido accipiebant in villa, quæ Bodens dicitur, et in Lentiliaco pro remedio animarum illorum, et nostrarum, excepto corvatam, quam pro silva faciunt. Et si quis hæredum meorum (quod minime futurum esse credo) hæc calumniari tentaverit, repetere non valeat, et in dextera Dei omnipotentis, et auctoritate Petri apostolorum principis, anathema maranatha fiat. Et ut hæc charta firma et stabilis permaneat, manu propria firmavi, nepti, et sponso ejus Fulconi; cæterisque fidelibus firmare præcepi. Signum Gibuini. Sig. Fulconis. Sig. Ermingardis. Sig. Bernardi. Sig. Widonis archid. Sig. Richardi. Sig. Goffredi. Sig. Widonis. Sig. Odilonis. Sig. Odolrici. Sig. Willenci. Sign. Leubranni. Sig. Milonis, et Gosberti, et Humberti, et Lamberti, et Ulgerii. »

Charta de Luco.

Eodem tempore quædam mulier Adilina nomine, cum filiis suis Nocherio et Poncio, dedit unum man-

sum in villa, cui cognomen est Luco, cum omnibus appenditiis suis et censualibus pensionibus, domumque in eo consistentem, et servum nomine Albericum.

Charta de Buxiaco

Similiter Ezilinia dedit alodium in vico, cui nomen est Buxiaco, cum omni integritate sua, appenditiis, coloniciis, campis, sylvis, aquis, laudante Kalone filio suo.

Item alia.

Alius quidam homo, Bernardus nomine, dedit quidquid juris sui videbatur esse in finibus Vetusvineis.

Charta de Longa Boella.

Item Bernardus, qui vocatur Francus, dedit sancto Petro 2 jornales de terra, in fine quæ vocatur Longa Boella.

Alia.

Ewardus etiam de Ponto dedit duas petiunculas de prato, in loco, qui vocatur Molouga prata, et duos campos, ad Montannos unum, et alium ad Pontem-villam.

Item alia.

Anna quædam femina, pro sepultura sua dedit sancto Petro unum curtile ad Pontem,

Charta de Mariaco.

Benigna mente futuris consulentes sepia membranis imprimere cupimus, quod Milo, qui dicebatur Bicellus, frater Majoli, cujus cognomen Mazilinus, dederit sancto Petro in Mariaco villa unum mansum cum appenditiis suis, et servum nomine Gerardum, cum uxore et infantibus suis.

Charta de Vac'iriaco.

Adnotandum credimus futuris quod Teto, Montis Salionis miles, tradiderit sancto Petro unum mansum in Vachiriaco quondam vico, sed nunc deserto, si mulque servum nomine Ewrino fratre suo.

Charta de Luco.

Iustum arbitramur memoriæ tradere quod Hugo clericus de Launna delegaverit S. Petro unum mansum die festivitatis ejusdem generalem missam celebrantibus senioribus. Publice itaque accedens ad altare, tradidit donationem circumspectante populo, affirmans patrem suum Gibuinum, ipsum mansum sibi dedisse die, quo benedicta est ei capitis corona. Est autem ipse mansus in Luco villa: terra autem ad illum pertinens conjacet in valle, quæ pro fluviolo Vernela, qui per eam fluit, Vernevallis dicitur. Signum Olgerii abbatis. Sig. Hugonis. Sig. Joannis. Sig. Widonis decani. Sig. Rotberti presbyteri. Sig. Girardi clerici.

Eodem tempore Henricus III imperator Burgundiæ regnum gubernabat, etc., ut in *Chronico S. Benigni*.

Veniens ergo idem papa ad civitatem Lingonas ordinavit ibi dom. Arduinum episcopum pro illo, qui fuerat ejectus. Dumque ibi demoraretur, profectenturque in medium diversæ diversarum ecclesiarum disceptationes, ac inter se calumniæ, utpote

A ante patrem universalem et apostolicum recte et canonice terminandæ; contigit etiam de nobis et de canonicis Lingonensibus rationem haberi. Ipsi namque volebant de vinea nostra, quæ est sub Gibriaco decimam habere. Unde cum rationem intellexisset domnus papa Leo, erupit in voce, et quid in archivis sanctæ Romanæ Ecclesiæ inde viderat, ostendit dicens: Sanctorum Patrum, qui ante me sancta Romanæ sedi præfuerunt, auctoritate sancitum est, ut nulla ecclesia quæ in honore B. Petri apostolorum principis sit fundata, alteri ecclesiæ census vel decimas persolvat. Cujus rationis et auctoritatis pondere repressi ipsi canonici conticuerunt.

Isdem vero venerabilis Arduinus episcopus inter cætera beneficia, quæ huic loco contulit, petente abbate Olgerio, a summo pontifice Romanæ Ecclesiæ petiit fieri decretum, in quo continetur, ut nullus præsumat huic monasterio vim inferre, vel cum in subjectionem cujuscunque monasterii redigere; et ut nullus audeat infra unam leviam a monasterio vim aliquam inferre: cujus exemplar decreti placuit huic libro inserere, ut audientes discant quantum imminet illis vinculo per Petri apostoli vicarium. Anno Incarnationis Dom. 1052. Præsidebat sanctæ Romanæ Ecclesiæ domnus Leo papa. Cujus hæc sunt verba:

Privilegium domini Leonis papæ.

« Leo episcopus, servus servorum Dei, Olgerio abbati Besuensis monasterii, tuisque successoribus, perpetuam in Domino salutem.

« Convenit apostolico moderamini, » Vide in Leone IX, *Patrologiæ t. CXLIII, sub. num. 110.*

De obitu Olgerii abbatis.

Defuncto igitur abbate Olgerio, successit in regimine pastoralis officii abbas Oddo. Quæ autem in diebus ejus data vel empta sunt in possessione agrorum, non est silendum.

Charta de Vetus vineis.

Quidam igitur miles hujus nostræ religionis, nobili prosapia ortus, Olgerius nomine, cum multis aliis loca Hierosolymitana expetiit, sed in revertendo post multa pericula pro Christo tolerata, felici, ut credimus obitu, lucem præsentis vite reliquit.

Præsentibus autem conviatoribus et audientibus, sancto Petro Besuæ et ejus monachis, apud Vetusvineas unum mansum vestitum cum servo in eo habitante, nomine Arnaldo delegavit, ita sicut pater ipsius Arnaldi vocabulo Ademarum usque in diem mortis suæ tenuit, et eidem filio suo Arnaldo dimisit. Uxorem etiam ejus nomine Tedindem cum filiis et filiabus simul cum eo dari jussit; pariterque parmas, quas testes peregrinationis suæ, a Jericho tulerat, altari superponi rogavit. Quam donationem conjux ejus Tetburgis appellata, et filii ejus libenti animo laudaverunt, et suos homines laudare compulerunt. Debet vero iste mansus porcum et arietem, sex panes et tres sextarios vini, carroperant

et omnes consuetudines quas dominis persolvere debent servi. Quos suos protulerunt testes signamus calamo omnes : Signum Tethburgis conjugis ejus. Sig. Henrici, et Ulrici filiorum ejus. Signum Tethbaldi. Signum Aldonis, et Formaldi, et Nerduini, et Humberti, et Nerduini juvenis, et Widonis decani. Sig. Hugonis præpositi. Sig. Roberti presbyteri. Sig. Joannis. Sig. Arengerii, et omnium servorum ipsius apud mansiones commorantium.

Charta de Altrisiaco, et Villure, et Cinciaco.

Alius quidam miles, nomine Humbertus, omni prolis fiducia destitutus, tradidit Deo et sancto Petro ad locum Besuensem sanus et incolumis existens, omnem hæreditatem alodii sui, quæ jure paterno cesserat, absque contradictione hominis ullius. Divisus enim erat jam a fratribus suis, Hugone, et Ulrico, et unusquisque partem suam singillatim separaverat a fratre suo. Quam donationem ad mortem perductus iterato confirmavit, et calumniatores æternæ maledictioni, in ipsa mortis hora obligavit. Omnem partem alodii in Altrisiacensi villa, cum omnibus consuetudinibus in omni potestate Altrejaca, in silvis, in campis, in pratis. Apud villare etiam omnem partem suæ hæreditatis, sicut ipse in vita sua tenuit. Nova casa, cunctum suum alodum, sicut ipse possederat. In Cinciaco vero similiter alodum suum, cum omni consuetudine, in aquis, in campis, in pratis, in silvis. Calmetis, nec non totum suum alodum, sicut ipse possedit. Romaniaca etiam, et Ponto, cunctum alodum cum omni consuetudine in aquis, in pratis, in campis, in silvis. Est etiam ibi molendinum unum, cujus tertiam partem sancto Petro tradidit. Bericæ etiam omnem partem alodi sui, in aquis, in campis, in pratis, in silvis. In comitatu Alsensi, in villa quæ dicitur Velinniaco, et in Villari Corcellis. Bretoneria omnem alodum suum, cum omnibus appenditiis in campis, in pratis, in aquis, in silvis. Signum domni Oddonis abbatis. Sig. Moroni monachi. Sig. Hugonis monachi. Sig. Theoderici monachi. Sig. Willelmi comitis. Sig. Fulconis senioris Bellinontis. Sig. Gisleberti senioris Rescæ. Sig. Wallonis senioris Bericæ. Sig. Odilonis. Sig. Willenci. Sig. Landrici. Sig. Widrici. Sig. Rodulphi, et Olgerii fratris ejus. Sig. Widonis. Sig. Tetzilini. Sig. Rotherti. Sig. Bernonis. Sig. Heriardi. Sig. Girardi. Sig. Isamberti. Sig. Hugonis. Hanc donationem frater ipsius Humberti Hugo coram omni populo laudavit, et omnem partem suam ex ipso alodo, quia tantumdem habet post mortem suam, sancto Petro concessit.

Charta de Mornado.

Noverint omnes præsentis et futuri quia quidam miles, Rotbertus nomine, pro timore et amore Dei delegavit ad locum sancti Petri Besuensis monasterii quoddam mansum, quod quædam matrona, nomine Ermengardis, et filius ejus Odricus clericus, destinaverant. Conjacet autem mansum illud in

Mornado villa, et habet ad se terras pertinentes, cultas et incultas, servos et liberos in eis manentes, prata, pomiferas arbores, et aquarum cursus et recursus, quæ omnia ad jam dictum locum sancti Petri destinavit atque restituit. Et ut ex meliori voluntate hoc factum esset, accepit a monachis ipsius loci caballum unum et societatem in omnibus benefactis eorum, et ex inde hanc chartam fieri curavit, quam propria manu firmavit, et amicis atque parentibus suis tradidit firmandam atque laudandam. Actum Besuensi monasterio publice, vi Idus Februarii. Signum Rotberti, qui hanc chartam fieri mandavit. Sig. Oddonis. Signum Goffredi. Sig. Achardi, et aliorum multorum.

Charta de Genevverias.

Quædam mulier, Sufisia nomine, pro remedio animæ filii sui Widonis, quem ex Gisleberto suscepit, dedit unum mansum sancto Petro, in villa Bellifontis cum omnibus appenditiis suis, et habet omnem consuetudinem in campo, in aqua, in silva. Servum etiam in eo habitantem, nomine Martinum. Alterum mansum apud Genevverias, cum omnibus appenditiis suis habentem consuetudinem in campo, in aqua, in silva; ea conventionem ut 15 jornales arabiles de alodo suo in fine ejusdem villæ eidem manso ad perficiendum quod minus habebat, adderet. Servum quoque in eodem commorantem, nomine Albericum, cum uxore Fratburge appellata, cum infantibus suis. Et ut perpetuali fulcumento perduraret eleemosyna, horum testium subitus inscribi rogavit nomina : Signum Sufisiz. Signum Eduini patrastris ejus. Signum Warnerii mariti sororis ejus. Sig. domni Oddonis abbatis. Sig. Moronis monachi, et aliorum multorum.

Charta de Mariaco.

Manifestum etiam esse volumus modernis et successuris, quod quidam miles, nomine Sewaldus ex monte Saligone, dederit sancto Petro quo redemptione animæ fratris sui Eliranni unum mansum apud Mariacum villam prope Tilecastrum, cum omnibus appenditiis suis, simulque unum servum, nomine Odilardum. Sig. Sewaldi. Sig. domni Oddonis abbatis. Sig. Moroni. Sig. Petri. Sig. Pontii militis.

Charta de Flaciaco.

Notum esse volumus omnibus post nos futuris, quod quidam miles, nomine Sigefredus, dederit sancto Petro ad extrema perductus, 2 mansos apud Flaciaco villam. In uno quidem Erbertus manebat ejus servus, et debet festivitate Omnium Sanctorum dimidium sextarium vini : Nativitate autem Domini unum sextarium vini, duos panes, et duas gallinas : alius vero in eadem villa conjacet desertus. Tradidit etiam 10 diurnales terræ in finibus ejusdem villæ, ad eosdem mansos pertinentes, cum pratis, silvis et omnibus appenditiis suis. Signum Kuzindis uxoris Rotberti, fratris ejusdem Sigifredi, quæ hanc donationem loco ipsius Sigifredi super altare posuit. Si

gnum Odonis fratris Mazilini. Sig. Willeri. Sig. A
Amalrici. Sig. Petri clerici.

Charta de Bodens, et de Lentileio.

Divina auctoritate inspirata nobilis matrona, Ermengardis nomine, sanctum Petrum sibi fecit hæredem, omnesque fratres Besuensis monasterii Deo ac ipsi summo apostolorum principi servientibus, suis usibus admisit, reddens illis salvamentum de Bodens et de Lentileio, atque de cunctis quæ ad ipsum salvamentum pertinent, pro remedio animæ suæ, ac senioris sui Hugonis, filiique sui Widonis, qui tunc fuerat defunctus, quique ipsum salvamentum post mortem patris jure hæreditario possidebat. Cujus rei cooperatores fuerunt filii ipsius, Hugo videlicet et Nerduinus, simul Gibuinus qui adhuc vita perfruebantur. Et ut hæc traditio nota fiat futuris, sicut est præsentibus, scripto mandare fecit, ut quod post mortem testare non poterat, testetur charta servata, in ipsius monasterii arcario. Hanc ergo, ut inconvulsa permaneat, testibus adhibitis subscripsit manu propria. Ermengardis subscripsit, Hugo, Nerduinus, Gibuinus. Hi sunt testes.

Charta de Buxiaco.

Notum sit omnibus tam præsentibus quam futuris, quod Gertrudis uxor Girardi militis de castro Foutis-Vennæ, cum filiis suis Girardo et Humberto, tradidit unum mansum pro redemptione animæ præscripti mariti sui et filiorum suorum, ab ipso jam donatione facta sancto Petro Besuensi in villa, cui vocabulum est Buxiacus, ad integrum sicut tenere videbatur Rotbertus Major, cum ipso videlicet Rotberto, et uxore, et filiis, cum omnibus quæ ad ipsum mansum pertinent, tam in terris, quam silvis et in pratis, vel in pascuis, sive in aquis. Et ut hæc donatio in perpetuum firma sit et stabilis, his subscriptis testibus firmavit et firmare rogavit. Hi sunt, Aymo, Olgerius, Joffredus, Librandus, Oddo, Arlebalus, Wido, Aldo. Reddidit etiam unum mansum quod dudum sancti Petri alodus fuerat, in villa Patriniaco, acceptis pro pretio duobus militantium instrumentis, quæ vulgo dicuntur Helnum et Osbergum.

Charta de Moringas et Mornado.

Notum sit præsentibus et futuris, Richardum de Belmonte quamdam terram sitam inter Moringas et Mornadas villas, ad abbatiam sancti Petri Besuensis monasterii pertinentem, diu calumniasse mulieris suæ ex parte, et multa præjudicio abstulisse. Quam calumniam monachi sancti Petri satisfactionis causa sæpe voluerunt juramento, vel qualibet lege determinare, cum præfatus Richardus, Dei nutu aspiratus, eandem calumniam, sive justa, sive injusta esset, sancto Petro donavit, præsentibus senioribus loci sub stipulatione super altare posita. Ego Richardus cum uxore mea Wandelmode firmavimus, et testibus roborandam tradidimus. Signum Widonis decani. Sig. Aldonis. Sig. Benedicti monachi. Sig. Hildedmni. Sig. Alberti.

Charta de S. Mauricio.

Notum facimus charitati fidelium quia miles quidam, nomine Herenbertus, diu languoris molestiis pressus, tandem cum sibi finem vitæ imminere sentiret, ad memoriam beatorum apostolorum Petri et Pauli, in Besuensi loco se sepeliri rogavit, quod et factum est. Pro cujus animæ absolutione pater ejus, nomine Oddo eidem loco dimidium mansum cum dimidia mansione, quia partem alteram frater ejus cum manso tenebat in villa, quæ dicitur ad sanctum Mauricium cum terris adjacentibus, pratis et silva. In ipsa, et in altera villa Romania nominata, cum legali traditione dedit et manu testium corroborari fecit; quorum ista sunt nomina: Hugo, Theodericus, Alelmus, Joannes, alter Hugo, Teudinus, Hemma. Quem ipse in brevi tempore subsecutus, non solum apud eundem locum est sepultus, sed etiam sicut petierat, monachili habitu indutus, hujus vitæ in bono fine diem clausit. Post cujus obitum nos unum fœdiolum, quem tenebamus, filio ejus dedimus et tria jugera in commutatione accepimus, et nostris terris juximus, et duobus hominibus sub servitio manendum dedimus, ex quibus unus servus ejus et loco dedit.

Charta de Tasnato et Germanico.

Manifestum esse volumus tam præsentibus quam futuris, quod quidam miles nomine Walo pro redemptione animæ conjugis suæ, vocabulo Addilæ, dedit sancto Petro unum mansum alodi apud Tasnatum, et alium apud Germaniacum, qui persolvit in debito census dimidium heminam frumenti, dimidiam heminam avenæ, unum sextarium vini, unam porcum pretii 6 denariorum, quinque denarios pro censu prati, unam rotam et unum bovem tempore viademis. Dedit etiam servos Hunaldum cum uxore et infantibus suis, et Mainerdum et medietatem infantum ejus, absque ulla calumnia. Et ut hæc donatio perpetuum obtineret vigorem, litteris petiit notum fieri, et testibus corroborari. Signum Wallonis. Signum Fulconis. Signum Odilonis. Signum Milonis. Signum Warnerii. Signum Widonis. Signum Henrici. Signum Widrici. Signum Warnerii.

Charta de Colonica villa.

Notum esse volumus omnibus fidelibus tam futuris quam præsentibus, quod quidam miles, Gontardus nomine, cum fratre suo Helgerio, nos adierit deprecans ut eis aliquid daremus de terra sancti Petri in beneficio, promittentes se omnimodis in servitio S. Petri et nostro fideliter permansuros. Quod cum diu peterent, victi eorum precibus, dedimus eis quidquid sanctus Petrus in villa, quæ Colonica dicitur, habebat, quam dudum tenuerat frater eorum Henricus cum ecclesia in ipsa villa posita, indicentes eis annuatim in festivitate sancti Petri census duorum solidorum: eo scilicet tenore ut tempore vitæ suæ id ipsum quod dedimus tenerent, post decessum vero eorum ad jus sancti Petri et monachorum ejus rediret; ita ut nullus posteriorum eorum ullo modo ex eo se intermitteret, ni spo-

tanea voluntate vel amicabili abbatis aut monachorum ejusdem loci concessione. Si autem unus ex eis prior mortuus fuerit, ejus pars statim ad nos revertatur: nisi forte nostra spontanea voluntate iterum ei concessum fuerit. Ut autem hęc convenientiæ firmiter permanerent, hanc chartam manu sua firmaverunt, testesque fideles adhibuerunt. Signum Gontardi. Signum Helgerii. Signum Rainardi. Signum Saleconis. Signum Bernardi. Data 11 Non. Junii.

Charta de Ly.

Notitia, quam Bernardus Belmontis, et nepos ejus defunctus, nomine Richardus, fecerunt sancto Petro Besuensi de terra quadam cumjacente in fine villulæ, quæ vocatur Lu sancti Martini: in ipsius finibus dedit mansum unum, 9 jornales habens de terra arabili cum duobus servis.

Charta de Villa curte.

Quidam miles, nomine Stephanus, in gravi infirmitate decidens, adivit monasterium quod in honore principis apostolorum est consecratum, quod dicitur Besua, ibique ob remedium animæ suæ tradidit ad ipsum locum unum mansum, qui est in villa quæ Curtis dicitur, et 4 jornales de terra in campo, qui appellatur Fistilliacus, cum servo nomine Gaudio, et est de ambabus partibus terra Gislerii. Cujus cooperatores sunt filii sui, Wido, Walterius, Hugo, et uxor sua, nomine Fera, in cujus dotalitio erat ipsa terra quam reddidit ei. Et ut hęc donatio ejus nota fiat posteris, hanc chartulam fieri jussit et super altare sancti Petri posuit, testibusque roborandam tradidit, Ego Stephanus subscripsi. Sig. Widonis filii mei. Signum Walterii filii mei. Sig. Hugonis filii mei. Sig. Aymonis. Sig. Widonis. Sig. Milonis.

Item alia.

Alii vero duo milites, Aduus et Milo frater ejus, et Teburgis soror eorum, tradiderunt Deo et sancto Petro Gibergam cum infantibus suis. Et ut hęc donatio eorum nulli calumniæ pateat, in conventu publico statuerunt decretum ut nullus hæredum eorum nullam partem jure hæreditario violentiam inferat. Quod si fecerit, excommunicationis vindictam solvat. Aduinus et frater ejus firmaverunt hanc chartulam. Signum Sophiæ. Signum Teburgis. Sig. Widonis archipresbyteri. Sig. Lezelini. Sig. Hugonis præpositi et totius familiæ. Actum publice monasterio Besuensi, præsentate domno Oddone abbate.

Item alia.

Similiter et Humbertus, et conjux ejus, et filii, qui injuste conabantur detinere servum sancti Petri, Fuldradam scilicet, et conjugem ejus, nomine Richeldem, et filios eorum, dimiserunt eos liberos, quatenus ad proprium dominum cælestem clavigerum redeant.

Chartam de quadam vinea.

Item Samson de Vadona et uxor ejus dederunt Deo et S. Petro unum jugerum de vinea in loco

qui dicitur Adalechassana. Item in alio loco, ad Austivacca dicto, duo. Testes donationis hi sunt: Sylvester mon. suscepit, Grimaldus villicus, Harbertus.

Charta de Mariaco.

Doda etiam de Mariaco, consentiente viro suo, Jocero, dedit unum pratum habentem ad summum exclusam molendini ejusdem villæ, sancto Petro nec non monachis ibidem Deo servientibus. Hujus autem donationis, quam viva voce fecit, vivos testes adhibuit; quorum nomina hæc sunt: Folradus, Nero, Grimaldus, Lambertus.

Charta de Icio.

Notificamus modernis et successuris quod Hildeberga, soror Ærleii sapientis clerici, delegavit sancto Petro mansum unum in villa cui nomen Icio, et unius diei arationem in fines ejusdem villæ ad eundem pertinentem; eo tenore, ut in eo consistens homo, et excolens eum, qui nomen Jordanus, liber tamen, ut census, quod sibi reddere consueverat, monachis persolvat. Insuper etiam unam ancillam, quæ vocatur Raimburgis, solitum capitis sui duorum denariorum omni anno reddituram debitum. Testes hujus donationis sunt hi: Robertus, Widricus, Johannes, Hugo.

Item alia.

Hildesendis sanctimonialis dedit sancto Petro puellam quamdam, nomine Osannam; filiam Humberti et Retrudis.

Item alia.

Altrudis etiam nobilissima femina, mater Aduini et Milonis, dedit sancto Petro uxorem Ulrici presbyteri Granantis-villæ, Girburgam nomine, cum infantibus suis.

Charta de Buxiaco.

Notum sit omnibus tam præsentibus quam futuris quod Betta, uxor Hermuini militis, cum filiis suis tradidit unum mansum pro redemptione animæ præscripti mariti sancto Petro Besuensi in villa, cui vocabulum est Buxiacus ad integrum, sicut tenuit Lambertus Major, cum omnibus quæ ad ipsum mansum pertinent, tam in terris, quam in silvis et in pratis, vel in pascuis, sive in aquis. Et ut hęc donatio in perpetuum firma sit et stabilis, his subscriptis testibus firmavit. Hi sunt: Wido, Aldo, Gonterius, Otbertus.

Charta de Pruncethel.

Similiter Sejuvoldus et Ida conjux ejus dederunt sancto Petro Besuensis cœnobii mansum unum, cui terræ arabilis 9 jugera adjacent, et pratum unum, ex quo 2 carratæ feni possunt per singulos annos colligi, in loco, qui Pruncethel vocatur. Ea videlicet ratione ut quidquid exinde facere monachi ejusdem loci voluerint, libero in omnibus potiantur arbitrio faciendi. Testes vero hujus donationis hic sunt subnotati: Albertus monachus, Odo, Rotbertus sacerdas, Dares, Joannes cocus.

Charta de Vetus-vineis.

Aymo etiam de Vetus-vineis natus, frater Wido-

nis et Waroni monachi, alodum suum in ipsa villa existentem sancto Petro dedit, et cum filio suo Widone super altare sancti Petri posuit, et filiam suam Gortrudam laudare fecit. Signum Domni Odonis abbatis. Signum Girardi. Signum Ulrici.

Charta de Flaciaco.

Quidam archidiaconus, Ærleius nomine, canonicus sancti Mammets, dedit sancto Petro unum mansum, in villa quæ Flaciacus dicitur cum suis appenditiis pro remedio animæ fratris sui Milonis. Addidit etiam unum servum, binaque tapetia mirifici operis et enormis magnitudinis. Ne vero per succedentia tempora ab aliqua opposita persona quivisset frustrari, rogavit propinquos et circumstantes hujus donationis chartam manu propria testimonioque firmare, Signum Ærleii. Signum Odonis. Signum Joannis prioris. Signum Widonis deani.

Charta de Dalaima.

Notum facimus præsentibus et futuris quod Hugo summæ probitatis canonicus, ædificator monasterii sanctæ Mariæ Lagonniacensis, dedit sancto Petro suam partem de omni alodo patris sui apud Dalaimam villam situm, laudantibus fratribus suis et nepotibus. Signum Hugonis. Sig. Ottonis. Sig. Radaldi. Sig. Petri.

Charta de Luco.

Notificamus quibusque modernis et successuris quod quædam mulier nomine Helisabeth filia Wilerii, ex Campanis villa, nuperrima viri sui Ozilini morte destituta, adierit Besuense monasterium, tradideritque sancto Petro unum mansum in villa quæ vocabulum est Luco, congruum valde et opportunum cum suis appenditiis. Signum Helizabeth. Signum Ezilinae matris ejus. Signum Hugonis et Radalonis fratrum ejus monachorum.

Charta de Blaniaco.

Manifestum iri cupimus quod quidam nomine Rainardus, ex villa Varona natus, concessit sancto Petro alodum quod ipse dudum in Blaniaco villa comparaverat, pro abolitione suorum criminum. Cujus donationem eleemosynæ fratres ipsius, Sewinus clericus et Albericus, benigne annuentes, feretro impositum corpus ejus deducentes ad monasterium, firmiter stabilierunt et ad altare vice ipsius, sancto et fratribus delegaverunt et subnixis testimoniis coram omnibus roboraverunt. Signum Sewini. Signum Alberici. Sig. Vilrici militis.

Charta de Busciaco, Lujato, Luco.

Scripto etiam volumus digerere quod Helizabet, quæ etiam Liezilina cognominata est, mater Hugonis monachi, dederit sancto Petro in villa Busciaco dicta unum mansum cum colonica sua, et cæteros mansos ad ipsum pertinentes, cum colonicis suis, et omnibus appenditiis suis, in campis, in silvis, in pratis, in aquis, in aquarum decursibus, in piscatoriis, sive in eadem villa, sive in aliis eidem adjacentibus, id est, Lujato, Luco, Dalaima, vel ubi-

cumque ipsa terra conjacet, ex integro, cum consensu filiorum suorum atque fratrum suorum, tradidit Deo et sancto Petro, in præsentia universorum monachorum. Signum Hugonis monachi filii ejus, Richardi filii ejus, Bernardi fratris ejus.

Charta de duabus præbendis Sancti Gensulfi.

Henricus igitur rex Francorum cum jam morbo et senectute premeretur, Philippum filium suum congregatis Francorum primoribus, cunctorum consilio, consortem sibi totius regni constituit, impositoque, capiti ejus diademate, regem jussit appellari.

Anno autem primo regni ejus (1060), domnus Arduinus Lingonensis episcopus, pro solo orationum præmio, dedit sancto ac Besuensi congregationi, laudantibus cunctis canonicis, duas præbendas, quantum accipitur a duobus canonicis, sicut hic demonstrabimus.

Priscorum felix solertia hoc salutiferum remedium providere studuit succedentibus sibi, ut quod non poterant tempora meantia mandare posteris, allegarent apicibus, auctoritate fultis illius principis, sub cujus præsentia firmatio foret cum scriptione chartis, aut impressione sigilli. Quod et nos providentes, ecclesiæ nostræ filii et sancti Mammets sacrae concioni fore commodi, qualiter unanimes sint effecti, litteris adnotamus juxta tenorem utriusque partis.

Largitione itaque famosi Hugonis præsulis Lingonensis, ecclesiæ Besuensi attributa est ecclesia sancti Gensulfi, pariterque stipendium quod consequabatur is qui famulabatur in loco deserviens liminaribus sacris.

Non hæc solummodo venerabilis episcopus tradidit, quæ prædiximus, verum etiam villam, quæ vocatur Bannus, jure perpetuo concessit. Quod postea quidam indigne ferentes, exempto rebus humanis, antequam venerabilis Arduinus decoraretur sede pontificali, auxilio fulti Girardi præpositi sui procurantes, non quæ Jesu Christi, redegerunt in potestatem, ut possessum fuerat prius ab eis. Quod venerabilis Arduinus infula pontificali jam insignitus ut cognovit, compati cœpit, pietateque qua affluebat, universam congregationem rogare cœpit, ut qui villam abstulerant, quam prædecessor contulerat, saltem misererentur Deo servientibus inibi, et aliquam rem providerent, ex quo sustentari possent ecclesiæ alumni. Exegit denique ab eis in præsentia Alberonis abbatis Divionensis, laudantibus cunctis canonicis, ut bis edentibus supradictis canonicis quantum percipiebatur a duobus ex illis, tantum susciperent et ipsi monachi, videlicet mane et sero, etsi semel cibum sumpserint, eodem modo, quo et supra quantitas tribuatur panis et vini, ut accipitur a duobus canonicis.

Quia vero pecunia tunc defuit, qua debebatur consuetudinaria lege cibus præberi universis ecclesiæ filiis, conditione usi sunt tali ratumque visum est cunctis ut susciperent societatem, quæ offerebatur

illis pro commutatione cibi: eo tenore, ut si aliquis A nuntiaretur exuisse hominem, taliter celebraretur dies depositionis a monachis, sicut consueverunt pro cunctis congregationibus sibi conjunctis; insuper et nomina eorum inscriberentur cum nominibus fratrum, quo agnosci posset dies eorum anniversarii et celebrari a cunctis. Et ut hæc quæ diximus firmiter teneantur, a nostris eadem et ipsi laudavere agere pro nostris.

Ne quando ergo aboleatur in succedentibus schedis quæ conscripsimus, præsentem viro venerabili Arduino episcopo hujus sanctæ sedis, subtus adnotamus ejusdem jussione præsulis nomina vivorum, qui interfuerunt, conditione tali. Sign. ejusdem Arduini episcopi. Sign. Willenci archidiaconi. Sign. Rainardi, qui cognominatus est Hugo S. Rogeri thesaurarii. Sign. Ewardi decani. Sign. Ærlei archid. Sign. Girardi archid. Sign. Warneri. S. Gybuini. Sign. Hildegari. Sign. Milonis de sancto Lupo. Sign. Emmarrici. Signum insuper omnium canonicorum, qui unanimiter laudaverunt in capitulo. Actum Lingonis, anno Incarnationis Domini 1059, Ind. xii, Epacta iv. Quicumque autem hoc violare præsumpserint, vel aliquid abstulerint sancto Petro, rectoribusque Besuensis cœnobii contraire conati fuerint, auctoritate omnipotentis Dei, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, beati quoque Petri, omniumque sanctorum, et nostra sint excommunicati, anathematizati, et a sorte justorum expulsi, et æternaliter, nisi digne satisfaciendo enmendaverint, damnati. Signum C Oddonis abbatis et omnium monachorum ipsius cœnobii.

Charta de villa Coriaut.

Notum sit omnibus præsentibus et futuris quod Berno, villicus Janlint villæ, quoddam alodium juris sui, quod jacet in villa Coriaut dicta, ea conditione dedit S. Petro, et propria manu super altare misit, ut ipsius alodi usuarium fructum retineret tempore vitæ suæ: post discessum vero vitæ suæ ad locum sancti Petri rediret cum omni integritate. Hujus donationis, quam viva voce fecit, vivos testes adhibuit; quorum nomina hæc sunt: Odilo præpositus, Rodulfus, Bado, Aldo, Ewardus.

Charta de vinea, quæ est in Briscona.

Albordis matrona pro remedio animæ quondam senioris sui, nomine Eremberti, consentiente fratre ejus Ozelino nomine, tradidit sancto Petro Besuensis cœnobii vineam, quæ appellatur Clausmors, in villa, quæ Briscona vocatur.

Charta de Vetus-vineis.

Item Alburgis filia Willenci fratris Hugonis senioris castri Belmontis, quidquid in villa Vetus-vineas habebat in pratis, campis, silvis, pariterque servos Widonem, Theodericum, Bilinamque sororem eorum, tresque alias ancillas, Heldegardam, Evizaidam, et Teodradam sancto Petro dedit perpetualiter possidendas. Sign. Pontii senioris ejus. Widonis militis. Walterii militis.

Charta de Moringis.

Adnotandum credimus futuris quod Willencus dedit Deo et sancto Petro 2 mansos in Moringis vico cum omnibus appenditiis suis, et servum nomine Ulricum cum uxore et infantibus suis. Et ut hæc donatio perpetuam firmitatem obtineat, signatorum nomina subtus demonstrat scheda. Sign. Pontii filii ejus, Fulconis, Odilonis, Bernonis clerici.

Charta de Condilico.

Notificamus modernis quibusque et futuris quod Helvidis quædam matrona dedit sancto Petro pro Walterio marito suo, qui vocabatur Albus, unum mansum apud Condiliacum, et servum nomine Erimbertum. Signum Gisleberti, Hugonis, Willerii, Mauricii filii ejusdem dominæ.

Charta de Vaunna.

Eadem videlicet Helvidis tradidit post primam donationem sancto Petro unum mansum apud Vaunnam pro ipso Mauricio filio suo, quem ex præfato Walterio habuerat. Qui scilicet mansus ita liber est ab omni consuetudine alicujus hominis ut non dux vel ministeriales sui in eo aliquid requirere possint, ab aliorum etiam principum vel hominum exactiōne omnino extraneus sit. Dedit quoque servum nomine Richardum. S. Haymonis filii ejus, Gisleberti.

Charta de Creponensi villa.

Volumus quosque præsentibus et futuris scire quod Rainaldus de Autriaco delegaverit sancto Petro unum mansum apud Creponensem vicum cum omnibus appenditiis suis, qui debet ministeriali Fontanzæ potestatis, singulis annis, unum denarium, si tamen homo in ipso manens silvam ipsius potestatis frequentaverit. Sign. Rainardi, Odilonis, Odonis.

Charta de Fontanellis.

Ejusdem Rainardi consilio et exemplo provocatus quidam sobrinus ejus Oddo, qui appellabatur Gibbosus, dedit et ipse sancto Petro quidquid alodi in vico Fontanellas vocitato habebat. Signum Oddonis, Odilonis, Rainardi.

Charta de Buciaco vico.

Clarum esse cupimus omnibus quod Arlebalduus et Odo fratres concesserunt sancto Petro unum campum quindecim jugerum in Buciaco vico. Signum Domni Odonis abbatis, Moroni, Benedicti.

Charta de Flaciaco.

Manifestum iri optamus tam præsentibus quam futuris quod Odilina, mater Pontii de Besoeta, attribuit sancto Petro unum mansum in Flaciaco. Signum Pontii, Hugonis præpositi, Joannis.

Charta de Lisciaco.

Patere volumus cunctis præsentibus et futuris quod Wido de Lisciaco dedit sancto Petro apud eundem vicum Lisciicum, unum mansum cum omnibus appenditiis suis. Dedit etiam sedem molini, ubi ipse molinus construeretur, cum uno servo, nomine Drogone; reddidit quoque servum quem ante pro fratre suo Anserico dederat, cui nomen Odo. Signum Odilonis, Anserici, Hugonis præpositi.

Charta de Moringis.

Cognitio, quod Aduinus tradidit sancto Petro pro Milone fratre suo, qui vocabatur Albus, quamdam partem alodi quem habebat in vico; Moringas nominato; eo tenore, ut post excessum suum alia pars in dominicatum monachorum deveniret. Dedit quoque servum, nomine Ærbertum. Nec non ante donaverat pro matre sua, Altrudi nominata, uxorem Ulrici presbyteri Granantis villæ, cum omnibus infantibus suis. Signum Aduini, Henrici filii ejus, Ærberti.

Charta de Domno Apru.

Notum iri volumus omnibus quod Hugo Lanfredi curtis concessit sancto Petro unum mansum in villa quæ vocatur ad Domnum Aprum, propter ecclesiam quæ in eadem villa constructa est in honore sancti Aprii. Dedit quoque servum in eo manentem cum uxore et infantibus suis. Sign. Landrici filii ejus, Hugonis filii ejus, Odonis.

Charta de Arciaco villa.

Tradimus litteris ad posterorum memoriam quod Odo clericus de Gimellis concessit sancto Petro unam villam in Arciaco villa, pro Dodone fratre suo. Signum Odonis, Bernardi, Beraldi.

Charta de Beria.

Apertum esse desideramus omnibus securis quod Aduinus de Beria tradit sancto Petro unum mansum apud eandem Beria villam cum omnibus appenditiis suis, et unum servum nomine Algrinum. Sign. Walonis, Warnerii, Milonis.

Item alia.

Scire volumus quosque tam modernos quam futuros quod Walo concessit sancto Petro unum mansum in Beria cum appenditiis suis, et unum servum nomine Hugonem de Vado, cum uxore et infantibus suis. Signum Aldonis, cujus nomen Rusticellus, Milonis, Maioli, cognomento Mazilinus

Charta de Nogdanti Villa.

Omnibus cognitum iri cupimus quod Hildelerius delegavit sancto Petro pro filio suo Widone, apud sanctum Julianum a balistrario occiso, unum mansum in Nogdanti villa cum appenditiis suis et consuetudinibus; pariterque duas ancillas quæ erant sorores. Signum Odonis, Walterii, Bernardi, Beraldi.

Charta de Albiniaco villa.

Idem quoque Hildelerius concessit sancto Petro in villa Albiniacensi, quæ est in comitatu Divionensi, pro uxore sua, duos mansos cum appenditiis suis, in terris, campis, pratis, silvis, pascuis. Signum Odonis, Walterii.

Charta de Pinriaco.

Clarescere volumus cunctis quod Milo de Bello monte concessit sancto Petro pro uxore sua unum mansum in Pinriaco vico cum appenditiis suis, et unum servum nomine Edwardum cum sorore sua. Signum Milonis, Fulconis, Odilonis.

Charta de Campanis villa.

Hoc etiam ad monumentum futurorum pandere

A volumus quod Gislebertus de Rescia concessit sancto Petro pro uxore sua unum mansum in Campanis villa cum omnibus appenditiis suis simulque servum nomine Lotselmum. Signum Frodonis, Widrici.

Item alia.

Cunctorum notitiæ patere volumus quod Odo Montis-Salionis senior dedit sancto Petro pro Hugone fratre suo unum mansum in eadem Campanis villa cum appenditiis suis, pariterque servum nomine Lozuinum. Signum Pontii, Hugonis, Arlebaldi.

Charta de Genciniaco.

Manifestare justum duximus quod Walo de Scviliaco dedit sancto Petro prædecessoribus suis unum mansum cum appenditiis suis; in Genciniaco villa; et servum nomine Isembardum, cum sorore sua. Signum D. Odonis abbatis. Moroni, Benedicti.

Charta de Nogdanti.

Operæ pretium duximus litteris tradere quod Hildericus, quem præfati sumus; dedit sancto Petro pro filia sua, uxore scilicet Odonis qui dicebatur Vetus, unum mansum in villa prænominata Nogdanti, cum una ancilla. Signum Odonis, Bernardi, Beraldi, Walterii.

Charta de Vaura.

Pandi volumus modernis et futuris quod Hugo Rufus tradidit sancto Petro pro Humberto patre suo, filio Hildebranni, duos mansos cum appenditiis suis, in villa quæ dicitur Vaura, cum servo. Signum Formaldi, Theoderici, Bernardi, Beraldi.

Item alia.

Hoc quoque incausto diplomati inseri volumus quod pro Vislerio milite delegaverit uxor sua sancto Petro, in præscripto vico Vaura, unum mansum cum appenditiis suis. Signum Milonis, Rotberti presbyteri, Hugonis præpositi.

Charta de Curte Salonis.

Censemus apicibus notificandum presentibus et futuris quod Rotbertus Montis Salionis miles, frater Widonis Magni, concesserit sancto Petro, ad exitum veniens et monachicum indumentum capiens, unum mansum in vico Curtis Salonis, in parochia Ruciacensis villæ amplissimum, cum uno servo, nomine Alberico. Signum Widonis fratris ejus. Odonis senioris montis Salionis. Hugonis fratris ejus. Item Hugonis Lanfredi curtis.

Charta de Verona villa.

Cunctorum notitiæ patere cupimus quod Milo Balbus, Tilensis castri miles, delegaverit sancto Petro unum mansum in Verona villa pro uxore sua, cum appenditiis suis. Signum Formaldi, Aldonis privigni ipsius Milonis.

Charta de Luco.

Isdem quoque Milo cum Odone Divionensi præposito, qui neptem ejus in conjugio habebat, monomachi certaturus pugna attribuit sancto Petro terram quam habebat in Luco prope atrium ecclesie,

quo sibi adjutor in disposito bello existeret. Signum A Lamberti, Odonis, Formaldi.

Item alia.

Omnium cognitioni clarum esse volumus quod Pontius de Besoeta pro violentia quam irrogavit asyllis sancti Petri, adita violando, quando quemdam Harduinum inde abstraxit, dederit ipsi sancto unum mansum amplissimum cum appenditiis suis, in Luco. Signum domini Odonis abbatis, Moroni, Benedicti.

Item alia.

Hoc etiam de eo grammis allegare congruum duximus quia pro multis tortitudinibus, sceleribus, sive deprædationibus, in loco sancto, vel in pauperibus ejusdem loci, ab eo commissis quodammodo penitens, delegaverit sancto Petro alium mansum in eadem villa cum appenditiis suis, et unum servum nomine Josbertum, qui etiam Babilinus appellabatur. Signum domni Odonis abbatis, Moroni, Benedicti.

Charta de Villari vico.

Congruum ducimus litteris notificare omnibus quod Hugo præpositus pro uxore sua concesserit sancto Petro unum mansum in vico, Villari nominato, prope Gradicum castellum; et unum servum vocabulo Lamhertum. Signum domni Odonis abbatis. Sign. Benedicti, Tetbaldi.

Charta de Auxiliaco.

Necessarium remur pro utilitate sequentium scripturæ tradere quod Willerius de Criciaco dederit sancto Petro unum mansum in villa Auxiliacensi cum appenditiis suis, et servum nomine Humbertum. Signum domni Odonis abbatis, Benedicti Girardi leviri ejus, Humberti, exactoris cauponum.

Charta de Bettonis-Curtis.

Notum esse volumus præsentibus et futuris quod Hagano de Vissiaci veniens ad mortem dedit sancto Petro, pro redemptione animæ suæ, unum mansum apud villam Bettonis-Curtis et unum servum, nomine Dominicum, cum uxore sua et filiabus. Et ut hæc charta perpetuam firmitatem obtineat, nomina testium subter adscribi rogavit. Sign. Gisleberti, Hugonis, Willerii, Rotberti.

Charta de Rainaldi Curte.

Quidam miles Humbertus, in extremo vitæ constitutus, pro remissione peccatorum suorum dedit sancto Petro apud Marceacum-villam dimidium mansum, jam pridem a fratre suo Girardo alterius medietatis donatione facta ipsi sancto Petro. Tradidit etiam servum nomine Constantium cum uxore et infantibus suis: pariter etiam unum apud Rainaldi-Curtem, in quo habitabat David, cum omnibus appenditiis suis, in campis, in pratis, in silvis, in aquarum decursibus. Piscatoriam etiam prædicti Constantii, sicut vivente eo tenerat, attribuit monachis loci. Et ut hæc donatio obtineat firmitatem vigoris perpetui, litteris solemniter adnotavit. Sign. Girardi fratris ejus, Odonis, Hugonis, et Adelais uxoris ipsius Humberti.

Charta de S. Sequano.

Scire volumus quosque futuros quod Raimodis quædam matrona spectabilis, ad exitum veniens et multæ quantitatis pecuniam diversarum specierum sancto Petro relinquens, dimidiam coloniam apud sanctum Sequanum Helpricurtis dedit cum una ancilla. Ne vero per succedentia tempora hanc elemosynam ulla oblivio valeat delere, membranis deprecata est ad confirmationem tradere. Sign. Hugonis filii ejus. Gertrudis filix ejus. Reginx filix ejus. Landrici generi ejus.

Charta de Picangii.

Notum iri volumus omnibus et futuris quod hac spe animatus Hugo, qui pro salvamento Crilliacensis villæ salvator dicebatur, pro anima sua et filii sui Widonis dudum interfecti, dedit sancto Petro 7 mansos apud Picangias villam, et servum nomine Halinardum conductorem suum, ancillamque, nomine Addetam, cum filio vocabulo Giraldo, et sorore ipsius. Signum Hugonis, Formaldi, Halinardi, Odonis filii ipsius Hugonis.

Charta de Ewaldi Curte.

Notum esse volumus præsentibus et futuris quod Rismodis uxor Otberti, ad exitum veniens et divina inspiratione tacta, dedit sancto Petro apud Ewaldi-Curtem unum mansum cum servo, nomine Haymone, in eo habitante, et uxorem ejus et infantes: et in villa quæ Fontanas dicitur, proxima Vilecastro, unum mansum cum uno cliente, qui Christianus dicitur. Signum Otberti, Humberti filii ejus, Aldonis filii ejus.

Charta de Vetus-vineis.

Notum iri volumus tam præsentibus quam futuris quod Heinricus, pro fratre suo Ulrico, dedit sancto Petro dimidium mansum apud Vetus-vineas, et servum ejus, nomine Giraldum cum uxore sua; eo tenore, ut quos ex hoc tempore genuerint infantes, in servitium monachorum cedant. Signum Henrici, Humberti Rufi.

Charta de Icio.

Patere volumus modernis et successuris quod Odo, qui dicebatur Vetulus, ad extrema perductus tradidit sancto Petro in villa Icio unum mansum et 3 jugera terræ in finibus ejusdem villæ cum uno servo, nomine Erberto, et filium ejus cum eo. Signum Formaldi, Walterii, Bernardi.

Charta de Icio et Verona.

Cognitum esse optamus omnibus quod Wido de Fossato delegavit sancto Petro, pro fratre suo Aldone pincerna, duos mansos, unum in villa Icio, alterum in villa Verona, cum uno servo, nomine Aldone. Signum Widonis, Amalrici, Aldonis.

Charta de S. Sequano.

Notitia quomodo quidam miles, nomine Wido, pro remissione peccatorum suorum apud sanctum Sequanum Helpricurtis attribuit sancto Petro mansum unum, et unum curtile in ipsa villa, et quartam partem Tachiriacensis silvæ, et unam ancillam, nomine Annam, cum duabus filiabus suis. Sign. Pontii, Widrici, Belii.

Charta de Pauliaco.

Omnibus præsentī vitæ vigentibus et futura ser-
vutis manifestum esse volumus quod Formaldus
de Icio dederit sancto Petro pro anima uxoris suæ,
quæ fuit soror Willenci, mansum unum apud Pau-
liacum, sub testimonio utrorumque parentum.
Signum Formaldi, Bernardi, Beraldi.

Item alia.

Quia labilis est hujus vitæ status, notum iri vo-
lumus mortalibus quod quædam matrona uxor Hil-
demodi, Emma nomine, tradidit sancto Petro unum
mausum apud Pauliacum, cum una cortina sub tes-
timonio præsentium fratrum. Sign. Widonis,
Æremberti, Anselmi.

Charta de Lalandi curte.

Quidam etiam miles, Lambertus nomine, vitricus
Wilenci, pro remedio animæ suæ, concessit sancto
Petro unum mansum apud Lalandicurte. Signum
Willenci privigni, Formaldi, Pontii.

Charta de Saviniaco.

Scire quosque volumus quod Wido de Porta, ad
exitum veniens, concesserit sancto Petro duos man-
sos; unum in Saviniaco, alterum in Granciaco in
regione Divionensi, et unum servum nomine Tedo-
nem, habitantem in villa Verona. Sig. Tetbaldi,
Widonis, Humberti.

Charta de Arciaco.

Manifestum iri volumus omnibus quod Tetbal-
dus, filius ipsius Widonis, tradiderit sancto Petro
unum mansum in Arciaco villa, et unum servum
nomine Mauricium, sororemque ejus, quam Ewar-
dus recalvester de Acetis villa in conjugium ha-
bebat. Signum Widonis fratris ejus, Humberti, Gun-
zonis.

Charta de Auxiliaco.

Pandi volumus quibuscumque quod pro Moranæ
uxor ejus et filius dederunt sancto Petro unum
mansum apud Auxiliacum, simulque servum, no-
mine Waldricum. Sig. uxoris ejus, Joffredi filii ejus,
Henrici.

Charta de Ponto.

Cognitio, quod Wido frater Moranni delegaverit
sancto Petro unum mansum in Auxiliaco, et alium
in villa, quæ dicitur Pontus, beneficium quod a
monachis tenebat reddiderit et manu miserit. Sig.
Widonis, domui Odonis abbatis, Moroni, Bene-
dicti.

Charta de Calmis.

Manifestum esse volumus omnibus præsentibus
et futuris quod Mainfredus, pro Mauricio filio suo,
dederit sancto Petro duos mansos apud Auxiliacum.
et quidquid alodi in villa Calmis, quæ propinqua est
Miribello castello, habebat, concessit. Signum Main-
fredi, Leutbranni filii ejus, Arlebaldi.

Charta de Ponto.

Isdem quoque Mainfredus, pro uxore sua priori,
quæ fuit soror Tetbaldi abbatis, dedit ipsi sancto
Petro unum mansum in villa Ponto. Signum Main-
fredi, Mauricii, Leutbranni.

A

Item alia.

Apud Crusciacum etiam dedit pro secunda uxore
quidquid alodi ex ejus parte in eadem villa tenebat;
laudantibus fratribus ejusdem dominæ. Signum
Mainfredi, Theoderici, Widonis.

Charta de vico Chimiscensi.

Scire volumus quosque quod Odo et Hugo tradi-
derint sancto Petro, pro fratre suo Wdone inter-
fecto, unum mansum cum appenditiis suis, in vico
Chimiscensi, cum una ancilla nomine Helgardi. Sig.
Odonis, Hugonis, Milonis.

Charta de Wandaleni-curtis.

Universorum notitiæ cupimus patere quod Hike-
modus delegaverit sancto Petro omnem alodem
quem habebat in vico Wandaleni curtis, qui est in
potestate Hortesis, cum uno servo nomine Theode-
rico, sub censu pretii duorum denariorum oerz.
Sig. Odonis, Pontii, Hugonis.

Charta de Nogdanti villa.

Limitis vitæ velocitas cogit ut memoranda que-
que grammis chartarum imprimantur, ne longi-
tudine temporum intercurrente a memoria hominum
deleantur. Quapropter notificare omnibus optamus
quod Arlebaldus Montis Salionis miles tradidit san-
cto Petro unum mansum in villa Nogdanti, cum
uno servo. Signum Odonis, Hugonis, Pontii

Charta de Villari vico.

Omnium noverit industria quod Aymo, qui erat
glabrio, concesserit sancto Petro mansum unum in
vico, Villari vocabulo cum uno servo nomine Rain-
baldo. Signum Henrici, Odonis, Widonis.

Charta de Auxiliaco.

Hoc etiam simili modo intimare curavimus quod
Joffredus dederit sancto Petro in villa Auxilia-
censi 10 jugera terræ. Sig. Oddonis, Henrici, Wil-
lerii.

De obitu Arduini episcopi. — Rainardus Arduino
episcopo successit. Et Odoni abbas Wido, et hinc
Gausbertus.

Defuncto autem venerabili Arduino episcopo,
Raynardus adeptus est cathedram. Obeunte ibidem
Odone abbate, successit in locum ejus Wido, et
monasterio Areomarensi monachus. Hic paucis
annis in regimine peractis repedavit ad suum
monasterium, dimissa hujus loci gubernatione; cui
successit ad regimen animarum Gausbertus, in mo-
nasterio sancti Benigni Divionensis prioris gerens
officium.

Charta de ecclesia S. Remigii.

In nomine sanctæ Trinitatis et unice Deitatis.
Noverit omnis sæculorum tam præsentium, quam
futurorum successio, quod dominus Rainardus Li-
gonensis episcopus petente abbate Gausberto, et
ejusdem loci monachis, fecerit liberam sancti Re-
migii ecclesiam ab omnibus consuetudinibus quæ
in polyptycho continentur paratas, sive debitum,
quod in synodo debebat presbyter, remittens; illa
tamen, ut presbyter quidem ad synodum consu-
tudinaliter cum cæteris pergat, censum vero alium

nullum persolvat. Quod ut immobile perseveraret, jam dictus pontifex exemplar hujus subscriptionis firmitatisque fieri jussit, ne quisquam suorum successorum hanc donationem evacuare præsumeret: interminationem damnationis perpetuæ ab omnipotente Deo substituens, qui huic notioni infracturam tentaverit inferre. Actum Lingonis in plenaria synodo, anno ab Incarnatione Domini 1080, Indictione III. Signum Rainardi episcopi qui hanc notitiam fieri jussit. Totius sui synodalis conventus archidiaconorum suorum, seu decanorum. Signum Girardi archidiaconi. Ærleii archidiaconi. Walterii decani. Hugonis de Butgiaco canonici.

Item alia.

Idem etiam episcopus reclamabat quemdam hominem vocabulo Rotbertum de Gurziaco, cum uxore sua et unica filia, pariterque ipsius filiaë infantes, quos ex Lamberto servo sancti Petri habebat; sed acceptis centum solidis, quidquid in eis rectitudinis sibi habere videbatur, fratribus concessit, et ex suo jure in eorum dominicatum transfudit. Sig. Walterii, Rainerii, Richardi, Gisleberti, Aymonis.

Charta de ecclesia S. Valeriani et villa.

Constat omnes perfectionis summam volentes arripere, Dominici præcepti regulam mentis oculis anteponere, quo suum quemque pro ipso sua distrahere et pauperibus mandat devote distribuere. Quia talium justitia per cuncta manebit sæculorum volumina, et cornu ipsorum, id est, remuneratio certaminis eorum cœlesti exaltabitur in gloria, cum ad cœlestes thesauros translata terrena patrimonialia, dantibus proderunt in perenni vita. Hac ergo spei fiducia confortatus ego Pontius castelli Bellijoci dominus, Redemptori omnium volo tradere de meis rebus, quæ mihi jure hereditario relictæ sunt a parentibus. Do itaque Deo et sancto Petro Besuensi capellam constructam in honore sancti Valeriani cum honore et libere sicut hactenus visus sum habere, fratre meo Eromuino laudante, cum vinea; et campum usque ad petrosam et usque ad fontem, et quidquid de sylva, quæ est juxta vineam, monachi vel homines illorum ad culturam agri poterunt trahere. Nec non etiam de illa sylva, quæ inter ecclesiam et Sagonnam flumen est, quidquid ad usum præti ipsi et homines eorum voluerint acquirere.

Concedo etiam mercatum cum omni libertate, et omnes consuetudines quas ego et frater meus videbamur habere; aliamque consuetudinem pastionis quam nos et homines nostri in cunctis silvis, quæ in circuitu castelli Bellijoci sunt, habent, monachi et homines illorum similiter habeant, ita ut homines illorum nostræ partis pastionaticum ipsis monachis solvant, et materiam ædificandi domos ipsis, et hominibus eorum qui illic voluerint remanere, concedimus ex sylvis nostris sine pretio; et inventionem venationis, sive apum, quæ nostræ partis est, et quam homines illorum invenerint, monachis concedimus, et totius culturæ terræ, quam eis damus,

PATROL. CLXII.

decimas et tertias monachi habeant, ut ubicunq; carruca illorum cufuscunq; hominis terram infra parochiam exercuerit, damus eis decimas.

De latrocinio vero, vel qualicunq; proclamatione ex delicto in ipsa terra commisso, monachis concedimus legem, et errantem et vetitum legaliter habeant, et nullius distictione judicabitur deprehensus nisi iudicio monachi.

Si autem homo monachorum delictum commiserit, nullius violentia constringetur, antequam proclamatio ad monachos facta fuerit; et si monachi rectitudinem exsecuti non fuerint, ad abbatem prius ipsa proclamatio referatur. Actum publice Bellojoco, vigilia Ascensionis Domini. Anno ab Incarnatione Domini 1083, Hugone ex notario archiepiscopatum Bisonticensis ecclesiæ gubernante, Philippo Francorum rege existente. Oddone ducatum Burgundiæ regente, Rotberto fratre ejus Lingonensis ecclesiæ præsulatum moderante, Willelmo comite in rebus prospere agente, Gausberto Besuensis abbatæ moderamina providente. Sig. Pontii, Hermumi, Herluini, Walterii vice comitis, Heurelmi, et Pontii alterius.

Charta de Salvamento Neronti-villæ.

Notum esse volumus præsentibus et futuris quod Fulco et Joffredus filius ejus, salvamentum sive commendationem, quam in Neronti-villa accipiebant, proclamatione facta a fratribus, apud ducem Hugonem et comitem Willelmum in generali placito ipsi præsentibus Besuæ et cæteris quibusque nobilibus viris instantibus, sancto Petro et monachis eo tenore dimiserint, ut quidquid sibi juste præteritis temporibus monachi poterant in causa violentiæ et tortitudinis, præter fundum terræ et caput hominis ullo modo amputare, id totum remitteretur, et prædictæ villæ habitatores a suprascripta calumnia et omnibus injuriis vel tortitudinibus perpetuo liberi manerent. Quæ remissio ut perpetuo firmitatis obtineret vigorem, et nullus de eorum hæredibus, ullo modo supradictam violentiam posset repetere, rogarunt eam annotari litteris, et ad futurorum memoriam arctius retinendam, signatorum vel testium nominibus confirmari. Sig. Hugonis ducis. Willelmi comitis. Widonis comitis Matisconensis. Girardi Fontis-vennæ. Widonis Wangionis Rivi. Pontii Glanæ. Aldonis Tilecastri, Sewini, Wldenaii. Gisleberti. Actum publice Besuæ in publico conventu, anno ab Incarnatione Domini 1076, indict. XIV, imperante Philippo Francorum rege, Hugone duce præsentem, et Willelmo comite Burgundiæ, II Kal. Junii die Martis.

Igitur postquam Rainardus episcopus hujus diei lucem clausit, vitæ præsentis finem faciens, secundum quod scriptum est: *Plures facti sunt sacerdotes, eo quod morte prohiberentur permanere (Heb. vii. 25)*: necessarium fuit loco ipsius alium substituere. Et quoniam ipse Rainardus satis clare et gloriose Lingonensem rexerat sedem, omnium quotquot eum pastorem habuerant animos in desiderium et æmu-

lationem nanc accenderat, ut Deo favente, imo Deo donante talis sibi constitueretur pastor, qui domini Rainardi, sicut successor, ita foret etiam imitator. Quid plura?

Domnus Rotbertus eligitur, satis et ipse clarus in omnibus, ex Francorum regum prosapia editus, frater autem ducis Odonis cognomento Borel. Fuit statura non nimium longæ, nec tamen brevi, sed medie temperata. Et quamvis geminæ scientiæ eloquentia floreret, verba ejus rarissima, nisi forent necessaria. Ut ergo dignum erat, communi voto tam cleri, quam populi, Rotbertus eligitur, et pontificali decoratus infula, ecclesiæ Lingonensi pontifex præficitur.

Ingrati videremur, si eorum quæ huic ecclesiæ contulit beneficiorum immemores, silentio contegi pateremur. Primo itaque dicamus qualiter ipse capellam castri, qui Fons Vennæ dicitur, Deo et sancto Petro ecclesiæ Besuensi contradidit.

Charta capellæ de Fontvenz.

Quoniam genus humanum carnis mole corruptibili præoccupatum, labilis ac defectuosæ memoriæ contraxit vitium, bene visum est prædecessoribus nostris ut quidquid ratum et insolubile teneri vellet, fideli litterarum custodiæ commendarent. Nos igitur eadem usi ratione, ea quæ subtitulantur, ne quandoque deleterentur oblivione, retinere studuimus litterarum traditione. Ego itaque Rotbertus Lingonensis episcopus, Humberto de Fontvenz Lingonensis ecclesiæ casato, pro servitio ejusdem ecclesiæ interfecto, capellam prænominati castri ecclesiæ Besuensi, in cujus cœmeterio eum sepelivimus, laude et consilio conjugis suæ, fratrumque suorum ejusdem castri omnium casatorum, perpetualiter tenendam concedimus; quatenus, per interventionem beati Petri apostolorum principis et orationes monachorum ibi Deo servientium, suorum obtinere valeat veniam delictorum. Ita etiam hoc donum Lingonis in plenaria synodo tenendum dijudicamus ut si quis clericus, vel laicus, de beneficiis ad capellam præmissam pertinentibus præter voluntatem monachorum Besuensium aliquid facere præsumat, ordinis sui periculo, si clericus sit, si laicus, excommunicationi, donec resipuerit, subjaceat. Hujus dationis testes sunt: Willelmus comes Burgundiorum, Rainaldus filius ejus, Humbertus Rufus et frater ejus Wido: Wido Rufus, et cæteri casati. Facta sunt hæc regnante Philippo, episcopante Rotberto, Stephano dictante cancellario.

Josbertus abbas Besuensis. — In illo tempore huic cœnobio præerat dom. Josbertus abbas, vir totius simplicitatis et religionis; sed quia in Ecclesia Dei alii sunt muri ædificati cum propugnaculis, alii ostium compinctum tabulis cedrinis, hic vir, quia non poterat sicut murus expugnare domus Dei inimicos, exterius existentibus innumeris raptoribus, interius periculis in falsis fratribus, erat tamen ad aperiendum et claudendum ostium compinctum tabulis cedrinis, quia habebat os ad loquendum et tacendum, defloratum diversorum excelsorum et im-

A putribilium Patrum sententiis. Prospiciens igitur animæ suæ bonum esse in superni inspectoris oculis habitare secum, optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eo. Cluniacum namque expetiit, et ibi reliquum vitæ suæ exegit, pacem quærens, et pacem inveniens, ei qui pax est angelorum et hominum Christo consociatus, Amen.

De cella S. Eugendi. — Interea dom. Rotbertus præfatus Lingonensium episcopus, bene sollicitus, animoolvebat quem huic ecclesiæ loco dom. Josberti abbatem substitueret. Vertebat circumquaque cordis oculum, quærens cui committeret hujus ecclesiæ baculum. Nec passus est eum Deus pro voto defraudari, sed nec in quærendo longius fatigari. Est namque cella S. Eugendi, non multum distans ab urbe Lingonensi, in eodem episcopio, in comitate vero Trecassino, ecclesia in honore B. Stephani protomartyris dedicata, in eminenti quodam monte, qui Barrus dicitur, decentissime fundata. Factam est autem ut hic inveniretur, quod quærendum diu longeque fuerat, ut haberetur. Præerat namque illi loco domnus Stephanus, quamvis ætate non multum maturus, pietate tamen et religione circumfultus, in Dei timore et amore, et secundum Apostolum, in charitate radicans et fundatus.

De Domino abbate Stephano.

Stephanus abbas nobili ortus genere. Ejus acta percurruntur. — Videtur haud incongruum lineam generis ipsius paululum attingere, quoniam solet plerumque nobilitas et sibi ad conservandam humilitatem, et ecclesiis Dei ad resistendum raptoribus plurimum prodesse. Exstitit itaque patre nobilissimo progenitus, Joffredo nomine, qui et ipse non solum consul, sed etiam a patre et avo consulibus originem duxit. De matre vero præfati domni Stephani quid dixerim, nisi quod ex utraque parte, patris videlicet et matris, ex progenie consulum, imo ab ipsis consulibus est generata. Fuit namque Arnulfi nobilissimi et audacissimi consulis de Risnel filia, matrem habens clarissimi consulis Gerardi de Fontvenz filiam. Quod autem iste leonum catulus, in agnum primo mutatus, postea ut aries ad defendendum eam cornibus, et ad generandum in ea spirituales agnos in ecclesia sit constitutus, fuit hoc gratia Dei, fuit hæc mutatio dexteræ Excelsi. Volo, si possim, quamvis non faceto, vero tamen sermone percurrere, qualiter iste leonem rugientem reliquerit, et leonem de tribu Juda secutus sit; et qualiter ab agno immaculato agnus effectus sit, ut sequatur eum quocunque ierit.

In diebus illis vocavit sponsus ad se sponsam suam, Christus videlicet ecclesiam, venire a cubilibus leonum et montibus leopardorum, per montem myrrhæ et colles Libani. Principes enim qui prius fuerant similes leonibus propter crudelitatem et terrorem, et leopardis propter diversarum iniquitatum varietatem, hyssopina, humili scilicet confessione mundati, per myrrhæam mortificationem libanio candore sunt super nivem dealbati.

De Simone Crespiensi comite. Fit monachus cum aliis pluribus nobilibus in monas. S. Eugendi, seu S. Claudii. — Horum vero exstitit caput et dux quidam comes Francorum nobilissimus, Simon nomine Rodulphi comitis. Hic divina respectus misericordia, mundum fugientem fugit, et Christum vocantem se secutus est. Expetiit autem cœnobium sancti Eugendi Jurensis, ibi Christo se sacrificaturus. Præmiserat ante se duos illustrissimos viros, domnum Rodulfum, et dom. Franconem, secum vero duxit domum Robertum, dom. Arnulfum et dom. Warnerium. Hi omnes et secundum genus sæculi clarissimi, et secundum Deum nobilissimi, postea se holocaustum Deo obtulerunt.

Inter quos Stephanus. — Erat adhuc domnus Stephanus (de quo nobis sermo) tenellus, militaribus tamen armis decoratus: sed saniori usus consilio, imò Deo inspirante, Patres prædictos secutus, sæculari balteo abrenuntians, Christique jugum suscipiens, in præfato cœnobio monachicam vitam arripuit, ibique sub domno Hunaudo abbate per decem annos se in Dei servitio maclavit. Deinde Cluniacum expetiit, ubi cum avunculo suo domno Widone priore magno, per annum demoratus est. Quo Widone postea pro religione et sanctitate vitæ facto abbate, ipse eum Pictavis secutus, semper seipso melior efficiebatur. Novissime ad monasterium suum regressus, apud Barrum cellam sancti Eugendi missus est. Fiebant hæc omnia Dei dispositione, sine cujus nutu nec passer cadit super terram. Hic igitur inventus est domnus Stephanus, atque a venerabili præfato Rotberto Lingonensi episcopo et ab abbate suo huic loco concessus, quamvis renitens abbas effectus est, anno incarnationis Domini 1088, ind. xi, epacta xxv.

Abbas Besuæ effectus, instaurat omnia. — Jam vero quanta cura, quanto studio hunc locum emendare et augmentare studuerit, et si cessant verba ipsa testantur opera. Nam, quamvis monasterium istud a quingentis, aut eo amplius annis primitus fuerit constructum, a tempore domni Stephani abbatis videtur sumpsisse principium, ita omnia innovata, omnia sunt in melius immutata. Nam, quocunque gradiebatur, hoc illi erat desiderium, hæc illi mentis cupiditas, ut si alicubi aliquid vidisset honestum aut ecclesiæ suæ necessarium, aut illud ipse asportaret aut simile in ecclesia sua ipse construeret. In religione vero ita refluoruit locus iste in diebus illius, ut usque ad mundi dominam Romam, famosum nomen haberet Besua, et per totam Galliam usque ad maris littora. Unde factum est, ut cum primum huc veniret, vix viginti essent monachi; in diebus vero ipsius quinquaginta seu sexaginta Deo servientes, et victus ac vestitus necessaria accipientes.

Insignes qui sub disciplina Stephani exstiterunt monachi. — Si vero computemus eos, qui in cellis nostris extra Besuam habitant, numerus usque ad centenariam consurgit. Sed et illud est ei a Deo præstitum, quod in diebus ejus aliqui conversi ad

Dominum, et ab eo in hoc loco accipientes religionis habitum, postea facti sunt et ipsi lumen ecclesiarum. Præficitur namque ecclesiæ sancti Michaelis Terno-dorensi domnus Wido abbas. Præficitur ecclesiæ sancti Sequani dom. Henricus abbas. Præficitur domnus Eustasius ecclesiæ Noviomensi sancti Eligii. Præficitur ecclesiæ S. Joannis dom. Godefredus. Et quamvis ipse non fuisset noster monachus, de nostro tamen monasterio est assumptus. Sed et alii quamplures sub eo æmulatione paterna ducti, in ædificando et acquirendo cum imitabantur patrem, et hanc ecclesiam dilataverunt, et ornaverunt, et munierunt ut matrem.

Ecclesiæ e Besua pendentes. — De ædificiis et acquisitionibus tam intra Besuam, quam extra, de instauratione corporis ipsius monasterii, seu officinarum, de Bibliotheca tam veteris, quam Novi Testamenti, de ornamento ecclesiastico in tabulis, in capsis, in calicibus, in crucibus, in thuribulis, in vestimentis ad officium ecclesiasticum pertinentibus, de cappis et cortinis, de pallis et signis ab eo et aliis fratribus, et filiis hujus ecclesiæ ipsius tempore comparatis, et huic loco collatis, aliquantulum latius in sequentibus disseremus. Nunc interim dicamus de ecclesiis, quæ huic loco in diebus ipsius collatæ sunt, tam in hoc episcopatu, quam in aliis. Ecclesia sancti Symphoriani de Albiniaco. Ecclesia sancti Benigni. Ecclesia sancti Christophori Canlinsensis. In episcopatu Tulensi, ecclesia sancti Willegaudi, apud Romonem castrum. Et hæc qualiter et a quibus sint collata, chartæ huic libello insertæ ostendunt.

Charta de Albiniaco, et de ecclesia S. Benigni.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Quoniam antecessores nostri quidquid ratum et indissolubile teneri voluerunt, litterarum custodiæ commendaverunt: ut videlicet, quod signis deleteret oblivio, litterarum aperiret representatio, dignum duximus litteris commendare ea quæ perpetualiter volumus permanere. Ego igitur Rotbertus Lingonensis episcopus ecclesiam de Albiniaco et atrium ejus, paratas etiam et eulogias quæ ad episcopum pertinent, et ecclesiam sancti Benigni et atrium ejus, consensu et consilio fratrum Lingonensium, ecclesiæ Besuensi tenendam concedo, et in plenaria synodo Lingonis habita Stephano præmissæ ecclesiæ abbati, de manu in manum trado, et successoribus ejus perpetualiter habendam instituo. Hoc etiam donum ita tenendum et permanendum adjudicamus ut si quis clericus vel laicus auferre eis præsumperit, vel inde eos injuste inquietaverit, si sit clericus, ordinis sui periculo; si laicus, anathemati, donec resipuerit, subiaceat. Sig. Gozelmi archid. Hugonis arch. Guarnerii archid. Norgaudi arch. Girardi archipresbyteri. Guidrici archipresbyteri. Facta sunt hæc Philippo regnante, episcopante Rotberto, Stephano dicante cancellario.

Charta de Sivoio.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus fidelibus Christi, qualiter media pars ecclesiæ de Sivoio subnixa est ecclesiæ Besuensi. Abbas Stephanus, vir religiosus dum remigando per Segunnam ad ecclesiam Besuensem remearet, ab Hermuino, orto nobili progenie in ea villa hospitio susceptus est. Benignissimo amore eum suscepit, atque omnem humanitatem hospitalitatis ei exhibuit, et in crastino die pro æternis peritura commutans, in portu Prantenensi mediam partem ecclesiæ de Sivoio et ecclesiam S. Dionysii in eadem villa, sicut erat sibi in patrimonio, anima sua, antecessorumque suorum sub testimonio legali, per manus supradicti abbatis tradidit, apostolis scilicet Petro et Paulo, ecclesiæ Besuensis. Acta sunt hæc anno ab Incar. Dom. 1093, Indict. 1, Epact. xx, Luna viii, regnante imperatore Henrico anno xxxiv, Principante Stephano comite, Hugone archiepiscopo archiepiscopalem cathedram tenente. Si quis hanc chartam violaverit, separetur ab angelorum choris, societurque Datan et Abiron, hic et in æternum in inferno inferiori. Signum testium nostrorum. Signum Hermuini. Aimonis. Lavenchæ. Giraldi. Albrici. Teberti. Stigandi. Ego Godefredus cancellarius abbatis dictavi et bene subscripsi

Charta de Camlintensi ecclesia et de Majasco.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Quoniam consuetudinarium est, et ab antecessorum nostrorum industria ductum, ut ea, quæ memoriæ commendanda videntur, litterali tradantur custodiæ, dignum duximus, ea quæ subinferuntur ne oblivione dispereant, nec vel quod inde actum est, quandoque aliqua immutetur fraudulentia, in hujus chartæ sinu fideliter recondere. Ego igitur Rotbertus sanctæ Lingonensis ecclesiæ episcopus, precibus Stephani abbatis Besuensis ecclesiæ sæpius admonitus, voluntati illius tandem acquiescens, cum in ecclesia Lingonensi synodum celebraremus, et de ecclesiasticis negotiis pro posse diligenter tractaremus, consilio et assensu archidiaconorum consedentium, duos presbyteratus Camlintensis videlicet ecclesiæ, et ecclesiæ de Majasco, B. Petro Besuensis cœnobii et fratribus ibi Deo servientibus, deinceps habendos concedimus; ita ut presbyteri parochiales, qui in eis decantaverint, medietatem omnium ad eosdem presbyteratus pestinentium per manus Besuensis abbatis obtineant, archidiaconibus aliisque ministris debita servitia exhibeant, paratas et eulogias suo tempore communiter persolvant. Facta sunt hæc Lingonis in plenaria synodo, Urbano papa existente, Philippo in Galliis regnante. Signum Willenci archidiaconi. Gocelmi archidiaconi. Garnerii archidiaconi. Norgaudi archidiaconi. Gosberti archipresbyteri. Stephanus cancellarius dictavit: Durannus notarius scripsit.

Charta de Albinaco.

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Præ-

A sentis Ævi scire volentibus futurisque deinceps clarificetur hominibus quod Odo Montis-Salionis dominus, pœnam æterni supplicii cupiens evadere et paradisi præmia percipere, in die sepulturæ fratris sui Hugonis sua spontanea voluntate partem non minimam militum de Monte-Salionis, et clientum, nec non amicorum et vicinorum suorum in Besuensi capitulo antequam corpus defuncti ad tumulum deferretur, convocavit, ibique dona, quæ antea fecerat de ecclesiis, scilicet de Albinaco, de sancto Benigno, de capella Montis-Salionis, de Icioma, hoc modo confirmavit. In præsentia namque dom. Stephani abbatis et monachorum, et eorum quos ipse convocaverat, prædictus Odo et dominus Petrus avunculus ejus iterum donationem supradictarum ecclesiarum ex toto fecerunt et confirmaverunt Deo et sancto Petro Besuensis ecclesiæ, possidendam in perpétuum.

Textum etiam Evangelii coopertum de argento ad donationem confirmandam super altare posuerunt, pro anima supradicti Hugonis, et pro animabus omnium antecessorum suorum, et pro semetipsis. Addiderunt etiam huic eleemosynæ unum mansum in Albinaco, et unum servum et unam ancillam.

Rogatu itaque eorum pro confirmatione hujus rei dominus abbas Stephanus, ab episcopo Roberto in synodo supradictum Hugonem, et patrem ejus, et antecessores suos defunctos absolvi fecit. Ut vero donatio ista inconvulsa permaneat, assignamus testes. Sig. Stephani abbatis. Sig. Widonis prioris. Willenci. Sig. Odonis et Petri, qui hoc donum fecerunt.

Acta sunt hæc tempore, quo Pascalis summum pontificatum tenebat in Roma, Philippus regimen in Francia, Rotbertus cathedram episcopalem in Lingonis, Stephanus abbas pastorem curam in Besua. Anno ab Incarnat. Domini 1101, Indict. viii, Epacta xviii. Sig. Teboldi. Theoderici. Landrici. Landricurtis. Lamberti de Domarim. Widrici præpositi. Ricardi de Vircellis. Rodulfi. Odonis de Bellomonte. Haimonis de Fontanis. Odonis. Walonis de Calmis. Clericorum vero, Humberti archipresbyteri. Willenci sacerdotis. Joannis sacerdotis

Charta de ecclesiis quas dederunt nobis Humbertus et Wido.

Agnoscat hoc vita credentium quod res nulla melius in factis hominum, quam eleemosyna quæ bono sit animo, placabilem reddit Deum, dicente Scriptura: *Sicut aqua mortificat ignem, sic eleemosyna occidit peccatum.* Ergo de hac sententia non surdi, sed fideles auditores fuere duo fratres, Humbertus Rufus et Wido, filii Humberti Fontisvennæ. Hi in flore juventutis suæ pro remedio suarum animarum, suorumque majorum fidelium, ecclesias quas de proprio jure retinebant, citra aquam quæ Asmantia dicitur, Deo et sancto Petro, et Besuensi cœnobio concesserunt, ut charitas alius firmaretur, apud Bisonticam civitatem, secus basilicam sancti Vincentii, in præsentia Hugonis archiepiscopi, supra-

dictas ecclesias Stephano abbati et Besuensi ecclesie perpetualiter tradiderunt. Licet scire quartam partem basilicæ sancti Martini de monasterio, et quidquid habebat ecclesia sancti Christophori Camlintensis, et quartam partem ecclesie sancti Mauricii de Sivoio, medietatem ecclesie Fontis vennæ villæ, similiter capellam de Castro, simili modo ecclesiam de Livocurte sub tali testimonio. Sig. Hugonis archiepiscopi, Mainerii archidiaconi, Bernardi magistri, Ermuini, Seweni.

In ipsa die prædictus episcopus annuit Stephano abbati omnes ecclesias licenter habere, quas posset acquirere in diocesi sua.

Acta sunt hæc anno ab Incar. Dom. 1098, Indict. vi, Epact. xv, Urbano papa præsidente Romæ, Henrico imperante in Romano imperio.

Charta de Albiniao.

Firmissime sciat omnis ordo fidelium quod Olo, filius Hugonis, senior Montis Salionis, postquam suscepit honorem suum a Roberto Lingonensi episcopo in Calma de Perciaco, reddidit supradicto Rotberto ecclesiam de Albiniao; tali modo, ut eam suo rogatu et suo concessu traderet sancto Petro et Besuensi ecclesie perpetualiter possidendam. Hoc audiens pontifex, alacri animo suscepit donum, quod abbati Stephano et ecclesie Besuensi, ut supradictus Olo suggererat, firmiter concessit, sub testibus istis: Signum Rotberti episcopi. Stephani abbatis. Albrici monachi. Warnerii archidiaconi. Humberti archipresbyteri. Willelmi Fontis-vennæ. Widonis de Radiaco. Sewini filii ejus. Odonis, qui donum fecit. Widrici præpositi. Tetholdi. Landrici. Walonis, Alelmi, et fratris ejus. Pagau de Icioma. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini 1098, Ind. vi, Epact. xxvi, regnante Philippo rege Francorum, Odone ducatum tenente, Rotberto, fratre ejus, episcopalem cathedram regente. Si quis hanc chartam violaverit, separetur ab angelorum choris, societurque Datan et Abiron hic et in æternum in inferno.

Charta de Lisseiaco.

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Notum sit omnibus præsentibus et futuris, Odilonem Lisseiacensem militem, Deo sanctoque Petro liberrime dedisse quidquid apud eandem villam Lisseiacum habebat, cum servis et ancillis. Qui etiam cum morti esset proximus, Anxiricum nepotem suum substituens hæredem sibi, præcepit ei ut nisi prædictam servaret donationem, sua nullo modo retentaret. Sign. Joffredi Belmontis. Sign. Hugonis Magni. Sign. Gibuini. Sign. Hugonis Columbæ.

Item Alia.

Quædam etiam mulier generosissima, Facies vulgo dicta, consobrina Albrici Arcionensis monachi, quæcunque in ante fata villa possidebat, Besuensibus contradidit monachis, una cum duobus servis Girardo et Willelmo, cum uxoribus eorum et filiis, eo tenore, ut ab eisdem alimonia donaretur

A monasterii, quoad viveret. Quæ tamen possessiuncula sacristæ ad luminaria ecclesie postmodum data est, precatibus et pia importunitate præmemorati Ansirici. Signum Anserici. Sign. Odilonis fratris ejus. Sign. Albrici monachi. Sign. Ulrici monachi.

Charta de Cypeto.

Opere pretium visum est ac necessarium posteris commendare memoriæ, quod Odo Chaterius de Cypeto eleemosynam socrus suæ Elizabet, quæ et Charitas appellata fuerat, videlicet partem suam de silva, quæ adjacet villæ, quam dicunt Veteres-vineas licet injuste calumniatus, postmodum resipuit, et priorem donationem, sicut facta fuerat, sancto Petro et ecclesie Besuensi liberrime concessit. Ad didit etiam ut monachus, qui Cypeto manebit, habeat usuarium liberrimum in silvis, campis, pratis et in omnibus aquis piscationem, excepto vivario Domni dato, sed et in ipso, si abbas in ipsa villa Cypeto venerit. Testes hujus rei: Signum Odonis, qui hoc donum fecit. Signum Odonis Viridis. Sign. Stephani abbatis. Sign. Wilenci. Et de familia sancti Petri: Sign. Otberti Cocci. Sign. Hugonis, et aliorum multorum.

Charta de Fontanis.

Clarificetur cunctis viventibus, postque futuris, quod Hugo juvenis de Fontanis miles, veniens ad obitum suum, quæsivit habitum monachi et devote suscepit, factusque monachus pro remedio animæ suæ suorumque antecessorum fidelium dedit Deo et sancto Petro Besuensis ecclesie in supradictis Fontanis unum mansum liberum cum omni libertate, et septem jugera terræ et tres falces de prato. Ut hæc donatio inconvulsa permaneat, assignamus ei testes veraces: Signum Bertranni militis de Fontanis. Sign. Theoderici filii ejus. Sign. Hugonis Carucæ. Sign. Widrici filii ejus. Sign. Wilenci militis. Sign. Walonis Columbæ de Bello monte. Sign. Rodulfi militis de Aquis. Sign. Rodulfi rustici de Fontanis. De monachis: Sign. Wilenci. Sign. Warnerii. Sign. Odilonis, et aliorum multorum.

Charta de Lixiaco.

Inter cæteras eleemosynas, quæ factæ sunt ecclesie Besuensi, notum sit omnibus fidelibus quod Wido miles de Insula Bollini dedit Deo et sancto Petro, et Besuensi ecclesie, quidquid habebat vel habere existimabat ab antecessoribus suis in Lixiaco, pro remedio animæ suæ suorumque antecessorum fidelium. Et hoc factum est antequam pergeret Hierusalem. Postquam hoc iter cœpit, et obitum suum cognovit, remisit sancto Petro et Besuensi ecclesie, per socios suos, Hugonem militem de Excuviliaco, et per Constantium de Diniaeo sex uncias auri, et eleemosynam suam, quam fecerat de Lixiaco; et eleemosynam matris suæ de Flexo, concessit sancto Petro et Besuensi ecclesie, habere in perpetuum. Signum Widonis Militis, qui hoc donum fecit. Sign. Hugonis militis. Sign. Constantii. Sign.

Stephani abbatis. Sign. Wilenci prioris. Sign. Albrici Captivi, et aliorum multorum.

Charta de Capella Montis Salionis.

In nomine summæ et individuæ Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Quoniam consuetudinarium est, et a prædecessorum nostrorum ductum industria, ut ea quæ perpetuæ memoriæ commendanda videntur, litterarum tradantur custodiæ, dignum duximus ea quæ subinferuntur, ne oblivione dispercant, ne vel quod inde legitime actum est, quandoque aliqua immutetur fraudulentia, in hujus chartæ sinu fideliter recondere. Ego igitur Rotbertus almæ sedis Lingonicæ Dei nutu episcopus, dum in matris basilicæ gremio, nobis a Christo collatæ degeremus; et secundum nostrum dogma una cum fidelibus præfatæ ecclesiæ de statu et profectu illius, cum consilio et voluntate eorum unanimiter tractarem, adfuit inter eos amicus noster Besuensis ecclesiæ abbas domnus Stephanus, nostram benignitatem humiliter expelens, quatenus capellam, quæ est in castello Montis-Salionis sita, ad ecclesiam de Albiniaco pertinentem in honore sanctæ Dei genitricis dedicatam, sancto Petro Besuensis ecclesiæ per instrumenta apicum concedere et misericorditer largiri non dedignaremur. Cujus nos justam et rationabilem petitionem libenter suscipientes, hoc quod pie et rationabiliter postulavit, per consilium fidelium nostrorum, recto ordine ad effectum perducere curavimus. Dantes et concedentes suprascriptam capellam salvis omnibus Lingonensis ecclesiæ consuetudinibus. Ea tamen conditione ut capellanus eidem capellæ inserviat, et beneficiarios usus ab ipso abbate Besuensi habeat et possideat. Ut autem hujus nostræ concessionis testamentum futuris temporibus conservetur, et absque diminutione aut immutatione aliqua custodiatur, manu propria eam firmamus, et archidiaconorum nostrorum firmandam tradimus. Signum Gocelmi archidiaconi. Wilenci archid. Hugonis archid. Amalrici archid. Warnerii archid. Acta sunt hæc Lingonis plenaria synodo, Romanæ sedis Pascali apostolatam gubernante, Philippo regnante, Rotberto episcopo Lingonensem ecclesiam regente, Stephano cancellario, Duranno notario, suas vires utroque exhibente.

Item de eadem Capella.

Notificetur cunctis, qui has legerint vel audierint litteras, quod domnus Stephanus Besuensis abbas Widrico clerico de Orgis, scilicet nepoti Widrici præpositi dedit capellæ de Monte-Salionis, tempore suæ vitæ tali pacto et tali ratione ut per hanc partem ex toto servitium faciat, et fidelis sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, et supradicto abbati existat. Si autem ipse, vel presbyter capellanus, qui ibi pro eo vicarius fuerit, de nostra divisione aliquid male subripuerit, defraudaverit, admonitus inde se et presbyterum apud Besuam representet coram abbate propter justitiam faciendam, sicut suus homo. Si quoque domnus abbas in longinquo itinere ire voluerit, supradictus clericus paratus cum suo equo

ad sibi serviendum existat. Hoc, ut supra diximus, tempore suæ vitæ agat, post mortem vero ejus in manu abbatis et in potestate redigatur. Huic subscriptioni assignamus testes: Signum Stephani abbatis. Widonis prioris. Wilenci, Joannis, Warnerii, Landrici, Albrici, Joffredi. De laicis: Widrici, præpositi de Monte-Salionis, Girberti de Miribello, Oberti coci, Hugonis famuli.

Charta de tenimentum Germani presbyteri.

Fidelis concio tam præsentium quam futurorum pleniter agnoscat quod domnus Odo juvenis, de Monte-Salione dominus, in solemnitate sanctorum apostolorum Petri et Pauli apud Besuam venit, ibique oblationem Deo, et sancto Petro et Besuensi ecclesiæ pro sua anima suorumque antecessorum fidelium, per textum Evangelii super sanctum altare supradictorum apostolorum, tenimentum Germani presbyteri dedit, pertinentem et adjacentem altari sancti Symphoriani de Albiniaco, scilicet decimationem de propria vinea domini Montis-Salionis, et tertiam partem de decimis, quæ pertinent ad decimationem episcopi de vineis, de corvatis, de tertis, et omnem decimationem de terra sancti Petri. Nec non et querimoniam quam injuste querelabat super cœmeterium de Albiniaco, de cellariis et de omnibus rebus, postposuit et concessit jure perpetuo tenendum Besuensi ecclesiæ et monachis cum omni libertate. Hoc totum factum est rogatu Germani presbyteri filiorumque ejus, qui post inde noster effectus est monachus. Huic rationi assignamus testes: Signum Odonis, qui hoc concessit, Tetboldi militis, Richardi de Viricillis, Widrici præpositi, Lamberti militis de Domarim, Calonis de Silviniaco, Girardi Crispi militis, Humberti militis de Bigorna, Hugonis militis de Torciniaco, Theoderici de Divione militis, aliorumque multorum.

Charta de Petro domino Miribelli.

Omnis fidelis sexus, tam de laicis, quam de clericis, plane sciat et agnoscat quod domnus Petrus de Monte Salionis senior de Miribello, propter quoddam infortunium quod sibi contigit, quodam die veniens ad Besuense monasterium, in præsentia domni Stephani abbatis et monachorum, nec non et laicorum multorum, supradictus Petrus et domnus Odo nepos ejus de monte Salionis dominus, ambo omnem calumniam de piscatione, quam habebant super aquam nostram, quæ est a Molendino, quod est ultra Neronem villulam nostram usque ad Besuam, ex toto postposuerunt, et si quid juris inibi ex parte sua vel suorum antecessorum usquam fuit, Deo et Besuensi ecclesiæ in illa die æternaliter condonaverunt. De hac re supradictus Petrus, et de suis malefactis, quæ antea male egerat adversus ecclesiam satisfaciens in præsentia domni Stephani abbatis, de omnibus querimoniis finem fecit. Et ut pax firmiter teneretur et bonus finis omnibus diebus vitæ suæ, manu sua coram omnibus finem et pacem supra sanctas reliquias juravit, nec non et Rainaldus præpositus ejus de Miribello, et

Hugo clericus, et Lambertus de Jergeiaco, hoc iuraverunt perpetualiter tenendum. Nec non et milites, quorum auctoritate hoc fecit: Dedit fidei iussores donum Joffredum cum suis filiis, Hugonem et Fulconem, Hugonem Columbam cum suo filio Walone, Milonem cum suo filio Ewino. Dom. Odonem nepotem suum; Theodericum de Divione, filium Stephani, Aymonem de Divione, cognomento Chag. Odilonem de Lisiaco. Sig. D. Stephani abbatis, Widonis prioris, Wilenci, Albrici, Landrici, et aliorum multorum.

Charta de Burbureno.

Notum sit omnibus hominibus, qualiter homines nativi de villa, qua dicitur Burburena, commanentes in Besua post combustionem domorum, quas in nostra terra primitus habuerant, alias reedificare cupientes, ad abbatem loci istius, nomine Stephanum, convenerunt, reedificandi licentiam querentes. Quibus ipse ait: Absit unquam deinceps in nostro fundo ita mansiones habeatis, sicuti hactenus habuistis, nisi consuetudinaria servitia reddideritis, sicut nostri et alii faciunt, qui in nostra potestate consistunt. Si autem nolueritis, construendi ulterius licentiam a me non consequemini. Hæc autem verba abbatis videlicet illi audientes, inter se consilium inierunt, et cum eo pactum firmiter statuerunt, ut deinceps unusquisque de generali placito tantummodo duodecim nummos persolveret, alias vero consuetudines facerent, excepto carritum vini de Gibriaco, nisi per suam bonitatem aliquis ex eis vellet facere.

Constituit etiam ipsis idem abbas Stephanus, ut nec ipse, nec aliquis in posterum super eos talliam faceret; alias vero consuetudines ab eis exigeret: Et hoc etiam statuerunt ut si quis illorum injuriam a monachis vel a servis sancti Petri pateretur, nullam proclamationem, neque alienam justitiam quæreret, donec justitia abbatis et præpositi monasterii ei deliceret. Signum Stephani abb. Landrici præpositi. Ex familia vero sancti Petri fuerunt illic tunc multi. Sig. Aydulfi, Giraldi, Albrici, Villici de Burburena villa, et aliorum multorum.

Charta de Majasco.

Agnoscat firmiter omnis ordo fidelium quod Wido miles de villa, quæ Firmitas nuncupatur, decidens in infirmitate, noster effectus est monachus, ipse et frater ejus Theodericus, et uxor, cum filiis et filiabus ipsius Theoderici, totum alodium ex parte generis sui et ex parte Gybuini de Bello monte, et ejus uxoris, quod habebat in villa, quæ Majascus dicitur, in mansis, in agris, in pratis, in sylvis, in elemosina devote obtulerunt Deo, et sanctis apostolis Petro et Paulo, et Besuensi ecclesiæ pro remedio sui suorumque antecessorum pro vivis sive defunctis.

Ut donum istud firmiter teneretur, uxor Theoderici inde pro signo habuit unum anulum de auro, et Richardus filius ejus unum cyphum de refectorio. Supradictus quoque Wido post hoc dedit om-

nem partem ad se pertinentem de proprio fundo quem possidebat, ultra Sagunnam fluvium, scilicet in villa, quæ Valerius vocatur, et in alia villa deserta quæ Arcensis appellatur; et in alia villa, quæ Luvinensis nuncupatur, in mansis, in agris, in sylvis, in servis et ancillis. Sig. Hugonis de Cunvulensi castro, Heinrici, Ramaldi, Widonis, Bernonis. Domini Stephani abbatis, Girardi monachi, Warnerii, Wilenci, Albrici, Aymonis. Acta sunt hæc tempore illo, quo Philippus rex regnabat in Francia, Robertus episcopus in Lingonis, Stephanus abbas in Besua, Odo dux in ducatu.

Charta de Balenavo.

Notum sit omnibus fidelibus tam laicis, quam clericis, nec non monachis, quod ministri ducis Odonis, præpositus et alii super terram nostram, quam sanctus Petrus et ecclesia Besuensis habet in Baleneva, quærelabant consuetudines malas, scilicet talliam pro cibo ducis, pro qua re acceperunt 5 solidos de hominibus. Pro hac injuria domnus abbas Stephanus proclamationem faciens ad ducem supradictum et ad ducissam uxorem ejus, inde ex utraque parte terminaverunt placitum apud Divionem; ad quod pergens D. abbas Stephanus, armatus suis chartis suisque testimoniis, liberaliter disseruit quod supradicta terra penitus duci, neque suis ministris, nullam debebat consuetudinem, nec alicui venti, nisi sancto Petro et Besuensi ecclesiæ. Hoc audiens dux et uxor ejus statim fecerunt restituere supradicto abbati illos 5 solidos suprascriptos per Ervejum præpositum. Ille quoque non habens in promptu nummos, abstulit pelles suas de collo suo, reddit eas fidejussori, scilicet Joscelmo. Ille nempe illas reddidit abbati Stephano; abbas quoque secum eas detulit, et tandiu ipsas pelles habuit, donec vellet, nollet Ervejus præpositus illos quinque solidos reddidit.

Charta de Picangiis.

Quædam matrona, Alburgis cognomine, pagana, Walterii de Minoio conjux honestissima, ab hoc sæculo discessura, B. Petro et abbati Stephano, cæterisque fratribus apud Besuense monasterium in Dei servitio persistentibus distribuit terram apud villam, quæ Picantias vocatur, vel prata, nemusque cum aqua, veluti ea in vita sua possederat; Waltero et Raimundo filiis suis, præsentem Sevaldo fratre suo, et coram plurimis testibus gratanter concedentibus. Signum Landrici monachi, Theoderici, atque Albrici mon. Petri Grancejacensis canonici. Odonis Iciacensis militis. Anno 1160 ab Incarnatione Domini, regnante Philippo rege in Gallia, et Rotberto episcopo existente apud Lingonas, et cum eo regentibus Wilenco, atque Goscelmo Lingonensem ecclesiam archidiaconibus.

Charta de Villarium.

Notum sit omnibus, qui has legerint vel audierint litteras, quod terram Hugonis cognomento Barbe quam dedit sancto Petro in villa deserta quæ vocatur Villarium, hanc Richardus filius, Milonis suc-

cessor, et gener Hugonis Magni, qui noster effectus est monachus, injuste invasit, et per 2 annos eam super calumniam abbatis Stephani ac monachorum ejus tenuit, dehinc resipuit, et terram et fructum ex toto, sancto Petro et dom. abbati Stephano, cum satisfactione reddidit. Ipse quoque abbas eum videlicet Richardum tali conditione de præterito delicto ita absolvit, ut si ille, aut aliquis successor ejus, illud repetere vellet, sub anathema maledictionis permaneret. Signum hujus rei, Stephani abbatis, Wilenci, Joffredi, Aimonis, Richardi. Sig. quoque Milonis patris ejus, Hugonis villici, Oberti, Girardi de Verduno, Hugonis famuli, Gisleberti famuli, Giraldi filii, Gunterii, et aliorum multorum.

Charta de Bellojoco.

Notificamus modernis quibusque et futuris quod Aludis nobilis matrona de Bellojoco, soror Ermuini, et uxor Ulrici de Trevia castro, in suo obitu pro remedio animæ suæ suorumque antecessorum, dedit fideliter Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ unum mansum in Bellojoco cum servo nomine Rotberto, in illo manso habitante, cum uxore ejus et uno filio nomine Tebaldo, et una filia quæ vocatur Grimoldis, et simul dedit unam vineam novellam, scilicet nuper plantatam. Hoc totum, et mansum, et vineam, et servos, et ancillas, sicuti ipsa de proprio jure possidebat, honorifice et cum omni libertate dedit Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, ut supradictum est, ipsa et filii ejus omnes. Ne aliquis infidelis falsum hoc existimet, assignamus testes: Sig. Theoderici filii ejus, Pontii similiter filii ejus, Theoderici pueri, Odonis de Bellomonte et uxoris ejus, Hugonis Columbæ, Odonis de Scia, Milonis de Bellojoco, Fulconis, Hugonis, Herberti villici, Giraldi coriarii. De clericis, Acilini sacerdotis, Ramaldi diaconi, Tebaldi de Agiliaco. De nostris monachis, Widonis prioris, Wilenci, Warnerii, Landrici, et aliorum multorum.

Charta de Vetus-vineis.

Notum sit omnibus modo viventibus, post nosque futuris, quod Oltрудis filia Widonis de Vetus-vineis, neptis Waronis monachi dedit omnem hæreditatem suam Deo et sancto Petro et Besuensi ecclesiæ, quam possidebat in supradictis Vetus-vineis, in mansis, in terris, in pratis, in silvis, et Dom. Odilo monachus noster, qui tunc regebat, obedientiam dedit ei pro signo, medietatem emine frumenti, et aliam mesuram de milio. Ut hæc donatio firma teneatur, assignamus testes: Signum Widonis prioris, Wilenci, Joannis, Joffredi, Pontii, Odilonis. De laicis, Rotberti villici de Vetus-vineis, Bernardi, Rotgerii, Petri, Hugonis famuli, Rainaldi.

Charta de Luco.

Ludiant omnes tam præsentem quam futuri quod Raimundus de Græviaco miles, qui apud Salinam vulneratus fuit, antequam obiisset coram multis testibus, pro sua anima suorumque antecesso-

rum, dedit sancto Petro et Besuensi ecclesiæ duos mansos; unum apud Lusum cum suis appenditiis, et alium apud Rariacum; et duos servos, Waldicum et Humbertum, et duas ancillas, Aluvidem et Ermessendem. Huic rei assignamus testes: Signum uxoris ejus, et filii, et fratris ejus, Walterii, Artaldi militis, Pontii militis, Henrici de Icio, et aliorum multorum.

Charta de Secuniaco.

Clarum fiat omnibus, qui has litteras viderint vel audierint, quod Odo miles de villa, quæ Icius vocatur, veniens ad obitum suum, dedit Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, pro sua anima suorumque antecessorum, unum mansum in villa, quæ dicitur Secuniacus, cum appenditiis suis tam liberum et tam bonum quod partem in se retineat de pastionibus, et de tertiis, et libertatem per omnes fines illius villæ. Huic dationi subscribimus testes: Signum Odonis, et uxoris ejus, et filii ipsius Pontii militis, qui eleemosynam fecerunt. Signum Sevaldi Balbi, Raimundi, Aymonis militis, Pagani præpositi, Martini Barbatii, et aliorum multorum.

Charta de Gaviniaco et Auxiliaco.

Sciant omnes tam præsentem, quam futuri, quod Wido, miles, de Auxiliaco, veniens ad obitum suum, dedit Deo, et S. Petro, et Besuensi ecclesiæ, unum mansum cum omnibus appenditiis suis et omni libertate apud Caviniacum. Dedit etiam Viridarium de Ponto cum appenditiis suis, cum omni libertate, nec non et tertiam partem molendini de Auxiliaco, cum piscibus, si ibi capti fuerint. Ut hæc eleemosyna inconvolva permaneat, subscribimus ei testes: Signum Widonis filii supradicti defuncti, qui eleemosynam loco patris sui super altare posuit, sanctorum apostolorum Petri et Pauli. Signum fratris ejus Rainaldi, Hugonis militis de Bellomonte, Joffredi militis, Walonis militis, cognomento Columbi, Gisleberti, Warnerii, Hugonis fratris ejus, et aliorum multorum. De monachis, Warnerii, Wilenci, Landrici.

Charta de Romanisca.

Dignum duximus memoriæ tradere quod Hugo cognomento Rubeus et uxor ejus, cognomento Regina, per manum Stephani abbatis, dederunt Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ terram, quæ dicitur de Romanisca, ad integrum cum appenditiis suis, in quocunque loco jaceret cum servis et ancillis, nec non et ecclesiam de Verona. Tali pacto, si supradicta matrona vivens vellet ire ad Besuam post obitum viri sui, susciperent eam monachi cum terra procurandam. Sin autem nollet usque ad mortem post obitum suum cum omni libertate, et cum servis et ancillis, sicuti supra taxatum est. Pro hac quoque eleemosyna dedit dominus abbas Stephanus et viro et mulieri societatem et omne bonum quod factum fuerit in Besuensi ecclesia usque ad finem mundi; pro remedio animarum suarum suorumque antecessorum fide-

lium. Ut hæc traditio firma permaneat, assignamus ei testes : Ulrici militis, qui fuit frater Hugonis. Widonis militis, filii ejus. Richardi militis de Viricillis. Widonis fratris ipsius. Widonis capellani. Petri presbyteri. Rogerii qui fuit filius Hugonis. Duranni de Majasco. Fanuelis, et aliorum multorum. De monachis autem, Stephani abbatis, Warnerii prioris, Wilenci, Widonis capellani, Albrici.

Item alia.

Notum esse volumus præsentibus et futuris quod Virberga, uxor Marcelli sutoris, dedit semetipsam sancto Petro apostolo cum filiis suis, id est, Martino, Ermengarde, Maria, Richilde, Ada. Præsente Godefrido priore, Girardo, Walterio, Rotberto, Drogone præposito, Tebaldo, Ingelranno, Stephano, Lamberto præposito. Joanne filio Joannis Majoris, Willelmo sutore. Marcello sutore.

Charta de Cusiaco et de Chimissin.

Sacra Scriptura testatur quod eleemosyna liberat animam de morte æterna, et conducit eam ad vitam perpetuam. De qua re non immemor Hugo miles, cognomento de Chimissin, ipse veniens ad obitum suum, pro sua anima suorumque antecessorum fidelium, dedit Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ quatuor mansos, duos apud Ruvriacam, quæ est villa deserta cum omnibus appenditiis suis. Alium apud Cusiicum cum appenditiis suis. Alterum apud Chimissinum, cum 4 jugeribus terræ et unam falcem de prato. Et hos mansos liberos dedit cum omni libertate subscriptus Hugo. Ut hæc eleemosyna inconversa permaneat, assignamus ei testes : Signum Hugonis, Widonis filii ejus, Walonis, Aymonis, Hugonis nepotis ipsius, Awini de Bertia, Nerduini militis, Andree presbyteri, Richardi, Constantini, et aliorum multorum.

Charta de Nogdantium Ferrosium.

Notum sit omnibus viventibus, post nosque futuris, quod Hugo puer, filius Wilenci de villa, quæ Roseius dicitur, et avunculi ejus, Walo monachus et Wido miles, fratres supradicti Wilenci, pro anima ipsius Wilenci, et pro animabus fratrum suorum, et omnium antecessorum suorum, tam pro vivis, quam pro defunctis, tradiderunt Deo et Besuensi ecclesiæ duos mansos. Unum apud Nogdantium ferrosium, scilicet mansum Arnulphi, cum suis appenditiis; et alium in villa, quæ dicitur Neronis, juxta Gradiacum castrum, cum duobus servis, Letbaldo et Widone fratre ejus, et cum appenditiis suis. Ut hæc charta inconversa permaneat, assignamus testes : Signum Widonis, Walonis, Widonis, Willelmi filii ejus, Hugonis, Raimodis de Longo-campo, Hugonis de Nerone.

Charta de Burgundion.

Fiat clarum cunctis viventibus modo, postque venturis, quod Henricus miles de Firmitate decubans in lecto veniensque ad suum obitum, consensu et consilio uxoris suæ, et filiorum, et omnium domesticorum suorum, dedit Deo, et sancto

Petro, et Besuensi ecclesiæ, pro sua anima suorumque antecessorum fidelium, unum mansum apud villam, quæ dicitur Burgundion, cum omnibus appenditiis suis, liberum cum omni libertate, et tres servos manentes in ipso manso, scilicet Arnulfum, Henricum, Gislebertum, et medietatem de filiis vel filiabus supradicti Arnulfi, et de alia parte unam ancillam. Huic chartæ assignamus testes : Signum Leodegardis, quæ donum fecit, Hugonis de Comulensi castro, Richardi de Viricillis, Widonis fratris ipsius. De clientibus, Henrici, Ulrici, Julonis filii ejus. Rotberti villici, Bernardi, Arnaldi clerici, Widonis presbyteri, et aliorum multorum.

Charta de S. Sequan

B In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Fiat notum cunctis fidelibus quod Alwidis, uxor Wilenci de villa quæ Altason vocatur, dedit Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, duos mansos liberos cum omni libertate pro anima viri sui Wilenci, nec non et pro anima filii sui Rainaldi, qui juvenis mortuus est, et pro sua anima suorumque antecessorum fidelium. Unum in villa, quæ sanctus Sequanus nuncupatur cum appenditiis suis, et alterum apud Viriniacum cum suis appenditiis. Ut hæc charta firma et inconversa permaneat, assignamus ei testes : Signum Alwidis, quæ donum dedit, Humberti de Bellomonte, Widonis, Eldeberti, Hugonis. De monachis, Stephani abbatis, Warnerii prioris, Wilenci, et aliorum monachorum. Si quis huic donationi instigante diabolo contraire voluerit, aut diminuere, cum Dathan et Abiron anathema sit.

Charta de Viriaco.

D Habet etiam alium mansum sanctus Petrus, et Besuensis ecclesia apud Viriniacum, quem dedit pro anima sua Falco miles de Riveria, et Wicardus frater ipsius, cum omnibus appenditiis suis, et habet usum et communitatem per omnem potestatem de Montiniaco, in silvis, et in pratis, et in pascuis, et ubique, et Petrum, qui mansum tenet, quatum eis suppetit, tradiderunt suprascripti milites. Et est alius mansus in supradicta villa scilicet, Viriniaco, quem dedit pro remedio animæ suæ sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, Petrus villicus, et Tebertus frater ejus, villicus de Montiniaco, cum appenditiis suis. Et sunt ibi in supradicta villa alii quatuor mansi cum appenditiis, quos tradiderunt alii benefactores, pro animabus suis, Deo et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ cum omni libertate, sicuti Ismahel de Granciaco, et alii fideles sub testimonio Christi.

Charta de Cusiaco.

Liqueat cunctis modo viventibus, et futuris post nos, quod quidam miles Rainierius de villa, quæ Cusiacus dicitur, veniens ad mortem, pro remedio animæ suæ parentumque suorum cum magna devotione tribuit sancto Petro et Besuensi ecclesiæ tres mansos, sicuti ipse eos possidebat ita

ipsa supradicta villa Cusiaco. Duo ex his debent 2 A proprio fundo habent in illa villa deserta, quæ Vachiriacus nuncupatur, in terris, in pratis, et in silvis, et in decursibus aquarum. Signum Warnerii, Ulgerii, Widonis, Walterii, Humberti, et aliorum multorum.

Charta de Wascum Curtis.

Notum sit omnibus tam præsentibus quam futuris quod Sewinus miles de Raico, pro anima patris sui Widonis, et pro anima sua suorumque fidelium antecessorum, dedit Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, in præsentia domni Stephani abbatis et monachorum, unum mansum de suo proprio fundo cum omnibus appenditiis suis, in villa, quæ Wascum curtis dicitur, de agris, de sylvis, de pratis, cum omni libertate, sub tali testimonio: B Signum Sewini, et uxoris ejus, Widonis, qui est dominus Fontis-vennæ, Odonis de Bellomonte, Hugonis de villa, quæ Geniperias dicitur, Beraldi fratris ejus. Kalonis de Silviniaco, et aliorum multorum.

Charta de Firdriaco.

Ratum et cognitum permaneat modo viventibus, post nosque futuris, quod Sewinus miles, et ejus uxor de loco, qui Villesons dicitur, sancto Petro et Besuensi ecclesiæ, pro remedio animæ suæ et suorum parentum in elemosyna duos mansos concessit: unum in villa, quæ nuncupatur Firdriacus cum servo, Bisontico nomine, manente; et alium in villa, quæ Wascum curtis appellatur, cum servo ad eundem mansum pertinente. Signum Widonis de Raico, Sewini, Hermuini, Theoderici, de Trevia, Fulconis, Odonis, Moranni archipresbyteri.

Charta de Morengis.

Summopere curandum est omnibus, quibus Deus dedit feliciter frui de præsentis vita, ut sint semper solliciti de perpetua. De hoc bene fuit memor in vita sua quidam miles, Pontius de villa, quæ nuncupatur sanctus Sequanus juxta Pollicum, qui pro remedio animæ sui filii, scilicet Widonis, sua addita, et parentum suorum, tradidit principibus apostolorum Petro et Paulo, et Besuensi ecclesiæ servum unum, Tewinum, et terram de Morengis, et nemus quod vocatur Noaino ex toto sicut possidebat. Signum Pontii, qui hoc dedit, Nerdaini fratris ejus, Widrici de Arco, Odonis Bellimontis, Aimonis, Hugonis Columbæ, Hugonis villici de Palliaco, Lamberti filii ejus, Joannis filii ejus.

Charta de Vetus-vineis.

Per has cognitum fiat litteras quod Gertrudis, uxor Henrici de Nova-villa, et Warnerius gener ejus et filia ejus uxor Warnerii, cognomine Cara, pro remedio animæ supradicti Henrici, et suarum suorumque antecessorum, obtulerunt Deo et sancto Petro Besuensis ecclesiæ, super altare in Velusvineis villa, medietatem mansi, cum sex jugeribus terræ, de proprio fundo; et simul unum servum, nomine Tetbertum, et unam ancillam, istius sororem, nomine Oltudem: uterque et servus et 2A

Charta de Fontanis.

Notum permaneat omnibus diligentibus hæc, quod miles quidam de Monte-Salione, nomine Pontius de Bigorna, in die suæ dormitionis, pro sua anima suorumque antecessorum fidelium, Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, perpetualiter habendos duos mansos tribuit: unum in villa, quæ Fontinellas nuncupatur, cum suis appenditiis, et alterum in villa, quæ Curcellas vocatur, juxta Fontem vennam, et unum servum cum filiis et filiabus suis, in villa Campaniæ. Signum Humberti filii ejus, cum sua matre, Walonis de Calmis, Alelmi de Icioma.

Item alia.

Fideliter retineant omnes, qui has audierint vel legerint litteras, quod miles quidam de Bellomonte, Milo nomine, pro remedio animæ filii sui defuncti Hugonis, addita sua suorumque antecessorum, sanctis apostolis Petro et Paulo, et Besuensi cœnobio, duos mansos tradidit in villa, quæ Fontinellas nuncupatur, cum appenditiis suis, ex toto liberaliter, et unum servum comparem terræ, nomine C Widonem, et filium ejus Albertum et filiam ejus Alixem. Signum Milonis, qui donum fecit. Richardi filii ejus, Æwini, Walonis, Aymonis de Fontana. Widonis filii ejus, Stephani abbatis. Wilenci, Joffredi, Albrici. Acta sunt hæc tempore Philippi regis.

Charta de Vachiriaco.

Sciant omnes, tam præsentis quam futuri, quod Huge, cognomento Troaudus, et frater ejus junior Waldinus, donaverunt Deo, et sancto Petro, et ecclesiæ medietatem villæ, quæ Vachiriacus vocatur, pro anima patris sui Rainaldi, et matris suæ, et omnium fidelium antecessorum suorum, sicuti illi tenebant, et antecessores illorum tenuerunt, in terris cultis et incultis, in pratis et in silvis, et in usus aquarum omnino totum cum omni libertate: et pro signo dedit illis duobus fratribus Wido monachus qui Pauliacum tenebat undecim solidos numerorum. Ut hæc charta inconversa permaneat, assignamus ei testes: Signum Odonis militis de Bellomonte. Sig. uxoris ejus, Ailadis vocatæ, Widonis militis, cognomento Margot, Rodulphi militis fratris ejus. Hugonis villici de Pauliaco. Widonis monachi, et aliorum multorum.

Item Alia.

Simili modo per aliud tempus duo milites fratres, scilicet Achardus et Paganus de sancto Juliano delegaverunt Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, pro remedio animarum suarum, quidquid de

cilla, nati sunt de Petro Rustico de Vetus-vineis. Signum illorum qui fecerunt donum : Odonis, Richardi fratris ejus, Hugonis de Conulensi castro, Rainaldi servi ejus de Vetus-vineis. Sign. dom. Stephani abbatis, Wilenci monachi. Joannis cantoris, et aliorum monachorum.

Charta de Picangis.

Pro certo sciant omnes tam futuri, quam præsentes, quod Alburgis, cognomine Pagana, uxor Walterii de Mignoio, veniens ad obitum suum, pro sua anima dedit Deo et sancto Petro, et Besuensi ecclesie, partem suam, scilicet quidquid habebat vel possidebat in vita sua, in villa, quæ Picangis vocatur, in terris, in pratis, in silvis, omnino totum. Hanc elemosynam confirmaverunt filii supradictæ matronæ, Raimondus videlicet, et Walterius, nec non et Sewaldus avunculus illorum, cognomento Balbus. Ut hæc charta inconvulsa permaneat, assignamus ei testes : Sign. Odonis militis de Icio, Pontii filii ejus. Haimonis militis. Henrici, qui erat minister ipsius dominæ. Widonis sacerdotis. Petri canonici de Grancianco. De monachis, sign. dom. Stephani abbatis, Wilenci, Joannis, Albrici : et de familia sancti Petri quam plures adfuerunt, Othbertus, Hugo, Gislebertus, Joannes, Aidulfus.

Charta de quodam plastro domus in Besua sito.

Sciant omnes tam præsentes quam futuri quod D. Petrus, Montis-Salionis dominus, et uxor ejus Eva, quamdam sedem domus vacuum, quam Plastrum vocant, quod tenebat ipse et antecessores ejus de abbatibus Besuensibus et de monachis, compunctus corde pro remedio animæ suæ suorumque antecessorum, reddidit illud sancto Petro, et Besuensi Ecclesie, et Monachis penitus liberum : tali modo ut si aliquis de hæredibus suis deinceps aliquam calumniam super hoc facere voluerit, anathema sit, maranatha in perpetuum. Ut hæc redditi inconvulsa permaneat, subscribamus ei testes : Sign. Petri, Hugonis de Varva, Rodulfi militis de Aquis, Hugonis clerici de Miribello; de familia sancti Petri, Rotberti præpositi, Othberti cocci, Hugonis, Willelmi, Lamberti, Tebaldi, Joannis cocci, et aliorum multorum. De monachis, sign. dom. Stephani abbatis, Warnerii prioris, Wilenci, Joannis, Philippii, Widrici, Roffredi et aliorum.

Charta de nemore, Valle Victoris dicto.

Hoc ad memoriam reducatur quod duo fratres fuerunt, Henricus scilicet, et Bernardus de Fractomonte. Hi dicebant se habere quoddam alodium infra terram nostram in valle Victoris. Supradictus quoque Henricus, veniens ad paupertatem, dedit domno Hugoni de Beria omnem suam hæreditatem, et ipse tutavit eum usque ad mortem; et partem supradicti alodii Henrici dedit supradictus Hugo Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesie pro anima filii sui defuncti Warnerii pueri. Partem quoque Bernardi de ipso alodio dedit Euvinus filius Bernardi; et mater ejus Poncia, et sororius ejus Milo, et Richardus frater Euvidi, dederunt et con-

firmaverunt utramque donationem, pro anima patris sui Bernardi, et pro animabus suis suorumque antecessorum. Domnus Odilo monachus noster dedit illis pro signo quinque solidos nummorum. Ut hæc charta inconvulsa permaneat, adnotamus testes : Signum Stephani abbatis, Widonis prioris, Albrici, Odilonis. De laicis, Euvini, Milonis, Hugonis famuli, Gisleberti, Rotberti de Vetus-vineis, Bernardi, Rainaldi. Et in ipso die supradictus Euvinus junctis manibus effectus est homo domni Stephani abbatis, pro quibusdam, quas super eum habebat, calumniis.

Charta de hominibus S. Petro a Pontio datis.

Clarificetur cunctis modo viventibus, post nosque futuris, quod Pontius miles, filius Henrici de Firmate, quæ dicitur Anrosiacus, pro anima patris sui suorumque antecessorum, et pro anima sua, per consilium suorum fidelium, dedit Deo, et S. Petro, et Besuensi ecclesie liberaliter et perpetualiter quinque homines, tres mares et duas feminas, scilicet Gandradam cum tribus filiis suis, quorum hæc sunt nomina. Primus, Petrus; secundus, Albricus; tertius, Theodoricus : altera de feminis vocatur Elizabet, uxor Petri desuper nominati. Hoc donum fecit supradictus Pontius in festivitate sancti Petri, et propria manu donum roboravit super altare per librum qui vocatur Regula S. Benedicti, coram multis testibus; tali pacto ut si unquam aliquis de parentibus suis, sive aliquis instigante diabolo, huic chartæ contraire aut calumniare voluerit, anathema sit. Huic chartæ assignamus testes : Sig. ipsius Pontii, qui hoc donum fecit. Sign. Richardi et Widonis fratris ejus de Vircillis. Julonis de Granando. Widonis filii Rainaldi Conulensis. Willelmi de Fossato. Odilonis de Lissiaco. Hugonis de Tercenaco, et aliorum nobilium, qui præsentes fuerunt. De monachis vero, sig. Stephani abbatis, Wilenci, Albrici captivi, Antonii fratris ipsius. Pontii, et multorum aliorum.

Charta de Feodo Giralaldi de Luco.

Notum sit omnibus modo viventibus, post nosque futuris, quod Giraldu noster villicus de Luco, multotiens discordatus est a nostro servitio, propter quasdam injurias, quas faciebat de terris nostris, quæ non pertinebant ad suum feodum. De qua re dom. abbas Stephanus per consilium fratrum volens terminare ex utraque parte pacem et concordiam, suo jussu et jussu Giralaldi per monachos et laicos fecit inquirere ad purum feodum Giralaldi de villicatione. Inquisitione facta inventi sunt 52 jugera terræ, et 4 falces de prato. Hæc jugera terræ, et has falces de prato, concessit dom. abbas Stephanus, et monachi nostri, supradicto Giraldo : decimum..... ad suum feodum; medietatem quoque illius annonæ, quæ vocatur Ungranus, de qua erat contentio inter illum et monachos, quam ibi ex toto dimisit, scilicet in supradicto placito dom. abbas et monachi concesserunt ei illam supradictam medietatem Ungrani tempore vitæ suæ, et non amplius,

propter misericordiam et bonum finem : et in uno quoque anno examen de horreo monachorum, vel unum becharium, hoc est medietatem *heminae* de frumento vel de sigillo. Hoc concessit D. abbas Steph. per consilium fratrum, Giraldo, ut fidelis permaneret sancto Petro et Besuensi ecclesiae, melius quam antea fuerat ipse et frater ejus Olardus. Hujus rei assignamus testes : Signum Stephani abbatis, Widonis prioris, Wilenci, Albrici, Landrici, Theoderici. De laicis, Giraldo, Olardi de Luco, Hugonis villici, Euvrardi, Giraldo filii Gunterii. Giraldo, Hugonis famuli, et aliorum multorum.

Charta de Molendino apud Fontanas.

Operæ pretium duximus adnotare litteris quod Alisendis uxor Aymonis de Fontanis, veniens ad mortem, dedit pro sua anima Deo et sancto Petro, et Besuensi ecclesiae, cum omni honore et omni libertate medietatem molendini de prato Hairardi, laude et concessione Aymonis viri sui, et Widonis filii sui. Ut hæc donatio firma et inconvulsa persistat, assignamus testes : Signum Aymonis de Fontanis, qui hoc donum fecit, Widonis filii ejus, Hugonis Carrucæ, Wilenci militis, Hugonis de Porta, Bertranni militis de Fontanis, Herberti villici, et Odonis fratris ejus, Hildemari presbyteri, et aliorum multorum. Et de monachis nostris, Sign. dom. Stephani abbatis, Wilenci, Girardi, Joannis, Albrici.

Charta de Luco.

Memoria et cognitio sit omnibus modo viventibus, postque futuris, quod Giraldo de Luco villicus noster, et Humbertus, cognomento Ingelricus de Cipeto, quandam partem decimæ de terra, quæ dicitur S. Vincentii de Luco, quam per aliquot annos male subripuerant, et sub anathemate et furto retinuerant, agnoscentes reatum suum et culpam clamantes, restituerunt sancto Petro et Besuensi ecclesiae, in præsentia dom. Stephani abbatis et monachorum, promittentes nunquam per se, neque per aliquem successorum suorum, tam execrabilem rapinam repetere.

Charta de pertinentibus ad Arcionem.

Cum præcedentium patrum statuta a posteris quotidie videamus dissolvi, et ea quæ in mundo firmiter stare videbantur, aut jam ceciderint, aut casum minitentur, ne dum verba, quæ cum formari cœperint, jam non sunt, litterarum tenaci memorie commendare studuimus, qualiter inter monachos sancti Leodegarii, ex diutina contentione pax et concordia firmata sit. Hæc vero contentio fuerat de decimis duarum ecclesiarum sancti Petri, videlicet Danblin, et Danbrun, et de una silva, quam Ferrarias vocant, et de uno campo.

Placuit itaque Roberto venerabili Lingonicæ sedis episcopo Stephanum Besuensem abbatem et Hugonem Antissiodorensis illius loci, videlicet sancti Leodegarii abbatem, Jerentonem quoque Divionensem convocare, ac demum prædicta contentio hoc modo terminata est. Laudatum est atque san-

ctum ab abbatibus Stephano Besuensi, et prædicto Hugone Antissiodorensi, et Roberto tunc temporis priore sancti Leodegarii, et ab utriusque partis hominibus, quod parochiani S. Leodegarii ex eo quod in ipsis parochiis, videlicet Danblin et Danbrun, laboraverint, medietatem decimarum secum deferent, et medietatem ecclesiis relinquent, in prædicta silva, quam Ferrarias vocari diximus, communitatem nostri homines, et illorum habebunt, de tribus silvis sancti Leodegarii, quarum hæc sunt nomina : Granzuvaure, Chalmes, Droul, faciet monachus, qui Arcioni erit, domum suam, et, ut vulgariter dicitur, Aasimentum domus suæ. In prædictam sylvam quam Ferrarias vocari diximus, si laboratum fuerit, cujus erit fundus terræ, ipsius erit et tertia. Pasturam in nostris et illorum terris communem habebunt, utramque sine damno tantum. Et si damnum factum fuerit, si sine clamore redditum fuerit, pax erit. Quod si clamor ad dominum pervenerit, damnum restaurabit, et legem domino persolvat ipse qui damnum fecerit. Campum illum qui est intra terram villæ, quæ dicitur Trescassas, sicut fuerat monstratus et aratus, dimisit dom. abbas Stephanus Besuensis S. Leodegario et dom. Hugoni Antissiodorensi abbati.

Facta est hæc concordia in uno campo super Cyriacum ab abbatibus Stephano Besuensi, et Hugone Antissiodorensi. Ex monachis Besuensibus affuerunt Warnerius prior, Lealdus, Alberius, qui Arcioni morabatur, Landricus frater Hugonis cognomento Columbae. De monachis Antissiodorensibus affuerunt Robertus prior de sancto Leodegario, Itherius secretarius, Emelbertus, Artaldus prior de S. Marcello. Ex militibus, Humbertus de Lissci, et Odilo frater ejus, et Hugo Columba, Wido de Agullini, Wido de Danbrun, et Humbertus frater ejus, et Hugo præpositus de S. Leodegario. Emelbertus præpositus Antissiodorensis. De familia sancti Petri, Arlealdus de Belenava præpositus, Othbertus coccus, Gislebertus famulus. De familia S. Leodegarii, Hugo de Ballenava villicus, et Odilo, Paganus præpositus de Magnei, et Humbertus, et Hugo fratres ejus. Petrus de Mosteriolo. Acta sunt hæc anno ab incarnatione 1109, Indictione II, Epacta XVII, concurrente IV, Hlucowico rege filio Philippi regnante. Anno II imperii ejus, episcopali cathedræ Lingonicæ presidente domno Roberto, qui hoc placitum tenuit et hanc concordiam laudavit. Die XVIII mensis Octobris.

Considerans etiam dom. Stephanus abbas charitatem refrigescere, veritatem a filiis hominum diminui, nec solum largitiones, quæ olim fiebant ecclesiis Dei maxima ex parte remanere, verum etiam largita auferri : Romam petiit, et ad eum qui tunc apostolicæ cathedræ sedebat papam, domnum videlicet Pascalem accessit, et B. Petri auctoritate, nec non et illius qui tunc loco ipsius universalis atque catholicæ Ecclesiæ curam habebat, prædicti papæ privilegio inviolabili confirmari fecit, quæ-

cunq̄ue istud Besuense cœnobium possidebat, sive in futurum concessione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium juste atq̄ue canonice posset adipisci. Potius autem eo quod quæsierat, ea quæ retro sunt obliviscens, et in anterioribus se extendens, pericula et labores vitæ (hiems enim erat) parvipendens, non reminiscatur pressuræ propter gaudium subsecutum. Nos vero exemplum privilegii illius curavimus subscribi infra.

Privilegium domni Pascalis papæ.

« Pascalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Stephano Besuensi abbati, ejusque successoribus regulariter promovendis in perpetuum.

« Religiosis desideriis dignum est facilem præbere consensum, etc. » *Vide in Paschali Patrologiæ tom. CLXIII.*

Pascalis papa cœnobium Besuense invisit. Concionem habet ad monachos (1108).

Evolutis igitur annis duobus contigit eundem papam Pascalem, Galliarum partes invisere. Deveniens autem usque ad nos, a domno Stephano abbate, et a nobis aliis cum copioso cardinalium tam episcoporum quam presbyterorum ac clericorum suorum comitatu, nec non et aliorum episcoporum, abbatum diversorumque graduum ecclesiastici ordinis in hoc monasterio Besuense devote susceptus est. Ubi usque in tertium diem demoratus, cum situs hujus loci multum, fratrumque conventus et ordo plurimum ei placuisset, omnia laudans, omnia benedicens, ad ultimum in capitulum veniens cœdedit, ubi sermonem faciens, ab eo loco incæpit, ubi dicitur: *Fratres, quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum, spem habeamus (Rom. xv, iv).* Et quia monachis loquebatur, quibus maxime patientia necessaria est, eam posuit quasi fundamentum. Deinde ostendens quod patientiam spem operetur, de spe disserens, pervenit ad fidem. Fidem autem nos docens tenere non fictam: de ea etiam multa nos edocens tandem ad charitatem, quæ Deus est, conscendit. Dixit et de ea, imo de eo, ut tempus et ratio expetebat. Cumque sermonem terminasset, rogatus a D. abbate et ab aliis fratribus, utpote qui locum tenebat ejus, cui data est potestas ligandi et solvendi in cœlo et in terra, ut nobis et fratribus nostris, tam vivis quam defunctis, absolutionem daret, et benedictionem annuit; et incipiens L psalmum, cum Orat. Dominica, et collecta uti rogatus fuerat, nos absolvit et benedixit.

Nec illud prætermittendum quod altare sanctorum Petri et Pauli, ipse in honore eorundem consecravit, ibique missam solemniter celebravit; et eum diem sicut diem natalis Domini quot annis celebrari præcepit.

Nomina vero cardinalium, episcoporum, abbatum, presbyterorum, seu clericorum, qui cum eo adfuere, quantum memoriæ occurrere potuit, subter scripsimus. Richardus card. episcopus albanensis, Divizo

A card. sancti Martini, Rîsus Card. sancti Laurentii. Gregorius card. sanctorum apostolorum, Joannes diaconus card. sanctæ Rom. Ecclesiæ; episcopus Lingonensis, Rotbertus ad cujus petitionem hæc acta sunt, episcopus Placentinus, episcopus Vivariensis, episcopus Cameracensis, Henricus abbas Angeriensis, Lambertus Pultariensis abbas, Henricus abbas sancti Sequani, Wido abbas sancti Michaelis, et alii multi. Inferioris vero ordinis clericorum, seu laicorum, fere innumera multitudo.

Quoniam vero Dei dispositionem ab æterno cuncta sequuntur, suisque quando et quomodo vult, miseretur, gratuita pietate nos voluit apostolica benedictione relevari. Acta sunt hæc anno ab Incarn. Dom. 1107, Indict. xv, Epæ. xxv, die xii Kal. B Martii.

Charta de vinea sacristæ in Besua. — Huiusce Chartæ auctoris nomen et ætas.

Evangelicæ auctoritatis exemplo didicimus quod servus fidelis, et prudens in modico, a Domino Jesu super multa constituetur. Studui igitur ego Joannes, terram quæ circa basilicam sanctæ MARIE jacet, ecclesiæ sanctorum Petri et Pauli revocare, quæ jamdiu aliquo modo distracta fuerat, sicut infra docebimus.

Domnus namque abbas Odo dederat eam Warnerio, patri Ulgerii, excolendam, et ad plantandam vineam, ut in vita sua illam teneret; post decessum vero ecclesiæ redderetur. Sed eo mortuo, haud ita evenit. Cum enim filio ejus Ulgerio prædicto pecunias deberet ecclesia, concessit ei D. abbas Stephanus terram illam, eo modo quo pater ejus habuerat. Ego vero cupiens talentum mihi creditum ampliare, donavi Ulgerio 120 solidos, id est sex libras, et ipsi ac filii ejus quidquid in terra clamabant Deo et sancto Petro in manu domni abbatis Stephani reddiderunt. Domnus autem abbas Stephanus donavit et concessit eam secretario monasterii, per manus meam, in perpetuum habendam libere absque censu et omni consuetudine quæ de aliis vineis persolvitur. Concessit etiam eam consuetudinem quam Warnerus et Ulgerius habuerant; scilicet, ut de sylva illa, quam Castanetum vocamus, liceret in vinea fieri perticas, furcas, paxillos et quidquid in ea opus fuerit. Et ut hæc charta inconversa permaneat, assignamus etiam testes: Signum domni Stephani abbatis, Warnerii prioris, Joannis secretarii, Theoderici præpositi, Landrici, Giraldi. De laicis vero, Otberti cocci, Martini clerici, Ulgerii, Amalberti, Giraldi, Stephani de Beria, Formati, Petri, Humberti et Warnerii filiorum Ulgerii.

Charta de Mercennaco.

Sanctorum Patrum exemplis piæ considerationis oculum ad imitationem infligentes, nos qui regimur sanctæ Ecclesiæ suscepimus, necessarium, imo æquum et salubre esse cognoscimus, eam fideliter ordinare et in ea quidquid boni ordinate disponimus, ne citius destruat, aut pereat, sapienter providere.

Notum igitur facimus omnibus tam presentibus quam futuris nostris successoribus, ego Stephanus abbas Besuensis ecclesie, ceterique qui mecum sunt ejusdem coenobii provisores, quamdam vineam, quam apud Gibriacum frater Joannes emerat, nos cum vineis, de quibus vinum ad commune deportatur cellarium, terminasse; sibi etiam cunctisque post eum venturis, quidquid terrae sive vinearum, atque consuetudinum apud Mercennarium habebamus id concessisse, quatenus ex redditibus earum, ea quae sunt in nostrae ecclesiae ministerio apta comparentur: et insuper altare sancti Martini in sinistra parte situm monasterii, exinde jugiter illuminetur. Quod statutum litteris imprimentes, auctoritate qua debemus, inviolatum permanere praecipimus. Signum domni Stephani abbatis, Warnerii prioris. Wilenci, Joannis, et ceterorum monachorum.

Item alia.

Sciant omnes praesentes et futuri quod Thebaldus, qui nunc nuncupatur de sancto Prudentio, quidquid aedificii habuit super campum, qui capellae sanctae Mariae adjacet, scilicet de vinea, reddidit beato Petro et Stephano abbati et secretario Joanni in perpetuum possidendum, et pro tali commercio, dedit illi Joannes secretarius 25 solidos et unam combam quam plantaverat: communicavit ei taliter ut per medium excolat, et per medium fructum capiat. Eo tenore, si fidelis cultor extiterit, habeat eam cum honore tempore vitae suae absque censu. Post ejus obitum si quis legalis haeres ejus supradictam vineam habere voluerit, cum secretario qui dominus et socius inde est imprimis eam offerat. Si ipse eam sibi retinuerit, bene; sin autem noluerit, per consilium abbatis et monachorum vendat eam alicui de servis sancti Petri qui eam fideliter excolat, et censum et consuetudines secretario reddat. Huic chartae assignamus testes: Signum Stephani abbatis, Wilenci, Joannis secretarii, qui hoc fecit, Girardi, Albrici, Thebaldi, Hugonis villici, Haidulsi, Hugonis famuli, Berengarii, Baldi, et aliorum multorum de familia ecclesiae.

De obitu Rotberti episcopi.

Cum per multorum annorum curricula domnus Rotbertus ecclesiam rexisset Lingonensem, gravissimo correptus morbo ad extrema propinquans, apud castellum, quod Castellion dicitur, abbates suos, Stephanum Besuensem, Widonem Molimensem, item Widonem Ternodorensis, ad se mandans, humiliter se in conspectum Dei accusans, et veniam peccatorum exposcens, a domno Widone Molimense abbate monachilem habitum suscepit; deinde non post multum, Viaticum ipsum corpus Christi accipiens, vitam finivit: sepultusque est apud Molimense monasterium in capitulo decenter ut deceat. Cujus loco substituitur domnus Jocerannus Lingonensem sedem gubernaturus.

Charta Hugonis ducis de Karris apud Divionem.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Quan-

tam animi devotionem erga sanctam Dei Ecclesiam habere debeamus. divina sanctarum Scripturarum demonstrant testimonia, quae siquidem eam et numeribus praecipunt fieri locupletem, et omnimoda veneratione testantur, et commendant effici gloriosam. Hac igitur animadversione compunctus, et a sancto Spiritu spiritualiter instinctus, ego Hugo dux Burgundiae notum facio omnibus tam modernis, quam futuris fidelibus, quod redemptionem carorum, quam in porta Divionensi capere consueveram, Deo et sancto Petro, et abbati Stephano omnibusque Besuensis ecclesiae monachis donaverim ut amodo quibuscunque annis vel temporibus Divionem venerint ipsi denominatae ecclesiae monachi, tam claustrales, quam in cellis manentes, hanc sibi libertatem a me meisque successoribus obtineant, ut sine omni impedimento et absque alicujus redemptionis exactione, cum suis carris indubitanter pertranseant. Cujus siquidem doni largitionem zelo Dei succensus, hujus gratia rei pro animae patris mei remedio, Besuensi ecclesiae contuli: ut videlicet singulis annis apud eandem ecclesiam ipse in memoriam sit omnium, et sicut mos est catholicus, anniversarium ei a filiis Ecclesiae celebretur omnibus, quatenus orationibus fidelium Dei famulorum, sibi meisque omnibus antecessoribus remissio omnium concedatur peccatorum. Proinde quoniam multa et maxima parentum nostrorum instituta. eos qui modo sunt in silentio et oblivione, conspicio praeterire, authentico placuit hoc donum commendare privilegio, et subscripto approbatorum virorum roborare testimonio. Sign. Hugonis ducis, Henrici fratris ducis, Walonis abbatis, Hugonis dapiferi, Walerani militis, Hugonis praepositi, Ewardi praepositi, Dominici juvenis. Signum Stephani abbatis Besuensis, Warnerii prioris, Albrici. De laicis, Othberti, Ewardi, Girardi, Arnaldi villici Lingonensis. Acta sunt haec anno ab Incarnatione Domini 1113, indictione vi, Epact. 1, regnante Hludowico rege Francorum, episcopante Joceranno in urbe Lingonensium.

Charta de decima Casoti,

Operae pretium duximus litteris adnotare quod Richardus, qui nepos Esemblerti de Casoto fuit, omnem calumniam quam habebat super decimam de supra taxata villa postposuit et omnino dimisit in praesentia Stephani abbatis et monachorum nec non et laicorum. Quapropter ut de hac re firma pax teneretur ex utraque parte, dedit ei supradictus Stephanus abbas quatuor heminas de annona in supradicto Casoto annuatim: duas de tritico, et duas de hordeo qualiscunque ibi fuerit per foedum tali pacto et tali ratione, si supradicta villa ad supradictam destructionem pervenerit, ut ibi capere non valeat supradictam mensuram, scilicet de quatuor heminis, tandiu patienter expectet, donec villa melioretur, et quod sibi competit, iterum recipere possit. Hoc laudaverunt frater ejus Sewinus et soror. Huic rei assignamus testes: Signum Richardi, qui hoc fecit. Thebaldi militis de Casoto, Pagani praepositi de

Tilecastro. De familia sancti Petri, Otberti, Amalberti, Gisleberti, Hugonis, Girardi.

Item alia.

Sciant omnes tam præsentis quam futuri quod filia Pontii, quæ cognominata est Besueta, et Odo miles filius ejus, quidquid juris vel proclamationis habebant super pueros Girardi, qui cognominatus est Aligrinus, dederunt Deo et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, æternaliter pro remedio suorum antecessorum, antearam sanctorum apostolorum Petri et Pauli, et in præsentia Stephani abbatis et monachorum. Ut hæc charta inconvulsa permaneat, assignamus ei testes : Signum Odonis militis, et matris ejus, qui hoc fecerunt. Benzoni sacerdotis de Tilecastro, Humberti, qui cognominatur Angelicus, Viviani. Hugonis villici, Joannis, et aliorum multorum.

Charta de ecclesiis, datis a dominis Montis-Salionis.

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Notificamus omnibus fidelibus, quorum usque ad aures chartula ista pervenerit, quod dominus Petrus, cum nepoti suo domno Odoni in honore et dominio Montis-Salionis successisset, dona quæ ipse Odo et avunculus ejus Rainaldus contulerant Deo et ecclesiæ sancti Petri Besuensis, de ecclesiis videlicet calumniari cœpit. Accidit interim archiepiscopum Jocerannum Lugdunensem, et episcopum Cabilonensem, et episcopum Augustidunensem Divionem advenire. Ibi ratione consilii, imo rationabili consilio suo commonitus dominus ipse Petrus, quidquid in rebus præfatis calumniatus fuerat in manu domini Joceranni archiepiscopi Lugdunensis reddidit. Archiepiscopus autem donum illud in manu domini Stephani abbatis posuit, et ecclesiam Besuensem inde revestivit : assignamus testes : Sign. Joceranni archiepiscopi Stephani Eduensis episcopi. Walterii Cabilonensis episcopi. Wilenci archidiaconi, domini Joceranni archidiaconi. Stephani abbatis. Verentonis abbatis. Stephani Novi Monasterii abbatis. Warnerii prioris, Joannis, Albrici. De militibus, Willelmi Fontis-vennæ, Hugonis dapiferi, Petri qui hoc donum fecit, Wibrici, Otberti cocci, Hugonis famuli.

Charta de Arcione.

In nomine sanctæ ac individuæ Trinitatis. Dignum duximus litteris adnotare quod Arlebaldus, præpositus sancti Petri de Belenava, reddidit Deo, et sancto Petro et Besuensi ecclesiæ, omne fœdum, quod habebat de abbate et de monachis super mansos de Arcione, sicut supradiximus, omnem consuetudinem et quidquid calumniæ vel juris habebat super supradictos, super altare in dono posuit, pro sua anima suorumque antecessorum, ipse et uxor ejus, et filii ejus æternaliter. Et propter hoc, ut hæc donatio inconvulsa permaneat, dedit illi Albericus monachus qui tunc temporis Arcionem gerebat, duas heminas frumenti et unam vaccam, et redemit illi de Rualdo de Miribel quinque heminas annonæ, quas perdiderat apud Cusiriacum, cum 40 solidos. Huic

A rei assignamus testes : Sig. Stephani abbat. Wilenci, Joannis, Joffredi. Et de familia sancti Petri, Otberti, Hugonis, Gisleberti, Nerduini, Joannis, et aliorum multorum.

Charta de Caviniaco.

Clarescat hoc cunctis modo viventibus, post nosque futuris, quod Suffisia uxor Pontii de villa, quæ sanctus Sequanus nuncupatur, et Humbertus gener ejus de Lisiaco, pro anima supradicti Pontii, qui Hierosolymitano itinere mortuus est, pro sua requio suorumque antecessorum fidelium, dederunt Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ unum mansum, cum suis terris et suis appenditiis in nostra villa quæ Caviniacus dicitur, et unum servum cum medietate suorum infantum, in supradicta villa sancti Sequani, Ulricum nomine. Ne talis memoria deleatur, assignamus testes : Humberti militis de Lisiaco, qui donum fecit, cum socru sua, Widrici de sancto Sequano, Theoderici de campo curto. De clericis, Wilenci archidiaconi, Humberti canonici, Joannis presbyteri. De monachis, Wido prior, Wilenci, Henrici, Joannis, Joffredi, et aliorum. De familia nostra, Hugonis famuli, Aidulfi, Arnulfi villici de Caviniaco, Rotberti filii.

Charta de hominibus Novæ villæ.

Notum sit omnibus qui modo sunt postque futuri quod Deodatus de Nova villa et uxor ejus censum de capitibus ejus reddiderunt sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, et Stephano abbati, ut alii servi sancti Petri et ancillæ, vir quatuor nummos, et mulier duos. Hoc adnotamus litteris, ne filii et filiæ eorum, vel posteritas, si negare voluerint, hoc unquam negare possint. Nempè litteræ de hoc scriptæ, testimonium veritatis semper habebunt.

Charta de Fontinellis.

Clarificetur cunctis modo viventibus postque nos futuris quod Wido miles de Fontanis, filius Haymonis, decumbens in infirmitate veniens ad obitum suum, ipse et manipulares ejus et Rotbertus frater ejus puer dederunt Deo, et sancto Petro et cœnobio Besuensi, mansum unum in villa quæ Fontanellas dicitur, cum appenditiis suis, qui nuncupatur mansus Hugonis præpositi, et quatuor servos, Constantium, qui vocatur miles, cum filiis suis, sub tali testimonio : Signum Richardi de Viricillis, Hugonis Carrucæ, Wilenci militis de Fontanis, Herberti villici. Hugonis de Convulensi castro, domini Rotberti pueri, qui donum fecit et laudavit, et aliorum multorum.

Charta de Beria.

Agnoscat pleniter et retineat memoriter fidelis natio, tam de præsentibus, quam de futuris, quod Humbertus cognomento Solitarius, filius Arlebaldi, dedit Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ unum mansum pro sua anima suorumque antecessorum fidelium in Beria villa, cum omnibus appenditiis suis, de pratis, et de terris cultis et incultis, ornatum omni libertate. Dedit etiam supradictus Humbertus unum servum et unam ancillam, fra-

trem et sororem, Humbertum et Rotrudem, pertinentes ad supradictum mansum jure perpetuo. Huic rei assignamus testes : Signum Hugonis militis de Chimissiaco, Leterii et filiorum ejus, Stephani, Richardi, Joannis presbyteri, Andreæ presbyteri, et aliorum multorum de Beria. Si quis perversus huic elemosynæ contraire voluerit, aut aliquid demere voluerit, anathema sit.

Item alia.

Est in eadem villa Beria mansus, quem honorifice et cum omni libertate dedit Deo et sancto Petro Milo miles de Bellomonte, et uxor ejus Adilina, in die quando primum Joffredus filius eorum celebravit missam, sub tali testimonio : Signum Milonis. Sig. Joffredi monachi, qui per cultellum suum donum recepit, Odonis, Stephani, Rotberti, et aliorum multorum.

Charta de Majasco.

Omnis fidelis homo pleniter agnoscat quod elemosyna fideles vivos ad vitam dirigit, et animas defunctorum a morte liberat. De qua re non immemor Odo miles de Cipeto, qui Caterius cognominatur, fideliter pro anima matris suæ, quæ Besueta nuncupata est, patrisque sui suorumque fidelium antecessorum, dedit Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ in elemosyna corvatam apud Majascum cum omnibus consuetudinibus, quæ illi succedebat liberaliter de proprio jure, et 5 jugera terræ, nec non et partem suam de campo, qui supra castellum jacet, qui Vineam nuncupatur. Nos quoque Besuenses monachi pro signo recompensavimus illi suisque fidelibus orationes et benefacta ecclesiæ, tam vivis, quam defunctis in sempiternum. Huic chartæ assignamus testes : Sign. Odonis qui elemosynam fecit, Willelmi Fontis vennæ, Humberti de Cipeto, Benzonis sacerdotis de Tilecastro, Pagani præpositi, Willelmi de Fossato, et de nostra familia quamplurimorum.

Item alia.

Notum sit omnibus tam præsentibus, quam futuris, quod Odo miles de Bellomonte concessit et ex toto donavit Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, quidquid unquam habuit, vel ipse, vel antecessores sui, calumniæ super infantes Lamberti qui Grossus denarius nuncupatus est, sive juste, sive injuste. Huic notitiæ assignamus testes : Signum Odonis qui hoc fecit ex sua parte, et omnium antecessorum suorum. Sig. Sewini de Rejaco, Odilonis militis de Lisiaco, Hugonis Columbæ de Bellomonte ; Lamberti, Othberti filii ejus, Widrici. De monachis, Warnerii prioris, Landrici, Theoderici, et aliorum multorum.

Charta de hominibus Burbereni.

Sciant omnes per notitiam istarum litterarum quod homines nativi de Burbureno, qui terram acceperunt sancti Petri ad plantandas vineas, de manu Stephani abbatis, scilicet Albricus, Warnerius, et Nerduinus, cum fratribus suis, tali pacto concessa est eis prædicta terra, ut si quis ex filiis eorum acceperit ancillam sancti Petri in uxorem et in ser-

A vitio ecclesiæ remanere voluerit, ipse habeat ædificium et terram supra nominatam. Et qui hoc non fecerit, post mortem ejus recipiet ecclesia et ædificium et terram in suo proprio jure.

Charta de ecclesiis pro Humberto Bruno datis.

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Omnibus qui has legerint vel audierint notulas, certum fiat quod in die illa quando corpus Humberti Bruni, Fontis-vennæ Senioris, apud Besuæ monasterium traditum fuit sepulturæ, consilio et laude Rotberti Lingonensis episcopi, et fratrum, et militum, et clientum supra taxati Humberti, uxor ejus pro ejus anima in illa die dedit Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ capellam de castro Fontis vennæ, et illam partem quam habebat in ecclesia S. Valentini de Lerocurte, habendam et possidendam jure perpetuo. Nec non et duos scyphos argenteos : tali pacto ut annuatim, in suo anniversario, ejus memoria et antecessorum suorum fideliter celebraretur in conventu monachorum. Ut hæc charta inconvulsa permaneat, subscribamus ei testes idoneos : Sig. Rotberti episc. Willelmi comitis Burgundiæ, Rainaldi filii ejus, Widonis de Raiaco, Widonis de Burgundione villa, Hugonis de Bellomonte, Lebaldi de Petro, Henrici de Nova-villa, Henrici de Firmatate. Rotberti capellani, et aliorum multorum. De mon. Sig. Gausberti abbat. Warnerii præpositi, Benedicti prioris Fontis-vennæ, Constantii. Facta sunt hæc regnante Philippo, episcopante C Rotberto.

Item alia.

Notum sit omnibus tam præsentibus quam futuris quod Odo filius Hugonis, qui frater fuit abbatibus Odonis, propter quamdam vineam quam sibi concessit habere D. abbas Stephanus post obitum patris sui, scilicet supradicti Hugonis, seipsam sponndit permanere in servitio et in fidelitate sancti Petri et monachorum sicuti liber. Et tali modo, si ipse absque proprio hærede moriatur, qui non sit de ancilla sancti Petri, ipsa supradicta vinea, et quidquid ibi ædificatum fuerit, veniat in jure et in proprietate sancti Petri et monachorum, pro anima ejus : sin autem ancillam sancti Petri accepit, infantes ejus vineam possideant, quandiu servierint : et per istam pactionem, si circa nos mortæ præoccupatus fuerit, quasi nostrum commissum obtinebimus.

Charta de Veona.

Ad memoriam reducatur modo viventibus, post nosque victuris, quod Thebaldus capellanus de Verziaco pactum fecit et confirmavit cum Stephano Besuensi abbate super 2 jugera de terra sancti Petri, quæ est in Veona, quæ ad plantandum quæsitivi tali ratione ut annuatim tempore vitæ suæ 12 nummos Besuensi ecclesiæ pro signo persolvat. Post obitum vero ejus supradicta ecclesia terram suam cum omni ædificio liberam et ædificatam recipiat. Huic rationi subscripsimus testes : Signum

Stephani abbatis, Guilenci, Albrici, Joffredi Divionensis prioris, Rothberti presbyteri de Gibriaco, Humberti clerici de Divione, nec non et aliorum mulorum.

Charta de terra Lamberti apud Novam villam.

Descriptio terræ Lamberti de Poliaco, quæ est apud Novam villam, super fontem, diurnalem et dimidium in villenas : 2 in Campanolas : 4 in cuncta de villa Marcelli ab ea parte ubi fuit capella Sancti Langisi : 4 ad campum iuxta pratium, qui appellatur Campus natorix. Et in milliario 2 in campo d'Elchallo, et in campo Delphinum, 3. De prato ad 4 falces et dimidiam.

Charta de uxore Ewardi.

Clarificetur cunctis modo viventibus, post hosque futuris, quod Humbertus puer, filius Humberti de Cipeto, pro anima patris sui suorumque antecessorum, dedit Deo et Besuensi ecclesiæ Helizabette filiam Warnerii de Burburano, sponsam Ewardi, filii Gisleberti de Fonte. Ne aliquis infidelis hoc mendacium existimet, assignamus testes : Sig. Humberti qui donum fecit, Pagani præpositi de Tilecastro, Walterii, Hugonis fratris ejus de Tilecastro, Otberti de Picangis, Tebaldi de Casato, Humberti, Engelrici, Albrici de Burburano. De familia sancti Petri, Ewardi, Gwnterrii, Giraldi, Albuini, Giraldi, Otberti, Hugonis famuli.

Charta ae Majasco.

Religiosorum fides ac devotio virorum eo maxime semper fuit laudabilis, quo non solum ecclesiis Dei acquisita retinere, verum etiam alia undecunque studuerunt acquirere. Quorum formam prout potui imitatus, ego Stephan. eccles. Besuensis, licet indignus, abbas, et ecclesiam iuxta castrum quod dicitur Conflentum construere cupiens, quæsi vi ab Ilerio, qui tunc dominus ipsius castrum fuerat, quatenus Deo et ecclesiæ sancti Petri Besuensis concederet quodcumque usuarium habebat in pratis, in sylvis, in aquis, seu in campis; qui petitionem nostram intelligens de fonte pietatis descendere, annuit quod petebam, ipse cum matre sua et fratribus ac sororibus suis. Annuit hoc ipsum Warnerius de Fulcherolis, quantum ad se pertinebat. Item Poncius de Castello, quod Firmitas dicitur, ubicunque ad se pertinebat, eodem modo et ecclesiæ Besuensi concessit.

Charta de Lentiliaco.

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Religiosa fidelium rebus sanctæ Ecclesiæ invigilans industria, sic suæ possessioni oportet ut provideat, et quidquid tenet, inconcusse teneatur, et quæcunque ex propriis laboribus vel ex piorum oblationibus adipiscitur, cuncta se perenniter obtinere in futurum gratuletur. Quamplures etenim hujus temporis homines crudeles et sævissimi sponsam Christi, videlicet Ecclesiam, non solum non curant

A augmentare, verum etiam omnimodis moluntur de propriis annullare. Proinde notum sit omnibus et præsentis et futuri sæculi fidelibus, domnum Joffredum dominum Bellimontis, cum Gertrude sua conjugæ suoque filio Hugone, pro anima filii sui Fulconis antecessorumque suorum remedio, in loco eleemosynæ, Deo et S. Petro, fratribusque Besuensis cœnobii, unanimiter concessisse quidquid [apud] Lentiliacum in terris, in aquis, in sylvis possidebat, id est, quidquid prorsus in rebus vel appenditiis aliquibus proprio jure ibidem obtinebat. Quod donum a se suisque hæredibus colaudatum, ne pro cursu temporis vel aliquo oblivionis dissolvatur dispendio, opportunum esse cognoscitur solidari privilegio, virorumque qui ad fuerunt roborari testimonio. Sig. Joffredi qui donum fecit, Hugonis filii ejus, Widonis qui Fontis vennæ est dominus, Willelmi avunculi ejus, Hugonis de Poliaco, Seuvini de Raiaco, Odilonis de Lixiaco, Humberti de Faberniaco, Mainfredi de Arco, Audonis de Fontinellis. De familia dom. Joffredi ad fuerunt Wido præpositus, Warnerius cognomento Pirdix, et Hugo frater ejus, Gislebertus de Alteriaco præpositus, et Rodulfus de Alteriaco, Gislebertus de Poliaco, Warnerius de Solarió, et alii quamplures. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini 1114, indict. vii, epacta xii, Hlucdowico rege regnante in Francia : Joco anno episcopo presidente in Lingonis, et Stephano abbate in Besua.

Item charta de eodem postea facta, propter contentionem de illa prima donatione habitam.

Omnipotentis edoctus consilio, simulque Ead considerans, quod pro omnibus, quæ in hac vita geruntur, aut puniatur quisque. aut remuneretur a Christo, deliberavi ego Joffredus cum uxore mea Gertrude, et Hugone filio meo, vitæ meæ tempus et dies quoniam mali sunt, redimere.

Concedo igitur cum uxore mea et filio ecclesiæ Sancti Petri Besuensis quidquid apud Lentiliacum habeo in ipsa villa, et in campis, et in pratis, et in aliis appenditiis, ita ex toto liberrimum, sicut unquam liberius ab antecessoribus meis seu a me possessum est. De sylva illa quæ vocatur Brouis medietatem a parte villæ Lentiliaci, omnino ab omni consuetudine liberrimam possideat. In alia medietate mea, monachi et homines ac mulieres qui apud Lentiliacum manebunt, libere et consuetudinaliter sibi et bestiis suis procurum habeant. Ingressus usque in eam partem sylvæ, quæ mea est erit ab ea parte, quæ angulus lirratus dicitur : et eo tenere, ut si eundo damnum nesciens factum fuerit, simpliciter reddatur; si vero scienter, aut expectando, damnum cum lege (8) restituatur. Quod si guerra mihi aut hæredibus meis supervenerit, a castello Fontisvennæ, aut ab Aquato, aut a Chargeiaco, ingressus usque in meam partem

(8) Cum lege, hoc est, cum multa pecuniaria, et quidem levi.

sylvæ, erit mihi et meis per antiquas et originales vias. Et iterum eo tenore, ut si damnum in eundo factum fuerit nescienter, simpliciter reddatur, si vero scienter, damnum cum lege restituatur. Huic donationi assignamus testes: Jocerannum episcopum Lingonensem. Stephanum abbatem Besuensem, Warnerium priorem, Lebal dum, Theodericum præpositum, Albricum. De clericis, Josbertum decanum, Lambertum. De militibus, Joffredum cum uxore sua Gertrude et Hugone filio suo. Humbertum de Lisseio cum Odilone fratre suo, Widonem villicum de Gradeio, Rocilinum. Rotbertum de Furt, Richardum de Poiens. Virricum de Altreio, Widonem fratrem ejus, Hugonem de Pauliaco.

Charta de ecclesia S. Martini.

Præsentis ævi futurisque deinceps hominibus clarificetur quod dominus Girardus, ecclesiæ Lingonensis archidiaconus, dedit ecclesiæ Besuensi pro quiete suæ animæ suorumque antecessorum quidquid habebat in ecclesia Sancti Martini castri, quod dicitur Bellimons; scilicet medietatem ecclesiæ et presbyteratum, laudante idipsum domno episcopo Rotberto et omni capitulo Lingonensi. Nos vero contuentes pene cuncta a memoriis hominum dilabi, chartis hoc placuit inseri, ut si quis deinceps huic donationi contraire voluerit, harum auctoritate litterarum retineatur. Hujus autem testes rei quamplurimi existere, ex quibus nobis quosdam placuit hic nominatim subtexere: Dominus Rothbertus episcopus, abbas Stephanus. Warner. Constant.; et de militibus, Rainaldus de Monte Salionis, et frater ejus Petrus. Dominus Stephanus abbas, cum Gibuino sacerdote, et fratre ejus filiis Berengarii, ex eadem re hujusmodi pactum firmaverunt. Tertiam partem decimæ de omnibus annonis sibi retinuit, excepto Canabo. De oblationibus vero quatuor festivitatum, Nativitatis, Purificationis sanctæ Mariæ, Paschæ, et Omnium Sanctorum quartam partem, et candelabrum, et oblationum pro defunctis.

Ut vero pax utrinque teneretur, Gibuinus presbyter dedit fidejussores Warnerium Perdicem et Warnerium de Solario, taliter ut si isti defecerint, alii ab eo restituantur. Hoc etiam statutum est ut si dominus abbas, seu quislibet ex monachis Besuensibus, venerit in domo presbyterii, libenter suscipiat et serviat ei. Illud etiam additum est: quod si presbyter quid ex nostra portione interceperit, si domno abbati vel monacho, seu ministro rem requirenti reddiderit in pace erit; sin alias, semel et iterum per fidejussores admonitus, nisi reddiderit, postea summam et legem persolvat.

Charta de Vactis.

Cunctorum notitiæ patere volumus quod Alefridus miles de Vactis, veniens ad obitum, dedit sancto Petro et Besuensi ecclesiæ omnem hæreditatem quam possidebat de proprio fundo sci-

licet mansum proprium cum domo et sedem molendini cum prato, omnemque possessionem alodii sui, ut supra diximus, in agris, in sylvis, in pratis ubicunque. Et ut hæc charta inconversa permaneat, assignamus testes: Signum Andreæ presbyteri de Beria. Sign. Walterii presbyteri de eccles. Sign. Stephani præpositi de Beria. Sign. Hugonis de Chimissiaco. Sign. Humberti qui fuit nepos ejus. Sign. Walterii de Vactis, qui fuit filius Laifini. De monachis nostris, Signum Warnerii. Signum Aymonis. Signum Odilonis, et aliorum multorum.

Charta de Beria.

Pateat cunctis modo viventibus, postmodumque futuris, quod dominus Hugo miles et dominus de Beria, in die qua peram assumpsit ad Hierosolymitanum iter faciendum, scilicet in die Ramis palmarum, veniens in Besuensi capitulo, misit se ad pedes monachorum orans et petens ut sui misererentur, et in suis orationibus memoriam illius habere dignarentur. In ipsa die et in ipso præsentis capitulo coram testibus dedit Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, duos mansos optimos pro se et pro anima sua, et pro animabus antecessorum suorum fidelium, unum in villa que Beria dicitur, cum omnibus appenditiis suis, scilicet mansum Ogerii, quem tenet Walterius filius ejus vetulus, frater Stephani præpositi, qui vocatur Albus. Alium in villa que dicitur Luecurtis, cum omnibus appenditiis suis, quem nominavit mansum Olberti de Arbore. Ne aliquis perversus hoc frivolum existimet, assignamus testes. Signum Hugonis, qui donum fecit. Signum Nerduini, qui habet filiam ejus. Signum Hugonis Columbæ de Bellomonte. Signum Milonis de eodem castro. Signum omnium monachorum qui ibi præsentibus affuerunt.

Item alia.

Per has ergo litteras agnoscant omnes tam præsentibus quam futuri quod Nerduinus miles de villa, que Pinus dicitur, et uxor ejus Hermengardis, que filia Hugonis de Beria fuit, donaverunt Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, unum mansum in Beria villa, scilicet mansum Gunterii, cum omnibus appenditiis suis in pratis et in terris, et unum servum nomine Stephanum, quem supradictus Hugo antea concesserat, et unam ancillam que Osana vocatur, necnon et sororem ejus. Hoc totum tradiderunt Deo et sancto Petro, ut supra diximus. Nerduinus et uxor ejus, pro anima Walonis pueri, et pro anima patris sui suprataxati Hugonis, necnon et pro remedio animarum omnium antecessorum suorum, tam pro vivis, quam pro defunctis. Huic rei assignamus testes: Signum Nerduini qui elemosynam fecit. Sign. Milonis de Bellomonte. Sign. Richardi filii ejus. Sign. Hilberti militis de Salice. Sign. Walonis fratris ejus. Sign. Hugonis militis de Chimissiaco. Sign. Andreæ presbyteri. De nostra familia quamplurimi. Hoc donum et hæc elemosyna

tradita est per manus Nerduini et uxoris ejus, per A frustum lapidis, super altare apostolorum Petri et Pauli, cum omni honore et omni libertate æternaliter possidendum.

Charta domni Petri.

Ecclesiæ Dei fidelium donatione collata, ob id sine dubio litterarum traduntur monumentis, ne temporum longo succedentium volvente curriculo a memoria mortalium aboleantur. Quapropter non inutile fore venturis arbitramur, si nuper ecclesiæ nostræ concessa tenacibus apicum scriptis commendemus. Quæ ita sese habent. Petrus dominus castri Montis Salionensis, agnomine Malus respectus, Deo et sanctis apostolis Petro et Paulo, Besuensi que ecclesiæ concessit, laudantibus conjuge et filiis, alodium, quod quondam apud Lentiliacum dederat, libertate B in posterum possidendum. Addidit quoque in capitulo, abbate assidente cum monachis, servum nomine Walterium, et ancillam dictam Alvide, in villa, quæ Trescase appellatur, habitantes. De quibus, ne qua supervenientibus temporibus nascatur controversia, idoneos assignamus testes: Signum ejusdem Petri et uxoris ejus. Sign. Otonis et Rainaldi, filiorum ejus. Sign. Rodulphi militis. Sign. Gaudini militis. Sign. Walterii præpositi. Signum Humberti filii Olgerii. Signum Girardi abbatis. Sign. Wilenci prioris, et totius conventus.

Charta Hugonis Herli.

In nomine Domini. Sciant omnes tam præsentem, quam futuri, quod Hugo miles de Renavis, cognomento Herles, grati et cum magno affectu dedit C Deo et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ alodium suum totam cum omni libertate, quod habebat et possidebat in villa, quæ dicitur Ausiliacus, pro anima sua et pro animabus antecessorum suorum in campis, in pratis, in mansis, in sylvis, in aquis. Ut eleemosyna ista et donum firmum persistat, assignamus ei testes idoneos. Sig. Hugonis de Bello monte. Sig. Walonis, et Haimonis Columbæ. Sig. Richardi. Sig. Milonis de Poiens. Sig. Urrici de Renavis. Sig. Rodulphi fratris ejus. Sig. Rodulphi filii Urrici. Sign. Widonis, cognomento Chimiral. De mon. Sig. Girardi abb. Sig. Theoderi. Signum Widonis de Renavis. Sig. Lebaldi. Sig. Remigii D presbyteri, et aliorum multorum.

In tempore illo Rodulfus filius Urrici, de supra dicto alodio concessit sancto Petro et Besuensi ecclesiæ unum mansum quod ei contulit avia sua post obitum suum, ubicunque obiisset.

Charta de Secuniaco.

Sciunt omnes tam præsentem, quam futuri, quod Galterius miles de Chortoson, veniens ad obitum suum, Deo et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, pro anima sua suorumque antecessorum, dedit unum mansum liberum cum omni libertate, apud villam quæ vocatur Secuniacus, cum nemore et terris, et omnibus appenditiis quæ ad ipsum mansum pertinent. Omnia quæ ibi videbatur habere et ipse Galterius nepos ejus, in terris et in sylvis, tra-

diderunt S. Petro et Besuensi ecclesiæ jure perpetuo; et unam ancillam, quæ vocatur Doda. Et ut nullus falsator possit contraire huic eleemosynæ, assignamus ei testes: Sig. Milonis militis. Sig. Walonis et Hilberti, filiorum ejus, qui donum fecerunt cum matre illorum. Signum Galterii nepotis ejus qui similiter donum fecit. Et de militibus de Beria, Sig. Walonis. Sign. Hilberti. Sig. Pagani fratris illorum. Sig. Mainfredi de Archo. Sig. Andreae presbyteri de Beria.

Charta de Lisseiaco.

Notum fiat fidelibus quod Odilo de Lisseiaco ecclesiæ Dei et sancti Petri et Besuensis contulit in eleemosyna quidquid habebat apud Lisseiacum ubique, tam in terra, quam in aquis, in pratis, in pascuis, in sylvis, ita honorifice, sicut ipse tenebat ea. Sed et ipsi monachi Besuenses concesserunt et Odiloni ea quæ ipsi habebant apud Brucciaco eo tenore, ut ipso ex hac vita exeunte, cum omnibus quæ ibi ædificavisset, ecclesiæ Besuensi remaneret. Obtulit autem super altare Sancti Petri, per textum Evangelii deauratum, et hoc ipsum, sicut diximus, de Brucciaco coram testibus tam monachis, quam laicis. Quorum quædam nomina hæc sunt: Sig. Odilonis qui hoc donum fecit. Sig. Mauricii militis de Probato. Sig. Otherti. Sig. Hugonis. Sig. Gisleberti. Sig. Euvardi. Sig. dom. Stephani abbatis. Sign. Wilenci, Lebaldi, Albrici.

Similæm donationem fecit Hugo senior, frater Odilonis, de insula Bollina, de sua parte de Lisseiaco, ipse et filius Wido puer, et uxor ejus, et filia ejus Aia, ad integrum cum libertate tenendum et possidendum B. Petro et Besuensi ecclesiæ in perpetuum pro sua anima suorumque antecessorum fidelium. Sig. Hugonis, Widonis filii ejus. Sig. Humberti de Lisseiaco. Sig. Odilonis fratris ejus. Sig. Gisleberti sacerdotis de Malhiaco. Sig. Humberti provisoris vel ministralis, et aliorum multorum

Charta de Majasco

Sapientum virorum consuetudinem esse cognoscimus, præsentia litteris assignata futuris æternaliter reservare temporibus. Scribere igitur dignum duximus quod Rotbertus de Rinei, calumniam D quam faciebat de terra quæ apud Majascom sita est, in finem et pacem posuit pro duobus equis quos ab abbate Stephano et fratribus Besuensis ecclesiæ accepit. Quapropter quidquid in prædicta terra juste vel injuste habere se dicebat, Deo et sancto Petro, et fratribus prædictis libere concessit in æternum possidere. Quod ut firmiter pertineat, testes qui affuerunt subsequens scriptura demonstrat. Sig. Rotberti militis de Fontanis et uxoris ejus Avilinae. Sig. Richardi militis de Viricillis. Sig. Odonis Viridi. Sig. Haymonis de Monte Salione. Sig. Bertranni militis de Fontanis. Sig. Wilenci militis de Fontanis. De familia sancti Petri. Sig. Otherti. Sig. Hugonis, alterius Hugonis. Sig. Aygulii, et aliorum multorum.

Charta de Luat.

in nomino Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Dominus dicit in Evangelio : *Date eleemosynam, et ecce omnia mundã sunt vobis.* De qua re non surdus auditor fuit miles quidam, et Obseus scilicet de Tilecastro, Senior de Cypeto, ut de suis propriis liberius eleemosynam faceret, seipsum in primis eleemosynam fecit. Qui veniens ad conversionem ad Besuense monasterium, dedit Deo et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, unum mansum in villula, quæ vocatur Luat, cum adjacentiis suis, cum terris et pratis, sic libere et honorifice, ut iste mansus, qui vocatur mansus Letaldi, habeat præcursum et consuetudines per omnia nemora quæ sunt de Cypeto citra Tylam et ultra, et servum unum Bricionem, cum omni suppellectili sua, qui erat ministralis de terris suis; et unum mulum optimum quem habebat, et quidquid calumnii habebat super terram sancti Petri et super homines postposuit. Ut hæc charta inconvulsa permaneat, supponamus ei testes idoneos : Sig. Humberti de Cypeto filii ejus. Sig. Aimonis filii ejus. Sig. Widonis clerici filii ejus. Sig. Injulrici, Sig. Humberti filii ejus de Tilecastro. Sig. Aldonis Senioris. Sig. Odilerii militis. Sig. Widonis de Fossato militis, et aliorum multorum. De monachis, Sig. Josberti abbatis. Sig. Benedicti. Sig. Constantii. Sig. Rotberti præpositi. De familia sancti Petri, Sig. Joannis villici. Sig. Humberti Cocci. Sig. Giraldi clerici.

Habet sanctus Petrus et nostra Besuensis ecclesia plurimam terram in ipsa villula, quæ vocatur Luat, infra et per confinia ipsius. Terram scilicet Isemberti de Casbto cum adjacentiis suis. Terram Walterii de Bellomonte pincernæ cum adjacentiis suis. Terram Landrici cum adjacentiis suis.

EPITAPHIUM.

Omnibus ostendit monachi pia cura Joannis :
Qualis in Ecclesia fuit a puerilibus annis,
Abbatis Stephani studium quærens imitari.
Plus studuit reliquis ea quæ bona sunt operari
Abbas Ecclesiam venerabiliter renovavit,
Desertasque domos, veluti patet, ædificavit.
Hic partem cupiens ipsius habere laboris,
Libris scribendis operam dedit omnibus horis.
Stephanus Ecclesiæ possessa suæ duplicavit,
Dum redditus, fundos et prædia multiplicavit.
Hic rerum custos sibi credita dum bene servat,
Multiplici studio libros studiosus acervat.
Stephanus Ecclesiæ thesaurus amplificavit,
Omnia septa fere melius mutando locavit.
Hic rerum custos dum curis invigilavit,
Plus in ea reliquis custodibus ædificavit.
Stephanus Ecclesiam ditem de paupere fecit,
Quam melius statuendo, superflua quæque reject.
Cujus et iste sequens factum non degeneravit,
Dum res Ecclesiæ pro posse suo decoravit.
Stephanus Ecclesiæ caput extendit super amicum.
Novimus auxilium simul impendisse Joannem.
Quique modo famulando suo dat plurima, proque
Fine sui cursus bravio sit dignus uterque.
Ecclesiæ Domini dilexit uterque decorem,
Dum pro posse sui famulatus præstat honorem.
Fidus uterque cliens Domini sepelire talentum
Noluit, ex uno dum quærit reddere centum.
Vita patris Stephani pastoribus est imitanda :

A Vita Joannis erit non immerito memoranda.
Hic erit exemplo prælatis, iste sequendus,
Quis in officio suus est successor habendus.
Nos igitur qui tot tanti bona patris habemus,
Quique Joannis opus tot florida scripta videmus,
Expansis regi manibus qui regnat ubique,
Conferat, oremus, merium pietatis utrique.
Ut qui justificat majores atque pusillos,
Connumeret patriæ cœlestis civibus illos.

Hic sunt libri prætitulati, quos Joannes fecit describi : videlicet magnam partem Josephi : Augustinum etiam super 50 psalmos ultimos, a *Dominis exaudi*, usque *Omnis spiri us laudet Dominum*. Exameron Ambrosii; Ambrosium de Officiis, de Sacramentis et de morte Satyri fratris sui; Ambrosium de Virginitate, et Historiam Wandalarum; Historiam Orosii; Historiam Justiniani; Historiam de Hierusalem. Homeliam Origenis. Confessiones Augustini. Collectaneum novum. Musicam Widonis. Duos Antiphonarios optimos de Musica. Gradalem, et Nocturnalem. Vitam sanctæ Fidis; et Pastoralem sancti Gregorii. Gregorium, de Miraculis. Vitam S. Galli, et alias multas vitas, et passiones sanctorum. Vitam S. Leonis, et Hieronymum super Sophoniam, Aggæum, Joelem et Malachiam. Decem collationes Patrum, et alias septem. Vitas Patrum B. Hieronymi. Librum Scintillarum. Quæstiones Bedæ in libros Regum. Istum etiam librum de diversis rebus et chartis composuit.

Charta de Preopapa.

C Sciant omnes tam præsentis, quam futuri, quod Milo quidam miles de Monte Salionis, cognomento Paganus, veniens ad obitum suum, cum magno affectu suscipiens habitum monachi, pro remedio animæ suæ, ipse et Ascherius miles, nepos ipsius, tradiderunt Deo et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, in villa, quæ nuncupatur Preopapa, tres falces de prato, et quartam apud villam quæ dicitur Præriacus, et unum mansum cum sex jugeribus terræ, et de silva quæ pertinet ad villam superius nominatam Preopapa, dederunt monachis de Albiniaco præcursum et consuetudinem de pastione, et si ibi miserint porcos suos, et omnia quæ necessaria illis erunt de illa silva ad domos faciendæ et ad omnia habitacula sua, et ad omnia utensilia sua, quæ de ligno fieri possunt, tradiderunt illis jure perpetuo cum omni honore. Ille quoque rusticus, qui in supradicto manso habitaverit, habeat similiter cum honore omnes consuetudines de villa supradicta, de sylvis, de aquis, de pratis, de pascuis, et nulli unquam serviat, nisi sancto Petro et monachis. Et dederunt adhuc in hac eleemosyna unum plastrum juxta capellam de Monte Salione. Si quis falsator huic eleemosynæ contraire voluerit, anathema sit. Ut hæc charta inconvulsa permaneat, supponamus ei testes. Sign. Archerii qui hoc donum facit. Sign. Lamberti de Domarim. Sign. Hugonis militis de Cortiniaco. Sign. Odonis Viridis. Sig. Aymonis militis. Sig. Rotberti presbyteri. Sig. Dominici. De monachis, Sig. Constantii. Sig. Joannis. Sig. Ulgerii.

Charta de sylva Vetus vinearum, et mansili, quod appellatur Domos.

Quemadmodum invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum, eo ipso adnitente ut nemo ad vitam possit redire, vix est qui faciat bonum, vix est usque ad unum. Necessarium remur, ut si quis aliquid ecclesie contulerit, litterali memoria futurorum fidelium notitie transmittere. Quaedam mulier et ortu et actu satis in saeculo clara, filia Henrici de Nova villa, nomine Elizabeth, cognomento autem Caritas, dum ad obitum propinquaret, ecclesie sanctorum Petri et Pauli contulit in eleemosyna, pro remissione peccatorum suorum et antecessorum suorum, quidquid habebat in sylva Veterum vinearum, et ejus mansilis, quod appellavit Domos. Dedit etiam servum nomine Joannem, et ancillam nomine Emmam, ita omnino libere et honorifice habendum, ut melius scivit et potuit. Laudantibus filiis suis, Widone et Philippo. Testibus vero Alinardo clerico, Odone de Bellomonte, Seuvino de Raiaco, Gerardo Crispo, Hugone de Voslun, Theoderico ministro, Pagano capellano. De monachis, Gerardo priore, Ulgerio Calvo, Albuco captivo, Gerardo, filio ejusdem mulieris.

Charta de Liziaco.

Perspicientes hujus saeculi casus et mutationes, operae pretium duximus ea quae nostris temporibus ecclesiae Besuensi collata sunt, memoriae commendare perenni. Notum itaque fiat quod Humbertus de Lissei, quidquid in eadem villa habebat, seu habuerat ipse et antecessores ejus, Deo et S. Petro Besuensi, ita omnino liberrime contulit ut deinceps neque in caemeterio, neque in ipsa villa, cuiquam homini, neque suo, neque alterius, liceat ei, seu haeredibus ejus, aut alicui loco ejus personae, injuriam, vexationem seu exactionem inferre; et ut praetulimus, in tota villa illa non solum hominem, seu nec quidquam omnino violenter capere. Data ab Humberto praefato, cum uxore et filiis suis, coram testibus annotatis infra: Albrico fratre ejus, Theoderico monacho, Balduino, Leucilino, Pontio militibus, eo die quo ecclesia consecrata est a Dom. Joceranno Lingonensi episcopo: anno ab Incarnat. Verbi Dei 1119, indict. xii, epact. viii, concurrente ii Kal. Junii, die Dominico.

Eodem tempore et eadem hebdomada feria iv, quidam miles, Humbertus de Cyniciaco, dedit sancto Petro pro anima filii sui Widonis et antecessorum suorum 12 denarios, de ecclesia cujusdam villae, quae dicitur Mentusca, et unum mansum apud Cyniciacum villam, ad portum cum pontinatico et piscaria, quae omnia obtulit ad altare, imponens librum super illud coram testibus: Lethaldo, Wilenco, caeterisque quamplurimis monachis, et Widone fratre ejus, Walterio de Beria, cum aliis multis.

Charta de ecclesiis Cypeto et Tasneto.

Non minimum successoribus nostris credimus profuturum, si juxta majorum nostrorum consuetu-

A dinem nos quoque de rebus huic ecclesiae collatis memoriam, etsi non luculenta, vera tamen oratione, posteris relinquamus. Notum sit igitur quod dom. Jocerannus Lingonensis episcopus ecclesiam de Cypeto donaverit ecclesiae sancti Petri Besuensis, per manum domini Stephani abbatis, in capitulo sanctae Mariae Fontis vennae castelli, coram archidiacono suis, et laudantibus, Wilenco archidiacono. et Ayrardo archid. Humberto canon. Sig. Stephani abbatis, Ulgerii, Rodulphi monachis.

Dedit etiam ecclesiam de Tasneto praedictae Besuensi ecclesiae, in sylva quae vocatur Volort, coram Warnerio archid. laudante eo, et donante quidquid in ea habebat. Coram pluribus, Rotberto praeposito, et aliis.

Charta joceranni episcopi de Mentusca.

B Ego Jocerannus nutu Dei Lingonensis episcopus, cum pro possibilitate mea, una cum fidelibus, et filiis nostris, de negotiis et commodis Lingonensis Ecclesiae fideliter agendo disposeremus, venit ad nos venerabilis abbas dom. Stephanus, humiliter et devote postulans quatenus deserta cujusdam solitudinis in territorio Attoarensium juxta flumen Ararim posita, nostrae tantum episcopali dominationi proprie pertinentia, Deo, et fratribus Besuensis monasterii donaremus, et supradictae possessionis haeredes illos constitueremus. Cujus justae et rationabili petitioni citissime consentientes, et laude et consilio fidelium nostrorum Lingonensis Ecclesiae archidiaconorum, quidquid in villa, quae vocatur Mentusca, episcopali jure possidere debemus; ecclesiam quoque ipsam cum omnibus appenditiis suis, supradicto abbati, et successoribus ejus in posterum, salvis Ecclesiae Lingonensis consuetudinibus, libere donamus, et episcopali auctoritate donata confirmamus. Signum Wilenci archid. Sign. Garnerii archid. Sign. Ayrardi archid. Sign. Widonis archid. Hujus rei testes sunt dominus Gualo canonicus regularis, Jozaudus decanus Cabilon. Guilencus mon. Albericus mon. Rodulfus. Acta sunt haec anno ab Incarn. Dom. 1119, indict. xii, epacta vii, concurrente ii. Apostolicae sedis Calixto anno i pontificatum regente. Ludowico Francorum rege, Joceranno Lingonensis Ecclesiae episcopatum gubernante, Duranno notario dictante.

Item de Mentusca.

Audiat omnis homo, quod Gualo de Ruphiaco castro, filius Ulgerii de Coloniis, et Gualo sororius ejus, cum Haimone fratre suo, donaverit Deo, et sancto Petro Besuensis ecclesiae quidquid habebat, seu tenebant in ecclesia de Mentusca villa, videlicet caemeterium, et presbyteratum ipsius ecclesiae cum omnibus ad ipsum presbyteratum pertinentibus in mansis, et pratis, et terris, sed etiam tertiam partem de decima ejusdem villae, et usuarias consuetudines in omnibus terris, et pratis, et silvis, et aquis ipsius potestatis. Signum Stephani abbatis. Sig. Wilenci. Sig. Joannis monachorum. Sig. Walo-

nls qui hoc donum fecit. Signum Walonis. Sig. Haymonis fratris ejus. Item Sig. Walonis de Vilar. Sig. Henrici. Sig. Rotberti præpositi. Et de familia nostra. Sig. Tebaldi hospitarii. Sig. Humberti pictoris, et aliorum plurimorum.

De foro Bellimontis falso.

Ex divini paginis didicimus Testamenti, condemnationis æternæ maledicto debere eum subijci, qui Ecclesiam Dei persequi, et contra ministros ejus nititur altercari. Pacem enim quam angelus in Redemptoris cecinit Nativitate hominibus bonæ voluntatis, impium est exturbare.

Ego igitur Hugo Bellimontis dominus, pœnitentia ductus quod mea Besuensis cœnobii fratres toties vexaverim imperitia, animum apposui jam ab eorum injuriis cessare, et eis amodo pereuni dulcissime concordare. Ad sopiendam ergo fori, quod eis abstuleram, calumniam, ante Lingonensem episcopum, cui clamor ab abbate prædicti loci factus super noc fuerat, veni, et quia pro eo, qui siquidem abbas sui episcopatus tueri ac defendere deberet, ustitiari, rationemque facere nolueram, rectum æci, et de cætero me emendaturum promisi. Quam itaque solenni die cum apud Besuam dedicaretur ecclesia Beati Remigii, ac pro tantæ celebritatis devotione innumerabiles undecunque confluisserent populi, in monasterio beatorum Apostolorum Petri et Pauli fratribus cum prædicto pontifice quamplurimis nobilibus, clericis, ac militibus, et quod eis forum amplius non auferrem, nec in castro meo, nec in tota terra mea; neque in toto posse meo forum venale constituerem, nec homines neæ terræ a mercato Besuensi prohiberem, promisi, filiumque meum Hugonem promittere et jurare eci. Ego ipse Hugo dexteræ manus meæ juramento armavi, et insuper ne successorum aliqua releat in futurum calumnia, Deo, et sancto Petro, et fratribus Besuensis ecclesiæ quidquid est, vel erat, quod meum jus juste aut injuste possederat de hoc mercato, totum super altare posui, et ipsum mercatum dono donavi.

Ne autem alicujus longævitas hoc dispereat oblivione, virorum subscriptorum testimonio placuit hanc chartam roborare. Signum Guillenci episcopi. Sig. Gocelini archidiaconi. Sig. Fufconis archidiaconi. Sig. Garneri Rufi archidiaconi. Sig. Pontii de Rivel. Sig. Gerardi abbatis. Sig. Wilenci prioris. Sig. Rodulphi sacristæ. Sig. Josberti præpositi. Sig. Albrici de Arcione. Sig. Tebaldi de Ganibreris. Sig. Ramaldi de Granceio. Sig. Milonis de Poiens. Sig. Odelrici de Renavis. Sig. Guidonis Ranivel. Sig. Oberti. Sig. Hugonis Dapiferi. Sig. Constantii, Giroardi, et filii ejus.

Charta de redditibus annuis cantoribus.

Fideles quique aut orationibus aut donariis, se invicem debent sustentare, ut hi qui quietam agunt vitam, eos qui circa multa occupantur precibus juvent, et illi cum charitate ad utilitatem ipsorum necessaria administrent. Necessè est enim, ut sic trans-

itoria peragant, quatenus pro his præmia æterna consequi valeant.

Igitur domnus abbas Gerardus audiens, quod ex quo venerabilis Joannes cantor ex hac vita migravit, monumento librorum nemo condidisset, instituit ut omni anno cantori de unaquaque obedientia hemina frumenti daretur, nolens, quamvis majora vellet, aliquem gravare, quo libentius ditiores et pauperiores præberent assensum, et futuris non esset onerosum. Omnes vero obedientiarum præpositi huic decreto, quod eis remissionem peccatorum injungebatur, assenserunt, et libenter se hoc acturos promiserunt. Sancitum est hoc a prædicto abbate omnibus laudantibus, die festivitatis apostolorum Petri et Pauli, atque statum, ut a Kalend. Octobris usque in Kalend. Novembris idem donum unusquisque cantori solutum habeat. Signum Wilenci prioris. Sig. Warnerii præcentoris. Sig. Rodulphi sacristæ. Sig. Albrici de Arcione. Sig. Josberti præpositi. Sig. Bartholomæi subcentoris, et omnium monachorum.

De Haymone et filiis ejus.

Præsentibus, futurisque fratribus nostris clarificetur, quod domnus abbas Gerardus, omnisque conventus, Haymonem, et ejus filios post obitum illius telonearios fori esse constituit, quandiu illud ministerium fideliter et sine fraude servaverint. Si vero inde aliquis eorum fraudator deprehendatur, perpetuo careat prædicto ministerio. Signum Wilenci prioris. Sig. Rodulphi sacristæ. Sig. Warnerii præcentoris. Sig. Tigerii cellerarii. Sig. Josberti præpositi. Sig. Otberti famuli. Sig. Willelmi. Sig. Hugonis de Ulmis.

Charta de Beria.

Omnium cognitioni clarum esse volumus, quod Ewinus dominus de Beria, in die depositionis matris suæ dedit ipse, et uxor ejus Annilina, Deo, et sancto Petro, ac Besuensi ecclesiæ unum mansum in villa Beria, et 5 jugera alodii, nec non etiam unam ancillam quæ vocatur Gocia, cum tribus filiis suis; quorum hæc sunt nomina: Ogdierius, Girardus, Hugo. Alteram quoque ancillam, vocabulo Hodiernam, et medietatem ejusdem prati: siquidem alia pars a priscis temporibus nostra esse dignoscitur. Ut vero insolubilem firmitatem præsens charta contineat, assignamus ei testes: Signum Haymonis. Sig. Heberti. Sig. Widonis. Sig. Rotberti. Sig. Humberti. Sig. Lamberti. Sig. Gunterii. Sig. Warnerii clerici, et Bartholomæi fratris ejus. De monachis. Sig. Gerardi abbatis. Sig. Wilenci, Warnerii, Josberti. Hanc eleemosynam in foro Besuæ laudavit Wido frater Ewini, coram Mainfredo de Arco.

Item de quodam plastro sito in hac Besuensi villa.

Fiat notum filiis Ecclesiæ, quod Ayvinus miles, de Beria dominus, quoddam plastrum quod possidebat in villa Besua sive per jus, sive injuste, dedit sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ perpetualiter, et uxor ejus, et Willermus puer. Ut hæc eleemosyna

Orma permaneat, assignamus ei testes. Signum A
Girardi abbatis. Wilenchi, Rodulphi. De laicis,
Sig. Ayvini, Widonis de Chimisi, Roberti, Iberti
militis de Salice, Lamberti, et filii ejus, Rainardi,
Humberti filii ejus, Gunterii, Ricardi, Hedrici filii
ejus, Heinrichi, et aliorum multorum.

Charta domni Galonis Columbæ.

Omne quod est natum tendit ad interitum, secundum Salomonem, nedum verba, quæ cum prolata sint, jam non sunt. Idcirco hic assignamus Galonem Bellimontis cognomine, dictum Columbam, habitum sanctæ religionis suscipientem, sancto Petro et Besuensi ecclesiæ dedisse in villa Lentiliaco medietatem decimarum ad se pertinentium, de propriis scilicet bubus monachorum, et mansum cum terra, et pratis pertinentibus ad ipsum, in villa Sancti Benigni Divionensis Casneto, atque medietatem molendini apud villam Percejum, simulque medietatem platri siti in hac villa Besuensi.

Addidit etiam mansum apud Lisseum cum terra quæ Montis Salionis dicitur, pertinente ad ipsum, ibidemque in pratis, panicariis dictis, quidquid eximi potest a nemore in pratam. Laudante hoc et concedente domino Montis Salionis Odone, domno Girardo abbate, testibus assistentibus Alberto Tullensi, et Guidone de Vircellis. Hanc donationem a prædicto Galone factam Hugo filius, Haimo frater, et uxor ejus propriis manibus librum super altare ponentes, laudaverunt, quam roboramus testimonio proborum virorum: Domni Girardi abbatis, Guilencii prioris, Alberti Tullensis, Bartholomæi, et reliquorum monachorum, laicorum, Milonis de Poiens, Hugonis de Roife, Humberti Salomonis, Humberti Divitis, Roberti præpositi, et aliorum multorum.

Charta Hugonis de Torcennaco,

Memoriæ posterorum litteris imprimimus, quod Hugo miles de Torcennaco, habitum religionis suscipiens, dedit sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ quoddam mansum apud Rosecium, partemque suam nemoris Montanici, laudantibus filiis suis, testibus Roberto capellano Montis Salionis, et Widone milite de Ortis, fratreque ejus Hugone Rufo, cum aliis multis.

Noscant omnes qui hos legerint apices, quod Odo miles de Picangiis cognomine, dictus Saxo, monachus ad finem factus, quidquid in molendino apud villam Lucum calumniabatur, sancto Petro concessit, ipsuque molendinum fratribus suis laudantibus, Besuensi ecclesiæ perpetuo habendum devote tradidit. Et ne hoc in posterum quisquam irritare præsumat, supponimus signa testium qui præsentos affuerunt. Signum Gerardi abbatis, Rodulphi sacristæ, Hugonis de Bellojoco, Lebaldi de Genevreris. De laicis, Sig. Hugonis, Walterii, Milonis, Humberti fratrum prædicti Odonis. Sig. Roberti præpositi, Humberti Divitis. Otherti Cocci. Giraldi villici.

Charta domni Ascherii Montis Salionis.

Idcirco eleemosynæ fidelium litteris annotantur, ut hi qui post futuri sunt, legendo quod non viderunt, agnoscant, et si hinc aliqua forte calumnia pravorum hominum orta fuerit, auctoritate priorum resistere valeant. Notificandum ergo posteris censemus, quod Ascherius quidam miles Montis Salionis, ad obitum veniens dedit Deo, et sancto Petro Besuensi, in terra, quæ Craias dicitur, mansum quoddam ita libere ut ipse habebat, cum hominibus scilicet et pratis, cæterisque appenditiis suis, duos etiam fratres, villæ Albiniaci incolas, Albricum, Stephanum, neptemque eorum Avilinam. Testes hujus eleemosynæ sunt Gerardus prior, Rodolphus sacrista, Heinrichus, Garnerius præcentor, et Gunterius. De militibus, Hugo et Odo fratres prædicti Ascherii, Paganus de Buiris, aliique quamplurimi.

Charta domni Willelmi Fontis Vennæ.

Quia præsens vita ad malum proclivis est, oportet ut eleemosynis, vel operibus quisque mala admissa a conspectu Domini abscondat, quoniam Apostolus tempus redimi præcipit, eo quod dies mali sint. Quod Guillelmus Fontis vennæ gratia Dei adimplens, piscatoriam quamdam cum manso appendenti ad ipsam, piscatoremque Albricum nomine, cum uxore et filiis, Besuensi ecclesiæ in villa Calintensi tribuit, cum adhuc in sæculari militia positus esset. Postquam vero divino respectu monachus effectus est, delegavit in villa quæ Cortesours vocatur, Deo, ac sancto Petro Besuensi, duos mansos cum appenditiis suis, duosque homines Stephanum, et Theodericum, habitatores eorum, cum uxoribus, et filiis, omnibusque ad se pertinentibus, atque omnes usuarios fructus, quos tertias nominant, duarum villarum de Cortesours, et de Lare; excepto quod duo fratres Verduinus, et Amalricus, villici dom. Girardi, filii ejusdem Guillelmi, pro manso Majorali 60 jugera retinuerunt. Hæc, ut prædictum est, Besuensi ecclesiæ concesserunt Guillelmus, et Girardus filius ejus, laudantibus Guido domino Fontis vennæ, cum filio suo Theoderico, et Guidone domino Jovis villæ.

Præterea in die sepulturæ prædicti Guillelmi, Girardus et Guido domini Montanici reliquerunt injustam consuetudinem quam erga homines nostros de Pauliaco habebant; decreveruntque ut si aliquis eorum de aliquo homine sancti Petri justitiam pro aliquo forfacto appetere, alter nullo modo tale ab eodem exigeret. Nam antea uterque ab uno ex uno forfacto duplex rectum exigebat. De his omnibus testes adhibemus, domnum Girardum abbatem, Guilencum priorem, Rodulfum sacristam, Garnerium præcentorem, Widricum priorem Fontis vennæ, Albertum Tullensem. Item Hugonem de Tilecastro, dominum Bellimontis, filiumque ejus Hugonem, Haymonem de Tilecastro, Hugonem de Bellojoco, Milonem de Poiens, Odonem de domna Petra, Widricum de Monz, Ulgerium de Burgo, Walterium, Odilonem præpositum Calintensis, Othertum Coc-

cum, Hugonem dapiferum fratresque præmemoratos Nerduinum et Amalridum.

Charta Milonis cognomento Pautenerii.

Secundum prophetam monentem : *Dissolve obligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes*, Milo Tilecastri miles dictus, agnomine Gyrovagus, Humberti Vetulæ filiam, uxorem scilicet Olonis Maleth, filii Evardi Divionensis, Oddilinam vocatam, servitute, et famulatu suo, et progenitorum suorum absolvit, et super altare sancti Petri liberam proclamans posuit, audientibus, videntibus, et laudantibus suis fratribus Humberto, et Willelmo Desfosses, et filiis suis. Hanc donationem confirmamus subscriptis testibus : Girardo abbate Besuensi, Guilenco priore, Roberto præposito, Otberto Cocco, Girardo filio Aidulfi, Drogone filio Gerberti, Hugone de Ulons, Lamberto Falsart, Aldone, et O.ione fratribus de Fontanis, aliisque multis.

De Dominico Malner.

Memoriali digno his litteris adnotamus, Rodulfum militem S. Michaelis, quidquid super Dominicum Malegrinum, quem sicuti servum ab antecessoribus juste vel injuste habuerat ac possederat, sancto Petro Besuensi donasse, et super altare posuisse, testibus assistentibus multis, Girardo abb. Henrico, Lebaldo, Richardo, Hugone monachis. Laicorum vero affuerunt milites, Wido Ravines, maritus sororis datoris, Ewinus de Excelso, Walterius Malsualez Granciaci, Odo de Furno : familiæ nostræ, Humbertus Salomon, Guilielmus, Petrus Pauliaci, Petrus etiam et Robertus de Monte Sationis.

De Orcevalis.

eciant omnes tam præsentibus, quam futuri quod Nerduinus dominus Asperimontis, et Hugo filius ejus miles, et Galo de Willer, et Haymo filius ejus pro animabus suis, et antecessorum suorum, tradiderunt Deo, et sancto Petro, ac Besuensi ecclesiæ, in loco qui Orcevallis dicitur, 40 jugera terræ. Huic dono assignamus testes : Sig. Hugonis Francigenæ. Sig. Rodulfi de Renavis, Hugonis Conitensis, Ewini Spinelli.

De uxore Theoderici Carpentarii.

Firmiter retineat quisquis has legerit litteras, quod Mainfredus de Arco uxorem Theoderici cum liberis suis, Deo, sanctoque Petro Besuensi pro anima sua concessit, ipsique Mainfredo domnus abbas Stephanus ob hanc causam, imo magis gratia amicitiae, 20 solidos dedit. Sed quoniam mens humana sæpe a bono deviat, idem Mainfredus post obitum Theoderici cum coram domino Besuensi abbate de hac re quasi non gratis vel libere filios ejus dedisset, queritando placitarent, commotus ratione, eos se libere concessisse recognovit, atque eandem elemosynam confirmans, denuo liberrime huic ecclesiæ perpetuo contulit, et uxori suæ ac filiis laudari fecit. Abbas vero Girardus ob pacem vel memoriam hujus pacti, dedit ei decem solidos, et Humberto de Baleneva duos. Huic chartæ testes

idoneos, qui affuerunt, supponimus : Signum Girardi abbatis, Guilenci prioris, Heinrici, Albrici, Lebaldi. Signum Hugonis Bellimontis, et Hugonis filii ejus, Guidonis præpositi S. Juliani, Humberti villici de Baleneva, Valeth, Oberti Cocci, Girardi villici.

De villa quæ dicitur Trescase.

Præsentium ac futurorum memoriæ clarescat, quod Hugo villicus de Baleneva, et filii ejus Humbertus, Joannes, Petrus, terram sancti Petri apud Trescasas, quam per multos annos calumniati fuerant, reddiderunt in pace sancto Petro et Besuensi ecclesiæ, atque se peccasse quod eam invaserant, cognoscentes, absolutionem delicti sui a domno Girardo abbate, et omnibus fratribus, in capitulo petierunt, et acceperunt. De hoc facto assignamus testes, Girardum abbatem, Guilenchum priorem, Albricum, et reliquos capituli. Mainfredum etiam de Arco, Guidonem præpositum S. Juliani, Valeth de Baleneva, et Otbertum.

De villa S. Sequani.

Quoniam facta præcedentia per litterarum adnotationem cognovimus, placuit et nobis scribendo posteris relinquere, ut inviolabile in æternum permaneat, quod Joffredus Bellimontis dominus cum Gertrude uxore sua, pro salute animarum suarum, sancto Petro, et abb. et monachis Besuensibus villam quamdam quæ vocatur Sanctus Sequanus in Baascha, sicut ipsi eam libere tenebant, concesserunt ; laudante Hugone filio, et nepote Joffredo, agnomine Martello, omnibusque qui hoc donum in postremo perturbare videbantur.

Contigit autem instigante diabolo, ut successor Martellus post mortem prædictorum antecessorum suorum, violare non erubesceret, quod prius laudaverat, videlicet ut justitiam et latrocinium in prædicta villa clamaret. Postea vero animante Domino qui Ecclesiam suam elemosynis privari non patitur, et dom. Girardo abbate hoc ei admonente, ad seipsum reversus, devotus capitulum fratrum adiit, fraternitatem accepit, et pro requie animæ suæ, et antecessorum, gratis quidquid in villa clamabat, vel quæcunque habebat, libere concessit, excepto manso Odilonis, et fratris ejus Galonis, servorum suorum. Sig. Girardi abb. Sig. Lebaldi. Sig. Richardi monachi : de militibus, Martelli, Welfonis, Elvini, Haimonis, Savarini, Odilonis, Wiberti. De familia sancti Petri, Sig. Otberti Cocci. Signum Widonis, Humberti divitis, Humberti Salomonis.

Arbitramur rectum fore fidelium memoriæ tradere census ecclesiæ, ne quando per incuriam nostram a pravis hominibus minuantur. Ideoque assignamus hic quemdam militem, Haymonem nomine, filium videlicet Galonis de Viler, clamantem in atrio S. Martini de Montusca justitiam, et latrocinium. Nam ob hujuscemodi causam prædam abduxit, et alia multa ecclesiæ Besuensi irrogavit. Cui, cum in hac pertinacia diu permaneret, placitum terminavit abbas Girardus in eadem villa. Convenerunt igitur utrique

ſie terminato, conſultus a matre quæ ſecum placiditate venerat, et a reliquis amicis ſuis, querimoniam quam ſuper familiam monachorum noſtrorum ibi degentium faciebat, in pace abbati proclamavit : inſuper de duobus hominibus, quos monachus foris atrium habitare faceret. Ita tamen ut ſi aliquod ſcelus a ſuis vel ab aliis hominibus illic committeretur, iisdem ad abbatem Beſuenseſ clamationem faceret, et pro ullo patrato ſcelere, ſi etiam homicidium aut adulterium eſſet, quorum lex major eſſe dignoſcitur aliis ſcleribus, ultra quinos ſolidos lege rectitudinis inde quidpiam haberet.

In nomine ſanctæ et individuæ Trinitatis

Universi fidei Chriſtianæ domiſtici ſanctam Dei Eccleſiam animi devotione glorioſam, et muneribus n quantum poſſunt largiſſimis, facere debent locupletem. Qua ſiquidem animadverſione compunctus, et a Spiritu ſancto ſpiritualiter inſtinctus, ego Hugo de Bellomonte cum filiis meis Hugone, et Jofredo, pro remedio animæ meæ, antecellorumque meorum, Deo, et ſancto Petro Beſuensi, abbati Gerardo, monachiſque Beſuensiſ in parrochia Sancti Martini Deo ſervire volentibus, dono conſeſſi quidquid domus Remigius ejuſdem loci preſbyter, in eccleſiis, in agris, in pratis, in ſilvis, in domibus, et univerſis humanæ vitæ uſibus, tenebat; et inſuper quidquid vadimoniorum quæ prædictis monachis, aut jam dederit, aut in futurum dare voluerit, poſſidebat.

Placuit etiam huic dono annectere, quod homines, qui apud Sanctum Martinum hospitali erunt, et circa monachos habitabunt, in terris caſtri Belmontenſis, omne uſuarium libere habeant in ſilvis, in pratis, in paſcuſis, et in omnibus, quibus vivunt homines uſibus; ita ſcilicet quod ſi homines damnum neſcienter fecerint, damnum ſine lege reddant: monachi vero quoquomodo aut ipſi, aut ſui famuli ſcienter, vel neſcienter damnum fecerint, damnum ſine lege prorsus reſtituant. Piſcarium etiam ipſis donavi a Belmonte deſuper, ubi, vel quando, vel quomodo eis placuerit piſcari: ſubtus vero Belmontem pede tenus piſcari tantum conſeſſi. Quod donum ne qua tegatur oblivioni nebula, placuit litteris commendare, approbatorumque qui adfuerunt virorum teſtimonio roborare. Sig. Girardi abbatis. Sig. Richardi de Vircillis. Sig. Lebaldi de Genevris, Joſberti præpoſiti, Henrici capellani, Humberti negotiatoris. Petrus Rufus, Joannes famulus, Chriſtianus, Hugo Bellimontis dominus, Hugo filius ejuſ, Remigius preſbyter, Milo de Poiens, Hugo de Aces, Ewardus de Rolens, Fredericus de Campanio, Wido de Renavis. Rodulfus filius Odolici, Erbertus capicium. Acta ſunt hæc anno ab Incarnatione Domini 1134, indictione xii, epact. xxiii, concur. vii.

De atrio S. Martini.

Omnium hominum eſt, qui nominis cenſentur vocabulo Chriſtiani, in lege Domini die ac nocte jugiter meditari. Lex enim Domini irreprenſibilis,

cum convertat animas, et teſtimonium ſit fidele, ſapientiam præſtat parvulis. Ego igitur Haymo de Tiricaſtro parvulus ſcientia, multorumque malorum quæ egeram oneratus inſipientia, cum ante meum obitum longa depreſſus fuiſſem ægritudine, ad meipſum rediens, et inſuper cogitans quod ante Deum nullum ferrem manipulum juſtiæ, pro remedio animæ meæ, parentumque meorum, Deo, et ſancto Petro, et monachis Beſuensiſ cœnobii, atrium Sancti Martini de Luco conſeſſi, et quidquid ibidem juſte vel injuſte poſſederam totum eiſ dimiſi. Teſtes adfuerunt Ricardus capellanus, Petrus capellanus ejuſdem Ricardi, Hugo de Conuleri, Joannes clericus, Thebaldus de Caſoto, Wido Talanat.

Ego Agnes uxor domni Haymonis de Tiricaſtel, cum ipſe Haymo maritus meus in paradiso Sancti Florentii fuiſſet tumulatus, aſſiſtentibus clericis, parentibus, et amicis, cum inſimul in claſtrum reſgreſſi fuiſſemus, et cum de elemoſyna ejuſ tractarem, viſum nobis eſt eſſe bonum, ut donum quod dominus Haymo fecerat eccleſiæ Beſuensiſ de atrio Sancti Martini de Luco, cum liberis meiſ facerem, et coram eiſ bonis ac pluribus viris qui adfuerunt illud confirmarem. Dedi igitur et confirmavi donum quod fecerat, atrium videlicet Sancti Martini de Luco monachis Beſuensiſ, quietum, et cum omni libertate et pace pro anima mariti mei in æternum poſſidendum. Quod ne deleatur, aut oblivioni tradatur temporum intervallo, virorum ſubſcriptorum roboramus teſtimonio. Petrus abbas Sancti Stephani Divionenſis, Tebaldus Decanus, Ricardus preſbyter, Dominicus prior Sancti Florentii, Bonet de Mare, Joannes clericus, Petrus capellanus, Haymo de Nimie, Wido de Saut, Nocherus, Wido Talanat, Thebaldus de Caſoto, Wallerus, Rollanus, Wido, Mareſcallus, Malveſlot, Tebaldus Excotex, Robertus filius ejuſ. Hoc factum eſt et recognitum, quod donum quod fecerant de atrio, non ideo fecerant, quod atrium ſuum eſſet, ſed ideo quia in atrio, quod ſancti Petri erat rapiebant, et ablationes faciebant, et ea quæ jure vel rectitudine in ipſo atrio non habebant, injuria et violentia rapiebant.

De Montigniaco.

Cum tranſeant cuncta, et ea quæ in hoc mundo ſunt, nunquam in eodem ſtatu ſint diu permanetia, litteris adnotamus, quod Rodolphus, et Milo frater ejuſ, qui ſuo agnomine dicti ſunt Bigornenſes, pro animabus fratrum ſuorum Guidonis, et Rogerii, et pro animabus patris, et matris ſuæ, antecellorumque ſuorum remedio, Deo, et ſancto Petro, et monachis Beſuensiſ eccleſiæ dederunt duos manſos apud Montiniacum, unum manſum qui dicitur manſus Odonis Eurvini, et alterum, qui dicitur manſus Widonis Malæ filiæ. Hoc donum apud Beſuam fecerunt in Paraſceve, id eſt in die Paſſionis Domini, tenentes ambo librum, per quem hanc donationem in præſentia domni abbatis

Giraldi super altare posuerunt. Sign. ipsius abbatis Girardi, sig. Widrici prioris Fontis vennæ. Sig. Albrici de Arcio. Sig. Alberti de Tullo. Sig. Giberti de Algeriaco. Sig. Joannis presbyteri de Besua.

De Domna Petra.

Patet quod genus humanum ad finem semper defluat, cum profecto honor et potentia hominis labatur, decorque juventutis cito marcens evanescat. Quapropter necesse est ut homo eleemosynarum remedia quærat, quoniam eleemosyna faciem Domini placat, et misericordiam impetrat. Ne vero dona fidelium oblivioni tradantur, litteris ea intimare debemus. Igitur tempore quo a domino Wilenco Lingonensi episcopo ecclesia Sancti Martini sancto Petro Besuensi data est, presbyteratum ecclesiæ de Domna Petra idem episcopus nobis concesserat; sed hunc Humbertus de Lissey, et filii ejus, qui tunc in eorum dominio erat, calumniabantur, vique illum retinebant. Theoderico autem filio prædicti Humberti vita decedente, fratres ipsius Theoderici, Wido scilicet cum tribus aliis patre eorum laudante, ipsum presbyteratum, et atrium ecclesiæ sancto Petro Besuensi libere tradiderunt, justitias tantum atril retinentes. Ita sane ut si homo sancti Petri in eodem atrio aliquid forfactum fecerit, clamatio ad abbatem Besuensem fiat, rectumque faciens non amplius, quam quod vivens lex ejus fuerit, solvat.

Dederunt etiam 4 falces prati in suo broulo Sancti Sequani, et hominem Abbricum nomine cum uxore et filiis, suisque tenimentis, sororemque ejus uxorem cujusdam Elluini. Addiderunt et tertiam partem tertiarum de Blaniaco, et alodium, et omnia, quæ illic habebant, excepto manso cujusdam Walterii, cum appenditiis suis. Hanc ergo eleemosynam fratres supradicti defuncti Wido, et Humbertus pro remedio animæ ejus S. Petro et Besuensi ecclesiæ per impositionem libri super altare confirmaverunt, testibus coram adstantibus, quos hic assignabimus. Sig. Gerardi abb. Sig. Rodulphi prioris, Heinrici, Alberti, Richardi, Ansirici, Bartholomæi, Richardi. De militibus, sig. Hugonis Bellimontis, et filiorum ejus Hugonis, et Joffredi, Ottonis de Miribel, Hugonis Asperimoutis, Euvini de Aces, Milonis de Poiens, Haimonis Columbæ, Ulrichi de Renavis, et filii ejus Milonis.

De Mentusca.

Constat multimoda varietate mundi negotia prætergredi, ideoque necesse est quæ memoriæ digna sunt scriptis adnotari. Notificamus ergo posteris, quod Galo de Rofei pro anima uxoris suæ, Annilina nomine, et animabus antecessorum suorum, dedit sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ minutas decimas villæ, quæ Mentusca dicitur, omnesque decimas de villa Cincci, libere ut possederat. Accidit autem ut postea subripiante avaritia donum quod fecerat, calumniaretur. De qua re monachus, qui præerat Mentuscæ cum eo locutionem habuit, in qua idem Galo se errasse cognoscens, devote prædictam eleemosynam ecclesiæ Besuensi in pace habendam con-

cessit. Sig. Ricardi monachi de Mentusca, Anselmi socii ejus. Sign. Ulgerii monachi, filii Galonis, qui donum fecit. Sign. Richardi præpositi. Item Sign. Hugonis, et Willelmi filii prædicti Galonis. Sign. Notberti capellani. Ricardi conversi Molimeasia. Sign. Widonis, et Lemenfredi, et aliorum multorum.

De Cusiaco.

Fidelium eleemosynas recensere dignum est, qui juxta quod Dominus præcipit, in cælo sibi thesaurizare student. Omnibus ergo scire volentibus clarum fiat quod Milo de Fontanis, Haymone fratre suo defuncto, pro anima ejus dedit ipse et mater sua, Petronilla nomine, sancto Petro Besuensi Ecclesiæ mansum unum apud Cusiaco cum appenditiis suis, hominemque nomine Benignum cum uxore ac familia. Habebamus autem ex eisdem apud Fonthanellas tria jugera terræ, cum quibus alia tria libere sicut possederant, nobis dederunt; et etiam minister illius terræ ministrationem suam ecclesiæ Besuensi reliquit. Dederunt quoque apud Fontanas 5 solidos singulis annis in vigilia Omnium Sanctorum ad refectionem fratrum. Hæ: supradictus Milo cum matre sua Petronilla devote sancto Petro Besuensi contulit, Euvino cum cæteris fratribus, et Gibuino sororio ejus, cum uxore laudantibus. Sig. Girardi abbatis, Rodulphi prioris, Widrici prioris Fontis vennæ, Ricardi præpositi, Bartholomæi, Richardi, Pontii, Widrici presbyteri. De laicis, Sig. Theoderici, Widricii, et Humberti fratrum, C Lebaldi, et Hugonis.

De Colongiiis.

In nomine summæ et individuæ Trinitatis. Ego Gothefredus Dei gratia-Lingonensium episcopus humilis, omnibus sanctæ matris Ecclesiæ filiis in perpetuum. Notum facimus, tam præsentium ætati quam futuræ posteritati, domnum Gerardum Besuensem, ejusdemque loci monachos, decimam partem alodii, quam habebant in Colongiiis, et omnem parrochiam et ad ipsam pertinentia, per manum nostram sanctimonialibus de Colongiiis dedisse, et concessisse. Ita tamen quod singulis annis ab ipsis sanctimonialibus abbas Besuensis ecclesiæ sex libras de cera usque ad octavas Natalis Domini pro alodio, et parrochia haberet. Concessit etiam idem D consentiente suo capitulo sanctimonialibus de Colongiiis decimam ejusdem loci, quam quidam homines sibi usurpaverant. Pro qua decima mulieres ibidem Deo devotæ reddant eis octo minas bladi per medium annuatim.

De Lisseiaco.

Litterarum memoriæ tradere censemus, quod Rotbertus Billeiaci, Hierusalem ire disponens, omnem terram alodii, quam habebat Lisseiaco, dedit sancto Petro, ac Besuensi ecclesiæ, hominemque Bernardum nomine, cum uxore et filiis: eo pacto, ut si gratia Dei rediret Hierosolymis, et de se ipso vel de fratre suo, seu de aliquo filiorum ac nepotum suorum, monachum facere vellet, libenter susciperetur. Hoc etiam Petro fratri suo fecit laudare coram

comite Guillelmo, multisque militibus, Malleiaco. A cardo præposito, et Poncio, cæterisque nonnullis præsentibus. Quapropter dominus abbas Gerardus dedit ei 70 solidos. Huic chartæ idoneos testes assignamus, Guillelmum comitem, Martellum de Malleiaco, Widonem Trosellum, Haymonem Columbam. Sig. Girardi abb. Sig. Ricardi præpositi, Alberti, Pontii, Girberti.

De Perciaco magno.

Gratia sacri flaminis tactus Guido de Perciaco, seminare studuit in benedictione, ut meteret benedictionem. Dedit namque in vita sua, Deo, et sancto Petro Besuensi, cuncta alodia sua, quæ apud Perciacum majorem, ac minorem, et apud Noidant, et etiam ubicunque habebat tam in mansis, quam in pratis, et campis, et terris ac sylvis, cum quodam molendino interposito. Rogavit etiam ut si quando monachus effici vellet, in eodem monasterio recipe-
retur; quod auctore Deo ad finem consequi meruit. Huic chartæ subscribimus idoneos testes, qui prædictam eleemosynam coram altare sancti Petri laudando confirmaverunt: Eguinum de Beria, Guidonem Talevar, cum uxoribus eorum, sororibus supradicti Widonis de Perciaco, Paganum Busun, Erluinum, Joannem clericum, Hugonem falsarium. Sig. Gerardi abb. Rodulfi sacristæ, Ricardi præpositi.

Carta Brutini presbyteri.

Omnibus filiis Ecclesiæ perpatescat, quod dominus abbas Gerardus tali pacto presbyteratum ecclesiæ Sancti Remigii Theoderico presbytero, cognomento Brutino, dedit, ut quoad res ecclesiæ fideliter ad profectum monachorum tractaret, eandem ecclesiam voluntate fratrum haberet. Sin vero bona fratrum adimere, aut eos inhonorare probaretur, nisi ad eorum voluntatem emendaret, ipsam ecclesiam amitteret. Testes hujus rei designamus: Humbertum divitem, et Garnerium fratrem ejus, Gerandum et Bernonem, Symonem et Galterium sororios ejusdem presb. Joannem quoque fratrem ejus, qui etiam ipso die matriculariam ecclesiæ reliquit. Hi omnes in capitulo cum fidei sacramento in manu dom. Gerardi abbatis in re prædicta se fideles erga monachos, damna eorum restituendo, fore promiserunt.

De Sancto Benigno.

Notificamus his litteris, quod Haymo presbyter villæ Sancti Benigni, cum magis quam jus erat, aut prædecessores ejus accepterant in decimis ejusdem villæ vellet accipere, cum Garnerio, qui tunc eidem loco præerat, coram domno Gerardo abbate venit, statutumque est, ut quartam partem solummodo de decimis frumenti, et avenæ acciperet. Porro media pars baptisterii, mediaque pars Sperarum (9) eidem presbytero concessa est, quatenus monacho fidelis existeret. Hæc idem presbyter laudavit, et spondidit nil ultra quam sui juris esset, accipere: dom. Gerardo abbate, Garnerio priore Sancti Benigni, Ri-

cardo præposito, et Poncio, cæterisque nonnullis præsentibus.

De Furt.

Quæ a fidelibus Ecclesiæ Christi donantur, litteris tradi necesse constat, ne quod devotio Deo parat, avaritiæ cupido subtrahat. Pateat itaque quod Robertus de villa quæ Furt vocatur, ad monachatum veniens, dedit sancto Petro Besuensi pratum, quod in eadem villa possederat, eo pacto, ut 10 solidis, quibus in vadimonio erat, redimeretur. Dedit quoque quartam partem molendini, medianque pasturam ejusdem villæ, et 2 mansos cum appenditiis suis juxta fontem villæ Lentiliaci. Hoc donum uxor ejus laudavit cum filio suo Hugone, et filia Boillot vocata, testibus Matthæo monacho Lentiliaci, Ricardo, Roberto. De laicis, Bernone, Humberto Divite, Rodulfo, Guillelmo famulo. Accidit autem ut Hugo de Furt, prædicti Roberti filius, hanc eleemosynam, quam laudaverat calumniaretur; pro qua re cum a monacho qui Lentiliaci præerat, argueretur, tandem ratione constrictus super altare sancti Petri hoc idem donum per impositionem libri obtulit, nec unquam deinceps calumniari spondidit. Signum Matthæi Lentiliaci. Signum Ricardi, Pontii, Bartholomæi, Girardi. De laicis, Sig. Humberti Divitis, Bernonis, Petri Pauliaci, Joannis Cocci.

De servis manumissis.

Omnibus in Christo fidelibus manifestum iri volumus, quod Severinus de Faverniaco, et Guiardus frater ejus, domno Girardo Besuensis ecclesiæ abbati, Petrum de sancto Apollinari, ac fratrem ejus, omnesque eorum hæredes, simulque sacerdotis Belevaviæ filios, et nepotes illius, quos omnes diu calumniati fuerant, liberos et solutos manumiserunt, excepto ex præfati sacerdotis filiis, qui eis serviebat, quem ad serviendum sibi retinuerunt. Hanc vero prædictam manumissionem tam pro salute sua, quam pro animarum parentum suorum remedio, et etiam pro eo quod eorum frater nomine Petrus in ecclesia supradicta jam erat factus monachus, facere decreverunt. Hujus rei testes sunt de parte illorum, Humbertus de Vuchei, Stephanus Faunejaci præpositus, Meifridus de Arcu. De parte vero abbatis, Narduinus de Aspero monte, et Pontius de Sylvenneiaco monachi, Humbertus de Gillens, qui eo tempore Arcioni manebat, Humbertus quoque Belevaviæ villicus, et Vaslo de eadem villa. Hoc autem factum est in campis illius villæ, quæ Arcus dicitur, ante Canonicorum horreum, in loco qui vulgo Corbiton nuncupatur, die quadam Dominica in qua festum sanctæ Crucis celebratur.

De Callentensi villa.

In nomine Domini, Amen. Nomen majorum nostrorum, ac sanctorum aliorum auctoritas chirographa beneficiorum nostrorum ecclesiasticorum,

(9) *Sperarum*. Forte, ait Acherius, hic intelligitur fortuitus casus, Gallice *le cazuel*.

redituumque institutorum privilegia scripta in usu- A
 nous nostris ad præteritorum memoriam revocandam
 nabere nos instituit, suorumque institutorum quan-
 plurima nobis exempla reliquerit, omnia beneficia
 a nobilibus fidelibus nostris, vel innobilibus clericis,
 vel laicis, pro Christi nomine nobis collata memo-
 riæ sanctæ scriptis commendare consuevimus, ut
 ostensis beneficiorum nostrorum frequentissime sce-
 dulis, benefactorum nostrorum animarum in ora-
 tionibus frequens memoria habeatur: illaque bene-
 ficia memoria teneantur, ne pro deleta eorum memo-
 ria importunus error sequatur. Nos ergo inter
 alia pleraque beneficia nostra, unum speciale, et
 magnum beneficium a Burgundiorum consule Renal-
 do nobis illatum, operæ pretium sub silentio occu-
 lere non existimavimus, tum quia res tanta intitu- B
 latione est digna, tum quia a tanta et tam digna per-
 sona est acta.

Omnibus itaque catholicis notificare hac præsentī
 scriptura satagimus, quod Renaldus comes potentis-
 simus, Deo, et sancto Petro ejus apostolo, Besuensis
 basilicæ patrono, sanctoque Dei martyri Christo-
 phoro, Calentensis cellæ nostræ advocato, instinctu
 divino nulla coactus offensa, sed voluntate pia, et
 bona, libere, et absolute donavit quidquid de feodo
 suo unusquisque de eadem villa tam nobilis, quam
 ignobilis, clericus, vel laicus, pro se, vel prædeces-
 sorum suorum animarum requie, prædictæ cellæ no-
 stræ fratribus dederat, vel daturus fuerat, dum tan-
 tummodo ex hoc totum feodum suum ipse non omit- C
 tat, assumpta hujus rei occasione, ex hoc quod Odo
 præpositus suus tyrannide sua, septem marcas ar-
 genti hominibus de Nova villa abstulerat, quas ipse
 dom. Girardo abbati, statim ut injuriam præsensit,
 redditurum se firmiter edixit. Hujus etiam redditio-
 nis fidejussores domnum Hugonem de Bellojoco; et
 dom. Girardum de Strabona, necnon Othonem de
 Durnecto, et Humbertum de Trimolario prædicto
 abbati dedit. Quo toto beneficio definito, ecclesiam
 Sancti Dei et martyris Christophori, se comitantibus
 multis, festinus intravit, ac ibi ante altare flexo po-
 plite coram omnibus astantibus, de injuria supradic-
 ta, manu etiam super ipsum altare imposita, Deo,
 ac S. Christophoro, et abbati Girardo fecit rectum.
 Et hoc faciendo, quod nullum jus, nullamque cal-
 umniam ejusdem injuriæ in supradicta hominibus
 faciendæ, habuisset, recognovit. D

Hoc autem factum est die quadam Dominica di-
 luculo, cum etiam divina missa in supradicta eccle-
 sia celebraretur. Qua die etiam ad colloquium con-
 tra episcopum Lingonensem proficiscebatur. Hujus
 rei testes sunt quatuor supradicti argenti fidejusso-
 res: Hugo videlicet de Bellojoco, Gerardus de Stra-
 bona, Otho de Durneto, et Humbertus de Trimolario,
 et Odo suus præpositus, et Guillelmus Sylvestris,
 Odo Albus, et Hugo frater ejus. Isti de parte consu-
 lis. De parte abbatis, Guirricus prior de Fonte vennæ,
 Gothefridus prior Calentensis. Poncius de Silven-
 neiaco. In Christo Jesu Domino nostro.

EPITAPHIUM HUGONIS DE BELLOMONTE.

Qui decreta decreverunt,
 Ex decretis hoc sanxerunt,
 Quod scriptura notaretur
 Quidquid jam definiretur,
 Aut sigillis insignirent
 Quidquid omnes stabilirent,
 Ne periret vetustate,
 Vel dierum quantitate.
 Hoc majores statuerunt,
 Et statutum reliquerunt.
 Tales usus antiquorum
 Cura servat modernorum,
 Sua namque per scripturas
 Instituta vel figuras
 Semper solent designare,
 Vel signando demonstrare.
 Sed cum talis vigens usus
 Apud omnes sit diffusus
 Nos sequentes usuale,
 Donum quoddam speciale,
 Donum dico tale, magnum
 Vel memoriale dignum
 satis annotari
 Scriptis, et astipulari
 Diligenter studeamus,
 Ut perfecte describamus.
 Ergo cunctis innotescat,
 Nec ab ullis evanescat,
 Noscat omnis litteratus
 Simul et illiteratus,
 Quod Hugo de Bellomonte
 Donavit de sua sponte,
 Corde bonæ voluntatis,
 Et affectu pietatis,
 Deo simul, et fratribus
 In Christo fidelibus
 Besuensis ecclesiæ,
 Pro defunctorum requie,
 Pro se et Joffredo filio,
 Pro parentum remedio
 Tam pro cunctis fidelibus
 Quam pro suis hæredibus,
 Inter primam coloniam,
 Vel si mavis coæveiam,
 Simul et quamdam terrulam,
 Dictam vulgo Rupeculam,
 Bis binis prati falcibus
 Accumulata grandibus.
 Hæc supradictis fratribus
 Donavit Besuensibus
 Qui deservirent sedule
 Sancti Martini cellulæ.
 Hæc sunt in territorio
 Bellimontis sub prædio.
 Hæc præter per injuriam
 Suamque violentiam
 Quemdam facta calumnia
 Male fugarat patria,
 Et sine rectitudine,
 Carbonem dictum nomine,
 Qui juxta dictam cellulam
 Construxerat domunculam,
 Servire volens fratribus
 Inibi famulantibus,
 Quem mox liberum credidit.
 Et absolutum reddidit.
 Ad hæc totam justitiam
 Suam dedit per gratiam,
 De Boiens, rebus omnibus
 Simul dictis et actibus.
 Post hæc sibi collibuit,
 Quod salvimentum tribuit
 De Cavennei prædio,
 Quod tenebat in proprio.
 Postremo querimoniam
 De Blegne vel calumniam

Justam, vel non exposuit,
Ita quod nil retinuit.
Rursus unam filiolam,
Quam domi nutrit parvulam,
De concubina genuit,
Quod sancta lex prohibuit
Hanc quidem sibi garcio
Legali matrimonio
Quærebat semper jungere,
Tali decreto fœdere
Quod Hugonis præsidio,
De Besuano prædic
Sibi foret redditio,
Præfecturæ vel ratio,
De qua fecit calumniam
Nec justam querimoniam.
Sed quidquid sic disposuit,
Garcio non obtinuit.
Hugo namque supplicibus
Monachorum clamoribus,
Et dare natam renuit,
Et opem ferre noluit.
Hæc prædicta donaria
Facta sunt in ecclesia
Besuensis cœnobii
Super gradus altarii,
Per textum evangelicum.
Nota res est in publicum.
Quod Pater fecit, filius
Hugo gessit libentius.

De Bellanava.

Catholica mater Ecclesia gaudens de suorum profectibus filiorum et mœrens pro defectibus, quos patitur a privignis insurgentibus, loco filiorum Davidica voce proclamat, dicens : *Retribuebant mihi mala pro bonis (Psal. xxxiv, 12)*. Et per Isaiam : *Filios enutrivit, et exaltavi : ipsi autem contemnentes spreverunt me (Isa. xii)*. De quibus profecto existit quidam Robertus, natus ex servis et ancillis hujus Besuensis ecclesie, et exaltatus ab ea ministerio præposituræ, sæpe numero ipsam exaltatricem plagis, placitis, rapinis, incendiis devastavit. Postmodum itaque respectu clementiæ Dei de tantis malis pœnitens, et nullo alio modo se posse salvari credens, ministerium ipsum, id est præposituram, cum omnibus pertinentibus ad ipsam, reliquit ecclesie Besuensi, et concessit in præsentia domni Stephani abbatis, et aliorum multorum, quorum hæc sunt nomina : Rodulfus, et Vigerius monachi, Obertus Coccus. Hugo dapifer, Berno. Die vero depositionis uxoris suæ, idem donum iterando confirmavit in capitulo nostro. Hanc donationem multis diebus in pace, et quiete et sine calumnia tenuit ecclesia, donec quadam die Humbertus de Balenava adiens abbatem Girardum, proclamavit eundem Robertum ejusdem præposituræ se suosque fratres hæredes stituisse.

Unde Robertus nimium exacerbatus, et istud viriliter abnegans, protestatus est se quondam in captione positum fuisse, et si in illa captione moreretur, jus suæ præposituræ eis dedisse. Quid plura? Duellum inde firmaverunt, sed statuto die pugna Roberto convenienter astante, Humbertus et sui non advenerunt, neque contra mandaverunt. Sic ista sopita calumnia, post dies aliquot supradictus Rober-

A tus monachatum expetiit, accepit, eamdemque concessionem et donum quod fecerat, et iteraverat reiterationem, totius capituli nostri testimonio roborari fecit. Eo autem viam universæ carnis ingresso, insurrexerunt contra nos colloquentes pro ipsa præfectura, videlicet fratres de Balenava, Humbertus, Petrus et Joannes : præpositus etiam de sancto Juliano, cum nepotibus, quorum causa in curia ducis Hugonis per manum ipsius, et uxoris ejus, et optimatum Curie ita terminata est. Nam victi ratione et donorum largitione, quidquid juste, vel injuste, vel parentela, vel dono alicujus in præfectura proclamabant totum abnegaverunt et devoverunt, fide data contra omne genus suum et contra omnes homines guarantiam portaturos. Hoc assignamus vidisse, et **B** audisse Hugonem ducem Burgundiæ, et uxorem ejus, Widricum Besuensem abbatem, Petrum abbatem Divionensem, Guidonem priorem, Nerduinum de Asperomonte, Pontium de Silviniaco, Humbertum de Virzeiaco, monachos Besuenses.

Urricus vero de Renavis, et filii sui, nacta occasione quod Haimo frater Roberti defuncti filiam ipsius Urrici uxorem duxerat, contra nos insurrexerunt calumniantes eamdem præposituram, sed resipiscentes ipsam cum omnibus pertinentibus suis abnegantes abjuraverunt. Ipse quoque Urricus et filii sui, Rodulfus, Milo, Wido, et Hugo, et filia, pro qua clamabant, annuerunt, et laudaverunt ecclesie Besuensi quiete et liberrime in perpetuum possidendam. Quod roboramus testimonio proborum virorum : domni Guidrici abbatis, Rodulfi prioris, Alberti Tullensis, Nerduini de Asperomonte, Pontii de Silviniaco et reliquorum ; militum vero, Euvini Daleelz, Haymonis Columbæ, Milonis de Poiens, Mainfredi.

Charta Joffredi Bellimontis juvenis.

Cuncti fideles in corpore sanctæ Ecclesie compaginati, qui veri capitis Christi membra se cognoscunt, perpendant qualiter invalida membra sua refovere debeant, juxta quod ait Apostolus : *Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra (1 Cor. xiii, 26)*. Sancta enim Ecclesia more sagene missæ in mare, sinu suæ pietatis cunctos advenientes colligit, alios solido cibo reficiens, aliis lac potum dulcedinis infundens, nonnullos vero de naufragio mortis liberans. Hoc igitur naufragium instigante diabolo Joffredus miles, Hugonis domini Bellimontis filius, incurrens in exercitio militari morte deprehensus, litus orationum fidelium evasurus expetiit, et eleemosynis sua facta redimere studuit. Quæ eleemosyna quanta memoria sit digna, in subsequenti- bus demonstrabimus. Pro tanti igitur criminis execratione, mortuum corpus illius anno et amplius sepultura caruit, donec Deo disponente, qui neminem vult perire, venerabilis Gothefredus, qui tunc Lingonensi Ecclesie præerat episcopus, Romam iret.

Expletis vero prospere cunctis, pro quibus ierat, cum et apostolica auctoritate et licentiâ rediens,

eundem Joffredum a suæ excommunicationis nodo absolvit, et pro eo hostiam salutarem offerens, inhumata ejus membra honorifice tumulavit. Aderat tunc Besuæ cum episcopo consul Burgundiæ Renaldus, cum multa militum caterva, qui eo die coram cunctis juravit tenere pacem Ecclesiæ, et omnes eam deprædantes manu bellicosa expugnare. Ante quorum præsentiam devotus Hugo, pater Joffredi defuncti cum Hugone filio suo adveniens, D. Widrico abbati et Besuensi ecclesiæ promisit pacem tenere, et contra omnes qui de rebus monasterii aliquid usurparent, quasi propriam terram depopularentur, auxilium ferre. Post hæc autem uterque Hugo pater cum Hugone filio, eleemosynam, quam prius pro Joffredo fecerat, per manum Godefredi episcopi coram multis testibus confirmavit.

Dedit igitur Deo, et sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ, pro anima filii sui, et pro animabus antecessorum suorum, astante, et laudante Hugone filio suo corveiam propriam, quam Remigius presbyter in vadimonio ab ipsis habebat, et quamdam terram, quam dicunt Rupeculam, a via quæ ducit Luillæ, usque ad villam quæ vadit Fleix, et quatuor falces præti juxta cellulam nostram Sancti Martini, et hominem nomine Carbonem, quem ob multas injurias de patria fugaverat.

Præterea dedit justitiam et Corveias quas proclamabat, liberrime, et absque consuetudine in villa nostra quæ Boens dicitur. Dedit et salvimentum Cavanciaci villæ nostræ, et calumniam quam faciebat in terra nostra apud villam, quæ Blaineis nuncupatur, sive justam sive injustam libere coucessit.

Hanc autem donationem roborari volumus proborum virorum testimonio, quorum ista sunt nomina : Sig. Hugonis qui hanc eleemosynam fecit, et Hugonis filii ejus. Sig. Euvini de Acels, et Hugonis filii ejus. De vero sepulturæ ipsius Joffredi, quando hæc eleemosyna iterum confirmata est per manum episcopi, fuerunt et alii quamplures, quorum ista sunt nomina : Sig. Godefridi episcopi. Rainaldi comitis. Sig. Widonis abbatis. Sig. Haymonis Columbæ. Sig. Mainfredi Darc. Sig. Richardi de Fretis. Sig. Milonis de Poiens. Sig. Hugonis Chaine. Sig. Urrici de Renavis, et filiorum ejus. De monachis, sig. Widrici abbatis. Sig. Pontii. Sig. Nerduini de Asperomonte. Sig. Warnerii. Sig. Alberti. Signum Matthæi. Sig. Rodulfi chartæ istius dilatoris, et aliorum multorum.

De medietate decimarum in Majasco.

Cum quædam patrum nostrorum instituta erroribus succedentium oblivioni perpetuæ tradita videantur, adjudicamus de præsentibus institutis magnopere fore curandum, ut ea serie litterarum semper memorata teneantur. Nos igitur quantum est possibilitatis nostræ, styli officio commendamus, quod Bartholomæus filius Rodulphi Villici de Majasco, patre ac matre ejus nescientibus, ecclesiæ Besuensis

A a domno Girardo abbate, laudante conventu, molachus effectus est. Illis vero temporibus prædicti Bartholomæi pater in villa, quæ dicitur Majasco de minimis decimis medietatem a Guidone capellano pro 15 solidis in vadimonio habebat, tali scilicet conditione, nisi vivente eo redimeret, Guidone defuncto, ipse Rodulfus, et filii ejus super eam hæreditarent. Illam siquidem decimarum medietatem, de qua superius sermonem fecimus, donavit Rodulfus pro filio Bartholomæo beatis apostolis Petro et Paulo, et sanctæ Besuensi ecclesiæ, in præsentia domni Gerardi abbatis, uxore sua cum filiis laudantibus. Quo facto petiit uxor ejus a domno Girardo abbate, ut quod de decimis illis sua pars in Canabo sibi conferebat, ea vivente retinere concederet, cujus petitioni domn. abbas Girardus coram cunctis qui aderant, favit.

Charta de duobus fratribus de Beria, scilicet Roberto et Walterio.

Præsentibus litteris notificamus, quod domn. Hugo de Beria Stephanum cum suis hæredibus sancto Petro, et Besuensi ecclesiæ dederit. Post cujus mortem Hugo de Magne cum Aldone fratre suo, qui de filia ipsius Hugonis de Beria orti fuerant, coeperunt prædicti Stephani filios proclamare, nolentes acquiescere, nec laudare, quod avus eorum Hugo eos dedisset. Quapropter cognitum examen quod sibi judicatum fuerat, manu tulerunt, quod domn. Hugo avus eorum totum quod in patre suo, et in hæredibus suis habebat, Deo, et sancto Petro dedisset. C Prædictus vero Hugo, qui eos calumniabatur, videas querimoniam suam annullatam, injuste eos proclamasse, concessit Deo, et sancto Petro, ponens per librum super altare in Besuensi ecclesia. Præsentes qui affuerunt hujus rei testes idonei sunt, Haymo, Odo Malenutritus, Haymo Strabus. Et de nostris, Vidricus abbas, Nerduinus de Asperimonte, Poncius de Silvinne, Ulricus de Renavis. De laicis Berno, Petrus, Humbertus. Cum hoc laudassent apud Besuam prædictus Hugo cum Aldone fratre suo, statuerunt diem, quo hæc matri suæ et uxori facerent laudare; quo die affuit Pontius monachus apud Magne, et laudavit coram eo mater Hugonis, et uxor, et unicus ejus juxta capellam ligneam, præsentibus Hugone, et Aldone, et Haymone, Odone Malenutrito, D Hugone, et Ulrico de Angele.

De nemore quod Rotardus dicitur.

Notum sit omnibus, quod Pontius de Sancto Sequano, et Humbertus frater suus pro pace, et fine quam fecerunt cum Gisleberto d'Avenne de morte fratris sui Willelmi, qui apud villam Sancti Sepyani fuit occisus, et avunculis ipsius Widone, et Renaldo, dederunt Deo, et sancto Petro, quidquid habebant in nemore, quod dicitur Rotardus.

Item pro hac eadem pace et fine Hugo Belmontie dominus quinque solidos censuales apud Montaniacum in manso de Siligne, sanctæ Mariæ de Fovenz, ubi corpus defuncti jacebat, dari constituit tertia die post natale sancti Bartholomæi, quo

anniversaria dies ejus agitur. Quod etiam testimonio proborum vivorum roborari volumus. Sig. abbatis de Tusleio. Sig. abbatis de Caritate, Rotgeri de Abens monachi Bellæ vallis, Odonis de Furno. De monachis nostris, Sig. Richardi præpositi, Poncii, Nerduini. De militibus, Haymonis, Hugonis Channe.

De Sancto Martino et Lissiac.

Clemens paterfamilias Conditor noster non solum eos, qui a pueritia fideliter in vinca sua, sancta scilicet Ecclesia, laborant, mercede non privat, verum etiam eos, qui sero venientes, hoc est, jam senio gravati in eadem devote vivere student, denario æternæ beatitudinis remunerat. Divino itaque respectu Humbertus de Bigorna, in senectute mundo renuntians, Besuense monasterium devota mente petiit, ac eidem cœnobio 4 falces prati, 3 apud Sanctum Martinum Bellimontis, 1 apud Lisseiacum contulit. Dedit etiam mansum apud villam Casotum, et campum trium jugerum inter Albinicum, et castrum Montis Salionis. Hanc eleemosynam ipse Humbertus, et fratres ejus Rodulfus, et Milo, et Pontius nepos eorum, sancto Petro Besuensi super altare ponentes librum, dederunt. Signum Widrici abbatis, Gunterii capel. Richardi præpos. Willelmi famuli, Petri Pauliaci, Widonis, et Petri Cocci.

De Genciniaco.

Fidelium memoriæ tradimus, quod Urricus de Re-navis pro anima filii sui Hugonis, dedit sancto Petro Besuensi mansum apud Ossiliacum, singulis annis nummos duodecim duoque membra, sive duas gallinas in Natale Domini jure persolventem. Addidit, et medietatem quam possederat corveiæ nostræ Genciniaci; quatenus ipsa corveia Besuensi ecclesiæ maneat. Sig. Rodulfi, Milonis, et Widonis filiorum prædicti Urrici. Sig. Widonis Rufi nepotis ipsius Urrici.

De Podiens.

Præsens vita, ut beatus ait papa Gregorius, via est, qua ad patriam pergimus. Qui ergo ad patriam vitæ pervenire desiderat, dum in via est, ante mortem legationem honorum operum aut eleemosynarum ad Dominum præmittere studeat. Assignamus itaque Odonem immatura morte hac de vita sublatum, pro cujus anima pater ejus Milo de Podiens, ecclesiæ Besuensi dedit campum decem jugerum, uxore cum filiis, et propinquis ejus laudantibus. Signum Widrici abbatis, signum Mathæi Alberti, signum Bartholomæi et Richardi fratrum. De militibus, signum Hugonis domini Bellimontis.

De Boilliaco.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, amen. Ecclesia Dei, quæ ex piorum largitatibus ampliari gratulatur, eosque gaudet adipisci, propter oblivionis incommodum devitandum semper debet reminisci. Nam quia morte prohibente unusquisque pastor non potest in æternum permanere, quicquid agit, vel cognoscit ad commodum suæ esse Ecclesiæ, litteris, et scripto suis debet successoribus demon-

strare. Ego igitur Stephanus abbas notifico omnibus tam præsentis quam futuri sæculi fidelibus, dominum Simonem de Bellojoco, et dominum Hugonem fratrem ejus, antequam fuissent uxorati, filiam Geraldii divitis, quam parentes, et amici Petro filio Lamberti de Pauliaco in matrimonium dare disponebant, sancto Petro et mihi, qui præesse videbar, et monachis Besuensis ecclesiæ liberam, et sicut sancti Petri feminam absque omni retractatione authentica concessionem coram multis concessisse. Quod ne alicujus malivoli invidia vel improbitate possit in calumniam suscitari, justum mihi visum est hanc chartam subscriptorum qui affuerunt virorum testimonio debere roborari. Signum Simonis. Sig. Hugonis fratris ejus. Sig. Poncii de Silviniaco. Sig. Fulconis de Vore. Sig. Rainaldi presbyteri. Sig. Bernardi fratris ejus. Sig. Geraldii divitis. Sig. Gaulteri filii ejus. Sig. Stephani abbatis. Sig. Gerardi prioris de Fonsveus. Sig. Guillenci. Sig. Alberti Tullensis prioris Sancti Valeriani. Sig. Lamberti de Pauliaco. Sig. Joannis fratris ejus. Sig. Gileberti famuli.

De eodem.

Sciendum vero est, quod post mortem Lamberti Pauliaci, quæsitivus Audo fratri suo Petro partem de domo quæ erat in mercato. Cui respondens Petrus dixit, se ei de hac re nullo modo respondere, quia Lambertus pater suus sine parte cæterorum filiorum suorum et filiarum, dedit ipsi, quando uxorem duxit. Hoc Audo seignorarare respondit. Venerunt itaque ambo ad iudicium, et iudicatum est in curia Girardi abbat-
tis, ut si idem Petrus de hac re legatos testes haberet, in pace esse deberet. Die autem placiti vento, affuit etiam Petrus cum testibus suis, Roberto scilicet præposito, et Hugone dapifero, cum matre ejus, hoc affirmantibus, et ita domo libera, atque in pace Petro reddita, Audo sdejussores pacis tenendæ dedit supradictos. Isti sunt, qui ad iudicium fuerunt. Josbertus præpositus, Lebaldus, Albricus, Albertus. Hæc domus Petro dominum intulit, scilicet 30 libras.

De Sancto Martino.

Quoniam rerum mutatione plura, quæ melius stare videbantur destructa, et quasi non fuissent, videantur esse abolita, litteris commendare ratum fore ducimus ea quibus Ecclesia Christi in exterioribus augetur, quo earum auctoritate defendatur, vel futuris clarificetur. Et ideo annotamus, quod quidam miles Belmontensis, nomine Richardus, cognomento Truta, habuit filium, nomine Haymonem, quem in ecclesiâ Besuensi monachum fieri deliberavit. Qui accessit ad dominum Girardum, qui tunc ecclesiam Besuensem regebat, et ad fratres ipsius monasterii, filium ipsum coram multis testibus abbati et fratribus tradidit, et pro eo ecclesiam ipsam ex propriis amplificari curavit. Dedit ergo huic ecclesiæ apud Sanctum Martinum in confinio Belmontensi medietatem corveiæ, quam hæreditario jure possidebat: et pratum Roseros, quod similiter habebat. Consuetudinem etiam, quam in nostris hominibus habebat apud Artasiam

manentibus, scilicet corveiam, et cætera quæ habebat, concessit. Nec multo post medietatem corveiæ de Sancto Martino, quam retinuit, vendere sibi placuit. Qui cum ex hoc supradictum abbatem Girardum prius convenisset, emit ab eo isdem abbas ipsam medietatem, laudante hoc uxore sua, et filius in capitulo Besuensi.

Postea vero quidam frater ejus, nomine Theodericus, Jerusalem iturus omnia quæ a fratre suo nobis data fuerant vel venditâ, cœpit calumniari, consentiente fratre suo Richardo, ut postea res innotuit. Abb. vero Girardus 30 solidos eis dedit, et super sanctum altare in capella sancti Bartholomæi coram multis testibus, adstante, et laudante uxore sua, et filiis, uterque superposuit. Evolutis vero aliquantis annorum curriculum, et de medio exempto bonæ memoriæ Girardo, et succedente in loco ejus venerabili Widrico, Richardus, de quo hic agimus, abbati Widrico, quasi rudi, et nescienti, et monachis apud Sanctum Martinum manentibus, totam abdicavit, et contradixit. Cui abbas Widricus quasi pastor bonus lupo rapienti, obstitit, placitumque cum eo terminavit. Qui cum uterque ad diem venisset, abbas supradictus sapienti consilio fultus, testes idoneos, qui hoc audierunt, et viderunt, secum adduxit. Quibus cum non posset contraire, cognovit injuste et necessitate urgente se hoc calumniasse. Promisit etiam nunquam amplius molestiam inferre, sed fidelem se in hoc et aliis quibus posset, existere. Quæ res ne amplius inquietetur, proborum virorum testimonio roboramus. Sign. Hugonis Belmontis domini, Widonis de Sauz. Sign. Nocherii. Sig. Euvini Daces, et Hugonis filii ejus, Milonis de Poiens, et Hugonis fratris. Sign. Pontii Crassi. Widonis Ravinel, Widonis Rufi, et Wiardi; et de clientibus Humberti de Soleri, et Warnerii fratris, Alberti Christiani, Warnerii Crassi, Dominici ministri.

Charta Hugonis Bellimontis domini,

Ad omnipotentis Dei laudem providentes futurorum utilitatem, monumentis tradimus litterarum, ne aliqua oblivionis obfuscetur nebula, vel malorum aliquando perturbetur audacia. Præsentibus igitur cunctis fidelibus notificamus, quod dominus Hugo Bellimontis dominus divino igne succensus, et de salute animæ suæ sollicitus, dederit Deo, et sancto Petro, et huic Besuensi ecclesiæ molendinum, quod Petrus Rufus tenebat, ante ecclesiam Sancti Martini situm, cum molendinario, et ejus domo, et prato, et omnibus appenditiis suis, laudante filio suo Hugone, qui tunc prædicto castro dominabatur, et uxore sua Mathilde, per manum Gotefridi Lingonensis Ecclesiæ pontificis, die qua prædictam ecclesiam consecravit. Hujus donationis testes idoneos assignamus. Sig. Gotefridi episcopi. Sig. Euvini Dacels, et filiorum ejus Hugonis, et Hugonis cognomento Werra, et Milonis. Sig. Milonis de Poiens, et Hugonis fratris. Sign. Hugonis filii ejus. Et de clientibus, Humberti de Solerii, et Warnerii fratris ejus, Christiani, et Alberti, et aliorum multorum.

A Post non multum temporis cum superna Providentia incitasset fideles ad confutandum paganorum perfidiam, compunctus Hugo, filius supradicti Hugonis, cum in expeditione Hierosolymitana proficisci deberet, incertus quid de se rei eventus daret, devotus capitulo fratrum, vale dicturus eis, adiit, de malis a se ecclesiæ Besuensi irrogatis veniam postulavit, fratrumque orationibus se commendans, elemosynam fecit. Habebat namque in villa sancti Petri quæ Pauliacus dicitur, medietatem justitiarum, et terram, et homines ipsam tenentes. Quæ cuncta eis concessit, præsentem et laudante patre suo Hugone. Testes hujus rei sunt qui affuerunt in capitulo cum eo pene omnis Besuensium hominum et monachorum multitudo, et **B** de militibus Hugo pater ejus, Josbertus, Gloseius, Wido Dessartinis, Viardus de Renavis, Wido Rufus, Hugo Chaine, Wido Ravinellus, et alii multi.

Adjungimus etiam quod alius quidam miles Fredericus nomine de Campaniis, Hierusalem iturus, in eodem capitulo concessit sancto Petro, et fratribus Besuensis cœnobii molendinum cum appenditiis suis apud Blainiset, et terram, et cuncta, quæ habebat in eadem villa, adstantibus, et laudantibus Hugone domino Belmontensi, et Hugone Chaine fratre suo, et cæteris supradictis.

Charta qua dom. episcopus Lingonensis dedit nobis quasdam ecclesias et capellas apud Sanctum Martinum supra Vigunnam et Bellomontem.

C Rerum mundanarum varietas, quam multimoda sequitur defectio, sapientem ducit ad consilium, ut ad cautelam providentiæ, ne si quid boni fecerit, pereat, mentis oculum extendat in futurum. Quidquid enim in humanis agitur, aut transcurso temporis, aut oblivionis nebula citius aboletur, nisi sit, quod in exemplis Patrum, et in usu sanctæ cognoscimus Ecclesiæ elemosynas, et bona, quæ sancti viri operantur opera litteris propter memoriam studeamus annotare. Quapropter ego Gotefradus, Dei gratia Lingonensium episcopus, notum facio omnibus tam præsentis, quam futuri sæculi fidelibus, venerabilem fratrem nostrum Widricum, Besuensem abbatem, præsentiam nostram adiisse, et devotæ supplicationis precibus postulasse, ut ecclesias, quas tenuit dominus Remigius Belmontensis castri presbyter; quas siquidem bonæ memoriæ antecessor noster dominus Wilencus Lingonensis Ecclesiæ præsul, domno Girardo abbati Besuensi antea dederat; et firmior esset donatio, iterato donarem, et auctoritate nostra roborarem, ac propter evitandas malorum hominum calumnias, quas ecclesiastica semper nititur evitare prudentia, sigillo nostro sigillarem.

Dono igitur, salvo jure Lingon. Ecclesiæ, Deo et sancto Petro, et venerabili fratri nostro Widrico abbati, monachisque Besuensis cœnobii, ecclesias quas, sicut dictum est, Remigius presbyter tenuit. Ecclesiam videlicet Sancti Martini, cum capella S.

Bartholomæi, et Ecclesiam de Auxiliaco, et Ecclesias de Campaniis, S. videlicet Juliani, et S. Hilarii, et Ecclesiam de Domna Petra, auctoritate confirmans pontificali ne quis amplius abbatem, vel fratres Besuensis cœnobii de tenore harum Ecclesiarum exturbet, aut audeat inquietare, aut alicujus controversiæ fraudibus usurpare. Quod si quis præsumperit, proprio reatu exigente, sententiæ anathematis se cognoscat subjacere.

De Nerone.

Ecclesiæ Dei filiis etsi simplicitas auctoritate divina teneri præcipitur, serpentina tamen calliditas eodem præcepto adhibenda cognoscitur, quatenus et innocentes ad malum non festinemus, et ea quæ videntur utilia exercere studeamus. Cum etenim mundus secundum Prophetam ollam succensam, id est humanam conscientiam, ad faciem extendat Aquilonis, et moderni quam pluribus præ cupiditate mali vitiorum immergantur procellis, justum est, ut Ecclesiastica providentia, et sua innocenter teneat, et sapienter quod tenuerit, in futurum non amittat. Proinde ad excitandam futurorum memoriam, et obstruendam oblivionis nebulam, scripto commendamus Dominum Widonem de Lyscio, cum veniret ad obitum, pro animæ suæ antecessorumque remedio, Deo et Monachis Besuensibus, in eleemosynam dedisse quiddam apud Neronem habebat, et quiddam jure hæreditario, vel quolibet alio modo debere esse suum inibi reclamabat. Quæ siquidem eleemosyna super altare S. Petri per manum uxoris suæ Chartei, et filii sui Wilenci posita est, assistentibus fratribus ipsius Widonis Poncio, et Willelmo, qui et ipsi hoc donum fecerunt, audientibus et videntibus quampluribus approbatis viris, Monachis, Clericis, et Laicis, subscriptis, qui adfuerunt. Dedit etiam tunc querimoniam prati quod tenebat Albricus. Signum Widonis Alberti subprioris, Alberti Tullensis, Richardi Monachi.

Titulus de Guidone Molendinario.

Beatitudinem, quam universalis Ecclesia de oratione intelligit Dominica, Adveniat regnum tuum, omni nisu mentis et corporis assequi debemus; ut cum sanctis postmodum, qui cum eo regnabunt gaudere valeamus. Qua animadversione ducta ego Cæcilia, uxor Ewardi de Rollens, cum filio meo Willelmo, quemdam servientem meum Widonem, Deo, et sancto Petro, et Monachis Besuensis Ecclesiæ, pro remedio animæ mariti mei, antecessorumque salute dedi: et hoc donum tenens librum Evangelii cum prædicto filio meo super altare posui, et filiam meam Elizabeth, hanc donationem laudare feci. Quod ne irritum fiat, vel oblivionis nebula depereat, testes qui adfuerunt assignari benigne concessi. Sign. Guidonis Prioris. Sig. Alberti Tullensis. Signum Widonis. Signum Lamberti de Racio. Signum Bartholomæi de Arcu. Signum Petri Cellerarii de coquina. Signum Humberti Divitis. Sig. Geraldi. Sig. Chalucoth fabri.

PATROL. CLXII.

A Sig. Stephani nepotis Abb. Widrici. Sig. Petri Ministri de Bassei.

De Aldrico servo.

Ecclesia Dei variis et crebris tribulationum procellis, sicut maris insula sæpius percutitur, vento turbinis flante, id est, inimici suasionem pestifera, fidelium qui nocte ac die servitio Dei videntur mancipati, quietem perturbante. Quapropter ipsis solerter invigilandum est, ut quæ habent et possident, pacifice queant retinere, ne malorum aliorum versutia perdant quod debent conservare.

Memoriale igitur æternale esse volumus, scripto commendantes qualiter calumnia, quam Dominus Guillelmus de Tricastel, de Aldrico homine sancti Petri faciebat, fuerit terminata. Ipse Guillelmus dicebat prædictum Aldricum apud Veronam mansisse, et pecuniam fratris sui qui mortuus fuerat, ipsum Aldricum habuisse. Aldricus dicebat e contrario se nunquam in terra Domni Guillelmi mansum accepisse, nec pecuniam defuncti fratris habuisse. Mediantibus igitur bonis qui adfuerunt viris, Aldricus Domino Guillelmo 4. libras, et 10. solidos dedit; et ipse Guillelmus quiddam clamabat super eum, dimisit: et ita calumniam suam et hominem in pace dereliquit. Quod ut inconvulsum permaneat, et oblivionis nebula non deleatur, virorum qui adfuerunt testimonio roborare, et eorum nomina opus est sigillatim nominare. Sig. Widrici Abbatis, Alberti Tullensis. Sig. Widonis Capellani. Sig. Humberti Divitis. Sig. Warnerii. Sig. Petri de Pauliaco. Sig. Audonis. Sig. Joannis. Sig. Haymonis. Hæc facta sunt apud Besuam. Postea vero apud Tricastel ipsius uxor domni Guillelmi laudavit, et benigne concessit pacem quam de Aldrico fecerat maritus ejus. Testes adfuerunt ipse Guillelmus, Ulricus Capellanus de Claro monte, Richardus Presbyter, Warnerius nepos ejus, Joannes Clericus. Nocherius Miles, Willelmus de Casoto, Bardulfus, Walterius, Wido Checevath, Paganus, Willelmus filius Miribelli, Warnadus, Hugo, Wido, Villici de Luco. Signum Bardulfi, Walterii de Pichangi. Wasleri Malvasloth, Lamberti de Marcelliaco. Serianth, Milonis Falsart, Warnerii de Verona, Warnerii de Solunge.

Charta de Nemore Rothart.

Ecclesiasticæ dispensationis providentia, etsi præcepto Domini serpentina calliditate debeat augmentari, columbina tamen simplicitate jubetur temperari, ut sic a nobis teneatur, ne plus justo temperata imprudenter dissolvatur. Cui considerationi invigilans Ego Widricus Abbas, Notum facio meis omnibus in perpetuum successoribus, quomodo Besuensis Ecclesia, cui præesse videor, de vexationibus, et doloribus, quos diu sustinuerat pro calumnia, quæ erat de Nemore Rothart, tandem fuerit liberata. Quidam enim Belmontenses, qui Præpositales dicuntur, in prædicto Nemore partem hæreditario jure proclamabant, et infestatione non

modica, malis quam pluribus illatis, nobis insurgebant. Cujus doloris vehementia cum multo tempore percresceret, Deo, ut credimus, volente, accidit quod quidam ex ipsis, nomine Brutinus, quadam die cum in fabrica fabri cultellum emoleret, et eum ad terram incaute deponeret, ipso cultello vulneratus cecidit, et absque viatico, et confessione quantocius exspiravit. Cum igitur tali morte defuncto parentes et amici condolerent, et excommunicatum fuisse cognoscerent, cœperunt inquirere quomodo in terra cœmeterii adhibito Christianitatis officio posset tumulari, quod non posse fieri visum est, nisi a malis absolutus esset, quæ propter nemoris calumniam Ecclesiæ fecerat, pro quibus excommunicatus apparebat. Clarino igitur fratre ejus agente, qui sapientior erat, cum Widrico alio fratre actum est, quod uxor ipsius Brutini, quam Baldulfum vocant, et pueri ejus Petrus, et Willelmus, et omnis familia calumniam prædicti nemoris dimiserunt, et heminam millii, quæ tunc cara erat pro tempore, a nobis suscipientes, Deo et sancto Petro et monachis Besuensis Ecclesiæ pro absolutione illius concesserunt: testibus appositis, Haymone monacho, Clarino, Widrico, Christiano, Humberto Loir, qui videntes et audientes adfuerunt. Proinde periculosam illius mortem adducentes sibi in exemplum fratres et consanguinei, Clarino agente, qui melioris, sicut dictum est, fuerat scientiæ, omnes in hoc convenerunt, ut prædictæ Ecclesiæ pacem facerent, et ne ante Deum rei pro calumnia nemoris apparerent, omnes concorditer ipsum nemus Deo et sancto Petro dimiserunt; insuper benedictionem temporalem a Monachis susceperunt, Widricus 40 solidos, et heminam millii, Clarinus, et Willelmus frater ejus 40. solidos. Hugo Præpositus, pro eo quod nemus ipsum Deo, et sancto Petro culpavit, filium suum in Ecclesia nostra fieri Monachum obtinuit. Dimissa sic nemoris calumnia, omnes pacem bonam et concordiam fecerunt, et super altare sancti Petri quidquid in prædicto nemore, et appenditiis ejus, seu juste vel injuste proclamabant, totum Deo et sancto Petro dederunt, culpaverunt, et insuper juraverunt quod amplius non repeterent. Et si calumnia exinde veniret aliqua, fideli enarratione, guarantiam portantes legitimam, nobis contra omnes calumniatores enarrarent. Quæ pax ne temporum intervallo, vel oblivionis depereat incommodo, legitimorum, qui adfuerunt, roboranda est testimonio. Haymo Columba, Willelmus de S. Sequano, Petrus, Aldo frater ejus de Pauliaco, Malet, Humbertus, Warnerius, Christianus, Humbertus de Solio, Clarinus, Widricus, Guillelmus, Sibyla uxor Hugonis laudavit pacem et donum nemoris, quod fecit maritus suus Hugo, et pueri ejus, Milo et alii, Malvaslet eum moreretur prædictum nemus culpavit præsentem Abbatem, Poncio Capellano Fisneta, Gisleberto filio ejus et Christiano. Hugo de Aquato iterum cum moreretur hoc nemus culpavit, præsentem uxore

A sua. Testes adfuerunt, Christianus, Malvaslet, Amalricus, Garnerius Silvestris.

Charta de S. Sequano in Besca.

Quantæ pietatis desiderio debeamus æterna meditari, labentis mundi casus indicat, qui quotidianis defectibus videtur annullari. Præsens etenim vita, quæ in suis stipendiis ærumnosa conspicitur, quidquid confert, infirmum est et fragile, et quod sui amatorem tandem reddat miserrimum evidenter comprobatur. In cujus siquidem dispendiis, quia multiplex pro imbecillitate carnis patimur detrimentum, ipsa mors per quam omnis caro destituitur, doloris et timoris nobis est argumentum. Pro respectu hujusmodi, nolens amplius acquiescere carni et sanguini, sed Majestatem cœli propitiâ promereri ego Martellus de Malleio, volens que de peccatis agere pœnitentiam, quæ per meâ juventutis commisi lasciviam, animo proposui sepulcrum Domini Jerusalem invisere, ac Besuensem Ecclesiam, quæ mea est parochia, prout patris antecessorumque meorum testatur sepultura, largiori bonorum meorum erogatione, consilio charitatis placuit augmentare. Deo itaque et sancto Petro, fratribusque Besuensis cœnobii, in præsentia Domini Abbatis Gerardi, concedente et laudante comite Guillelmo, cui in custodia, et protectione terram meam dimisi, donavi duas in Sagonna piscarias, usque quam ante dederam, aliam quam dedi cum hoc iter arripui. Dedi autem hoc tenore, ut si opus fuerit, piscator servientem habeat, qui ad gubernandam navem eum adjuvet, et ea quæ in arte vel officio piscandi sunt necessaria, ei famulando subministret. Hominem enim, qui solus nititur operari, cum parum aut nihil proficiat, oportet adjuvari.

Dedi etiam pratium unum, quod dicitur, Brachium Lamberti. Denique nemus, quod juxta Sagonnam Wevra appellatur, et omnia nemora que habeo circa villam, quæ Beesca vocatur, dedi Monachis ibidem manentibus . . . ex illis omne quodcumque fuerit necessarium Monachis et hominibus ipsorum in alimentum.

Dedi etiam decimas de Flagei, ei parochiaticum, et omnem usum, et consuetudinem in nemoribus, et in sylvis ipsius villæ cum omni libertate. Ad hæc donationem addidi decimam quartæ partis de porta. Dedi etiam paagium S. Sequani, quod meum erat, concessique et donavi Monachis Besuensibus ut porcos suos indominales in nemora mea ubicumque habuerint mittant, et sine pastionatico per omnia libere currant. Monachi vero, qui apud Beescam manebunt similiter faciant per omnia nemora mea porcos suos indominales sine pastionatico mittant, et centum desuper si attrahere porcos voluerint. Qui siquidem Beescenses Monachi, quia pro remedio antecessorum meorum ibi sunt mancipati, nolo quod aliqua vexatione mala per meos homines videantur fatigari. Quapropter concessi, et in loco elemosynæ mihi constitui, ut villam illam, Beescam videlicet, in qua habitant, cum omni libertate ha-

litent ipsi Monachi, et præcepi ut homines mei, qui terras habent in villa, illas claudant, et sepes opportunas apponant, ne animalia villæ quod intus fuerit devastare prævaleant. Quod si claudere noluerint, et aliquod damnum evenerit, homo villæ in causam non trahatur, et nemini respondeat, nec damnum, nec legem inde persolvat. Ut si homo prædictæ villæ damnum per clausuram male factam susceperit, comiti Guillelmo ostendat clamorem, et ipse Comes pleuariam super hoc faciat justitiam. Et ut hæc donatio authentico roboretur privilegio, subscriptorum virorum firmamus testimonio. Sig. Martelli, qui hoc donum fecit. Sig. Willelmi Comititis. Sig. Girardi Abbatis. Sig. Constantii Abbatis. Sig. Pontii. Sig. Gileberti Prioris Beesæ. Sign. Parisii canonici de Masenot. Sig. Roberti Militis de Bille, Wido Trosellus, Walo de terra Division. . . . pro sua suorumque salute. . . . filii sui Guillelmi nuper defuncti et Besuæ sepulti, dedit liberrime Deo, et Ecclesiæ Besuensi hæc sub-
 tus annotata perpetuo jure possidenda, volentibus atque laudantibus uxore cum filiis, nec non et fratribus, Richardo scilicet et Girardo. Mansum unum videlicet apud Balenavam, eo tenore ut habitator ipsius usus consuetudinales habeat, sicut prius, in aquis, in terris, in pascuis, et in sylvis ejusdem Humberti et successorum ipsius. Dimisit quoque nummos 4 quos Monachus Areionensis ei debebat

annuatim pro ripa molendini sui in festivitate sancti Martini. Dedit etiam 4 jugera terræ, quæ habentur prope arborem ulmum, quæ de Mulmis dicitur. Addidit his et falcem prati prope Arcionensem siti. Cujus donationis testes idoneos etiam subscribere curavimus. Quorum nomina sunt hæc. De Monachis abbas Joffredus, Poncius Prior, Guido Sacrista. Bartholomæus frater ejusdem Humberti, Robertus Verna. Milites, Hugo de Asperomonte, Aymo Columba, Aymo de Minure, Aymo Bornus. Burgenses, Petrus de Pauliaco, Maletus, Joannes cocus, et alii quamplures.

Charta de Fontinellis.

Mansuris est imprimendum litteris quod Hugo miles de Fontanis pro anima fratris sui Haymonis nuper interfecti, et apud Besuam honorifice sepulti, laudante sorore cum nepotibus, et cæteris, ad quos res pertinere videbatur, dedit Deo, et Ecclesiæ Besuensi apud Fontenellas mansum unum cum falce prati, et tertiam partem medietatis minutæ decimæ. Hoc autem fieri fecerunt, Milo miles domini de Fossato, cum fratre Roberto (ad quos maxime atinebat) in die sepulturæ ipsius Besuæ, multis præsentibus, quorum nomina partim subnotantur. Abbas Jofredus, Hautio prior, Wido sacrista, Bartholomæus, Gybuinus Monachi. Milo de Fossato, et Robertus frater ejus, Milites.

ANNO DOMINI MCVII

PETRUS CHRYSOLANUS

MEDIOLANENSIS ARCHIEPISCOPUS

NOTITIA HISTORICA IN PETRUM CHRYSOLANUM

(FARRIC., *Biblioth. med. et inf. Lat.*, I, 436)

Crisolanus Trithemio cap. 397 de S. F. (Baronio Cangioque *Chrysolanus*), Ughello tomo III, pag. 125, et Allatio *Petrus Grosolanus*, aliis *Arisolanus*, *Grysolanus*, vel *Procalanus* etiam : ex Savonensi episcopo archiepiscopus Mediolanensis ab anno 1102, sed ob simoniæ objectum crimen depositus A. 1112. Exsulem Paschalis II papa misit Cpolin ad Alexium Comnenum, ut Græcos ad Romana sacra amplectenda reduceret, ubi scripsit *De Spiritus sancti processione* ad Alexium imperatorem; et cum respondissent illi e Græcis Joannes Phurnus, Montis Gani primarius, Nicolaus Methonensis et Eustratius metropolita Nicæus, idem Joanni Phurno opposuit *disputationem de eodem argumento*. Incertum est Græce ipse scripserit an Latine potius, sed Græce exstant e Latinis ut videtur versa mss. in bibliotheca regis Christianissimi. Vide Allatum *De consensu utriusque Ecclesiæ*, II, 10, pag. 626 seq., et Baronium ad annum 1116, num. 7 seq., ubi *Disputationem* ad Alexium imperatorem, sive compendium illius atque argumentum refert ex Latina versione Federici Metii, episcopi Thermularum. Trithemius hunc Chrysolanum quoque *librum De S. Trinitate*, et *Epistolas ac Sermones* et alios diversos tractatus, sed non visos a se scripsisse adnotat. Diem obiit Chrysolanus Romæ A. 1117.